LOLA STERE - CHIRACU

CUTEZĂTORII

PRIBEAGUL

EDITURA ALBATROS

LOLA STERE-CHIRACU

PRIBEAGUL

EDITURA ALBATROS

COPERTA: *NICU RUSU*

1

Damascul, vechea capitală a califatului arab, căzut sub stăpânire turcească, se întindea în oaza de la poalele munţilor Liban.

Asemenea Bagdadului, avea o formă circulară, înconjurat de un zid de cărămizi, dincolo de care se întindeau urmele unui şanţ adânc. Mai înăuntru era apărat de un al doilea zid, înalt de peste douăzeci de metri, cu patru porţi, care dădeau către drumurile principale – al Egiptului, al Persiei, al Arabiei şi al mării.

În mijlocul Damascului, în palatul vechilor califi, locuia acum beglerbegul turc. Pe cupolă strălucea statuia unui beduin călare, ţinând o lance în mână, iar legenda povestea că în vremi de libertate lancea s-ar fi mişcat singură, arătând direcţia de unde veneau duşmanii. Acuma, lancea înţepenită ruginise.

Stăpânitorul străin era chiar în inima ţării.

Comerţul era înfloritor, şi în oraş se aflau mari cantităţi de mătase, mosc şi porţelan din China; minerale, vopsele şi mirodenii din India; pietre preţioase şi sclavi din ţinuturile turceşti ale Asiei Centrale; fildeş, pudră de aur şi sclavi negri din Africa, iar din Rusia şi Scandinavia veneau captivii albi, odată cu blănuri, miere şi ceară.

Oraşul mai era bogat în orez, griu şi pânză de in

venită din Egipt; în sticlărie, marchitănărie şi fructe siriene; în brocarturi, grâne şi perle din Arabia; în mătăsuri, parfumuri, fructe şi legume aduse din Persia.

Ca şi în Bagdad, în Damasc mai dăinuia, din vremea strălucirii lui, un mare număr de băi publice, dintre care unele cu apă caldă. Chiar dacă nu mai era ca pe vremea califilor, când orchestre de chitare, lire şi oboaie cântau în grădinile publice, sau neîntrecuţi dansatori întovărăşiţi de trompetişti şi tamburine străbăteau oraşul spre desfătarea locuitorilor lui, când poeţii arabi povesteau în pieţe vitejiile marilor războinici – sub stăpânirea otomană, oraşul avea încă o viaţă bogată, păstrându-şi ceva din vechea strălucire.

Dar islamismul învăţa omul să se lase pe deplin în grija voinţei divine, care creând lumea în afara timpului, tot în afara lui hotărâse soarta fiecărui om.

Ocuparea Siriei de către fraţii lor întru credinţă, turcii, nu. omorâse speranţa Arabilor şi a Sirienilor, care îşi văzuseră mai departe de treburile lor, cu încrederea neclintită că, odată şi odată, Alah îi va scăpa de acest stăpân nedorit.

Cu vremea, Damascul ajunsese un loc de surghiun pentru pretendenţii la tronurile ţărilor care, rând pe rând, cădeau sub stăpânirea şi puterea osmanlâilor. Tot aici mai nimereau *seraschirii* prea blânzi sau prea nehotărâţi în războaie, precum şi judecătorii care-şi vindeau prea pe faţă conştiinţa, ori câte un vizir mazilit, care nu mai era pe placul sultanului – ca acela ce avusese curajul să spună că e prea mare risipa din hasnaua împărătească, prin darul a câte douăzeci de taleri de ienicer la înscăunarea sultanului, şi avusese totuşi norocul să scape cu viaţă.

Aici fusese surghiunit, cu întreaga lui familie, şi Pătraşcu, fiul lui Radu Paisie, sub care Brăila a deveniţ cetate turcească, în schimbul ajutorului dat împotriva altor pofticioşi la domnie.

Pătraşcu, fiu şi nepot de domn, având unchi pe Mircea Ciobanul, al cărui braţ năprasnic îndoliase jumătate din familiile de seamă ale Ţării Româneşti, nu putea fi lăsat să stea în Turcia europeană, prea aproape de veştile, răzvrătirile şi intrigile ce-i puteau veni din ţară.

Se ştia despre el că ar fi un bărbat blând, cu o nevastă evlavioasă şi copil mărunţi. Nu avea duşmani, dar nici prietenii strânse nu-şi făcuse. Nu era nici bogat, să ia tronul cu bani, dar nici sărac, să fie de ocară neamului.

I se dăduse un palat ceva mai la o parte, acolo pe unde se înălţa aşezământul religios al călugărilor musulmani din secta Cadriilor, care umblau goi până la brâu, unşi cu vopsea cafenie, încingându-şi numai coapsele cu o fâşie de pânză. O sectă religioasă venită de la Constantinopole şi surghiunită tocmai acolo, ca să nu mai fie prea în văzul tuturor străinilor, în timp ce ore în şir strigau Hu, Hu, Hu, în ritm nebunesc de horă.

Acestea se petreceau prin anul 1554, când peste imperiul otoman stăpânea Soleiman Magnificul.

2

În acea zi, Damascul îşi boltea cupolele moscheilor sub soarele încins de amiază. Terasele albe ale palatelor erau pustii. Nu se clintea nicio frunză, şi piaţa mare era goală. Numai de dincolo de zidurile puternice ale mănăstirii cadriilor se auzea un zgomot surd, de parcă zeci de glasuri ar fi strigat cele o sută de nume ale lui Alah.

Şi, în adevăr, dacă cineva ar fi privit peste poartă, i-ar fi văzut înlănţuiţi într-o horă nebunească, rotindu-se fără încetare de cum dădeau zorile, invocând multiplele nume ale atotputernicului, pentru ca la amiază să cadă, cu spume la gură, pe pământul ce fumega de căldură.

Aşa era datina, de sute de ani, număraţi de la *Hegiră*[1], când Mohamed fericitul adusese pe pământ învăţătura cea nouă a Coranului.

Glasurile lor alcătuiau un zumzet ciudat, care se înălţa peste ăcea parte a cetăţii, ca un bâzâit monstruos, al unor bondari orbiţi de o lumină nemaivăzută şi care se învârteau în jurul ei fără a se arde, dar şi fără a găsi putinţă de scăpare.

De sus, de pe cea mai înaltă terasă a casei în care locuia Pătraşcu – prinţul valah –, privea un băiat de vreo zece ani. Avea faţa albă şi ochi mari, albaştri întunecat; trupul, bine legat pentru vârsta lui, se pierdea în faldurile veşmântului oriental. Asculta vocile fără a le desluşi înţelesul şi privea alergarea aceea neîntreruptă; părea fascinat. Şedea acolo nemişcat. Numai în ochii lui apăreau şi dispăreau scânteile ciudate ale întrebărilor ce mureau nerostite.

Copilăria e scurtă în aceste părţi de lume, unde viaţa atârnă de voia lui Alah.

Atunci apăru de-a lungul zidurilor un cerşetor. Purta veşmântul dervişilor arabi. Se apropia cu greu; mersul lui, cu paşii proptiţi în apăsări bătrâneşti, trăda nespusă osteneală. Lepădă băţul în care se sprijinea şi se aşeză, mai mult căzând, lângă zidul cel înalt spre care privea băiatul. Ar fi trebuit să rămână mai departe nemişcat; atâţia arabi pribegi treceau doar prin Damascul cel cu fântâni ademenitoare. Atâţia oameni cădeau şi mureau lângă zidurile lui, fără ca nimeni să se tulbure, încât beglerbegul dăduse porunca să fie ridicaţi şi aruncaţi dincolo de ziduri, pradă şacalilor pustiei. Guvernatorul era turc, şi cei ce se prăpădeau erau numai băştinaşii locurilor, peste care Alah, în cumplita şi neînţelesa lui mărire, le dăduse drept de supunere – nu spre a întinde credinţa,

1 Hegiră — anul din care turcii încep numărătoarea (turc).

căci mahomedani erau şi sirienii, şi arabii, ci numai pentru a le arăta că turcii sunt poporul ales, şi că aşa a fost sortit din clipa în care Mahomed şi-a alcătuit prima lui oaste de câteva zeci de cavaleri, în acel an al zecelea al Hegirei. Din ea au luat naştere mai apoi armatele fanatice care aveau să cucerească lumea.

Aceste lucruri le ştia băiatul. Îşi împreună mâinile fine, cu degete lungi, ca pentru a invoca, sau pentru a se apăra de ceva. I se păruse, sau arabul ridicase asupra lui privirea? Din ea ţâşnea o chemare atât de puternică, încât scânteierea ei neagră făcea o legătură între ei doi, căreia nu i se putea împotrivi.

Gestul lui nu-l apără de nevoia imperioasă de a vedea de aproape pe acel bărbat, care, cu capul rezemat de zid, părea că împunge cu barba lui neagră văzduhul, neîncetând a-l aţinti cu privirea.

Băiatul coborî, luă un urcior cu apă, puse într-o basma curmale, străbătu curtea interioară unde răcorea apa fântânii, trecu dincolo de uşa cioplită meşteşugit cu felurite frunze şi flori”, apoi înfruntând dogoarea zilei ieşi pe sub poarta cea mare, străjuită de un oştean cu capul acoperit de un burnuz alb.

I se păruse că în curte ar fi o forfotă neobişnuită; parcă venea un altfel de zgomot şi de la grajduri, dar nu luă aminte şi ieşi în drum, învelit în largul lui veşmânt colorat. Mergea cu paşi liniştiţi, cu o gingăşie de tânără fată, şi cu fiecare pas se apropia de colţul zidului unde zăcea arabul. Pe măsură ce înainta, glasurile cadriilor se auzeau mai limpezi şi mai aspre, într-un ritm sacadat, sălbatic.

Băiatul înainta cu privirea plecată – simţea cum celălalt îl aştepta, sigur că va veni. Când ajunse lângă el, îi puse alături urciorul cu apă şi basmaua plină de curmale, îl îmbie, în limba arabă.

— Ia-le, sunt proaspete.

Privirea arabului se aprinse de o lumină caldă.

— *Iskender Isa*[2], şopti el ca pentru sine, Alah să te răsplătească.

Bău o lungă înghiţitură de apă, cu ochii închişi, apoi puse urciorul jos şi-i spuse, aţintindu-l:

— Nu am mai avut puterea să ajung până în piaţă, să strâng pomeni pentru mănăstire, nici să cer hrană.

Obrajii băiatului se colorară uşor.

— M-am gândit.

Dervişul îi cercetă fruntea cu luare aminte, de parcă pe ea ar fi fost scris ceva ce numai el putea descifra, dar nu avea să împărtăşească nimănui. Rămase aşa, mut, un răstimp, în care băiatul nu se îndura să plece.

— Rătăceşti de mult?

Buzele groase ale arabului se strânseră, în vreme ce privirea lui îl pironi din nou.

— La întrebarea asta, viaţa ta are să-ţi dea răspuns, fiu de calif de dincolo de mări.

— A mea? De unde ştii că a prinţ creştin?

— Mersul şi firea te vor trăda de multe ori; uneeri în bine, alteori în rău. Luă o curmală şi o mestecă plin de luare aminte. Ai inimă bună. Ei, şi împinse cu barba în direcţia zidului, m-ar fi lăsat să mor. Tu m-ai ajutat. Alah ţi-a dăruit o inimă din care poţi împărtăşi oamenilor multă bucurie… sau multă durere. Tu n-ai să cunoşti cale de mijloc.

— De ce ai primit să bei şi să mănânci din mina mea? Alţii…

— Pe tine, *sahib*, te-a suflat furtuna de la apus încoace; pe mine cea din răsăritul îndepărtat. Suflă furtuna nisipului şi ne trânteşte la pământ, dar noi ne zbatem să scăpăm de furia ei, izbutim şi iar pornim, şi iar ne luptăm cu ea. Până la urmă, fără să ştim, Alah lasă să pătrundă în

2 Iskender Isa — Credincios al lui Isus {turc).

sufletul nostru ceva din furia şi din puterea ei.

— Nu-ţi pricep tâlcul vorbelor…

— Ai să le înţelegi cu vremea, fiu de calif. Eşti la fel ca puiul de palmier, care nu poate prinde rădăcini decât unde-i prieşte.

— Eu nu sunt pui de palmier.

— Tu nu eşti prinţ cu rădăcini, sahib. Eşti ca şoimul, şi n-ai să-ţi afli cuibul decât atunci când n-ai să mai poţi să te deprinzi a sta în el; o să-ţi pară prea strâmt.

— Strâmt îmi pare şi acuma locul pe care stau.

— Toate sunt în mâinile lui Alah! Şi fericirile, şi durerile. Privi iarăşi fruntea lată a copilului. Şi visele pe care le făurim în fiecare clipă, şi slăbiciunea mea de acum.

— Slăbiciunea ta vine din oboseala trupului.

— Ba din cea a sufletului, *sahib*! Căile sunt largi şi aşternute vântului, drumurile sunt lungi, dar nemărginirea e a mea şi mi-e inima slobodă. Aici, zidurile cetăţii strâng şi pare-mi-se că alerg în loc, ca aceşti cadrii ismailiteni. Aleargă şi nu ajung nicăieri, strigă şi nu-i aude nimeni.

— De ce aleargă ei?

— Pentru ispăşirea păcatelor cele multe ale lor.

— Ale celor care ne ţin pe noi aici?

Şi privirea albastră se înnegri de o durere pe care alţii o sădiseră în el.

— Asta n-ar fi nimic, *sahib*. Sunt fapte şi mai rele.

— De ce îmi spui, sahib?

— Pentru ceea ce tu nu ştii încă.

— Nu ştiu nici pentru ce strigă ei mereu aceleaşi şi aceleaşi cuvinte.

— Pentru că durerea e una în lume, dar are o sută de înfăţişări şi numai aşa, strigându-l pe Alah, se pot feri de ele.

Mai bău o înghiţitură prelungă din urcior; îl goli până în fund. Barba lui zburlită avea o viaţă a ei, bucurându-se de fiecare fir de apă prelins. Lăsă urciorul golit jos.

Scânteia ciudată din fundul ochilor lui se reaprinse, învăluind copilul, care se simţi atras din nou de necunoscut.

Ar fi vrut să-i pună zeci de întrebări, dar nu îndrăzni. Omul prorocise sau vorbise gândurilor lui? vru să-i dăruiască ceva, care să-i amintească de el.

— Păstrează urciorul, are să-ţi trebuiască. Poate mai ai drum lung de străbătut.

Ardea de dorinţa să-l întrebe încotro merge.

— E o fântână bună la trei uliţe mai departe, în faţa geamiei.

— Poate îmi va folosi, poate nu. *Sahib*, în miazăzi se află o pustie unde nu-i decât focul soarelui şi piatră. M-am învăţat să trăiesc din nimic, am străbătut ţinutul şi io n-am pierit. Acolo poate mă voi întoarce, credincios al lui *Haziret Isa*[3].

— De ce să te duci tocmai acolo?

— Stai aici, pe bolovan. Privarea ta cere adevărul, şi sufletul meu trebuie să ţi-l spună. Tu încă eşti curat şi poţi să afli.

Băiatul se aşează, cu răsuflarea deodată curmată şi ochii lărgiţi, aşteptând.

— Eu am nimicit o oaste.

Băiatul nu-l crezu nebun, ci se aştepta la una din povestirile cu minunăţii, în care adevărul se pierde în legendă şi-n care orientul este atât de bogat. Se mulţumi să-l întrebe numai:

— Cum?

— Sultanul a trimis peste noi o oştii e cumplită, numai în fier şi piei tăbăcite. Venea ca un şarpe, unduindu-şi inelele sclipitoare, iar în frunte era un paşă vestit. Venea fiindcă-i poruncise sultanul şi se aduna când ca o cobră în inelele ei, când ca o panteră, când ca o stâncă lucioasă,

3 Haziret Isa — sfântul Isus (turc.).

prăvălită de Alah la vale, să ne strivească. Înainta fără să cunoască drumurile, fără să priceapă ura şi împotrivirea noastră. Pe atunci, eram tânăr şi nu înţelegeam de ce Alah, care ne îngăduise să ne naştem şi să fim odinioară stăpânii lumii până în Granada, lasă ca alţi credincioşi de-ai lui să vină peste noi.

— Dumneata n-ai fest om de rând.

Omul păru că nu aude.

— La noi poveştile neamului merg din gură în gură, peste sute de ani.

— Cine eşti?

— Un arab, care m-am luptat şi eu la vremea mea cu beduini din alte triburi; care am ucis şi am furat vitele altora, dar când am văzut armia duşmană, înaintând umăr la umăr, ca să ne nimicească…

— Ce-ai făcut?

— M-am tocmit călăuză, împreună cu alţi trei bărbaţi din tribul meu, şi i-am îndreptat spre pustia de unde nu s-a mai întors niciunul, afară de mine.

Răsuflarea băiatului părea că se curmă. Rosti numai:

— Cum ai scăpat?

— Nu era de pagubă lui Alah dacă pieream şi eu. A venit armata aceea înfricoşătoare, şi pustiul a fost presărat cu platoşele şi iataganele lor. Iar paşa, înainte de a muri, a scrijelit pe o piatră: „Nu trebuia să fim trimişi să ne luptăm cu soarele”.

— Nu trebuia să fim trimişi să ne luptăm cu soarele, îngână băiatul, ca un ecou.

— Dar ei erau musulmani, şi legea spune că n-ai dreptul să-i ucizi pe ai tăi, aşa că m-am călugărit, ca să-mi ierte Alah miile de suflete, pe care i le-am trimis mai degrabă în rai, adăugă arabul.

Băiatul tăcu; sufletu-i era prea plin de simţăminte ciudate, pe care încă nu le înţelegea. Îl privea pe sub pleoapele plecate. Nici nasul vulturesc, nici sprâncenele

groase nu-l intimidară. Omul i se păru cea mai minunată făptură pe care o întâlnise vreodată. Ar fi plecat cu el, pe loc, în orice parte a pământului, numai să scape dintre zidurile strâmte ale palatului, unde nu întâlnea decât chipuri resemnate şi priviri triste. Fraţii mai mici nu-l înveseleau cu jocurile lor, iar blândeţea mamei i se părea uneori neînţeleasă. Văzuse în casa tatălui său arabi de alt soi: unii închişi, tăcuţi, alţii zgomotoşi. Toţi, ca şi ei, erau supuşii sultanului, dar la cuvintele lor nu luase parte.

Pentru prima oară un bărbat îşi dezvăluia tainele faţă de el, şi prin aceasta simţi cum o parte din copilărie i-a fugit pentru totdeauna. Nu-i părea rău, nu-i părea bine. Întâlnirea îl copleşise într-atât, încât nu îndrăznea nici să plece, nici să vorbească.

— Te-am speriat?

Glasul omului era blând, dar privirea nu i se putea îndulci.

— Nu. Aş fi vrut…

Dar omul nu-l lăsă să termine, oprindu-l cu un gest scurt.

— Taci! Să nu-ţi pară rău de cele spuse. Sufletul tău, sahib, are să poarte toată viaţa un dor, pe care n-are să-l poată îndeplini. Asta e voia lui Alah şi neîndurarea lui faţă de tine.

Un slujitor apăru la poarta palatului, căutându-l. Când îl văzu, veni repede spre el.

— Te cheamă Măria Sa. Ştii bine că n-ai voie să ieşi singur din palat.

Băiatul se urni cu greu de pe bolovan. Privi spre dervişul care se ridicase de jos şi-l domina cu statura lui uriaşă.

— Ibn Saiud îţi doreşte pacea inimii, spuse acesta, atingându-i cu două degete creştetul capului.

O femeie de la o fereastră zăbrelită zări gestul şi şopti ca pentru sine: „Dervişul nebun! De-acum, băiatul se

va aşterne drumurilor, şi nimeni şi nimic nu-l va mai putea opri. Nu va găsi nici tihnă, nici răgaz”.

3

În vremea asta, în sala cea mare a locuinţei lui Pătraşcu se afla în ospeţie domnul d’Aramon, ambasadorul Franţei în imperiul ismailitean.

Domnul d’Aramon, trimisul lui Henric al II-lea de Valois, era un bărbat căruia nu-i displăceau călătoriile. Făcuse drumul de la Constantinopole la Damasc, atât pentru feluritele treburi de negoţ ale ţării sale, cât şi pentru plăcerea de a cunoaşte acele locuri depărtate.

Statura micuţă a francezului, nasul subţire, spiritual, şi costumul strâns pe trup, făceau să se mire mulţimea slujitorilor bărboşi. Numai doamna Voica, pe care în gând franţuzul o asemui cu „Madona dintre stânci” a lui Leonardo da Vinci, îl privea cu acei ochi violeţi, pe care-i dăduse moştenire şi copiilor, şi-i ghicea o grijă şi o milă faţă de pruncii ei, de al căror viitor inima i se îndoia de la o vreme atât de mult, încât până şi pacea rugii se depărtase de ea. Între Cristos şi copiii ei, se interpunea umbra ameninţătoare a sultanului Soleiman.

Urmaşa boierilor din Slătioara nu-şi pierduse nimic din frumuseţea chipului. Când intră pe uşă băiatul cel mare, ai fi spus că este o copie a ei la o altă vârstă, oarecum aspritǎ de încruntarea sprâncenelor negre.

— Fiul meu, Dimitrie-Petru, rosti ea şi, neputându-se stăpâni, îi strânse capul la piept.

Băiatul se ruşină de această neobişnuită purtare a mamei lui în faţa străinilor, şi sângele îi coloră viu obrajii prelungi.

Domnul d’Aramon îi întinse o mână mică şi parfumată, pe care Petru se grăbi să o strângă, pentru a-şi ascunde o nelinişte ce-l cuprindea. După întâlnirea cu

dervişul, străinul acesta îi părea ciudat în hainele lui europeneşti. îi fu necaz că fusese chemat în casă.

Şi mama, ce solemnă şi totuşi ce frământată este. îi vede tremurul buzelor când se uită la el. Iar tatăl lui parcă a mai crescut cu un cap, şi ochii îi strălucesc.

Ce au toţi azi de le strălucesc ochii? îşi strânse mâinile cu acelaşi gest, pe care numai doamna Voica i-l înţelese. Se apropie din nou de el, căutând să-l cuprindă întreg în privirea-i, apărându-l parcă de o primejdie ce nu putea fi înlăturată şi careul cuprindea din toate părţile, pe el singur. Păşea uşor, cu o gingăşie simplă, ce-i era la lei de firească, precum aerul pe care-l respiră. Lungul văl ţesut cu fir de aur sclipea în jurul capului şi pe umerii rotunzi. Aluniţa mică de deasupra buzei de sus îi puncta paliditatea feţei.

De partea cealaltă a încăperii rămăseseră încă doi copii.

Pătraşcu îşi smucea nasul scurt spre Petru, ca pentru a-i răspunde la o întrebare mută, iar mai la o parte sta miouţa Maria, cu pletele desfăcute şi legate cu o fundă albăstrie.

Doamna Voica puse o mină pe umărul lui Dimitrie-Petru şi aştepta ca soţul ei să vorbească. Petru nu ştia încă nimic.

Pătraşcu cătă şi el spre soţie şi fecior. Cei doi oşteni din sală priveau spre Dimitrie-Petru într-un fel anumit.

Domnul d’Aramon spuse către tatăl lui:

— Sultanul Soleiman a binevoit să vă numească domn al Ţării Româneşti, şi eu, în numele regelui meu şi al meu personal, mă bucur.

Lui Petru inima încetă să-i mai bată în piept. Simţi cum îngălbeneşte şi nu îndrăzni să se mai uite în partea de unde venea glasul. Va să zică, de aceea este boierul acesta la ei; de-acuma va scăpa de soarele dogoritor şi de toate spaimele care-l cuprindeau seri întregi după ce muezinul

îşi înceta plângerea. Are să meargă acolo unde s-au născut părinţii părinţilor lui şi se spune că pomii cresc verzi şi puternicide-a lungul drumurilor, că ape nenumărate în care te poţi scălda curg pretutindeniaşa cum curg aici razele fierbinţi ale soarelui; acolo unde există şi o iarnă albă, pe care el însă nu o văzuse niciodată. Sub imboldul închipuirilor, şedea pironit locului, când auzi mai departe vocea străinului.

— Însă sultanul Soleiman cere un fiu ostatec la înalta Poartă.

Şi iarăşi se uită la el, ca pentru a-l cântări mai bine. Mina doamnei Voica se strânse în jurul umerilor lui înguşti, iar Pătraşcu Vodă spuse ou o voce groasă:

— Mulţumim domniei voastre şi regelui Franţei pentru prietenie şi vestea bună. Dimitrie-Petru are zece ani, şi la vârsta aceasta mulţi fii de domn au stat chezaşi. Va urma şi el datina.

— Se opri şi privi către doamna Voica, care parcă se subţiase la faţă, apoi urmă: – Îi voi lăsa şi îi voi trimite tot ce se cuvine pentru întâiul meu născut. Aşa va învăţa cum se domneşte.

Glasul doamnei sparse tăcerea ce se aşternuse.

— Să rămână singur la Stambul?!

Vocea avea în ea un strigă t atât de dureros, încât Pătraşcu îşi muşcă mustaţa cu nemulţumire, iar domnul d'Aramon parcă se sfii de a fi dat această veste. Copiii se adunară laolaltă, iar oşteanul mustăcios din dreptul uşii făcu doi paşi înainte, tuşind şi zăngănind din zale.

— Ce-i, Costa? întrebă Măria Sa.

— Dacă îngăduie Măria Ta, am să las cu micul voievod pe feciorul meu, Nicola, are paisprezece ani, e voinic şi învăţat cu meşteşugul armelor. Maică-sa a murit de doi ani. Cu mine, de… eu sunt cu drumurile şi al Mariei Tale. Să stea şi el cu vlăstarul Mariei Tale şi să-i fie inima mai liniştită Măriei Sale doamna Voica – sfârşi el, dându-se

iarăşi înapoi.

— Veţi rămâne amândoi cu el, hotărî noul domn, cu vocea-i joasă, cu faţa luminată.

Domnul d'Aramon privi cu atenţie spre băiat, al cărui chip se chircise sub hotărârea părintească. Înţelesese că până acuma nu se despărţise de părinţii lui, decât pentru ceasurile de învăţătură, pe care o luase ori în palatul părintesc, ori la vreo mănăstire creştină aflată în calea lungului lor surghiun.

Poruncile părinţilor sunt lege pentru copiii răsăritului; totuşi franţuzul simţi nevoia să îndulcească despărţirea şi să spună în turceasca aceea aleasă, care-i ajutase foarte mult în strângerea legăturilor dintre ţara lui şi imperiul otoman:

— La Constantinopole îşi netezesc prinţii drumul spre treptele tronului.

Şi îi surâse cu cel mai plăcut zâmbet.

— Dacă voi trăi aici, pot eu oare învăţa cum se domneşte acolo?

Ochii lui Petru arătau întreaga-i nedumerire. Dar avea, în felul de a-şi păstra liniştea, ceva atât de mişcător, încât ambasadorului îi plăcu băiatul. Scoase din deget un inel de mare preţ şi i-l întinse, cu un gest firesc, ca între bărbaţi. I

— Să-l porţi din partea mea, în amintirea primei tale zile de bărbăţie. * 1

Inelul luci între ei în ape verzi-albastre. Avea o piatră de o mărime neobişnuită, tăiată într-o prismă ce răsfrângea toate luminile. Era o avere. Copilul îl privi fascinat, dar nu întinse mâna. Atunci, domnul d'Aramon adăugă:

— Tatăl tău, voievodul Valahiei, îmi îngăduie să-ţi dau acest dar. E un semn al prieteniei mele şi al ţării mele, faţă de un prinţ atât de tânăr, pe care voi avea plăcerea să-l primesc, de câte ori va voi, în casa mea din Pera.

Pătraşcu Vodă privi inelul ca un cunoscător; cu gesturile largi ale francezului era obişnuit de multă vreme. Deseori avusese asemenea purtări şi faţă de el. Nu era de mirare să fie generos acum cu fiul lui.

— Ia-l, e o dovadă de mare cinste, pe care ţi-o face domnul ambasador.

Petru înainta câţiva paşi şi, cu repeziciune şi cu sfială, luă încet obiectul de preţ din mâna domnului d'Aramon, a cărui faţă lipsită de barbă părea în acea clipă atât de tânără, încât abia se stăpâni să nu i-o spună. Dar nu avea să-l uite niciodată.

4

Senzaţia de pustiu şi părăsire de mai înainte se ştergea pe nesimţite şi, ciudat, parcă cele două chipuri, al franţuzului şi al arabului, se suprapuseră; amândouă îi aduceau şi durere, şi bucurie.

— Dumneavoastră, efendi, sunteţi prietenul tatălui meu şi primesc darul ca din partea amândurora.

Apoi mulţumi şi se retrase de-a-ndărătelea.

Nimeni nu a prins înţelesul cuvintelor lui, în afară de franţuz, care-i zâmbi cu inima câştigată. Apoi doamna Voica şi copiii au pierit în adâncul mut al încăperilor, pe când tot palatul începea să prindă o nouă viaţă la vestea care se răspândise cu repeziciune.

Pătraşcu Vodă cu domnul d'Aramon rămaseră până târziu la sfat, să chibzuiască asupra trebilor lumii şi mai cu seamă ale Transilvaniei, unde regina Isabela, soaţa lui Zapolia, trebuia sprijinită cu orice preţ pentru a-şi păstra tronul, ca nu cumva nesăţiosul împărat german să i-l uzurpe, odată cu ţara şi viaţa ei însăşi.

Pătraşcu Vodă se dărui cu toată inima acestor socoteli; ştia că două mari împărăţii se fereau de o a treia, care-şi întindea sabia spre acele părţi de lume; chibzui în sinea lui că, poate, dacă nu ar fi fost acele tocmeli politiceşti la mijloc, dreptatea domniei sale nu ar mai fi ieşit la iveală niciodată.

Acestei Franţe, sigură de credinţa lui, îi datora el faptul de a urca treptele tronului strămoşesc, stând acolo pavăză contra oştilor acelui vajnic Carol Quintul, care-şi întindea stăpânirea din Spania peste ţările germane şi ţinuturile italiene.

În ziua ce urma, sosea ceauşul împărătesc cu vestea oficială, iar el avea să ştie şi cum să răspundă, şi cum să se poarte. De mazilirea lui Mircea Ciobanul se bucurau boierii ţării, de înălţarea lui aveau să se bucure măritul Soleiman şi vizirul, pentru care darurile erau pregătite din vreme, căci de azi încolo avea mulţi oameni mari, prieteni, cărora dacă se îndatora acum, le putea înapoia îndoit.

Dintre toţi, numai doamna Voica îşi aduse aminte că era ziua Bunei Vestiri – ei totuşi nu-i apărea tocmai bună, căci trebuia să se despartă de primul ei născut, zămislit din vremea când bărbatul ei o iubea cu adevărat. Şi deodată, vremea aceea îi păru foarte îndepărtată.

În nopţile următoare, nimeni nu mai dormi cu adevărat liniştit.

Pătraşcu îşi reamintea cum îl aflase domnul d’Aramon într-o altă călătorie a lui, în drum spre Persia, prizonier eu toată familia într-o casă a unei mănăstiri din Damasc. Cum fusese adânc mişcat auzindu-i povestea vieţii, cum intervenise pentru el la Constantinopole şi-i căpătase învoirea de a pleca de acolo şi de a locui liber în această casă din marginea cetăţii. Şi acum, tot el stăruise pentru a i se da domnia şi putinţa de a se reîntoarce în ţară.

Simţea că dincolo de iţele încurcate ale politicii,

sufletul acestui franţuz avea izbucniri de generozitate, cum el nu mai întâlnise.

— De unde eşti, Costa?

Privirile lui Dimitrie-Petru se ridicaseră în sus, spre oşteanul mustăcios. Trecuseră doi ani de când se afla cu cei doi însoţitori la Constantinopole, unde îşi desăvârşea învăţătura pe lângă călugării mănăstirii ortodoxe. Acuma, în acest răgaz al Crăciunului, îl chinuia dorul de ai lui, pe care nu-i mai văzuse de la plecarea lor în ţară. „Sunt ca un fecior lepădat”, îşi spuse el, dar îşi alungă gândul cu hotărâre, dându-şi seama că patriarhul, care-i căuta de grijile sufletului, l-ar afurisi pentru asemenea gânduri necugetate. Acuma, de fapt, nu erau decât ei trei, pierduţi în acest oraş atât de depărtat de ţara lui. Simţea nevoia să se apropie de Costa. Răspunsul lui îl umplu de nedumerire.

— Din Moscopolea.

— N-am auzit de el.

— E un oraş, departe, în munţi.

— În ce ţinut?

— În Macedonia.

— Acolo a domnit Alexandru cel Mare?

— Din părţile acelea a pornit.

— Peste tot răsăritul…

— Şi l-a cucerit.

— A murit atât de tânăr!

— Ştii multe. Măria Ta.

— Îi cunoşti şi tu povestea.

— Care dintre noi poate să o uite? Noi nu uităm nimic, nici ce-i bun, nici ce-i rău.

— Mai bine răul să-l înlături din amintire.

— De ce, Măria Ta?

— Ca să nu te apese.

Petru voia să uite că părinţii sunt departe de el, că nu vine nimeni vreodată să-l vadă, că toţi sunt trişti în jurul lui, dar alte vorbe îi ieşiseră pe buze.

— Vezi, Măria Ta, ai dobândit atâta învăţătură de carte: turcească, arăbească, grecească, italienească; ai învăţat să gândeşti ca pe aici, să uiţi necazurile. Asta şi vor ei: să uităm.

Petru păru că nu auzise; îl privi ţintă:

— Să mă înveţi şi limba ta.

— De ce, Măria Ta?

— Ca să te înţeleg mai bine, şi pe tine, şi istoria lui Alexandru Macedon.

— Ţi-e drag; Măria Ta?

— Drag. A fost liber ca norii şi strălucitor ca soarele. Rău îmi pare că nu a trăit mai mult.

— Îţi plac războaiele, Măria Ta?

— Războaiele lui, da.

— Dar a pierit de moarte bună.

— Şi ce-i neobişnuit aici?

— De… E mare lucru… Puţini domnitori mor în patul lor.

— Dar cum pier ceilalţi?

— Ori otrăviţi, ori înjunghiaţi, ori de răni în războaie…

— Taci!

— Domnia nu e treabă uşoară. Boierii sugrumă pe unii, îneacă pe alţii…

— Taci, îţi spun! Nu mai vreau să aud.

— Eşti fecior domnesc, Măria ta. Trebuie să afli la ce se înhamă cel ce râvneşte tronul.

— Dar pe tata nu-l pândeşte nicio primejdie. Nu-i aşa?

— Măria Sa s-a întors teafăr din tabăra ardeleană.

— Aşa-i.

— Apoi, Măria Sa e bun şi blând; nu taie capetele boierilor.

— De ce să le taie?

— Că sunt pizmăreţi şi-i vor locul.

— Dar e dreptul sfânt al tatii.

— Ehei, Măria ta… Dreptatea şi viaţa! Din drepturi vechi se croiesc altele noi. Fereşte-te de oameni, Măria Ta, că până la Dumnezeu eşti în mina lor!

— Dar mie mi-s dragi oamenii, Costeo! Eu cred dă mă vor iubi…

Şi buzele lui se deschiseră într-un zâmbet de încredere.

2

A mai trecut un an. Noapte caldă, de toamnă, constantinopolitană.

Dimitrie-Petru deschise larg fereastra. Alături, cu geamurile de perete, încăperea lui Costa. Cocoşii cântaseră de miezul nopţii, şi el tot nu putea să doarmă. Se scilă din pat şi se duse să se reazeme de pervaz. Din grădină veneau miresme de flori târzii, de toamnă; de alături, glasuri bărbăteşti.

— Rău a făcut că l-a îndepărtat pe postelnicul Iani din preajma lui. Avea putere mare, şi în ţară, şi aici.

Glasul era neliniştit, şi Petru nu-i cunoştea stăpânul. Desluşi clar întrebarea lui Costa.

— Dar Măria Sa e om chibzuit, de ce, oare, şi-a făcut din el un duşman?

— Lumea vorbeşte multe.

— Aşa!

Petru simţi deodată nevoia să asculte şi nu se mai putu dezlipi de lângă fereastră.

— Ce face doamna Voica?

Urmă o tăcere lungă, apoi glasul necunoscut spuse: – Necăjită tare!

— De ce?

— Îţi vorbeam de boier Iani. Avea o soră, Teodora, nemăritată ori văduvă, că bărbat nu i se ştie, pe care

jupâneasa Caplea a boierului Giorma i-ar fi înfăţişat-o lui Vodă cu o cerere de îngăduinţă de negustorie, şi Vodă, de… bărbat şi domn… cine să-l împiedice. Doamna Voica a tăcut şi a suferit mult, până la urmă.

Petru simţi cum îl apucă o cumplită durere de cap; ca de obicei, îi cuprindea tâmpla şi ochiul stâng. Ştia că nu se cade, poate ar fi trebuit să nu asculte mai departe, totuşi nu se putea mişca de lângă fereastră, de unde, departe, se vedea sclipind-marea.

Descoperirea era ca o arsură. Pentru prima oară trupul omenesc prindea pentru el un înţeles, pe care nu-l avusese până atunci. Iar suferinţa mamei sale îi provoca un rău aproape fizic. Glasul lui Costa sună aspru:

— Păcat de doamna noastră! Păcat!

— A noua e iute, aprigă: de-o naşte băiat şi i-o fi semănând, făcu glasul necunoscut, apoi… Lumea vorbea la plecarea mea din ţară că ar trimite-o pe doamna Voica la părinţi, la Slătioara, ca să se cunune a doua oară.

— Ăsta-i alt păcat. Şi toate au o plată pe lumea asta. Rău îmi pare. Nu aflasem, şi până acum noi trăiam liniştiţi aici, crezând că toate merg bine la Bucureşti.

— Liniştea a fugit de la noi. Marele vornic Socol, când a aflat că vine la domnie Pătraşcu Vodă, trimis de turci, ar fi spus: „Domnul să şi-l aleagă ţara, că altcum e numai pieire şi jaf. Cui ce-i pasă de ţara asta? Nu cunoaştem de-i bun ori rău, viteaz ori muiere în strai bărbătesc. Ce ştim noi cine vine?”

— Vorbele astea le-a rostit marele vornic?

— Da. Că s-a săturat lumea de atâta luptă pentru domnie, că vechea lege din bătrâni au călcat-o turcii în picioare.

— Atunci nu e bine. Şi cum spuseşi că e sora lui Iani?

— Cum să fie! Isteaţă foc şi pricepută la negoţ.

— Pricepută, zici. Aşa. Hm! Şi Vodă?

— Cam pierit la faţă de la o vreme. La vârsta lui…

de…

— O fi bolnav! Nu-i prieşte domnia.

— Ba era bărbat zdravăn. Da’ nu-i spune băiatului, că el e tot sufletul doamnei Voica.

— De ce să nu ştie! E destul de mare.

— Doamna Voica gândea să-i ascund, că de… e încă copil. E destul de necăjită. Se mai zice că ar fi sfătuit-o Caplea Giormei banului să se ducă la părinţi.

Dimitrie-Petru simţi cum îl bufneşte sângele pe nas, într-o ţâşnitură care împroşcă pervazul ferestrei. Ceva parcă – i murdărise sufletul; niciodată nu avea să uite această noapte.

3

Petru îşi urma învăţătura în palatul patriarhiei ortodoxe. Setea lui de cunoaştere îl făcea să citească manuscrise, al căror cuprins îl purta pe drumul întrebărilor; călugării n-ar fi vrut să-i dea răspuns, deoarece cronicile turceşti îi arătau adevăruri pe care cele creştine se fereau să le facă ştiute. Astfel nu fu de mirare când, într-o zi, Petru, maturizat poate de împrejurările vieţii înainte de vreme, rosti către învăţatul călugăr:

— De ce spun, oare, istoricii turci că mitropolitul Doroteu l-a ajutat pe împăratul Baiazid să cucerească o parte din Grecia?

— Minciuni.

— Toate cronicile mint?

— Cine te-a îndemnat să le citeşti?

— *Reis-Efendi*. Tot el mi-a arătat cum Mahomed al II-lea a cucerit Constantinopolul cu ajutorul patriarhului oraşului. Zice că a ales între a se înţelege cu apusul catolic sau cu turcii, şi i-a ales pe turci. De ce?

Ochii copilandrului cereau neîndurători răspuns. Călugărul nu şi-i feri pe ai lui când răspunse:

— Papa nu trebuia să fie căpetenia noastră. Mai bine aşa.

— Mai bine aşa?

Răspunsul patriarhului avea să stea pentru totdeauna piedică între Petru şi ortodoxism. Chiar dacă nu-şi va da seama, brutalitatea acestui adevăr îi va fi povară toată viaţa.

Întrebările lui Petru nu conteneau: gândurile şi frământările îi erau singurii prieteni.

— Părinte, fie-mi iertat că te întreb iară, dar mă îndrumi şi mă înveţi cele de cuviinţă spre a fi domn. De ce a pus sultanul pe Mircea Gealapul la domnie de atâtea ori?

— Ei, Doamne, îţi fierb gândurile ca mustul toamna, şi asta nu e bine. Aşa n-ai să-ţi găseşti pacea inimii şi înţelepciunea niciodată.

Pacea inimii… Gândul lui Dimitrie-Petru zbură cu ani în urmă, la arabul acela, pe care nu avea să-l mai întâlnească şi nici să-l uite vreodată. Îşi găsise acel derviş oare pacea inimii, plecându-se voii lui Alah, sau împotrivindu-se ei? Fapta lui fusese cumplită, dar nu-l înspăimântase. Îl urmărea pe arab cu gândurile, şi-l înţelegea. De ce dorise de atâtea ori să-l mai vadă? Să fie un farmec aruncat asupra lui?

Visase uneori, noaptea, pustia aceea fără margini, în care rătăceai fără a găsi o oază. Închipuirea o cunoştea, dar ochii lui nu o văzuseră. Pacea inimii îi va fi o luptă fără de capăt, până va ajunge acolo unde dorul nu-l mai poate sugruma.

— Spune-mi, părinte, odată şi odată acel tron va fi al meu; trebuie să ştiu ce vrea sultanul de la noi. Nu pentru pace şi linişte se pregăteşte viaţa mea. Ce-a urmărit când l-a ţinut în scaun pe Mircea Gealapul?

— Supunere, fiule.

— Vorbea lumea că ar fi ucis un comis cu toată familia lui, ca să-i fure averile. Asta-i supunere?

— Sunt întrebări care nu se pun. Mircea Ciobanul e fratele bunicului tău, Radu Paisie. Nu uita. Şi el a domnit tot cu ajutorul Porţii.

— Dar el, Radu Paisie, a murit pribeag, şi oasele-i zac într-un cimitir din Alexandria, iar Mircea Ciobanul a rămas domn, ca să ucidă.

— Pe vistiernicul Udrişte, pe Teodosie marele Ban, pe Dragul spătarul, pe Stancul postelnic, pe Stanislas clucerul, pe Zucul stolnicul, pe Badea comisul, pe Creţul paharnicul, pe Neaţu postelnic şi pe Stan, pe Mina vistiernicul, adăugă călugărul, ca pe o citanie. Mi-aduc aminte de plângerea pe care m-au pus s-o desluşesc.

— Cu ce drept a făcut-o? Cu ce drept i-a ucis? se zburli Petru.

— Ca să pustiască ţara de fruntea ei. Să nu mai aibă cine i se împotrivi.

— Cu cine a dus atunci ţara mai departe?

— Cu oameni înfricoşaţi, ce nu mai cutezau să riciice cuvânt împotriva lui.

— O ţară se stăpâneşte cu oameni muţi?

— Erau ai lui şi era de ajuns.

— Şi totuşi marele vornic Vintilă a avut curajul să i se împotrivească.

— A plătit cu capul.

— Atunci turcii vor să ne omorâm între noi.

— Aşa se stăpâneşte mai uşor.

Dar eu l-am văzut pe sultanul Soleiman. Tata, înainte de a pleca spre Ţara Românească, m-a dus la serai să-i sărut mâna. Părea un înţelept.

— Este înţelept. Numai aşa a putut domni patruzeci de ani, ceea ce nu prea se întâmplă, şi mai are încă viaţă lungă.

— Ca să îngăduie asemenea domni.

— Eşti neam cu Mircea Ciobanul.

— Nu vreau să ştiu.

— N-ai ce face.

— Mă lepăd de el.

— Vorbe de copil.

— Am paisprezece ani. Nu mai sunt copil.

— Tocmai de aceea. Răzvrătirile vin ca ploile de primăvară.

— La mine răzvrătirile or să fie toată viaţa.

— Ferească sfântul! Aici trebuie să câştigi înţelepciunea, şi Măria Sa ar fi tare supărat să ştie că vorbeşti astfel, mai cu seamă că Vodă-i bolnav.

— Ce spui, părinte?

— Adevărul, fiule. Zilele oamenilor sunt în mâinile Domnului. Aşa că lasă grija trecutului şi chibzuieşte la viitor. Eşti fiu de domn, Dimitrie-Petru: cel mai mare, dar totuşi prea tânăr ca să poţi domni în caz de vreo nenorocire; prea neajutorat de nimeni, ca să poţi fi ferit de primejdii, dar destul de mare, ca să fii îndepărtat într-un chip sau altul, cât mai departe de drepturile tale. Roagă-te pentru sănătatea tatălui tău, Dimitrie-Petru, şi poate cei doi sfinţi care ţi-au dat numele să-l apere. Roagă-te.

4

Jupâneasa Caplea a boierului Giorma avea ochii sprâncenaţi; căta spre vornicul Socol, bărbat înalt, gros, cu barba pătrată, bine mirositoare, răsfirată peste caftanu-i vişiniu cu bumbi de argint. Numai că vornicul avea acasă jupânească şi prunci, iar Caplea purtase pirostriile lui Giorma, care acuma era trimis de Măria Sa Pătraşcu Vodă cel Bun cu felurite treburi peste multe ţinuturi şi se afla mai mult călător, decât la casele lui din Bucureşti, unde iute şi nedomolită priveghea treburile Caplea, jupâneasa domniei Sale.

Casă fără cbpii. Nici trebile gospodăriei, nici zilele cele lungi nu putură să potolească femeia cu şolduri

puternice şi obraji aprinşi. Nu mai era aşa tânără, dar cu vârsta, în loc să se domolească, îi veniseră alte gânduri şi doruri, aşa că pusese ochii pe., vornicul Socol. Avea dumnealui obiceiul de a călca hotare străine, dar mai cu seamă pe jupâneasa Caplea părea să o îndrăgească. Şi căuta pricini de a-i da un ajutor în lipsa bărbatului, şi asta în văzul tuturor a, ca nimeni să nu aibă nimica a cârti. Dimpotrivă, îl lăudau prietenii către jupân Giorma, că la orice grijă îi sare într-ajutor. Numai că, în odaia largă, îmbrăcată toată în chelimuri, altfel de ajutor dădea el şi altfel de gânduri ţesea. Boier bogat, printre fruntaşii Munteniei, Socol cârmise din nas acum trei ani, când venise la domnie Pătraşcu, şi umblase în felurite căi şi chipuri, numai de dumnealui ştiute, şi cu pungi de bani, şi cu vorbe alese, ori cu piei de jder şi de râs, în ştiute locuri trimise, pentru a-şi îndeplini un anume gând al lui. Atât că vorbele alese se pierduseră vântului, pungile de bani se irosiseră, pielicelele cele scumpe se folosiseră, dar gândul cel ascuns al lui Socol nu se împlinise.

Vornicul nu-şi întunecase nici faţa, nici fala hainelor nu o slăbise. În dosul frunţii lui, pe care sprâncenele făceau un semn de întrebare, îşi ticluise alte socoteli. Părea că-l munceşte ceva ce nici lui însuşi nu-şi destăinuise; trimisese la ţară nevasta şi pruncii, tocmai sus, spre Transilvania, unde avea un munte întreg şi cele douăzeci de sate de la poalele lui, sub cuvânt că va veni iarnă grea şi ar fi mai bine ca să se privegheze mai strâns averea de acolo, că erau felurite poame de adunat şi prefăcut în băuturi, în cazane şi butoaie, că turmele de oi trebuie mai bine supravegheate când vin în saivanele lor, că acel negoţ de vaci şi boi ce-l avea cu ţara ungurească e de trebuinţă să fie cercetat şi la punctul lui de plecare.

Iar vorba lui fusese hotărâtă, şi nimeni nu-i ieşise din cuvânt. Acum, afară ningea cu fulgi mari, şi în soba aibă, muruită, ardeau buştenii trosnind. Pe copacii desfrunziţi ai

grădinii jupânesei Caplea, neaua făcuse vrâste albe, apoi îi învelise cu totul, şi numai ciorile şi ţărcile punctau cu negru ramurile. Tufişurile de trandafiri îşi răsfirau crengile ţepoase peste deluşorul ce urca lin, rămas acolo de la întocmirea curţii de pe malul Dâmboviţei, care curgea spre partea de apus, mare şi umflată, de puteai să o treci cu barca.

Caplea privea la bărbatul din faţa ei, cu obrajii în roşiţi de căldura sângelui, de flacăra focului. Că-l râvnise în tinereţea ei pe Pătraşcu, aceasta fusese trecut, dar nu uitat, şi ura faţă de Voica îi era la fel de mare. Cine ar fi văzut-o, cu nasul acela sumeţit la vârf, cu aluniţa neagră din coada ochilor verzui, în haină lungă cu ţesături de fire argintii, ar fi spus că această aleasă femeie e podoabă la casa omului. Numai că privirea ei se înverzea mai tare ori de câte ori afla că Pătraşcu Vodă mai uită de îndatoririle lui; când simţea că anumite feţe boiereşti au cuvinte de cârtire, sau că veştile de la Stambul sună prost.

Când auzise că sora boierului Iani Cantacuzino, Teodora, ar fi intrat în viaţa Domnului, se înufriase ca o pisică sălbatică. În vreme ce zvonurile crescuseră şi se adeveriră pe zi ce trecea, ea a fost aceea care şi-a făcut plăcerea să-i sufle o vorbă doamnei Voica, mai cu seamă atunci când se părea că dragostea asta domnească ar da roade după înflorirea ei.

Aşa putea, în felul ei, să îngenunche pe această potrivnică e ei, cu care norocul fusese atât de darnic, încât o pusese în fruntea ţării. Apoi, cum chiar cui pe cui scoate, cum vornicul Socol dăduse semne că i-ar place, toată patima nestăvilită a femeii izbucnise. Ori că vornicul ştiuse să umble cu ea, ori că îi venise ei vremea să înţeleagă ce-i puterea trupului.

Bărbatul o privea, o cântărea şi înţelegea acest lucru, căci nu era de loc prost. Îşi încheie nasturii de argint şi-i spuse, privind aşa, într-o parte:

— Uite, privesc la tine. Eşti ca o păuniţă în grădina altuia.

— Ce s-a făcut nu se mai poate desface, oftă ea, că tind la el cu drag.

— De desfăcut, se poate desface…

— Cum?

— Ar fi o cale.

— Spune-o.

— Dacă aş avea toată puterea.

— Cine o are…

— Domnul ţării.

— Oare?

Bărbatul cătă lung la ea, pentru a-i pătrunde cel mai ascuns gând.

— Numai mitropolitul poate desface şi aduna la loc.

— Nu, Caplea. Asta el n-o s-o facă. Se spune că, acolo în apus, un rege şi-ar fi luat singur puterea asta.

— O fi adevărat?

— Ca în Alexandria, când Alexandru Machidon şi-a luat două noveste.

— Să-şi ia Vodă două neveste?

— Lui ce-i pasă. Face ce vrea. De noi e vorba.

Ochii verzi ai Caplei scânteiară atât de tare, de parcă în fundul lor s-ar fi aprins o luminiţă. „Să mă iubească atât de mult?” se întrebă Caplea, şi-i spuse, cu ochii pironiţi într-ai lui:

— La început am crezut că e glumă, apoi, nu ştiu… m-am legat singură, să nu mă mai pot dezlega.

Gândurile ei, cele mai ascunse, pe care nu vrusese să i le spună niciodată, iată că-i scăpaseră fără voie.

Socol îşi mângâie întâi barba, pe urmă umerii femeii, înţelese că e în puterea lui şi-i era şi lui drag de ea; aşa focoasă rar întâlnise, numai că ţinea mai mult la planurile lui. Dacă era pe noroc, de ce să nu şi-l încerce şi el. Boierie, slavă Domnului, era dintre boierii veliţi doar; şi-

acum două sute de ani tot ai lui fuseseră fruntea ţării. Înfăţişarea? înalt, falnic. Avere? Peste o sută cincizeci de sate, cu munţi şi dealuri, văi şi vâlcele, ape şi grinduri. Sănătate? Nu avea patru copii vârtoşi cu legiuita-i jupânească? Ce făcuse pe de lături, era pentru slava lui Dumnezeu şi mulţimea schiturilor. Pricepere? Slavă tatălui ceresc, nu avea duşmani, iar la Stambul un vizir era cu totul de partea lui. Vârsta? Era mai tânăr decât Pătraşcu şi avea şi ceva cunoştinţă de carte, prinsă de la călugări. Afară de astea, el nu pribegise, ci stătuse numai între hotarele ţării şi-i cunoştea legea din bătrâni mai bine decât oricare altul, aşa că va şti să judece pricinile din divan să se crucească o lume. Şi atunci… de ce nu ar fi el domn în leşul lui Pătraşcu?

Dar Pătraşcu era voinic şi sănătos şi bine păzit. Nu se omora cu vânătorile – nu-l puteai răni din greşeală cu suliţa la vânătoarea de mistreţi, aşa cum făcuse Momcea odinioară; nici îmbăta şi nici împinge în apa râului, ca la nunta de la Popeşti, nici răscula împotriva lui, că veneau turcii de la Brăila peste tine. Pentru Pătraşcu nu era decât o cale ca să-l doboare.

— Caplea, spuse el cu glas tare, în vreme ce femeia stătea cu ochii închişi, rezemată de el, crezând că tăcuse copleşit de dragoste. Măriei Sale îi place să primească din partea bărbatului tău câte o damigeană din rachiul acela rar, de care numai oamenii lui Giorma se pricep să facă şi nu dau taina nimănui. Ai tu pregătită o astfel de băutură numai şi numai pentru Vodă?

— O am.

— Unde-i?

— În chilerul de alături.

— Una singură?

— Una. E şipul lui Vodă de Sfânta Maria Mică.

— Pot s-o văd?

— Haidem.

Se sculară, trecură peste două încăperi, coborâră trei trepte şi intrară într-o odaie cu rafturi, pe care se aflau cele hărăzite darului lui Vodă. Caplea arătă într-un colţ. Acolo era o carafă cu o licoare limpede ca lacrima, de o frumoasă culoare galbenă. Vornicul o cuprinse pe Caplea, o sărută lung pe gură, în timp ce cu mâinile îi mângâia rotunjimile trupului. Apoi o lăsă încă zăpăcită şi scoase ferit o punguţă de la brâu, din care luă o piatră mică, neagră.

— Ia să miros şi eu rachiul lui Vodă.

Scoase dopul şipului şi aplecându-se, chip să miroasă, lăsă să cadă piatra înăuntru. Licoarea se tulbură fierbând uşor, apoi se făcu iar limpede, numai că era puţin mai închisă.

— Să nu guste Giorma băutura asta înainte de a o da domnului, Caplea.

— Ce-ai făcut?

— Totul pentru bucuria inimii noastre. N-avea teamă. În curând, vei fi cea mai de frunte jupâneasă a ţării. Odinioară l-ai iubit pe Vodă, Caplea. Eu sufăr din pricina asta. Şi-l urăsc. Vino!

O îmbrăţişă pe locul acela, cu sălbăticie; femeia se supuse cutremurată de fiori.

Soarta lui Pătraşcu Vodă fusese pecetluită. Muri de Crăciun, în acel an. Socol trecu în Transilvania cu familia.

5

Sunau clopotele la Patriarhia din Constantinopole, cu un sunet stins, pe dungă, ca şi cum arama s-ar fi tânguit din trupul ei împietrit, muşcat de o durere ascunsă.

În seraiul valah, ce străjuia pe o latură biserica ortodoxă, Petru le asculta cu inima strânsă. Faţa lui frumoasă, subţiată şi prelungită, părea mai palidă sub reflexul genelor neobişnuit de lungi. Buza de jos, mai plină

decât cea de sus şi puţin proeminentă, îi dădea o expresie de amărăciune.

Era de aproape patru ani la Constantinopole, singur, sub privegherea lui Costa, pus la învăţătură la călugări, sau la dascălul raguzan, care pe lângă italiană îl mai învăţa latineşte, şi în afara îndrumărilor înfrumuseţa câteodată zilele cu o muzică atât de caldă, încât lui Petru i se muia inima.

Cu dascălul din Pera învăţase greceşte, lungi pasaje din Homer, căci mândria grecului nu-şi afla liniştea decât în viitoarea strălucitoare a unor vremi de mult moarte. Iar nevoia de eroism, singura răzbunare faţă de umilinţa la care era îngenuncheat poporul lui în clipa de faţă, se hrănea din Herodot şi Tuchidide, care făceau să crească idei noi şi să aprindă imaginaţia tânărului ostatec.

Pe sultanul Soleiman cel mare nu-l privea cu ce-şi trec lungul vremii ostatecii, nici ce gânduri le încolţesc în minte.

Padişahul avea sub stăpânirea lui Arabia, Mesopotamia, jumătate din Caucaz, provinciile dunărene, partea septentrională a Mării Negre, iar turcii nu mai plăteau tribut şahului Persiei. Nu va trece mult şi vor cuceri Nubia, Yemenul, Georgia, Daghestanul, Chirvanul, Chilianul şi Telerăzul, ajungând cu stăpânirea până la malurile Mării Caspice, cuprinzând întreg Caucazul. Aşa că Petru nu însemna nimic pentru ei, decât chezăşia unei vieţi, pusă pentru a feri raiaua de necredinţă.

Poate cu mai multă grijă erau cercetaţi mârzacii tătari din Crimeea, vasali şi tovarăşi credincioşi de arme, stând ca un zid de apărare între imperiul otoman şi ruşi, spre ale căror pământuri îşi vor îndrepta ochii pofticioşi ceva mai târziu, după ce vor lua în stăpânire o mare parte din Ucraina şi când mergând cu armia până la Moscova, o vor arde până în temelii – dar aceasta se va întâmpla peste paisprezece ani abia.

Aşa că Petru asculta nestingherit plânsul adânc al limbilor de aramă şi nu ştia că va fi preludiul lacrimilor lui de azi şi al multora de mai târziu, cărora deşi nu le va da drumul să curgă, nu vor fi mai puţin amare.

Atunci intră un trimis al patriarhului, pentru a-l chema pe micul prinţ până la Sfinţia Sa. Călugărul avea în toată înfăţişarea lui un aer de sfânt bizantin; subţiratic şi înalt, cu umerii obrajilor scobiţi, cu o înfăţişare de anahoret, din care numai privirea şi glasul pe jumătate şoptit aminteau legătura cu viaţa pământeană. Pasul lui nu se făcea simţit.

Petru se obişnuise, de când trăia pe malul Bosforului, ca în seraiurile turceşti slujitorilor să nu li se audă glasul, nici să li se simtă pasul. Ştia că totul trebuie înţeles din gesturi şi că în palatele lui Soleiman singura învoire de a se vorbi era aceea de a răspunde rar la câte o întrebare pusă de vreun bei, paşă, sau vizir. Obiceiul locului cerea ca totul să se petreacă în cea mai absolută linişte.

De ce? N-ar fi ştiut să spună. Poate că palatele erau aidoma moscheilor – lăcaşuri de reculegere; poate pentru că padişahul era urmaşul lui Mahomed pe pământ. Oamenii nu-şi puneau întrebări în faţa legii stabilite, dar ceva din misterul şi muţenia lor pătrunsese şi în purtarea călugărilor creştini stabiliţi aici, sau poate undeva era un punct de atingere, din a cărui sferă magnetică nu se putea scăpa.

Călugărul acesta era, în felul lui, un învăţat, care-l purta pe Dimitrie-Petru în lumea dogmelor creştine şi a ebraicii vechi. Ieşea rar din chiliile lui,» şi Petru se miră când îl văzu venind la el. Şi cum era nestăpânit, căci firea nu va putea să şi-o biruie niciodată, mirarea prinse forma cuvintelor, împotriva cărora aici ar fi trebuit să înveţe să lupte.

— Domnia ta ai venit?

— Aşa a fost porunca înalt Prea Sfântului.

— E bolnav?

Petru se miră că se gândise la rău. Poate glasul clopotelor era de vină.

— Cine poate şti cât e de sănătos sau de bolnav pe lumea asta, fără de numai Dumnezeu.

— De ce au sunat clopotele? Mâine nu-i sărbătoare.

Călugărul îl privea tăcut, cu ochii înfundaţi în orbite.

— S-a întâmplat ceva? Vorbeşte, părinte!

— Înalt Prea Sfântul vrea să-ţi vorbească, iar clopotele au încetat.

— Au venit boieri din ţară?

— Oamenii vin de nevoie.

— Tata?

Cuvântul îi ţâşnise pe buze nu ca o întrebare, ci ca un strigăt. Nici el nu ştia de ce-l rostise: ce se ascundea sub înţelesul lui şi nici de ce nu întrebase de mama lui, pe care o dorea într-un chip dureros.

Afară era o zi de iarnă mohorâtă, cu cerul lăsat jos, spre săgeţile minaretelor, ca un cearşaf cenuşiu, purtat de turcoaicele bătrâne şi sărace. Zdrenţe de nori se prelungeau leneş peste un cer asprit, prinzând forme felurite sub fluieratul subţire al vântului ce se ridica dinspre mare. Din când în când, câte un vârtej se spulbera, izbind în copacii şi pereţii caselor. Ramurile se izbeau de zidurile dinspre răsărit, cu un pocnet sec şi ritmic.

Lui Petru îi fu deodată frig; un fior îi alerga ca un tipar pe şira spinării. Călugărul îl cuprindea în privire, în afară de timp şi de oameni. „De ce o sta aşa împietrit, că doar nu-i zugrăvit! se înfurie băiatul. Îl întreb şi tace. Ori e nebun de atâta rugăciune, ori a asurzit”.

Şi totuşi nu zise nimic, dar nu avu nici curajul să-şi afunde ochii în privirea lui. Biruindu-se, îl cercetă apoi în luminile ochilor: scânteia acolo o luminiţă, ca o candelă la un mormânt singuratic. Simţi că nu era o nălucire. Întotdeauna se temuse de lucrul care acuma se

întâmplase, acolo, în ţara aceea a lui, la care gândise el cu atâta bucurie. Sângele i se trase brusc din obraji, iar inima se zbătea ca prinsă într-un cleşte; Petru simţi că se înăbuşă, că nu mai poate să respire.

Călugărul, cu mişcări nesimţite, îl prinse, îl întinse pe divan, îi desfăcu nasturele cămăşii şi al halatului şi-i dădu să bea puţină apă, ridicându-i uşor capul. Nu se mira că pricepuse singur că Pătraşcu Vodă murise de Crăciun, după numai trei ani de domnie.

Băiatul gândea mai adânc decât pentru vârsta lui; înţelegea fără a pune întrebări. Sărmanul! Va trebui să părăsească seraiul valah, urma a fi trimis în surghiun cine ştie unde! Padişahul nu glumea cu astfel de lucruri; acum avea iar putinţă Mircioaia să lupte pentru feciorii ei, să copleşească prin daruri sultanele, căci de deşteaptă şi vicleană nu-i aflai pereche. Ar fi în stare să-şi dea o fată în serai numai să-şi atingă ţelul. Iar doamna Voica e o biată umbră palidă pe lângă ea: nici nu va şti cum, nici nu va putea să lupte măcar pentru viaţa acestui fecior al ei. De şi-ar putea păzi măcar capul ei!

Vizirul Slavuş, sau care dintre ei a rostit oare vorbele că dându-i-se lui Pătraşcu tronul, s-ar fi călcat legea întemeiată de sultanul Selim, că Paisie, tatăl lui Pătraşcu, n-ar fi fost fiu de domn? Tot atâtea vorbe câte furtuni, ce pot îneca corăbii mai puternice decât fecioraşul sfărâmat de durere şi spaime, zăcând pe divan. Cum se va fi chemat oare acel vizir care povestea că feciorii lui Pătraşcu nu ar fi legitimi? Că pe lângă Voica ar mai fi ţinut harem la curte, aşa cum a învăţat de la sultani? Că nu se ştie care ar fi feciorul cel de drept să urmeze la tron? Mircioaia, sigur, se va folosi de zvonuri, dacă nu le-o fi răspândit chiar ea, căci văduva aceasta e în stare de orice, numai să-şi vadă feciorii domni.

Cu un gest neobişnuit pentru el, puse mina pe fruntea băiatului: ardea. Petru deschise ochii. Până atunci

nu plânsese, dar la atingerea mângâietoare, prima după patru ani de la despărţirea de doamna Voica, izbucni în lacrimi nestăpânite, sugrumate de hohote scurte.

Nu putea să gândească la nimic; se simţea nenorocit, aruncat într-o singurătate atât de mare, încât niciodată nu-i va putea zări capătul.

În imaginaţia lui înfierbântată, vedea o mulţime necunoscută, adunată undeva într-un cimitir pierdut pe un deal, plin de morminte şi cruci; chip limpede nu zărea decât pe-al mamei, ascunsă sub văluri cernite, plângând îngenuncheată la picioarele unei cruci.

Apoi oameni mulţi, purtând pe umeri un sicriu, în cântecele preoţilor cu odăjdii, şi la fiecare închipuire i se urca un hohot din coşul pieptului, şi un nod îl înăbuşea. Nu ştia dacă plângea pentru el, pentru tatăl sau pentru mama lui. Simţea o sfâşiere atât de adâncă în suflet, de parcă soarele şi luna ar fi dispărut de pe faţa pământului, şi pământul ar fi în stare să se prăbuşească, iar el ar fi rămas singur, căzând din stâncă în mare, iar prăbuşirea aceasta nu ar mai avea sfârşit.

Nu fusese la nicio înmormântare până acuma, nu-i pierise nimeni din cei de aproape, şi închipuirea lui suprapunea acestei ceremonii scene din viaţa martirilor, zugrăvite în pronausurile şi pridvoarele puţinelor biserici creştine rămase la Constantinopole.

Prinţişorul plângea şi nu se mai putea stăpâni, deşi îşi băgase capul în pernă, netulburându-se de Gherontie, care se aşezase într-un colţ, tot aşa de tăcut, ca o umbră desprinsă din covorul. ce îmbrăca peretele. Călugărul părea atât de în afara vieţii şi a celor ce se petreceau în adâncurile frământate, încât viu şi real nu mai rămânea decât băiatul cu durerea, care-l înăbuşea, strângându-i din când în când inima într-un cleşte. Credea că acuma va muri.

Şi copilul îşi dorea moartea cu furie. Plângea

aşteptând inima să i se spargă şi să se sfârşească şi cu el. Abia acuma îşi dădea seama cât de mult ţinuse la părintele lui. I se părea că-i aude vorba blândă şi-i fu un dor aprig să-l mai vadă o dată, dacă nu pe el, măcar lăcaşul unde i se afla trupul. Nu putea să-şi facă nicio imagine asupra acelui loc necunoscut; atâta îşi închipuia: că trebuie să fie undeva pe o înălţime. De ce? Nu ar fi ştiut să explice.

Când gheara aceea încetă să-i mai scurme pieptul, ridică faţa răvăşită şi ochii umflaţi şi roşii spre penumbra odăii, întrebând:

— Şi acuma mă voi duce în ţară. Nu e aşa?

În ţară însemna pentru el toţi şi tot ce-i mai rămăsese dintre ai lui.

Vocea lui Gherontie se auzi ca o şoaptă.

— Linişteşte-te întâi. Linişteşte-te. Când vei putea, vei merge cu mine la Înalt Prea Sfinţia Sa. El e înţelept, el cunoaşte mai bine lumea şi feţele ei. Acolo ai să afli ce e de făcut. Mai stai, mai stai acolo.

Petru nu-i înţelese rostul vorbelor; neliniştea îl cuprinse, amestecându-se cu durerea. Rămase să plângă fără suspine; şedea aşa, cu faţa în sus, nemişcat, de frică să nu-l mai scurme cuţitul acela nesuferit în coşul pieptului; de frica de a mai pune vreo întrebare la care să nu înţeleagă răspunsul. Lacrimi grele se rostogoleau una după alta, pe obrazul lui albit şi umflat. Era un biet orfan, pe care voinţa vizirilor, lăcomia lor şi ambiţiile atâtor pretendenţi aveau să-l transforme într-o săgeată aruncată de colo până colo.

Gherontie se reaşeză tăcut în colţul lui şi făcu semn lui Costa, apărut în deschizătura uşii.

Nu-i putea spune totul dintr-odată. Ar fi fost prea mult. În poveştile orientului, copiii părăsiţi găsesc întotdeauna în drumul lor câte un spirit bun, care-i ajută să cucerească o fată de calif, cu care să zboare pe un covor fermecat, spre împărăţia luminoasă dinspre miazăzi. Şi

Gherontie se miră în sinea lui de unde pot fi scoase asemenea poveşti! Povestitorii sunt nişte mincinoşi. Viaţa e cu totul alta. El nu putea să-i spună că în curând va fi îmbarcat pe o galeră, ce-l va duce în depărtata insulă Rodos, cetatea care pe vremuri fusese a cavalerilor templieri, şi că acolo va sta în alt surghiun, până ce voia lui Dumnezeu îl va scăpa. Scăpa? Numai dacă nu vor fi vizirii mai lacomi, sultanele mai doritoare de podoabe, beglerbegii mai avizi de putere, căci nimic nu-i mai blestemat ca omul pe faţa pământului.

33

3 – Pribeagul

Dar nu-i putea învenina clipa aceasta dureroasă a vieţii, spunându-i tot ce ştie şi mai cu seamă tot ce bănuieşte. El se călugărise, ca să pună o pavăză între sine şi viaţa asta cu toate păcatele ei. Nu putea decât să se roage pentru copilul nefericit, care şedea într-o ciudată nemişcare pe divan.

Şi Gherontie se ruga fără patimă, liniştit, cum îi era felul. Vorbele ţâşneau din fundul inimii lui, ca un scut invizibil, apărător al vieţii băiatului; când să se roage şi pentru norocul şi fericirea lui, de afară se auzi strigătul ienicerilor, la rugăciunea de seară.

— Dumnezeule drept, Dumnezeule bun, *Hak Alah*, *Subhan Alah*[4].

Petru îşi opri o clipă lacrimile, şi pentru prima oară se întrebă dacă Dumnezeu e bun.

6

4 Hak Alah — Dumnezeule drept. Subhan Alah — Dumnezeule bun. (turc.).

Şi anii au zburat. Unu, doi, zece… Petru era din nou la Damasc cu Nicola şi Costa.

— Spuneai, Costa, că tatăl meu s-a luptat pentru drepturile reginei Izabela şi ale fiului ei, Ioan Sigismund.

— Da. A apărat pe fiul lui Zapolia de lăcomia împăratului nemţesc, care ar fi vrut să-i înghită ţara.

— Mai ţine oare minte?

— Sunt fapte care nu se uită. Răposatul Pătraşcu Vodă a fost cinstit în tot ce a înfăptuit. Nu uita că doamna Voica se înrudeşte cu Ioan Sigismund, şi Ioan Sigismund se cuvine să fie cinstit.

— Din familia mamei mult mai apropiaţi sunt Bălenii din ţară, şi m-au uitat. Au trecut zece ani! Paisprezece ani de viaţă sub pază straşnică… Noroc că după Rodos şi Cipru m-am reîntors la Damasc, unde am prieteni. Du-te la Ioan Sigismund şi cere-i în numele meu să mă sprijine să-mi iau dreptul.

— Să încercăm, Măria Ta, că prea eşti singur. Dimitrie-Petru îşi arătă într-o închipuire de râs ce semăna a sufocare dinţii lui cei albi şi-şi trecu mâna prin desimea părului. 1

— Sunt singur de zece ani, Costa. Afară de tine, nu am avut niciodată cu adevărat pe nimeni. Şi singurătatea îşi are binefacerile ei; nu mi-e frică de nimeni, Costa. De nimeni, înţelegi tu?

Într-o încăpere, în Damasc, doi oameni: unul tânăr, altul trecut de patruzeci de ani.

— Şi?

Tânărul cu părul negru părea cu faţa de ceară, fapt ce contrasta ciudat cu trupul lui, ca un arc încordat, şi cu adâncimea neagră-albastră a privirii.

Bărbatul puţintel de alături nu-şi feri ochii. Purta veşminte europene şi încălţări ce ţineau la drum lung. Trase numai un fum adânc în piept, de parcă mireasma tămâii ce se împrăştia din căţuia de bronz i-ar fi limpezit

gândurile.

Palatul era mut, aşa cum sunt toate, în care pătrunseseră datinile tăcerii turceşti.

Slujitori în târligi treceau prin curtea fântânilor: totul rămăsese aşa cum fusese pe vremea Mircioaiei, care-l găzduise întâi aici, apoi plecase la Alep şi îşi dăduse pe una dintre fete în haremul sangiacului de Magnezia; lui nu vrusese să i-o dea.»

Arcade de piatră cioplite în flori şi frunze se rotunjeau în faţa ochilor, şi versete din Coran prindeau încadrarea uşii.

Dimitrie-Petru părea mai înalt în lungu-i veşmânt albastru, cu mustaţa mică, subliniindu-i buzele cu rotunjimi moi. Repetă:

— Şi?

— Aşa cum vă spuneam. Înainte de a muri, mama voastră, doamna Voica, m-a chemat la ea. Ştia că fac negustorie până în părţile acestea ale Siriei şi mi-a lăsat cu limbă de moarte să viu să te caut, să te găsesc şi să-ţi spun.

— Ai fost singura fiinţă care i-ai stat alături până a murit?

Drumeţul nu se miră de aceste cuvinte. Răspunse simplu, netezindu-şi fruntea cu degetele scurte.

— Aproape. Câtă vreme a stat în Transilvania, eu i-am văzut de rostul averii şi totul a fost cinstit. Ba a mai putut pune şi ceva deoparte, spre a-ţi trimite, şi omul scoase o pungă vişinie, mare, cu podoabe de preţ. Să ai cu ce te ajuta la nevoie. E lucrată de mina doamnei.

Tânărul o luă, o mângâie, dar n-o deschise.

— Au trecut atâţia ani de la moartea mamei! De ce-ai venit atât de târziu la mine?

— Fiindcă abia acum ţi-am putut găsi urma. O pierdusem de la Cipru, şi norocul m-a făcut să întâlnesc pe unul din negustorii care au călătorit cu Măria Ta pe

corabie. Altcum, totul e ţinut tainic. În punga asta e o avere, şi prinde bine când eşti singur şi năpăstuit.

Abia atunci Petru înţelese cât de folositoare au să-i fie podoabele de preţ trimise de doamna Voica. Aşa fusese ea întotdeauna. Când nu te aşteptai, ajutorul venea din parte-i, tăcut şi pe nesimţite; gândul ei nu-l părăsise niciodată.

— Care i-au fost ultimele cuvinte?

Petru îşi întoarse faţa, ca să nu-i vadă străinul ochii aburiţi.

Afară o alăută cânta un *ghiuzel*[5], şi Petru nu avu puterea să-l audă. Se întoarse cu faţa spre străinul aşezat lângă el.

Acesta începu anevoie, ca şi cum cu greu şi-ar găsi cuvintele în care căuta să îmbrace amintirea.

— Întâi că te binecuvântează, cu grija să nu faci vreo faptă necugetată, căci dintre toţi copiii, pentru domnia ta inima i-a fost cea mai îngrijorată. Apoi te roagă, ca o mamă, să te pleci voii Domnului, şi dacă vreodată ai să ajungi pe tronul strămoşesc, să fii blând şi bun, cum a fost Pătraşcu Voievod.

— Tatăl meu…

Amărăciunea cuvintelor făcu pe noul venit să-şi ascută privirea verzuie asupră-i şi să spună cu glas hotărât:

— Şi în această privinţă şi-a îndreptat gândul doamna Voica, mai cu seamă aici, când mi-a poruncit să nu uit nicio vorbă, ca să ştii că Domnia Sa a iubit mult pe Pătraşcu Vodă şi vrea că la fel să faci şi Domnia Ta. Că orice vorbe vei auzi, să ştii că sunt mincinoase. Iar dacă se va întâmpla să domneşti şi să întâlneşti vreun alt fecior de-al lui Pătraşcu Vodă, ce n-ar avea aceeaşi mamă, să nu-l omori şi să nu-l prigoneşti. Aşa este voia dumneaei, doamna, fără

5 Ghiuzel — cîntec de dragoste, (turc.).

de care nu ar fi liniştită în mormânt. Că a spus aşa: oamenii sunt supuşi greşelilor şi om a fost şi tatăl Domniei tale.

— Ai fraţi, ai potrivnici, spuse aspru Petru. Sultanii au dreptul să şi-i omoare.

— Feciorii lui Pătraşcu cel Bun nu-s păgâni. Doamna mi-a lăsat cu limbă de moarte să te fereşti de Caplea, jupâneasa boierului Giorma. Răposata doamnă o bănuieşte a fi amestecată în moartea lui Vodă.

— Mama era o femeie blândă, de ce mi-a trimis astfel de vorbă?

Chipul negustorului se umbri.

— În viaţă sunt unele fapte, pe care e bine să nu le ştii, ca să nu-ţi întuneci inima. Altele, dimpotrivă, trebuie cunoscute, ca să te poţi feri. Caplea a ridicat o mănăstire în sus de Bucureşti, dar nu din dragoste pentru Dumnezeu, ci din ură faţă de oamenii neamului lui Pătraşcu Vodă. A blestemat greu, ca toţi să pieriţi de moarte cumplită, şi apoi a pus de a tăiat limba preotului ce a făcut juruinţa. Atât de mult a râvnit ea să fie doamna ţării!

— Cum de a putut afla mama?

— Când a fost să moară, unul dintre călugării de faţă nu şi-a găsit pacea până nu i-a destăinuit. Numai că doamna atunci era după moartea lui Vodă şi n-o ierta nici ceasul de cumpănă grea, nici firea ei, ca să plătească acelei jupânese pentru îndrăzneala şi răutatea sufletului ei. Şi nu mi-a spus că să o izbeşti, ci numai ca să te fereşti de ea, ca de o năpârcă!

Străinul înghiţi în sec, înăbuşit de un nod, ce i se ridica din piept la amintirea acelei destăinuiri, pe care Petru o înţelese în toată adâncimea ei.

7

În anul 1570, Arabia era un focar de unde porneau

ocările şi batjocurile faţă de imperiul otoman, cârmuit de Selim al III-lea, pe care Alah se vede că-l blestemase cu darul beţiei, iar Cadiii şi Imamii, ca să-l acopere, spuneau că are stări necunoscute muritorilor de rând, când se sfătuieşte cu Mahomed şi cu Alah şi care seamănă cu beţia.

Aşa se învăţau aceste ticluiri prin medrese[6], iar cei doi mari cadiulaskeri[7], al Europei şi al Asiei, jurau acelaşi lucru cu mina pe inimă. Şi se răspândeau aceste zvonuri cu ajutorul celor cinci sute de ciauşi, dintre care făcea parte şi mulţime de creştini renegaţi, cunoscători ai mai multor limbi şi a tot felul de ticăloşii.

Poarta Sublimă, Poarta Dreptăţii, Poarta Măririi, Poarta Fericirii nu poate avea decât un cârmuitor, de a cărui slavă trebuie să tremure Rum Iii[8]. Iar drept-credincioşii să-l slăvească prin Chatube, acea rugăciune publică, pentru fericirea padişahului. Măritul beglerbeg de Damasc, unul dintre cei trei ai imperiului, păzea cu străşnicie datina.

Faptul că sultanul Selim pusese, în războiul cu Perşii, pe tătari să croiască un canal între Volga şi Don, scăpând astfel de a treia parte din ei, fiindcă muriră pe capete de frig şi de foame, îl făcea pe muftiu să creadă că e înţelept.

Faptul că acoperise din nou geamia din Meca, după prăbuşirea acoperişului, îl obliga pe muftiu să spună că-i credincios.

Cucerirea Ciprului, despresurarea cetăţii Nova din Bosnia, atacarea şi cucerirea Tunisului de către Sinan Paşa şi distrugerea castelului de Goleta, odată cu masacrarea întregii garnizoane şi prada imensă, care umpluse Constantinopolul de averi, i-au consacrat vitejia şi

---

6 Medrese — pieţe (turc.).

7 Cadiulasker — guvernator (turc.).

8 Rum Iii — Roma.

dragostea faţă de imperiu. Voia lui Alah fusese ca în bătălia maritimă cu spaniolii şi germanii, să piardă aproape întreaga flotă, poate pentru că poporul nu ţinuse posturile.

Ambasadorii raportau că-i plin de spirit. După pierderea bătăliei de la Lepanto, veneţianul înfăţişându-i-se în toată măreţia veşmintelor de sărbătoare, sultanul l-a întâmpinat cu vorbele:

— Înţeleg de ce te veseleşti; dar nu uita că voi mi-aţi tuns părul, care poate creşte la loc. Asta este pentru mine pierderea vaselor mele; pe când eu, cuceritorul Ciprului, v-am tăiat braţele, pe care nimeni nu le mai poate face să crească la loc.

Apoi, zâmbind, l-a concediat. Iar supuşii lui, în semn de dispreţ, porecleau pe germani calomniatori, pe veneţieni pescari, pe ruşi perverşi, pe poloni îngâmfaţi, pe valahi flaşnetari, pe bulgari tâlhari, şi pe arabi nebuni.

Numai că nebunii de arabi nici nu le-o uitau, nici nu le-o iertau. Şi dacă-i vorba de dispreţ reciproc între oameni care se închină lui Alah, atunci nu mai e nimic de făcut. Era ca şi cum ai fi pus un obuz pe o vatră cu jăratic.

Tăria arabilor constă în spiritualitate, şi Dimitrie-Petru în întreaga lui viaţă îi va purta pecetea. Din când în când va izbucni în el un simţ pozitiv, practic, moştenit de la părinţi, dar în general viaţa lui va fi un vis cu ochii larg deschişi, sub influenţa celor trei stâlpi ai viziunii arabe: lupta, poezia şi religia.

Aidoma lor, înăbuşit în strâmtoarea captivităţii sale ce dura de paisprezece ani, până când ajunsese din nou în Damasc, simţise nevoia nemărginirii şi a unei linişti, pe care într-un anume fel o regăsea în această Sirie misterioasă şi familiară în acelaşi timp. Se zguduiau pe undeva tăriile lumii, şi nimeni nu le intuia mai bine ca aceşti arabi în căutare de *muruwa*, ceea ce înseamnă cinste şi bărbăţie.

Cinste şi bărbăţie voia şi Petru, deşi nu era în ţara

lui, şi nu avea cine să-l sprijine – fiind sărac şi cu familia risipită în cele patru vânturi. Oare fratele lui, Pătraşcu, fire închisă, bolnăvicioasă şi blândă, ce-o fi făcând? Despre sora lui, Maria, nu se mai întreba. Viaţa femeilor era simplă, cu fericirile şi nefericirile ei.

El regăsise Damascul altfel de cum îl lăsase. Mulţimile erau mai pestriţe şi mai zgomotoase. Negustorimea şi mai felurită, formată din indieni, persani, evrei, armeni, hindustani, europeni, turci şi sirieni. Numărul caravanelor ce plecau spre Egipt, Arabia centrală şi Persia se înmulţiseră. Apăreau şiruri de cămile aducând tributurile, în curmale, ale unor triburi îndepărtate. Dacă la suprafaţă apărea o destindere, în adâncul ei starea de fapt era aceeaşi de odinioară, şi Osman paşa, guvernatorul Damascului, nu făcea decât să transmită poruncile primite de la Constantinopole. Aici Petru era mai liber. La Rodos şi Cipru viaţa i se petrecuse sub veşnica supraveghere turcească, păzit cu străşnicie, ca într-o închisoare, mărginită fie de ziduri vechi de cetate, fie de întinsele valuri a. le mării, dincolo de care numai piraţii, sub oblăduirea semilunii, îşi purtau corăbiile. Ce ar fi să încerce să fugă spre Alep şi apoi la Constantinopole, de unde să ajungă în Europa? Poate chiar în Valahia, unde domneşte acel Alexandru, cu care împreună fusese la Rodos. îi veneau în minte cuvintele califului Abder Ahman al III-lea, care stăpânise cincizeci de ani Spania: „Cincizeci de ani s-au scurs de când sunt calif; bogăţie, cinste, plăceri, m-am bucurat de toate, am gustat totul până la fund. Regii, rivalii mei mă stimează, sunt temut de ei şi mă invidiază. Cerul mi-a dăruit tot ceea ce un om poate să-şi dorească. În acest lung timp de fericire aparentă, am numărat zilele în care am fost cu adevărat fericit: acest număr urcă la paisprezece. Muritori, apreciaţi prin acestea, slava, lumea şi viaţa”.

Petru scutură capul şi bău o cupă de vin. „Sunt

neliniştit şi trist. Nu se mai întoarce odată Costa cu răspunsul de la Ioan Sigismund, să aflu dacă pot avea un prieten în Transilvania, care să mă ajute să-mi iau moştenirea tronului…”

Pe când se frământa astfel, uşa se deschise, şi înăuntru pătrunse un arab neobişnuit de înalt, cu buze şi sprâncene groase. Era Zaâd Ben Omar, pe care Petru îl cunoscuse în vremea copilăriei şi care, aflând de reîntoarcerea lui, venea să-l vadă.

— *Eivallah*[9], îl salută arabul.

— Albă să-ţi fie viaţa, se bucură Petru. Vii atât de departe ca să mă vezi!

— Să te văd, să ne sfătuim.

— Stai jos şi răcoreşte-te.

Zaâd Ben Omar se aşeză.

— Vii de la oază?

— Da. De la oaza Okaz.

Se adunaseră acolo toţi din triburile Hasa, Nedid şi Hedjaz. Petru ştia că aceştia erau beduinii, care niciodată nu vor cădea sub stăpânire turcească. Zâmbi. Arabul îl înţelese.

— A fost ziua cea mare a întrecerii în poezie.

Petru pricepu această nevoie a sufletului arab de frumos şi de vis. Îşi închipui cahirii mai multor triburi şi beduinii albind zarea.

Poeţii suiţi pe o movilă, spunându-şi versurile, iar mulţimile nemaisuflând un cuvânt. Îşi reaminti de acel derviş ciudat din copilăria lui. îl întrebă pe Zaâd, pe care-l ştia un stihuitor neîntrecut în tribul lui:

— Şi ce-ai cântat în versurile tale?

— Vitejiile tribului Hail, nobleţea războinicului, tăcerea răzbunării, curajul şi mai cu seamă onoarea. Alţi cahiri au cântat frumuseţea de neasemuit a pustiurilor,

9 Eivallah — sănătate (turc.).

alţii miresmele oazelor şi răcoarea izvoarelor.

— Pustia poate fi cântată? Ea înseamnă singurătate şi moarte.

Şi spunând aceasta, Petru se gândi iarăşi la dervişul întâlnit odinioară.

— Ba nu. Pustia-i libertate şi linişte; acolo eşti faţă în faţă cu Alah, cu soarele şi luna; numai acolo răsăritul zilei nu are piedici, te cuprinde din toate părţile, scufundându-te într-o mare de lumină roşiatică, numai acolo te cuprinde beţia minunilor. Te speli în apele apusului soarelui, îţi linişteşti trupul şi inima. Silnicia dispare în pustie, sahib, şi nu ai dorinţe mai presus de cele fireşti. Numai în pustie, Alah te învaţă că sărăcia nu e umilinţă, ci starea omului când vine pe pământ, făcându-se punte între om şi Alah.

Ascultându-l Petru întrezări marele adevăr al sufletului arab şi nevoia lui Zai'd, a înfăptuirii spre care se îndrepta cu viaţa şi stihurile lui. îi intui această caracteristică, ca o deviză de luptă. Izvora totul din acea zicătoare arabă, folosită în luptă: „Paradisul este înainte, iadul e în urma ta". Oare nu-i spusese Zai'ci că ceea ce doreşte floarea bărbaţilor arabi nu sunt bunurile materiale, ci primejdia întâmpinată în bună tovărăşie, dragostea, veselia şi contrastele vieţii, mai cu seamă cucerirea libertăţii? Zai'd umbla după adâncimea cunoaşterii, trăia în cultul luptei şi al poeziei, spre care-l mâna imaginaţia lui. Zai'd făcea parte din acele triburi arabe, a căror tărie era viaţa lor aspră. Petru avea nevoie de turci, dar în adâncul inimii lui era alături de toţi răzvrătiţii şi din pricina aceasta firea lui avea să devină atât de ciudată, de parcă doi oameni diferiţi s-ar fi aflat în el. Ştia că Zai'ci şi ai lui dispreţuiau pe arabii ce căpătaseră slujbe la turci şi-i numeau muskrehini, adică proşti războinici, bărbaţi de nimic, lipsiţi de curăţenie spirituală.

Cu gândurile astea îi spuse lui Zai'd:

— Eu nu cunosc pustia. Ziduri cenuşii mi-au închis

copilăria şi tinereţea ca un linţoliu. Am ajuns să urăsc orice fel de îngrădire. Teamă mi-e, Zai'd, că am să scap de viaţa asta chinuită numai prin moarte.

— Poţi scăpa şi prin vis.

— Mai pot oare visa?

Coranul m-a învăţat să visez şi în viaţă, şi după moarte, căci moartea noastră te scapă de grijile pământeşti, aducându-ţi toate bucuriile trupului.

— Coranul áre multe taine pentru mine, şopti Petru.

— Multe-s tainele lui Alah şi pentru noi, urmă Zaâd. Poate de aceea nici nu îngăduie oricui să cunoască pustia, dar dacă treci măcar o dată prin ea, ştii ce este adevărata bărbăţie şi liniştea stăpânirii de sine. În arşiţa ei intri om împovărat de griji, dar după ce ai străbătut-o, parcă furtunile de nisip, dunelé, vânturile, soarele şi stelele te curăţă de spaime, de dureri şi neputinţe. Numai acolo poţi dobândi muruwa. Aşa, rămâi legat de pământ şi de grijile lui, ca de tot atâtea pietre ce-ţi atârnă de picioare. Pustia şi oazele sunt cele două chipuri ale vieţii; amândouă au faţa binelui.

— Eu nu cunosc pustia, Zaid Ben Omar, dar odinioară mi-a vorbit un arab despre ea.

Chipul lui Za id avu o expresie pe care Petru nu putu s-o definească, aşa că urmă:

— Un bărbat cum n-am mai întâlnit. El îi era prieten, şi ea l-a ajutat. Datorită povestirii lui, nici mie nu mi-e frică.

— Cum se numea acel arab?

— Ibn Saiud. Alături de el nu-ţi era teamă de nimeni.

— Fie-i numele binecuvântat, şopti Zaid.

— Ştii cine era?

— A fost căpetenia tribului meu şi stăpânea muruwa.

Za id era din tribul Hail, din Arabia liberă.

Era derviş când l-am văzut eu. O mai trăi?

— A murit. Pe ei l-au cântat cu toţii la întâlnirea de la

oază.

Chipul lui Petru se destinse, de parcă sufletul bătrânului arab mort i-au. firăcorit fruntea încinsă. Şi inima lui se aprinse, fără să-i poată stăpâni izbucnirile de înflăcărare. Zaid îi mulţumea visurile, dorinţele lui de bărbăţie şi îndrăzneala. Vraja cuvintelor lui Za id îl pătrundea, descătuşându-l pentru o clipă de jalnicele lui frământări, legate de acest pământ îndepărtat al Damascului şi de toate ţinuturile unde fusese silit să trăiască îngrădit, şi prin asta să-şi scliingiuiască sufletul. Atât că turcii nu puseseră la socoteală întinderea mării, a cărei simplă prezenţă, ani de zile, îl ajutase să nu se plece, să nu se frângă.

— Mă apasă zidurile Damascului.

— De ce nu treci dincolo de ele?

— Asta şi vreau, Zai'd.

— Îndrăzneşte, fiu de calif, îndrăzneşte; aici soarele te arde, şi apa nu-ţi potoleşte setea, iar femeile seraiului tău îţi par serbede, ca smochinele veştejite. Ţie îţi trebuie alt soare şi alte feţe.

Dimitrie-Petru îl înţelese.

— Am vrut să fug odată, dar n-am izbutit.

Ochii arabului îl priviră în toată lumina lor.

— Stai pe loc de multă vreme, e timpul să pleci. Dar povesteşte mai departe. De mult n-am mai sfătuit noi doi.

— Eram la Rodos, în insulă, captiv. Aveam numai paisprezece ani. Mă aduseseră pe o galeră, de la Constantinopole. Nu erau cu mine decât Costa şi Nicola, oameni lăsaţi de tata. Tata se prăpădise, mama nu avea nici putere, nici pricepere să mă apere. Avea numai inimă, să mă iubească, dar asta nu ajută la mare lucru; era ca lumina blândă a stelelor; îţi luminează drumul când nu-i furtună şi apoi rămâi să le duci dorul. Alte mame sunt aprige, cum a fost Chiajna. Maică-mea era pâinea lui Dumnezeu, iute ierta şi se ruga. Mai avea de apărat şi alte

vieţi mai fragede decât a mea. A trecut munţii, ducându-mi dorul, şi a murit fără să mă vadă. Iar eu, Zaâd, mă dau de ceasul morţii, simţindu-mă ca un câine al nimănui. Nimeni nu mi-a întins mâna în ceasul acela greu când eram neajutorat, şi turcii m-au băgat sub privegherea lor, căreia numai că nu-i spuneam închisoare. Din toţi prietenii tatii, din toţi boierii cu putere, nu a venit unul la Poartă să ceară îngăduinţă pentru mine, să nu mai fiu surghiunit.

— Dar aici ai poposit întâi în palatul văduvei Mircioaia.

— Aşa-i. Pe atunci m-a primit bine. Mâncase şi ea din pâinea amară a Siriei şi înţelegea cum s-o împartă cu alţi necăjiţi. Ani de zile nu avusesem viaţă, ci prigoană, pază neîntreruptă în jurul meu, de parcă aş fi fost un răufăcător. Pe urmă m-a duşmănit şi ea!

Chipul frumos al lui Petru se aprinse, şi linia sprâncenelor se făcu una singură, subţire şi neagră, adunată în cuta dintre ele.

Zaâd Ben Omar îi spuse încet:

— Ori Dumnezeul tău nu te-a învăţat să te supui voinţei lui, ori lumea voastră e mai rea decât a noastră.

— Nu. Şi cred că niciodată nu are să mă înveţe, iar lumea…

— Atunci e neîndurător. Te lasă pradă frământărilor şi îndoielilor.

— Mă învaţă să-mi croiesc singur drumul, şi asta-i singura mea bucurie. Pe atunci nu-mi dădeam seama. M-au dus la mănăstirea Veche, între călugări.

— Şi n-ai putut sta. Bărbaţii nu stau locului.

— Nu, Zaâd. Peste opt luni am luat o barcă şi am vrut să ajung cu ea unde m-o îndrepta Dumnezeu. Am rătăcit pe mare trei zile. M-au adus nişte pescari înapoi, bolnav de sforţarea făcută şi de neizbânda mea. Petru închise ochii, cu un semn de mare oboseală. Atunci credeam că sunt mai tare, că pot izbândi de unul singur. M-am rugat apoi, până

ce mi-au vuit tâmplele, şi nu s-a întâmplat nicio minune…

— Din vremea profetului Mohamed nu s-a întâmplat nicio minune. Ai două căi: ori vii cu mine, ori ne despărţim drumurile. Locului să nu stai.

Petru nu-i auzi îmbierea. Îşi strânse tâmplele în palmele împreunate. Pe unul din degete sclipea inelul, pe care, cu ani în urmă, i-l dăduse în dar domnul d'Aramon, ambasadorul Franţei la Stambul. Şi în înserarea ce se lăsă, apele inelului luciră ca o prevestire tainică, al cărei înţeles nimeni nu putea încă să-l prindă.

— Paradisul e înainte, şi iadul în urma ta.

Cuvintele îi veniră pe buze lui Zaâd, ca atunci când pornea la luptă, dar ele se îndreptau spre Petru, şi el le înţelese tâlcul.

— Am deschis Coranul pentru tine; pleacă, drumurile ţi se deschid.

Vorbea în el urmaşul acelora care cu sute de ani în urmă cuceriseră trei sferturi din lumea cunoscută pe atunci.

— Zaâd, l-ai cunoscut pe Ibn Saiud?

— A fost fratele mamei mele.

— De ce mi s-a destăinuit tocmai mie?

— Adevărat. De ce? Fruntea lui Zaâd se încreţi a nedumerire. Câţi ani sunt de atunci?

— Paisprezece ani.

— Acum paisprezece ani a murit el, aici. I-am găsit trupul lângă mănăstirea Cadriilor.

— Lângă acea mănăstire locuiam noi atunci.

— Şi-a simţit sfârşitul şi te-a ales pe tine să-i porţi povara sufletului.

— Dar eu îs creştin, Zaid.

— Iskender Isa, Mahomed are puterea minunilor prin voinţa lui Alah. Să nu te chinuieşti între ai tăi, ca şi aici… Dervişul a presimţit şi moartea lui, şi soarta ta.

Buzele groase ale arabului se strânseră. Neînţelese

sunt căile lui Alah! Neînţelese!

Pe Riga, negustor de mătase de Damasc, îl cunoştea multă lume, dar îi ziceau Piticul. I se spunea aşa din pricina staturii lui care privită până la brâu era ca a tuturor oamenilor, dar făcea un contrast ciudat cu picioarele mici şi scurte, ca ale unui copil mai răsărit.

Tatăl lui, bătrânul Colati, venise mai demult, tocmai din Moscopole, cetate bogată din părţile Macedoniei şi renumită în toată peninsula balcanică pentru şcolile şi academiile ei, de unde mulţi tineri se întorseseră cu aleasă învăţătură.

Asprului macedonean îi plăcuse Damascul şi rămăsese în oraş, unde strânsese avere, din comerţul pe care-l făcea între Europa şi Asia.

Adusese pe mare tot ce nu se afla în Damasc şi, ori bra norocos, ori că plătea tribut corsarilor, nu suferise pierderi, şi toate îi merseseră în plin, încât oamenii se mirau de soarta lui cea bună. Dar e o vorbă bătrânească: norocul mare aduce deochiul – aşa că totul mersese bine până într-o zi.

Avusese un singur băiat, căci după obiceiul creştin nu ţinuse decât o nevastă, iar aceasta era slăbuţă şi firavă. Ñu-i mai dăruise al doilea copil. Feciorul se născuse zdravăn şi semăna la trup leit cu taică-su. Scund şi voinic, cu umeri largi şi ochi vioi. Se juca în toată voia în casa aceea mare şi albă, cu odăi nenumărate şi curte cât cuprinzi cu ochii. Crescuse aşa până la unsprezece ani, când în odăile de sus, în care şedeau mai mult femeile, când în cele de jos, unde erau mărfurile şi freamătul negoţului.

Tatăl îl învăţa cu uşorul, dar şi cu greul vieţii, căci zicea el: „De viaţă nu trebuie să te sperii, oricum ar fi ea dată, ci numai să o birui”.

Dar atunci, în dimineaţa aceea, cu treizeci de ani în urmă, se ridicase larmă în oraş, aflându-se că armata

sultanului, trimisă să intre în inima Arabiei, ar fi pierit în pustiile fără margini, şi toţi arabii se bucurau, iar turcii beglerbegului îmbrăcaseră haine roşii, de doliu, pe trei zile, poruncind ca nicl pasul slujitorilor să nu se simtă, deşi după datina lor era atâta muţenie în palatul beglerbegului, de parcă se păşea într-un cimitir.

Vestea aceasta o aduseră ceauşii[10], veniţi din acele părţi. Se aflase că cel care trebuie să poarte ştirea la înalta Poartă poposise la Damasc, îmbolnăvindu-se, şi că ar fi murit de spaima de a se înfăţişa cu asemenea veste în faţa măritului Soleiman, care nu ştiuse până atunci ce înseamnă înfrângere, dar cum în toată împărăţia erau sute de curieri, mai avea cine să piară ducând asemenea ştire.

Şi acum în inimile supuşilor sfărâmarea oştirii turceşti era dătătoare de nădejdi, poporul se bucura din toate puterile.

Numai Colati aflând, îşi spuse: „Am străbătut peste trei ţări ca să ajung aici şi tot peste acelaşi stăpânitor am dat. Când sunt gheare lungi ce apucă, nimic nu mai scapă” – apoi îşi văzu mai departe de treburile lui.

Băiatul, când a simţit mişcarea neobişnuită din oraş. a dat buzna în goană pe scări, să-l întrebe pe tatăl lui ce se întâmplă. Din iuţeală, a făcut un pas greşit şi s-a prăvălit până jos, de unde l-au ridicat în nesimţire, cu picioarele rupte. L-au îngrijit cu doctori mari din Damasc şi i-au pus oasele la locul lor; el s-a însănătoşit, dar picioarele n-au mai crescut. A rămas o curioasă arătare: jumătate bărbat, jumătate copil. Încolo, deştept foc, cu o pricepere în ale negustoriei cum rar se vede, cu o dulceaţă a vorbei şi o blândeţe a purtării, încât veneau oamenii de departe la el. Avea şi meşteşugul cântatului, dar cu o tristeţe în ochi, pe care nu avea s-o înlăture niciodată. Firea i se schimbase, de parcă gândurile, gusturile şi felul de a-şi alege oamenii

10 Ceauş — curier turc.

din jur s-ar fi desfăşurat după o altă măsură şi altă drămuială.

Când a fost vremea să se aşeze la casa lui, Colati l-a lăsat să-şi aleagă ce fată o vrea, numai să-l ştie fericit, dar în inima lui era îndoit.

Riga a ştiut ce are de făcut. A trimis peţitori la un om de treabă, cu copii mulţi, şi din opt fete şi-a ales-o pe cea mai mare: voinică, înaltă, sănătoasă şi liniştită. Neam de munteni, venit din părţile stăpânirilor turceşti, cu dorinţa de a trece dincolo de graniţele împărăţiei, la Perşi.

Alegerea s-a dovedit a fi bună, căci femeia îi dădu mulţi copii cu ochi codaţi, dârzi şi buni de muncă, dar şi pricepuţi în a-şi însuşi gusturi şi purtări alese.

Fetele le măritase de timpuriu, fie în Damasc, fie în Alep ori Tir.

Se mai vorbea despre Riga că dacă făcuse atâta avere, aceasta s-ar fi datorat faptului că ar fi cumpărat sclavi creştini, pe care i-ar fi eliberat fără bani, iar aceştia, din recunoştinţă, i-ar fi slujit câte trei, patru ani fiecare, iar unii n-ar mai fi plecat de loc.

Se părea că se pricepea la oameni mai bine decât oricare altul; toţi cei pe care-i elibera el erau bărbaţi descurcăreţi şi deosebit de buni în mânuirea treburilor, aşa că era tare greu să-l înşele careva. Poate aceasta se datora atât feluritelor limbi pe care le cunoştea, cât şi calabrezului pe care-l ţinea pe lângă el.

În casa lui Riga Colati venise deseori Dimitrie-Petru – şi pe vremea tatălui lui, şi acuma, când al treilea val de surghiun îl aduse din nou în locul de unde plecase Pătraşcu Vodă spre mărire, dar şi spre moarte. Riga se îngrijea de bruma de avere ce-i mai rămăsese lui Petru, fructifiaându-i-o în negoţ.

Piticul ţinea mult la Petru.

Nu-l pizmuia că e frumos; îi era drag să-l aibă înaintea ochilor, aşa cum îi plăcea cameliile roşii, de care îi

era plină grădina.

Când venea Petru, încăperea se umplea de tinereţea, de vorbele lui de duh, meşteşugit întoarse, de stihurile arabe şi italiene, din care ştia o mulţime pe de rost.

Cu el şi lângă el, Riga îşi simţea mintea înfierbântată şi mulţumită; îi îmbogăţea imaginaţia cu viziuni din Caramania, din Rodos, din Cipru, pe unde el nu fusese niciodată.

Numai bătrânul Colati spunea:

— E ca un cântec frumos, care nu-ţi aduce de mâncare. Taică-su era ca o brazdă de pământ, fie-i ţărâna uşoară.

— Dar vezi dumneata, tată, că fără cântec viaţa ar fi tare grea.

Şi bătrânul tăcea, căci ştia ce tristeţe zace în inima feciorului, care ajunsese şi el acuma să treacă peste patruzeci de ani. Dar despre aceasta, ei doi nu aveau să pomenească niciodată. Erau ca două capete de lanţ, care i-ar fi legal pe amândoi, purtându-i greutatea în aceeaşi măsură şi făcându-se că nu ştiu unul de altul, aşa cum se prefăceau că nu ştiu de porecla Piticul, care-i ardea pe amândoi deopotrivă în bărbăţia lor, dar pe care o îmbrăcaseră ca pe o cămaşă cetluită până la moarte.

Statura diformă a lui Riga se pierdea în halatul de Damasc auriu, deasupra gulerului căruia barba lui tunsă în semicerc îi încadra faţa, dându-i o expresie de asprime.

— Vrei să-l ajuţi? îl întrebă tatăl.

— Dumnezeu mi-a dat cu mult mai mult decât îmi trebuie mie şi copiilor mei.

— Ai înzecit averea, Riga. Cu ceea ce îţi prisoseşte poţi face ce vrei tu. Dar prietenii lui sunt arabii, care nu au astâmpăr, şi noi, care suntem risipiţi ca frunzele… Eu cred că e mai bine să plece.

— Fiindcă-i prieten cu Zaid? Cu noi?

— Zara a început să-i aştepte şi să-l petreacă cu

ochii.

— Zara are cincisprezece ani.

— La cincisprezece ani, Zota s-a măritat cu tine. Şi apoi Petru nu-i ginere pentru noi. Lui îi trebuie altă viaţă. Dacă i-ar fi fost gândul la negustorie, te-ar fi rugat să-l ajuţi. Dar gândul lui…

— E tot la ducă. Ştiu. Rătăceşte departe, aşa cum rătăceşte Zai'd, stihuitorul, în largurile pustiei. Vrea să ajungă dincolo de Bosfor.

— Ţinteşte sus, fiule. Cărţile lui, între care şi-a petrecut atâta vreme, obârşia lui şi mai cu seamă firea, n-au să-l ţie locului. Nicio femeie din lume, de-ar fi frumoasă ca soarele, nu-l va stăpâni vreodată, nicio negustorie cât de mănoasă nu-l va atrage.

Fruntea lui Riga se înnoură.

— Crezi că Zara îl iubeşte?

— În zilele când vine Petru, îşi pune podoabe, obrajii îi sunt roşii, zâmbeşte singură şi pe urmă cade în visare, încât nu mai aude când o strigi. Dacă-l mai vede mult, o să fie greu să-i mai placă alt tânăr.

— Nici nu avem altul ca el în Damasc.

— Cu atât mai mult. Dar parcă au venit peţitori din Bagdad.

— N-o dau aşa departe.

— Departe şi nu prea departe.

— Peste hotare.

— Tocmai. Copiii ei să trăiască altă viaţă.

— Oamenii îs la fel, pământul e la fel peste tot.

— La tine e voia, tu eşti tatăl ei, dar nu uita ce ţi-am spus. Apoi, ca şi cum şi-ar fi mutat gândul în altă parte, privi în grădină. De Ce oare camelia atât de frumoasă nu are parfum?

Drept orice răspuns, Riga îşi încruntă sprâncenele peste ochii lui trişti.

Atunci intră pe uşă emirul Obaid, inspectorul

geamiilor. Riga zâmbi straniu, ca şi cum ivirea turcului aţfi fost un semn al sorţii. Emirii se rugau pentru sufletele rătăcite, şi spiţa lor se trăgea tocmai din sultana Fatime. Pentru sufletele creştinilor oare se puteau ruga?

Despre emiri se spunea că până la patruzeci de ani sunt înţelepţi şi serioşi, apoi cad într-un fel de nebunie, pe care mulţimea o crede a fi o fericită stare de comunicare directă cu Profetul. De ani de zile, emirul îşi făcea cumpărăturile numai de la Colati, şi aceştia îi ştiau atât părţile bune, cât şi năravurile. Nu se mirară când îi salută cu formula folosită numai între turci.

— Salamuri Aleikum.[11]

Ştiau că se bucurau în ochii turcului de multă preţuire, chiar dacă ei se închinau lui Haziret Isa, cum numea el pe Iisus, dar emirul nu uita că aceşti negustori se trăgeau din neamul lui Iskender Rumi Ibnfelikes, adică a lui Alexandru Macedoneanul, pe care după curajul şi cuceririle lui bun bucuros ar fi fost să-l ia drept turc creştinat. căci altcum nu-şi putea explica nici virtuţile, nici izhânzile lui. Oare în afară de drept-credincioşi există vreun neam demn de luat în seamă?

Aşa că Riga îi răspunse:

— *Saffa* gelding uss.

Era un „bine ai venit”, spus din toată inima.

— Ce vânt prielnic vă aduce pe la noi?

— Am fost să-mi cercetez tatăl, la Kudsirierif[12], şi să mă închin la piatra sfântă de la Moschee.

— Frumoasă faptă ai făcut, spuse bătrânul Colati, căci din datina musulmană un singur lucru îi plăcea şi lui: obiceiul prin care feciorii erau obligaţi să-şi vadă părinţii la orice depărtare s-ar fi aflat ei, şi această datorie era la fel de sfântă ca aceea de a merge la Meca sau Medina. Cu

---

11 Salamun Aleikum — Pacea cu tine. (turc.).

12 Kudsirierif — Ierusalim, (turc.).

mâna şi cu capul, făcu semn turcului să ia loc.

N-aş vrea să stau. Am venit ca Riga să mă însoţească la piaţa de sclavi. Vreau să trimit bătrânului meu tată doi oameni de nădejde, şi ochiul lui Riga ştie să aleagă mai bine printre cei aduşi azi spre vânzare.

Un muşchi tresări pe obrazul lui Riga. Erau treburi pe care nu-i plăcea să le facă şi apoi îl aştepta şi pe Dimitrie-Petru, dar nici cu turcul nu se putea supăra. Întrebă numai:

— Au sosit sclavi noi?

— Da. Au şi făcut de trei ori înconjurul cetăţii, ca să vadă lumea că rănile lor nu sunt de nevindecat. Aş vrea ca înaintea rugăciunii de prânz, alegerea să fie făcută. Ochiali i-a trimis.

La numele lui Ochiali, ochii tatălui şi ai fiului se întâlniră.

Cine nu ştia pe corsarul căruia i se spunea de către turci Uluj-Ali, calabrezul din Castilia, răpit de turci pe când învăţa pentru a deveni preot catolic şi care, robit şi trecând la religia musulmană, se făcuse cunoscut ca marinar şi strateg nemaiîntâlnit? Luase parte la asaltul Maltei, când dacă nu ar fi fost înţelepciunea şi curajul marelui maistru Jan de la Valette şi ajutorul spaniolilor, cavalerii de la Malta şi-ar fi pierdut pe lângă bunul nume şi insula în care-şi aflaseră adăpostul.

Acest pirat, Uluj-Ali, netemându-se nici de moarte, nici de viaţă, fusese numit de curând Beglerbeg de Algeria, urmându-şi astfel nestingherit vechea lui îndeletnicire.

Viaţa lui ascundea o taină; se răzbuna pe creştini cu o ferocitate cumplită, lăsându-le viaţa spre a-i vinde robi numai pe cei mai voinici şi mai frumoşi. Restul, îi trecea prin sabie. Aşa făcuse când capturase galerele cavalerilor de la Malta. La fel se purtase după ce cucerise Cipru, unde se adunaseră mai toţi corsarii creştini, sub ochiul îngăduitor al Veneţiei, căreia îi aparţinea insula. Cu cine şi

Ce socoteli avea el de încheiat?

Se bucuraseră şi locuitorii Siriei de această cucerire, deoarece piraţii creştini aciuiţi acolo făceau prăpăd pe toată coasta siriană.

Oare datorită lui Ochiali corăbiile cu marfă ale lui Colati ajungeau întotdeauna neatinse la destinaţie? Cine putea să ştie ce zăcea în adâncul inimii piratului calabrez, devenit, datorită curajului său nebunesc, beglerbeg, drept-credincios şi cel mai iscusit generalisim al mărilor. Era oare un fir comun al sorţii, care-i făcea pe unii să prospere liniştit, pe alţii să se înalţe în cinste şi averi, într-un fel sălbatic şi necruţător? Ori poate calabrezul cu nasul sumeţit, de care nu se despărţea Riga, avea puterea de a ţine vreo legătură cu renegatul lui concetăţean?

Ochiul rotund al turcului părea o oglindă, în care prindea şi mişcările aerului din jur. Venise la ei, pentru că bănuia că l-ar cunoaşte pe Ochiali, şi în felul acesta li s-ar da cea mai bună marfă, la un preţ mai scăzut – sau numai ca să-i vadă? Ori pentru că Riga răscumpărând sclavi creştini ştia că le va hărăzi o soartă mai bună în casa tatălui său? Cine putea şti?

În ceasurile când duhul îi era mai slăbit, venea la ei şi le povestea părţi întregi din Coran – cum a fost la începutul începuturilor, când toată existenţa era adunată în pomul sfânt, în ramurile căruia trăia păunul neasemuit, în a cărui inimă se afla adăpostit spiritul lui Mahomed, din care, luând o părticică, s-a creat primul om, pe nume Odem, iar acesta, după ce a mâncat din griul oprit, a uitat tot şi s-a născut pe lume. Apoi le spunea altceva şi pierdea şirul gândurilor, pentru a termina în proverbe ea „*Takir Tedburi bazar*.”[13]

Ce voia el să înţeleagă cu asemenea proverbe, ca „Omul propune, şi Dumnezeu dispune” nu ştiau, dar la

13 Takir Tedburi bazar — omul propune, şi Dumnezeu dispune. <turc.).

răstimpuri emirul se retrăgea o vreme la vreo mănăstire şi apoi iar revenea, cu ochii mai rotunzi şi mai roşii.

Riga se încinse la cap şi plecă, cu mersul lui ciudat de codobatură, cu care oamenii Damascului se obişnuiseră. Merseră o bucată bună, până ajunseră la locul unde, goi până la brâu, aruncătorii de suliţi zvârleau suliţi de fier de dimineaţă până seara, de sute până la mii de ori, pentru a intra în acel corp expediţionar neîntrecut care făcea, alături de ieniceri, tăria armatelor otomane.

Oştenii nici nu priviră spre ei. Aveau un singur gând şi o singură ţintă: să înveţe să arunce cât mai iute, cât mai precis, cât mai departe. Şi le ajungea. Cu un al doilea gând alături, ar fi fost cam greu de trăit.

Dincolo de acest maidan, mai era un rând de case, unde locuiau anume femei, ale căror turbane erau bătute în cui la intrarea uliţei, ca să ştie bărbaţii, şi soldaţii mai cu seamă, că ei pot intra acolo, dar nicio cadână de treabă nu are voie să treacă pe acest drum.

Ocoliră această uliţă şi intrară într-o piaţă străjuită de dughene şi şoproane. Acolo erau la vedere robii. După preţuire cei mai scumpi erau circazienii, la o mie de galbeni omul. Chipul şi statura lor erau o încântare pentru privirile cunoscătorilor. Urmau apoi robii poloni, cu trupuri armonioase şi păr atât de deschis, încât cumpărătorii îl pipăiau să vadă dacă-i adevărat. Erau vânduţi cu câte şase sute de galbeni unul. În colţul drept al pieţii, apăreau, ca sculptaţi în fildeş negru, abisinienii, foarte căutaţi pentru puterea herculeană şi pentru inteligenţa lor; şi totuşi se preţuiau numai cu cinci sute lei robul. Ruşii, bălani, înalţi şi groşi, buni pentru treburile grele şi mai cu seamă folosiţi pentru trasul la lopeţile galerelor, rezistând mai bine decât toţi ceilalţi la hrana de pesmeţi uscaşi şi apă stropită cu oţet şi untdelemn, erau cumpăraţi la patru sute de galbeni bucata. Germanii, păroşi, cu muşchii ca funiile pe braţele groase, şi englezii, subţiratici, erau cei mai ieftini, buni

mai cu seamă pentru a fi duşi mai în adâncul ţării, de unde niciodată nu-şi mai aflau scăpare.

În piaţă, era gălăgie nemaipomenită. Un turc cumpărase un grup mare de sclavi, de la nişte tătari, pe un preţ ca pentru robii ruşi, şi acum se văicărea, smulgându-şi barba. Dăduse mai toţi banii, luând aceşti bărbaţi tunşi şi plini de semne de lovituri de bici, pe care, întrebându-i ce neam sunt, i-au răspuns că sunt ruşi, ca să afle, odată tătarii plecaţi, că erau turci, pe care mârzacii îi prinseseră, îi tunseseră, îi biciuiseră, poruncindu-le, sub pedeapsa cu moartea, să jure pe Profet şi pe Alah să spună că sunt ghiauri şi că >mă va răsări de trei ori luna nu vor vorbi, după ce vor fi cumpăraţi. El i-a încărcat într-un vas, să-i ducă peste mare, unde era preţul mai bun, când i-au prins oamenii lui Uluj-Ali şi, aflând că robii sunt musulmani, le-a dat drumul după lege, dar pe el l-au bătut crunt şi l-au sărăcit.

Sirienii râdeau în barbă de păcăleala turcului.

Atunci Riga îl văzu pe Dimitrie-Petru într-un colţ, privind cu o expresie chinuită la robii creştini. Avea privirea unui animal hăituit. Macedoneanul citi în ea suferinţă mută, revoltă şi ceva mai mult, nedefinit, ca o sfidare aruncată sorţii. Mâinile acelea încleştate strâns una de alta se albiseră; mâini pecetluite, ca şi buzele.

Îi dădu bineţe turceşte, şi Petru îi răspunse cu buzele, cu ochii. Mâinile însă şi le ţinea încleştate, de parcă ar fi fost bătute în cuie.

Emirul Obaid, al cărui turban verde făcea cărare largă în jur, spuse cu glas tărăgănat:

— Alah face feluriţi robi; unii cu lanţ de gât, alţii cu lanţ de mâini *„Lurim misret semndor”*[14]

Şi piticul înţelese că nebunia emirului vine din aceea că ochiul lui rar putea fi păcălit. Se duse cu el şi-i cumpără

14 lurim misret senundor — Mergi, victoria e a ta de la Dumnezeu (turc.).

doi sclavi abisinieni şi-i mai dărui o roabă circaziană. La sânul ei supsese ultimul fiu al mârzei tătăreşti şi nu avea încă optsprezece ani.

Emirul ştia că tătarii îşi îndreaptă gândurile spre circazieni, cum privesc ciobanii la munte, şi se bucură de acest dar al ghiaurului.

Se mai bucură şi de faptul că scosese pe cei doi abisinieni mai ieftin cu două sute de galbeni. Negustorul care-i vânduse se vede că-l cunoştea pe Colati; robii nu aveau răni, şi femeia era îmbietoare. Privi cu mulţuntire spre pitic, apoi oftă în barbă, apucat iar de una din toanele lui neînţelese.

— „Virmenge Moabud, ne eile sun Mahmud?”[15]

Riga nu ştiu ce să înţeleagă; ce poate face omul…

Era vorba oare de emir, de Petru, sau de el însuşi? Că l-ar fi vrut pe acesta ginere, nu încape îndoială, era de neam ales, avea creştere îngrijită şi minte ascuţită, şi obrazul chipeş. Că-l plăcea Zara, asta o simţise el. Tânărul voia bani şi avea de unde să-i dea, dar dragoste pentru fata lui şi gândul de aşezare nu-i putea trezi în suflet, deşi altul ca el fata nu avea nici să mai găsească, nici să mai îndrăgească.

— Lumea, trecând pe lângă ei, şoptea despre emir „*Veliullah*” – adică binecuvântat este de Alah, dar emirul Obaid părea cufundat în gândurile lui. Se apropia ora celei de a doua rugăciuni din cele cinci ce se desfăşurau în lungul zilei şi el se grăbea spre geamie.

Piticul înţelese şi-i spuse încet:

— *Eu rămân*; Saadet-emir.

— Rămâi, *Isev* Riga!

Şi spunându-i *Isev*, îşi arăta toată preţuirea lui pentru un creştin.

Riga se întoarse şi-l găsi pe Petru în locul în care-l

15 VIRMENGE MOABUD, ne eile SUN MAHMUD — Dacă creatorul este contra, ce poate face creatura ? (turc.).

lăsase.

— Nu m-am apropiat, fiindcă erai cu emirul.

— Am înţeles.

— N-am vrut să te văd cumpărând sclavi creştini.

— Am luat doi abisinieni şi o femeie, pentru care va fi mai bine acolo decât în altă parte. Apoi, dându-şi capul pe spate, până îl durură vinele gâtului, îi spuse: Ce-ai fi vrut să fac, Dimitrie-Petru?

— Să răscumperi robii creştini pentru tine, ca de obicei, şi să le dai drumul apoi.

— Mai încet. Nu e nici locul, nici ceasul să fii auzit vorbind astfel.

— Ştiu.

— Atunci? Poţi pierde totul cu o singură vorbă. Apoi abia mişcând buzele: S-a întors Costa.

— De ce n-a venit drept la mine?

— S-a oprit în drum, să chibzuim.

— Răspunsul?

— Ioan Sigismund vrea să te sprijine să-ţi iei tronul.

Erau acum pe un loc liber, între târgul de sclavi şi aruncătorii de suliţi-Obrajii lui Petru se făcuseră ca veşmintele de doliu ale turcilor.

— Ţi s-a urcat sângele prea iute la cap şi nu-i bine, spuse iar piticul. Să stăm puţin. Te-ai gândit cât drum e de aici până acolo?

— Calea e scurtă, când îţi ajungi ţinta.

— Afară de ţinta asta, alta nu mai vezi în viaţă?

— Nu.

— Liniştea, siguranţa zilei de mâine.

— Nu o să am linişte, decât când îmi voi dobândi ce mi se cuvine.

— Dar siguranţa vieţii?

— Aici sunt mai nesigur decât oriunde.

— Zilele omului sunt în mâinile Domnului.

— Şi totuşi e bine dacă ţi le pui singur la adăpost. În

ţara mea…

— Vei fi la adăpost?

— Nu ştiu, dar trebuie să ajung la ai mei.

— Crezi că-ţi vei afla mulţumirea? E tot raia.

— Voi încerca s-o aflu.

— Şi cum vei ajunge acolo? Aici eşti pus sub supravegherea paşei.

— Aştept un prilej, şi cu ajutorul domniei tale, dacă îmi eşti prieten…

— Dacă altfel nu e nimic de făcut… Cât despre bani, să fii fără grijă. Mi-au sosit plăţile pentru mărfurile trimise în Egipt. Îţi vor ajunge până îţi vei face un rost.

Petru se opri în loc; întotdeauna omul acesta tăcut şi îndatoritor îl ajutase peste măsură. De unde putea fi într-un trup atât de schilodit o inimă aşa de mare? Deodată simţi că de se va despărţi de el, se va îndepărta de ceva bun şi cald, ce poate nu avea să mai întâlnească vreodată, căci omul acesta îi da tot, fără a cere nimic pentru el, nici măcar o poliţă pentru ceea ce de drept i se cuvenea.

În grădina lui Dimitrie-Petru au înflorit şi rodiile, şi rododendronii. Sunt şi roze de Şiraz, în brazde lungi.

Petru nu vede nimic, decât pe Costa.

— De ce nu ai venit întâi la mine?

Obrazul tăbăcit avu o expresie pe care tânărul nu o putu desluşi.

— Drumurile lungi trec şi la dus, şi la întors prin casa lui Riga. Luminăţia ta a uitat?

Petru se gândi că banii de călătorie şi scrisorile cele tainice, şi drumul peste marea cea nesfârşită, dar fără primejdii, de acolo s-au tras. Avea dreptate Costa. Dar…

— Costa, cum te-a primit Ioan Sigismund, venind din partea mea?

— Bine. Pe răposatul voievod nu l-au uitat, şi apoi era şi Mocioni.

— Cine-i acest Mocioni?

— De neam, din Moscopole. Cuprins om, Măria Ta.

— Ţi-a netezit calea?

— Cu arginţi ori cu galbeni.

— Ai tăi sunt risipiţi peste tot pământul, Costa. Aici Riga, dincolo necunoscutul.

— Sunt. Că aşa-i viaţa şi firea lor; nu-i iartă să stea cu fruntea plecată, sau să nu aibă o putere a lor.

— Şi care-i puterea lor, Costa?

— Mintea iscusită, ori banii, ori ceva care-i îndeamnă să nu stea locului, şi uneori poate dorinţa de a face binele. Atunci pun mina pe sabie.

— Ioan Sigismund îmi vrea binele sau îmi cere ceva în schimb?

— Vrea să te ajute, Măria Ta. Mocioni îi va fi recunoscător; are cuvânt greu şi pungi şi mai grele.

— Cum o să părăsim Damascul?

— Ca negustori, printre oamenii lui efendi Colati. Plecăm la Alep, la ginerele lui.

— Şi apoi?

— Pe mare, cum m-am întors eu.

— Piraţii?

— Viaţa noastră e în mâinile Domnului. Măria Ta vrei să pleci şi vei pleca. Cine vrea mult, vrea şi Domnul Dumnezeu cu el.

— De ce ai rămas tu cu mine în tot surghiunul meu, Costa? Sunt sărac şi totul e nesigur în faţa mea.

— Mi-am dat cuvântul, Măria Ta, şi noi ne ţinem cuvântul. Apoi…

— Apoi, ce?

— Vreau să văd triumfând dreptatea Mariei Tale. Va fi greu.

— Atunci?

— Tocmai pentru că e greu. Viaţa uşoară nu e viaţă, e somn.

— Culcă-te, Costa, eşti obosit.

— Mai obosit e Măria Ta de aşteptare. O să ne odihnim amândoi.

Plecă, lăsându-l singur. Mintea, sângele lui Petru parcă erau zănatece. În fine, venea marea evadare. Rodos, Caramania. Cipru, tot atâtea răni făcute mândriei lui. Oare turcii nu-şi închipuie ca şi ghiaurii ar avea mândria lor, că acea resemnare în faţa sorţii nu era scrisă pe toate frunţile? Nici mârzele tătarilor nu-i învăţaseră nimic despre sufletele celor de dincolo de Bosfor? Nici duşmana lui neîmpăcată, acea Chiajnă, fiică a lui Petru Rareş, nu-i făcuse să înţeleagă cu câtă ambiţie, cu câtă voinţă şi cu cât curaj, dar mai cu seamă cu câtă cruzime se poate urmări un tron? Oare cum o fi acea Chiajnă?

Şi-o închipui înaltă, voinică, cu toate podoabele regale pe ea, cu ochi de cobră, reci. Arătarea i se păru că ar cuprinde tot peretele din faţă, ca o nălucă nemişcată, ce se lăţea tot mai mult, luându-i lumina şi cerul.

— N-ai să mă birui, Chiajno, vorbi el, singur, dar închipuirea aprinsă îi aminti de capetele de boieri ai ţării lui, care se rostogoleau însângerate la picioarele ei, fără să o păteze. Capete cu bărbi albe, cărunte sau negre se rostogoleau la poalele rochiei roşii, pe care sângele nu o stropea.

Era o femeie de peste cincizeci de ani, aşa ştia el, dar faţa ei nu avea vârstă; era albă, netedă, plină, şi numai ochii dispreţuitori păreau vii pe obraz. Apoi îi crescură pe laturi feciori şi fete fără chip, dar toţi la un loc erau progenitura ei şi împreună cuprindeau zidul, iar el era singur, ca cei mai singuri de pe lume. În faţa lui, totul era tulbure şi nesigur.

Ochiali şi Dargut stăpâneau mările; şi Selim, beţivul, lumile în care trăia el. Dincolo de coşmarul acesta puteau fi altă lumină şi altă lume, pentru care avea să lupte, să o afle, chiar de şi-ar pierde viaţa.

Cel puţin să şi-o piardă bărbăteşte, zbătându-se

pentru ceva, decât să piară chinuit şi necunoscut în adfest oraş, care-i amintea de maica sa, cea cu ochi albaştri, cea veşnic supusă şi atât de nefericită.

Se zvârcoli pe divanul pe care se întinsese, deschise ochii, şi chipul încordat i se destinse încetul cu încetul. „Unde încetează visul şi unde începe gândul, viaţa?” se întrebă.

Afară, muezinul îşi plângea rugăciunea:

Dumnezeul meu!

Aici este ţinutul tău *sfânt*.

Cine intră în templul tău găseşte salvarea.

O, Dumnezeul meu!

Păzeşte de joc carnea şi trupul meu, Scapă-mă de focurile veşniciei.

Şi salvează-mă de mânia ta.

În ziua învierii supuşilor tăi.

Când se trezi a doua zi, află că de şapte zile în sir Constantinopolul ardea, şi mii de oameni rămăseseră pe drumuri, iar slăvitul Selim, beat ca întotdeauna, pusese să se construiască un palat nou de băi pe malul Bosforului. Dar mulţimea cea mereu cârtitoare zicea că asta-i pedeapsă, pentru că însuşi sultanul a călcat legea Profetului, care opreşte pe drept-credincioşi să se atingă de vin.

Numai Riga socoti o astfel de întâmplare binevenită, căci în focul zăpăcelii iscată de veste, Petru se putea strecura, pentru a putea evada din Damasc spre maghiar Kirali.

Se împlineau paisprezece ani, clipă cu clipă, de când Dimitrie-Petru era în surghiun.

Şi Riga îl povăţui să-şi ia numele de Dimitrie Firari – adică Rătăcitorul – până va ajunge dincolo de stăpânirea sultanului. Nu avea de unde şti că Firari îşi va purta ani lungi această cruce a vieţii lui.

Constantinopolul ardea de şapte zile, iar beglerbegul

de Damasc nu-şi vedea capul de grija corăbiilor cu hrană şi materiale ce trebuia să trimită.

Aceasta hotărî ziua plecării.

Costa şi Petru se duseră la Riga, după ce, cu câtva timp înainte, trimiseră acolo tot ce aveau să ia cu ei. Casa şi micul lui harem avea să le vândă Colati.

În urma lor, palatul rămânea liniştit, cu fântâna susurând în curtea interioară, cu boschetul de palmieri, curăţat de uscăciuni; pe marele cerdac interior, atârnau covoare, ca în zilele de sărbătoare. Arabescurile pereţilor păreau lustruite proaspăt, şi florile lor parcă ar fi avut o viaţă a lor, proprie. Scara de lemn sculptat era aşternută cu preş lung, verde. Divanul din odaia prinţului se părea că-l aşteaptă să vină cât mai curând, iar perne răspândite pretutindeni îi mai purtau urmele trupului.

Cei trei slujitori au fost trimişi să-şi vadă părinţii, şi cum sfânta datină se respecta în imperiul otoman cu sfinţenie, nimeni nu s-a mirat de această plecare a lor.

Prinţul şi Costa au lăsat vorbă paznicului că vor petrece Paştele între creştinii de la Ierusalim, cu care ar înjgheba o brumă de negoţ, pentru care au trimis câteva baloturi în cursul zilelor dinaintea săptămânii mari.

Ochii muţi ai candelelor reflectau, filtrată, lumina împietrită a dimineţii, când Petru şi Costa au bătut la uşa negustorului. Cu haine schimbate, pierduţi în mulţimea caravangiilor, au luat-o pe căi ocolite, spre a ieşi din Damasc. Au pătruns în mahalaua străinilor din marginea oraşului. În drumul lor, puzderie de cerşetori: orbi duşi r de copii, schilozi, tânguindu-se şi tirându-se pe tălpici, infirmi purtaţi în cărucioare, copii goi şi murdari, cu burţi rotunde, ţâşnind înainte, cu muşte roi pe ochi, pe nas, la colţurile gurii.

Aici se adunaseră pribegii, dezmoşteniţii tuturor neamurilor; nu făceau nimic, nu sperau nimic. Trăiau în duhoarea gunoaielor aruncate pe străzi şi maidane, în

revărsarea muştelor verzi şi negre, rotindu-se ca o pânză între ei şi lumina soarelui.

Copii cu ochii umflaţi şi roşii, ce nu se spălau ani întregi, după obiceiul egiptean, foiau pe străzi, umplându-le de larmă. Ce-i minase pe aceşti nenorociţi – din Egipt, din Liban, din Persia – aici, nu se putea şti.

Ieşiră din acest loc cumplit şi dădură, mult mai în afară, în mahalaua mai curată, de unde porneau cărătorii de apă, cu burdufele de piele purtate pe spinare. Turbane zdrenţuite şi ochi înfundaţi în adâncul orbitelor… Asta-i viaţă?” – se îngrozi Petru în sinea lui, şi deodată mănăstirile din Rodos şi Cipru îi părură mai puţin fioroase.

Oare acolo, spre ţărmurile unde merge el, va fi la fel?

Pentru o clipă îi fu frică de viitorul necunoscut, care-l pândea dincolo de muştele, de mizeria ori de nesiguranţa ţinutului pe care-l părăsea.

Îi veni în minte macedoneanul, cu ochii aceia trişti, uneori cu sclipiri viclene, şi se gândi că toată mulţimea cărţilor de dogmă, pe care le învăţase el, fac mai puţin decât înţelegerea vieţii pe care o avea Riga, şi că viaţa trebuie stăpânită din toate puterile, ca un cal nărăvaş, dacă nu vrei să te dea peste cap.

S-o stăpânească! Dar cum? Oare, înţelegând pe unii, dăruind pe alţii, ajutând când şi cui trebuie? Dar fericirea? Fericirea, în afară de aceste miasme, de această mizerie, de suferinţa lui, există cu adevărat, oare? Ieşind din Siria, va mai afla un suflet ca al lui Riga? Nu-şi dădu seama dacă piticul fusese cu adevărat bun sau avusese cu el anumite planuri, tocmai fiindcă-l preţuia. Îi dăduse cincisprezece pungi cu galbeni, care atârnau greu. mult mai greu, mult mai mult decât i s-ar fi cuvenit pentru partea mică de bani ce i-o lăsase spre păstrare.

Străbătea drumul spre Alep, la ginerele lui Riga, acel tânăr numit Zottu şi despre a cărui mamă se vorbea că ar fi din Calabria, ţinutul de unde pornise Ochiali.

Zottu avea două corăbii ce făceau negoţ pe seama lui. Luase de nevastă pe cea mai gingaşă dintre fetele lui Riga; părea lucrată în fildeş transparent, cu sprâncenele ca un semn de mirare, veşnic tras spre tâmple, cu picioare aşa de mici, încât paşii ei întipăriţi pe pământ păreau urme de copil.

Zottu era stânca de care te poţi rezema când se ridică furtuna. Înalt şi voinic, cu frunte încăpăţânată, atât de înaltă, sub belşugul zbârlit al părului.

Avea vorba repezită şi ochi lucioşi, 4 dar pe ce punea privirea, întindea şi mina să cuprindă, şi vai de cel ce-i şedea în cale.

— E viclean ca şarpele şi iute ca pantera – spuneau oamenii despre el.

Fata lui Riga era a doua nevastă. Prima îi murise fără să-i facă copii. Avea doi gemeni acuma, de care era foarte mândru, şi botezase pe unul Petru, şi pe altul Dimitrie, aşa cum vrusese socrul lui.

Cu ajutorul lui Zottu, Petru avea să încerce mările, însoţit de Costa şi Nicola, spre a ajunge cândva în Transilvania, ale cărei păduri îl chemau, părându-i-se, ca lui Anteu, a fi pământul pe care atingându-l va dobândi puterea de a-şi împlini scopul vieţii lui.

8

Corabia înainta eu pânzele umflate şi cu o flamură albastră, fluturând la catargul cel mare. Culoarea steagului se contopea cu aceea a cerului şi a mării, ca şi cdm o părticică din ele, densă şi aproape imaterială, zburând prin aer, ar fi prins contururi reale, apoi s-ar fi aninat singură, îmbrăţişând lemnul viguros al catargului, de care nu i-ar mai fi venit să se despartă; drumul străbătut şi rătăcirea plin spaţiu obsedând-o, şi-ar fi aflat în sfârşit un reazem.

Spre această înălţime îşi îndrepta Petru ochii, cu o

expresie de atâta eliberare, încât aproape că nu mai putea fi recunoscut. Slăbise mult, şi obrazul lui avea colţurări subliniate de cearcănele adânci de sub ochi. Părea mai înalt, iar mâinile, prinse de o frânghie a corăbiei, erau subţiate, înguste şi nervoase. Păreau două aripi de pasăre gata să-şi ia zborul.

Valurile mării, scânteietoare şi liniştite, reflectând în ele strălucirea soarelui, îmbiau spre alte orizonturi, deschizând calea spre o lume de închipuiri, de care sufletul Pribeagului se prindea, aidoma steagului fluturător.

Nici furtunile întâmpinate nu izbutiseră să-l înspăimânte. Furia apelor crescute în coame verzi şi şuierătoare, dezlănţuire animalică a adâncurilor înfometate şi crude, ce se grăbeau să înghită corabia, îi întărise trupul moleşit de viaţa dusă până atunci. Se luptase alături cu marinarii, ajutându-le să înfrângă marea, şi pentru prima oară în viaţa lui se simţea folositor şi puternic. Se regăsise pe el însuşi în adâncurile sufletului şi aflase bucuria unei înfruntări, în care se putuse mişca liber şi învingător.

Avură norocul să întâlnească pe mare galarele roşii ale templierilor, în fruntea cărora plutea nava neagră a comandantului. Cerură învoirea de a merge în urma lor, şi astfel drumul le fu mai sigur

Petru îşi spuse că poate norocul i-a dat un semn al bunăvoinţei lui. Cavalerii Sfântului Ioan erau marinari încercaţi, şi vântul aducea câte o frântură din cântecele lor până la corabia lui Petru. Proslăveau pe Jan de la Valette, eroul ce apărase cetatea asediată de turci şi rezistase până când sosise ajutorul spaniol. Se mai auzeau frânturj de imnuri religioase, şi Petru şi-ar fi unit glasul cu ale lor, bucuros de a fi în fine liber pe mare.

Planuri năstruşnice-i treceau prin minte; să se înroleze sub conducerea papei, în lupta contra turcilor: să stârnească el o cruciadă creştină; să facă o alianţă cu toate

raialele europene, în care să intre şi Polonia tributară tătarilor, sau să meargă la împăratul de la Viena, care-i marele lor duşman. Nu-şi dădea seama cât de contradictorii îi erau gândurile, căci vrând să trăiască şi să domnească în raia în vremea celei mai mari puteri a otomanilor, îi ura din toate puterile sufletului şi se bucura că arsese Constantinopolul.

Costa şi Nicola aproape că nu-l mai recunoşteau în această lungă călătorie, în care Petru cel liniştit şi închis în sine ieşea ca fluturele din crisalida lui.

Marinarii aspri şi atât de feluriţi, adunaţi din toate ţinuturile Mediteranei, începuseră să-l îndrăgească, iar Petru se simţea bine în mijlocul lor; îi plăceau, în clipele de răgaz, povestirile fantastice, despre ţinuturi nemaivăzute, pe unde călătoriseră. Primejdiile înfruntate, chipurile lor arse de soare şi tăbăcite de vânturi îi fură mai plăcute decât toate amintirile trecutului.

Când se apropiau de câte o coastă, pentru a lua cele trebuincioase călătoriei, pădurile de dafini, leandrii uriaşi, cu florile lor albe sau roşii, pomi cu ramurile răsfirate, plini de flori de magnolia, cedrii a căror umbră răspândea un farmec al păcii, mulţimea nesfârşită a unei vegetaţii bogate, atrăgătoare şi nemaiîntâlnite, zgorpotul valurilor izbind ţărmurile, mulţimea oamenilor de coaste, vârful înzăpezit al câte unui munte, zborul pescăruşilor şi al albatroşilor ce desenau zigzaguri stranii pe bolta cerului, totul îi tulburase sufletul, îi stârnea imaginaţia şi-i oţelea firea.

Costa îşi dădu seama că o întâmplare ar putea face din el un pribeag al mărilor. Dar acea întâmplare nu se ivi. Pentru a fi pirat, îi lipsea dorul de sânge, pentru a fi căpetenia vreunei flote, îi lipseau oamenii care să-l descopere, iar ca să fie căpitanul unei simple corăbii, nu-l ierta visul lui, care devenise mai puternic decât însuşi omul, şi-l mâna, cu ochii deschişi, sore acel ceva

necunoscut şi primejdios, ce era domnia Valahiei.

Petru era tânăr şi avea îndrăzneala vârstei; melancolia îi pierise în mijlocul marinarilor, şi marea îl făcuse să creadă că toate îndrăznelile îi sunt permise. De abia acuma înţelege el de ce Za'ci şi Ibn Saiud îndrăgiseră pustia, unde om şi natură îşi fac faţă bărbăteşte.

Marea, această lume mai presus decât orice frumuseţe a lumii, cu minunile-i tăinuite în adâncuri, mamă a unei vieţi taihice şi necunoscute, cu vieţuitoare despre care cântau marinarii. Bărbatul, faţă în faţă cu natura, trebuie s-o biruie, biruind neprevăzutul. Măreţia; lupta; biruinţa; legătura omului cu visele şi toate îndrăznelile; curajul în faţa mişcătoarei nemărginiri; comunicarea cu sine însuşi şi cu cei din jur – toate acestea au trecut prin fiinţa lui Petru ca un suflu viu, topindu-l şi readunându-l din nou, dăruindu-i puterea să îndure viaţa, aşa cum se va desfăşura ea de aici înainte.

Când s-au dat jos, la ţărm, Costa simţi că vor mai avea mult de pribegit.

Petru păşi, rupt între bucurie şi regret. Avea să întâlnească pe Ioan Sigismund Zapolia.

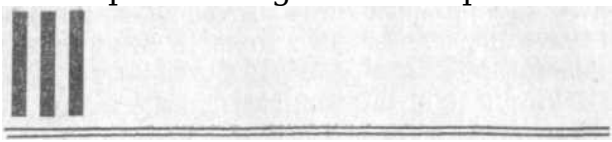

1

Mergeau trei cai la trap pe drumul Transilvaniei. Vântul primăverii, suflând cu putere, izbea în cei trei călăreţi. Unul. dintre ei era Petru, care avea de aici înainte să-şi merite numele de Fir ari, din partea turcilor. Ceilalţi doi: Costa şi Nicola.

Călăreau de-a lungul Mureşului, ce-şi plesnea valurile tulburi în maluri, vuind cu un zgomot necunoscut

urechilor călătorilor. Lunca apei se întindea cât poţi cuprinde cu ochii, împestriţată ici, colo cu sate, ale căror case îşi ascuţeau acoperişurile printre pomii înfrunziţi. Salcâmii şi castanii erau în floare, iar mirosul lor, amestecat cu al gardurilor de lemn câinesc, îi învăluia în miresme, pe care vântul le aducea de pretutindeni.

Treceau prin sate cu casele arătoase, sub căciula ascuţită a acoperişurilor de olane, adunate în jurul câte un & i biserici înălţate pe deal, împrejmuită cu ziduri de cetate, veghind prin turlele de lemn, de unde puteai cuprinde întreaga zare, asupra vreunei primejdii – şi numai Dumnezeu ştia cât de multe puteau să fie. Ceasurile acelea nemaipomenite ce împodobeau tumul întăriturii bătea orele. Erau biserici simple şi aspre, cum Petru nu mai întâlnise încă.

Sau – mai numeroase – altfel de sate: curţile largi, casele joase şi neferecate, puteai pătrunde uşor prin porţile deschise, dincolo de care arbuştii de liliac şi de iasomie, acuma copleşiţi de albul florilor, îi îmbiau să intre să ceară găzduire. În aceste nenumărate sate albe, clădite pe locuri joase, străjuite de crucile cimitirului, printre care stânjeneii îşi înălţau săbiile verzi ale frunzelor şi cupele violete şi albe ale florilor, apăreau altfel de biserici, în jurul cărora foiau oameni al căror grai Petru îl putea înţelege.

Preoţii acestor biserici îi dăduseră găzduire, şi oamenii acestor sate îl primiseră, dăruindu-le la drum merinde din puţinul ce aveau.

Aici îi citiseră troparele morţilor, pentru sufletul mamei lui; aici îşi muşcase buzele de noua durere cu care avea să-l împungă furca sorţii lui şi din pricina căreia călărea departe de Alba Iulia, în drum spre hotarul de miazănoapte.

Vântul şi ei, aşternuţi drumurilor lungi.

Era o zi de sărbătoare, şi câmpurile erau pustii. Se depărtaseră de malul Mureşului, spre a putea ajunge la

calea ce dădea spre munţii Călimanului, ca de acolo, luând poteca din munţii Rodnei, să ajungă mai repede în Polonia. Nu ştia dacă drumurile sunt primejdioase ori nu. Erau bine înarmaţi şi trebuiau să ajungă dincolo.

Poposiră pe o colină ce priveghea lunca Mureşului: sus, o colibă de frunzare din celălalt an; jos, în vale, satul. Sufletul lui Petru era ca pământul. Ceilalţi doi adormiră de cum au sfârşit de mâncat; de el nu se prindea somnul. Vântul şuiera într-un chip ciudat şi parcă ceva huruia din adâncul pământului, pe toată întinderea luncii.

De ce nu putea somnul să se lipească de Petru? Şedea cu ochii închişi şi revedea aievea totul, cum se petrecuse.

Fusese la Ioan Sigismund, care-l primise cu prietenie şi-i arătase bunăvoinţa datorată fiului lui Pătraşcu cel Bun. Îi făgăduise ajutor neprecupeţit, pentru a se înscăuna domn în ţara lui. Nu se putea spune că nu era un bărbat curajos Ioan Sigismund – şi el, şi cei din jur, deoarece a-l ajuta să-şi capete dreptul lui însemna să-i înfrunte pe turci. Petru înţelesese că în acest ajutor dat lui intervenea dorinţa ascunsă de a se ridica în contra colosului otoman, dorinţa unei libertăţi ce nu se mai vrea încătuşată, crescută pe un fundal de ură mocnită de ani lungi. Ajutor îi venise în Transilvania şi prin câteva căpetenii de neam românesc.

Întâlnise în drumul lui mulţi boieri pribegind cu familiile lor, bucuroşi de a se găsi cineva să schimbe orânduiala de dincolo de munţi. Pribegii se ţeseau ca pânza, pe toate căile, blestemând pe cei din pricina cărora valahii nu puteau trăi liniştiţi în ţara lor; blestemele lor aveau greutatea unei lespezi de mormânt, pe care însă ciudăţenia sorţii o arunca tot peste capetele lor.

Cum fusese apoi?

Petru simţi cum îi frig ochii. Se ridică în capul oaselor, rezemându-se de şaua calului pusă căpătâi.

Ioan Sigismund se culcase ca de obicei, după o masă mai îmbelşugată, la care îl asigurase din nou că la sfârşitul săptămânii toate pregătirile necesare intrării lui Petru în Valahia vor fi gata. Petru se şi vedea înscăunat. Dar noaptea, auzise larmă în palat. Ioan Sigismund murise, în somn. De otrăvire nu putea fi vorba. Un cheag de sânge, strecurat spre creier, îl răpusese. După treizeci de ani de domnie, totul se poate întâmpla.

Petru stătuse lângă catafalc, împietrit. Nu mai cunoştea pe nimeni; nu avea unde să mai plece, să ceară ajutor. Şezuse la catafalcul lui Ioan Sigismund şi plânsese toate lacrimile pe care ar fi trebuit să le verse lângă trupurile fără viaţă ale părinţilor lui, pe care nu apucase să-i privegheze.

Se ameţise cu vin noapte de noapte, ca să poată dormi, măcar până cântau cocoşii a treia oară; în ceasul când aflase de moartea lui Ioan Sigismund, simţise cum se năruie ceva în afară şi înăuntrul lui. Apoi Costa îi dăduse o licoare din şipul adus din Arabia, şi el putuse să aştepte înscăunarea lui Ştefan Báthory, care-l sfătuise să plece în Polonia, la unchiul lui Ioan Sigismund.

Şi el plecase. Ştefan Báthory nu avea să-i dea lui ajutor. Simţi că se înăbuşă. Ieşi afară din colibă. Zgomotele ciudate din vale creşteau. Auzi cum geme adâncul pământului; cum o măcinare surdă chinuie colina aflată deasupra satului. Vântul smucea crengile copacilor, plesnindu-le furios între ele, apoi urla cu un glas lung.

Păsări de noapte tăiară într-un zbor înspăimântat văzduhul. Din socul înflorit de lângă colină, se ridică un stol de vrăbii. Două cucuvele ţipară prelung, şi Petru văzu cum colina se rupe în două, la douăzeci de paşi depărtare de el, şi partea fărâmiţată se rostogoleşte în bolovani uriaşi de pământ peste satul de la picioarele ei, ştergându-l de pe faţa pământului, prăvălindu-l în apele umflate ale Mureşului.

Caii priponiţi nechezară înspăimântaţi, smucindu-se sălbatic.

Costa şi Nicola, treziţi din somn, ieşiră din colibă şi priveau buimăciţi dealul retezat ca de un satir uriaş. Din vale nu pătrundea niciun zgomot până la ei – din micul sat nu mai rămăsese nicio urmă.

Fără o vorbă, înşeuară caii şi, în ploaia ce începuse să cearnă, porniră ca trei năluci de cealaltă parte a colinei, pe drumul spre munţi. „Semn rău”, şopti Costa pentru sine, făcându-şi cruce, apoi luându-şi seama spuse în ce

5 – Pribeagul uşor: „Odihneşte-i, Doamne, pe bieţii oameni. Nimeni nu-i mai poate ajuta cu nimic”.

În vale, Mureşul umflat purta resturi de case şi trupuri, solie a morţii bătând la porţile Albei Iulia.

— Cu oamenii te poţi pune, cu Dumnezeu niciodată, rosti tot Costa, urmându-şi drumul.

Din cetatea-palat a Wawelului ieşeau doi bărbaţi călare: unul în vârstă, cu braţe puternice şi pieptul lat, celălalt subţiratic, cu faţa răvăşită. În urma lor venea un al treilea, tânăr, cu sprâncene stufoase şi încruntate.

Clopotele sunau în dungă, vestind a moarte pe catafalc zăcea Sigismund al II-lea, pe care o boală necunoscută îl răpusese, după douăzeci şi patru de ani de domnie, care se pare că mulţumise pe polonezi.

Prin înrudirile lui, ştiuse să fie o cumpănă în acele vremi tulburi; fusese unchiul lui Ioan Sigismund al Transilvaniei şi se pricepuse să-şi facă poporul să dăinuie, chiar atunci când turcii, sub domnia lui Soliman Magnificul, atinseseră culmea puterii, pe vremea când Ungaria fusese ruptă în trei părţi, şi vecinătatea turcească se făcuse greu simţită, deoarece hoţii, tâlharii treceau la turci, jefuiau, omorau, schingiuiau după bunul lor plac, de la nord la sud şi de la apus la răsărit, făcând o bogată negustorie de sclavi.

Cât fusese el domn, murise Soleiman Kanuni la

asediul cetăţii Sighetului, după ce-şi întărise stăpânirea pe Dunăre, în 1566. Domnise şi sub Selim al II-lea, în vreme ce turcii, deşi socoteau Polonia sub protectoratul lor – polonezii le plăteau indirect un tribut pe care-l dădeau tătarilor din Crimeea – îl lăsaseră totuşi în pace pe ultimul vlăstar al Iagelonilor, cu toată prietenia ce ştiau că o avea Papa pentru această ţară.

Ultimul Iagelon se stinsese; era în anul 1572, iar sultanul Selim avea să-i ia ţara să o adăpostească de aici înainte sub umbra Imperiului Otoman.

Aceste gânduri frământau pe tânărul călăreţ cu ochii încercănaţi de nesomn, cu faţa desfigurată de o durere nestăpânită. Bărbatul cu cabaniţă încopciată pe umăr era Petru Firari, nenorocitul fiu al lui Pătraşcu cel Bun.

Ultimul Iagelon se arătase, de la înălţimea tronului, bun cu el; vrusese să-l sprijine prin toate mijloacele, aşa încât turcii să-l primească a fi domn, şi cum diplomaţia trebuia întărită cu daruri bogate, vrusese să umple hasnaua marelui vizir, el, Sigismund, fapt ce Petru va şti să recunoască atunci când va fi Domn în Valahia.

Şi iată că darurile fuseseră pregătite, soli anume aleşi trebuiau să plece în numele lui Sigismund atât la hanul tătăresc din Crimeea, ca mijlocitor, cât şi la marele vizir şi la mama sultanului. Câteva zile mai despărţeau făgăduinţa de înfăptuire, când regele muri.

Umblau zvonuri la palatul Wawelului că anumite căpetenii cumpărate de turci se vor înţelege cu ei, şi astfel Polonia va cădea, ca şi Valahia, Ungaria şi Moldova, sub puterea Islamului. Cine avea să-i ferească? Marea Neagră ajunsese un lac turcesc, şi în Mediterană cele mai multe insule întărite, erau ale turcilor. Veneţienii şi genovezii, catolici şi ei, îşi păzeau puterea şi pielea/proprie.

Împăratul de la Viena le râvnea tronul. Franţa, prietena turcului, nu se ştie ce surprize le poate aduce. Veşti despre Caterina de Medicis sosiseră destule şi în

îndepărtata lor ţară, iar veşnic pusul pe drumuri Albert Laski se pare că nici la înmormântare nu va veni. Frunţile erau îngrijorate, săbiile zăngăneau a război; cui îi mai păse de un prinţ pribeag? Vază-şi el de necazurile lui, că noi le avem pe ale noastre.

Dar pribeagul avea ochi să vadă, şi urechi să audă, şi mai cu seamă un fel de al şaselea simţ, care-i spunea că va trebui să ia totul de la început.

Sigismund, cu trei zile înainte, îi dăduse voie să-l însoţească la capela lui, de care era atât de mândru, pentru arta cu care fusese împodobită. Acum avea să zacă în mausoleul regilor Poloniei.

— Ferice de el că a scăpat de griji, se pomeni Petru vorbind singur.

Costa întoarse capul întrebător. Ieşiseră pe poarta de sub arcada boltită şi tocmai coteau de-a lungul întăriturilor înălţimii pe care fusese zidit castelul, când Petru nu mai văzu nimic înaintea ochilor. Ultima imagine fu a cerului cenuşiu, care parcă ar fi coborât jos de tot şi l-ar fi apăsat pe moalele capului. Stele ciudate îi jucau în faţă: negre, verzi, galbene; apoi iar întuneric. Pe ceafă i se lăsase o greutate; parcă o mină uriaşă l-ar fi apăsat. Ştia că Nicola e la dreapta, şi Costa la stânga; tropotul cailor încetini. „Măria ta” – auzi el glasul lui Nicola. Nu răspunse. Nişte ciocane îi băteau în ureche şi ceafă; de undeva, din amintire, plafonul cu capete rânjea la el; dar nu mai erau în Wawel, ci pe drumul de la poalele lui. Strânse dinţii, scrâşni şi desfăcu pleoapele cât putu de mult. Nu mai vedea nimic. La dangătul clopotelor, răspunse dinlăuntrul lui o zvâcnire. Atunci şopti nedesluşit:

— Nu mai văd, Costa. Nu mai văd.

Costa nu se putea albi la faţă, era tăbăcit de vânt şi de soare. Numai nările largi îi zvâcniră. Se apropie binişor, luă dârlogii calului lui Petru şi-l îndemnă uşor la drum, odată cu al lui.

— Ţi s-a întors sângele de supărare, Măria Ta. Eşti încă tânăr şi nu ţii ia necazuri. Om merge spre casă, să te întinzi, să te hodineşti. Şi… Dumnezeu e mare. Avem din ce trăi încă. Să fii Măria ta liniştit. Nu a venit încă ceasul împlinirilor. Când va să vină, nimic n-are să-ţi stea în cale. Aşa-i orânda de sus; după ce te-oi duce acasă, aleargă Nicola să-l cheme pe canonicul Cracoviei, că-i medic vestit şi a însănătoşit o lume. Te-o face bine, că eşti tânăr. Drumurile te-au slăbit.

Petru nu răspunse niciun cuvânt. Vedea cu ochii minţii trei năsălii cu trei trupuri: al lui Pătraşcu cel Bun, al lui Ioan Sigismund şi al lui Sigismund Iagelonul, şi în urma lor veneau trei cai cu trei călăreţi; mergeau încet, şi drumul lor ţinea de o veşnicie, şi nu se va termina niciodată. Polonezii treceau grăbiţi şi îngrijoraţi, întrebându-se care avea să fie viitorul Cracoviei, al ţării? Nici nu băgau de seamă că trec trei drumeţi, pe trei cai, şi că cel mai tânăr dintre ei părea că nu vede.

Sigismund August, ultimul Iagelon, zăcea între făclii, străjuit de garda de onoare, în capela pe care o iubise atât.

Numai acolo era linişte.

2

Soleiman cel Mare clădise un imperiu cum nu se mai văzuse din vremea lui Iustinian, aşa încât marele vizir, când i se aduse la cunoştinţă că în Europa ar fi un prinţişor rătăcitor care spune că-i fiul lui Pătraşcu cel Bun, bănui că o fi vreun impostor, nevrând să creadă că un ostatec al lor ar fi putut fugi din captivitate. El răspunse vestitorilor că adevăratul fiu e la Cipru; şi într-un fel nu greşea. Fratele cel mic al lui Petru era, în adevăr, la Cipru şi cum ei semănau la înfăţişare, o diferenţă de patru ani se putea şterge. Zâmbise dispreţuitor vizirul Mahomed – o fi vreun fiu nelegitim. Cum să îndrăznească să fugă cel adevărat

din imperiu, când domnia Valahiei numai prin ei îi putea veni?

Şi unde să fugă? Împărăţia ismailiteană cuprindea Arabia, Mesopotamia, jumătate din Caucaz, tot litoralul septentrional al Mării Negre, Ungaria, provinciile de la Dunăre, Cipru, Caramania, Nubia, Chirovanul, Daghestanul, Tebriz, Crimeea, pe care o ţin vasalii lor, tătarii, ca şi o parte din Ucraina, cu cetăţile Oceacov şi Azov.

Graniţa apuseană se întinde de la o sută de kilometri la miazănoapte de Buda şi merge spre soare apune până aproape de Zagreb şi cetatea Raab, la o depărtare de o sută cincizeci de kilometri de Viena. De-a lungul acestui hotar se aduc mereu zeci de mii de sclavi creştini. Apoi trei cincimi din litoralul Mediteranei e turcesc. Iar Polonia, Valahia, Moldova, Transilvania sunt tributare marelui turc, ca şi Habsburgul de la Viena, numai că acesta numeşte tributul „Donaţiuni”, ca să nu-şi ştirbească prea mult onoarea.

Dar Dimitrie-Petru plecase şi se afla acum în oraşul de la Dunăre, unde domnea Maximilian, împăratul german, în acea Vienă spre care ochii pofticioşi ai Marelui Turc cătau cu multe gânduri ascunse.

Petru părăsise Polonia, unde însănătoşit trăise câtăva vreme în suita lui Albert Laski. Apoi Rătăcitorul, cu faţa mai trasă, cu ochii mai întunecaţi, înfrumuseţat de ceva ce pornea din adâncul lui şi nu putea fi definit, venise la curtea de la Viena cu două propuneri: Maximilian să-l ajute să-şi capete tronul, şi el, Petru, fiind domn, îl va sprijini la rândul lui, când Maximilian îşi va depune candidatura la tronul vacant al Poloniei, în urma plecării lui Henric al III-lea de la Valois şi al refuzului fratelui lui cel mic, ducele d’Alençon, de a domni acolo.

Împăratului german îi plăcuse Petru, care era om cult şi ambiţios. Dar momentul nu era prielnic, deoarece inima

împăratului era necăjită tare; alianţa cu Franţa se topise în vânt, prin moartea neaşteptată a ginerelui său, Carol al LX-lea, mort în floarea vârstei în mod dubios.

Necăjit era Maximilian, căci fata lui cea mai dragă, Luiza, se călugărise la douăzeci şi unu de ani într-o mănăstire franceză. Îşi pierduse astfel pentru totdeauna copila.

Candidatura la tronul Poloniei îi fu respinsă, de fiica turcilor, care ameninţau cu război pe polonezi dacă nu-l aleg pe Ştefan Báthory. Totuşi Maximilian doreşte sincer să-l ajute. Ochii albaştri-negri ai lui Petru sunt atât de calzi, şi obrazul lui tras are atâta distincţie! Vorba lui e atât de aleasă; e sărac ca Iov şi, ca şi el, izbit de viaţă.

Viena îşi întinde palatele de-a lungul unei Dunări aşa de albăstrii, de scânteietoare, încât totul îi pare lui Petru ireal de frumos. Şi în afara etichetei înţepenite a curţii, ce pare îmbătrânită înainte de vreme, rigidă şi austeră, Viena e luminoasă şi veselă.

Poporul ştie mai bine să-şi ducă viaţa. Vienezii au obrazul zâmbitor, şi vienezele cei mai minunaţi ochi, şi graţie în mişcări când păşesc. În afara palatului imperial e muzică şi dans, dar lui Petru nu-i este îngăduit să se bucure.

Cu gura încleştată stă lângă catafalcul, pe care zace trupul îmbrăcat pompos al răposatului împărat Maximilian; a treia încercare neizbutită. Petru a învăţat să se stăpânească. Are treizeci de ani. E în putere, şi nădejdea nu-l părăseşte nicio clipă.

Împărat va fi Rudolf. Petru aşteaptă. I se înfăţişează în audienţă.

— Majestatea Voastră ştie că răposatul Vostru părinte mi-a făgăduit ajutor, ca să capăt tronul părintesc.

Fruntea lui Rudoli se încreţeşte uşor; prea de curând a luat domnia şi vrea linişte. Priveşte undeva în gol.

— Sfătuiesc pe Alteţa Voastră să se adreseze

Sfântului Papă, ducilor italieni. Ei pot oricând porni o mişcare contra Turcilor, sau mai curând vă pot fi de folos pe cale diplomatică, prin veneţieni sau genovezi, care au legături comerciale cu ei. Eu şi imperiul meu am fost, sunt şi voi fi toată viaţa împotriva lor. Dar n-a venit încă pentru noi clipa. Te sfătuiesc prieteneşte.

Apoi tace. Tace şi Petru. Se înclină, îşi ia rămas bun. Muşchii feţei îi sunt ţepeni, gura o linie strânsă, ca să nu-i tremure buzele.

Pe drumul spre Italia, un pilc de călăreţi, învăluiţi în mantii, pe care le flutură vântul. Caii galopează întins. Călăreţii, aproape culcaţi pe gâtul cailor, fug ca de nenoroc.

Oare nu-i spusese un vienez odată, jumătate glumă, jumătate serios: Voievodul Nenoroc?

— Ba noroc o să fie, întoarse Costa răspuns.

Şi acum erau din nou pe drum.

3

În Bucureştiul secolului al XVI-lea, stăpână la palat şi peste ţară era doamna Ecaterina, soaţa lui Alexandru, zis Oaie Seacă, după birul pus şi pe oile sterpe.

În palatul de paiantă, cu ziduri din trunchiuri mari de copaci înfipţi în pământ şi legaţi în curmeziş cu grinzi prinse în legături de lemn, cu săpături de trei picioare împrejur, în sala mare, acoperită cu covoare turceşti ca într-un caravanserai, doamna Ecaterina îşi aţintea urechea să audă ori hurducăit de căruţă, ori tropot de cal, sunând departe, pe uliţa acoperită cu trunchiuri de copaci.

Îi fusese uşor să înveţe limba ţării, deşi bărbatul ei luase domnia la cincizeci de ani – toată vremea dinainte o petrecuse la Rodos, sau la Constantinopole, în surghiun. Cum era cu mult mai tânără, fiind şi grecoaică după mamă, cu limba dulce şi vicleană, uşoară la ţinere de minte, iar

după tată italiană, se învăţase iute a fi doamnă.

Până să vină cel aşteptat, socotea, în aspri[16], cheltuiala ce avea de făcut cu prilejul circumciziei tânărului sultan, sărbătoare ce cea să cadă odată cu bairamul şi să ţină cincizeci şi două de zile.

Era nemulţumită de câştigul zilei de vânătoare a curţii; numai două sute şaptezeci iepuri, doisprezece lupi şi şaizeci de vulpi; blăni neînsemnate, şi iepurii trebuiau bine tocaţi şi amestecaţi cu mirodenii şi alte cărnuri, pentru a-i putea da la masă. Altcum, oamenii de pe aici nu-i prea mâncau.

Atât că la topirea zăpezilor rămăseseră pe ţărm moruni şi crapi de câte optzeci de livre unul, şi-i putuse trimite săraţi şi afumaţi la Constantinopole.

Din sare pusese să-i facă farfurii şi ceşti. Primise deunăzi o sută cincizeci de ocale de aur, scos de zlătari din nisipul Argeşului. Din cele şaisprezece judeţe ale ţării, cinci nu-i trimiseseră încă plocoanele şi dările; erau în urmă tot ispravnicii din Mehedinţi, Jiul de sus, Jiul de jos, Gilort şi Vâlcea.

Trebuia să-şi însemne ca Simion Dumnezeu să ducă cele cuvenite la biserica lui Mircea Ciobanul. La cea a lui Radu Vodă dăduse.

Făcuse socotelile că luase o sută douăzeci de sate cu moşiile lor pentru două milioane două sute douăzeci de mii de aspri de argint numai în acest an. Dacă va merge tot aşa, va putea trimite şi pentru cele două bairame plocoanele cuvenite, care în niciun caz nu puteau fi mai ieftine de cincizeci de mii de aspri.

Dar ce face oare iscoada ei de nu mai soseşte? Fusese trimis la Veneţia, întâi cu daruri pentru sora ei, Marioara Alordo: daruri în rochii, podoabe şi galbeni; apoi în Franţa, pe urmele lui Petru Firari, cu care împărţise

16 Aspri — bani româneşti de argint.

exilul la Rodos şi care acuma umbla după domnie.

Afurisit bărbat; se zvoneşte că-i doctor în legi şi că-şi câştigă traiul pe urma ştiinţei lui; ştie atât ea limbi şi e învăluitor în mişcări… Atât de diferit de răposatul bărbatul ei… Ochii verzui rămaseră pironiţi în gol. Va avea curând treizeci şi patru de ani… Erau cam de o vârstă. Umerii ascuţiţi ai obrazului i se aspriseră din nou. Petru vrea domnia, dar ea nu i-o va lăsa… Şi ce tânăr frumos era!

Îi murise un copil, împreună cu Aida. Molima secerase mult atunci. Petru nu trebuie să vie aici; el ştie să îndure şi sărăcia. Ea? S-a dezobişnuit de mult. O ajutase şi tatăl ei toată vremea. Acuma, când acesta a murit, când bărbatul îi e îngropat, trebuie să lupte singură să nu piardă ceea ce are. Şi totuşi îi fusese vestit că omul trecuse Oltul.

Oltul… Doisprezece pârgari juraseră că Mihai, negriciosul fecior al Teodorei, sora lui Iani, nu-i făcut cu Pătraşcu. Altcum… desigur, altcum i-ar fi retezat nasul acela întors ca la şoimi, tăindiî-i cartilagiul şi nara dreaptă.

Gândurile-i fugeau cu repeziciune. Trebuie să dăruiască şi ea nişte sate mănăstirilor Vieraş şi Runcu, poate chiar Alunişului şi Sibicenilor. Acuma, că a luat religia ţării, e bine să se roage cât mai mulţi sfinţi pentru ea; pot să fie şi catolici, şi ortodocşi, doar n-au să se bată între ei. Aşa» va împăca mai bine copilăria cu vremea de azi. Va ridice o mănăstire în afara Bucureştiului şi o va acoperi toată cu plumb, să ia ochii oamenilor. Acuma, când şi Alexandru a răposat întru Domnul, ve lupta ea pentru feciorul ei. E singură, feciorul e nevârstnic; pentru el e toată truda ei, dar vizirii îs bărbăţoi. şi ei cu bărbaţii ţin. Ea, femeie singură, trebuie să fie cu ochii în patru. A trimis oameni pe urma lui, unde nici cu gândul nu gândeşte.

Şi la mănăstirea Blagoveştenie din Buzău va schimba acoperişul, căci vama venită de la Târgşor, de la negustorii braşoveni, fusese tare mănoasă în aceste luni, şi nici

Slatina nu-i adusese vamă slabă.

Din găleată, albinărit, vierit, vinărici, căşărit, goştină şi coşniţă va acoperi darurile pentru sultană şi vizir, iar din bir, pe cele pentru tăierea împrejur a tânărului prinţ. Acestea, odată rostuite, trebuia să le spună şi lui Mihnea. Vămile de la Lichireşti, Floci, Giurgiu, Turnu, Calafat, Brăila le va lua Mihnea. Pe cele de la Vâlcea pe Olteţ, de la Orşova, de la Genune, de pe Olt la Câineni le va lua ea.

O durea un dinte. Oftă, scuturându-şi cerceii cu rubine, care scânteiară lung, aruncându-i lumini roşii pe faţă. Era mare lucru că ştia sama cifrelor şi a rostuirii lor; asta o scutea de multe înşelăciuni şi n-ar fi vrut să se dea prosteşte pe mâna lui Alimoş, numai pentru atâta lucru. Atunci auzi zgomotul trapului. Un slujitor i se înfăţişă:

— Măria Ta, o venit dumnealui, jupân Dobruşe. i

— Să intre acum.

Se rezemă în jilţ. Uitase de durerea de măsea. Sprintenele subţiri îi subliniau albul feţei. Aştepta.

Intră un bărbat înalt, deşirat. Se înclină supus.

— Dumnezeu să te apere, Măria Ta.

— Drumurile au fost bune?

— Şi bune, şi rele.

— Şi sora mea?

— Sănătoasă. A primit darurile şi trimite carte, şi scoase, dezbumbându-şi haina, o scrisoare pe care o întinse Ecaterinei.

— Mulţumeşte de daruri.

— Ai adus pentru sultană?

— Văpseluri din Francia, pahare de sticlă, tipsii. Pentru Domnia Voastră zahăr şi piei de leopard.

— Dar… omul?

— L-am urmărit, Maria Voastră, l-am urmărit până-n Francia. M-a costat scump.

— Ce anume?

— Drumul şi copia scrisorii trimisă la ducele de

Ferrara.

— La ducele Ferrarei?

— Aşa, Măria Ta, am adus-o.

Cu grijă tăie căptuşeala hainei şi scoase o altă scrisoare.

Ochii Ecaterinei se înverziră. O apucă cu degete subţiri, care unduiră peste ea.

— Şi?

— Omul nostru a fost la Papă.

— De nu se potoleşte, odată îl voi potoli eu.

— E greu. E în Franţa.

— După sărbători te întorci… cu poruncile mele.

Îi făcu semn să plece, scufundându-se în cititul scrisorii, care suna astfel:

Serenissime Domn.

Dacă marinarii, pierzându-şi navele, se tânguiesc de asta cu marinarii, neguţătorii cu neguţătorii, ceva asemănător e la plebea um Mă şi lumea de condiţie joasă, care se sfătuiesc despre treburile lor între ei, şi în adversităţi, ca şi în nenorociri; iau aşadar exemplu de la ei: apoi, *întrucât între alţi sfinţi*, *principi*, *regi*, *împăraţi şi foarte puternici* monarhi din trecut, din prezent şi din viitor, îmi revine astăzi soarta de a mă afla în dizgraţia norocului, nu pot să fac altceva decât să zac sub nemiloasa lui roată, până ce Creatorul meu îşi va împlini divina lui voinţă cu mine, aşa după cum eu trebuie şi nu încetez să cred că în divina lui bunătate trebuie să aibă părere bună despre mine, întrucât îi place să mă ţină într-o asemenea stare, de care eu trebuie să mă mângâi numai în el şi să mă întăresc; totuşi, cunoscând că sunt una din creaturile sale, nu mi se pare, serenissime prvpteipe, un lucru potrivit cu calitatea mea şi nu trebuie să mă sfătuiesc, nici să mă tânguiesc cu neguţători şi marinari, dar pot prea bine să mă tânguiesc şi să mă plâng de soarta mea potrivnică şi nenorocită faţă de un principe atât de mare şi

atât de puternic, cum e persoana voastră, şi cu atât mai mult cu cât fiind sigur chiar că Alteţa Voastră, după ce a avut puţine informaţii despre starea mea nefericită, acuma văzând că norocul, poate foarte obosit, ba chiar sătul de multele mele supărări şi necazuri, mă gândesc că o fi de acum timpul să redevină binevoitor; din această pricină am vrut prin prezenta să-i sărut de infinite ori foarte preţioasele mini şi totodată să-i ofer umilul meu serviciu şi neîncetata mea prietenie viitoare, şi totodată să-l înştiinţez în ce stare se află treburile mele.

Acest Preacreştin rege, pe care Dumnezeu să-l ajute în toate acţiunile sale, după ce s-a informat de situaţia mea şi după ce a judecat-o vrednică de compasiune şi după ce a considerat bine că oamenilor, în orice situaţie, trebuie să le judeci sfârşitul, fie înger, fie fericit, m-a îmbrăţişat cu bunăvoinţă şi a scris Marelui-Turc şi Primului Paşă scrisori de o căldură cât e omeneşte cu putinţă; 1) printre care fiind inclus în aceasta răspunsul pe care ambasadorul Maiestăţii Sale l-a scris în primele sale scrisori de la Constantinopoli; 2) Alteţa Voastră va vedea după bunul său plac; după care răspuns Alteţa Voastră poate considera că acuma va fi vremea unei bunăvoinţi extraordinare a Majestăţii Sale Preacreştine, atât faţă de Marele-Turc, cât şi faţă de Primul-Paşă, care este devotat şi nou: 3) pentru că Dumnezeu ne-a făcut această favoare deosebită, că Primul Paşă, care-mi era principalul duşman, a fost ucis în chip jalnic de un bufon de al său; 4) dar voi lăsa deoparte moartea Paşei, ştiind că Alteţa Voastră va fi bine informată, şi eu trebuie să vă implor, ca să binevoiţi a lua în consideraţie nenorocirea mea, care e vrednică să vă trezească mai mult mila, decât admiraţia. Vreau să înduplec binevoitoarea sa favoare, şi prin două rânduri scrise să mă recomandaţi Prea-creştinului rege al Maiestăţii sale regina mamă; 5) care să câştige extraordinarea lor favoare, după cum am spus, către

Marele Turc, şi în plus să binevoiască a scrie două rânduri ambasadorului de aici, care să mă recomande Maiestăţii Sale regelui, domnul meu propriu, din partea Alteţei Voastre, pentru ca prin asemenea mijloace; 6) eu să-mi pot împlini dorinţa mea atât de dreapta şi de cinstită, tot aşa cum îl rog pe Creator să-mi facă favoarea ca să pot să le arăt la rândul meu tuturor binefăcătorilor mei cum orice favoare, ajutor, bunăvoinţă şi omenie arătate faţă de mine n-au fost aruncate în fum, nici în mare, cum li se pare multora din vulg. Cu aceasta, serenissime Domn, adresându-mă cu umilinţă blândelor şi omeneştilor dv. bunăvoinţe, implor cu glas umil pe Domnul supi em pentru o viaţă lungă şi fericită, totodată spre o mai mare glorie a Alteţei Voastre. De la Paris, în XVI din Decembrie 1579.

A Alteţei Voastre umilă slugă şi veşnic prieten viitor.

Serenissim duce al Ferrarei! Petrus Demetrius Princeps et haeres

Magnae Valachiae

Cu scrisoarea în mină, Ecaterina doamna îşi strânse buzele, ceea ce o urâţi, de parcă şi-ar fi pierdut dinţii. Acuma ştia precis că Petru se va zbate şi nu va avea linişte până nu o va birui. Ducele de Ferrara era puternic, influent: un spirit generos şi romantic. Aşa i-l descria sora ei.

Odată Petru ajuns la Paris, lupta între ei doi se va duce cu mai multă furie.

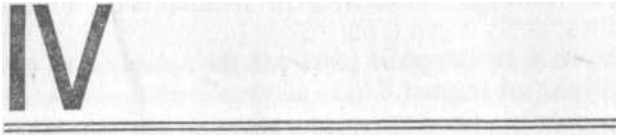

1

Petru intră pe poarta nouă a Parisului, în afara căruia Caterina de Medicis pusese să i se clădească palatul de la

Tuileries; căci ea trăia după dictonul unchiului ei, răposatul Papă – *„Godiamo il papato, poi che Dia ci ha dat-o”*. De, gândi el, să ne bucurăm de putere, dacă Dumnezeu ne-a dat-o…

Avea în buzunar trei scrisori, de la Papă şi de la ducele Alfons al Ferrarei: una către regele Henric al III-lea, alta către Caterina de Medicis, regina-mamă, şi a treia către bărbatul cel mai puternic, mai deştept şi mai îndrăzneţ, ducele Henri de Guise, care fiind numai cu patru ani mai mare decât regele era în toată splendoarea tinereţii sale.

Petru venea însoţit de credinciosul lui Costa şi de fiul acestuia, Nicola, tustrei călări. În urma lor, hurducăia o trăsură cu bagaje, singura lui avere.

Rătăciseră prin Transilvania, Polonia, Germania împărătească, unde nu aflaseră decât găzduire şi primire bună, datorită naşterii, aleselor purtări, culturii deosebite a prinţului şi chipului său frumos, ce deschidea inima castelanelor.

Dar pentru legitima lui dorinţă, pentru acel singur ţel, care-l atrăgea cu atâta forţă, încât nici nu-şi putea gândi viaţa în afara lui – reîntoarcerea în ţară şi domnia – nu aflase decât ghinioane sau o aspră indiferenţă.

Fiecare îşi avea grijile proprii, şi nu voia niciun principe să-i întindă acea mină frăţească de care avea atâta nevoie.

Singurul care-i dăduse sfatul cel bun fusese nobilul Laski, polonezul, a cărui pricepere făcuse pe Henric al Franţei să primească tronul Poloniei, şi pe Despot Era clid să dobândească pe cel al Moldovei, pe care nu-l putuse cuceri pentru el însuşi. Şi sfatul fusese să plece în Italia, să ceară sprijinul Papei sau pe al ducelui de Ferrara. Plecase şi, pentru prima oară străbătând Italia, admirase acel întins muzeu, care e Roma şi Florenţa, dar inima, dacă şi-o dăruise câtorva frumoase, pe foarte puţină vreme, totuşi

nu o dăruise ţării, a cărei limbă îi era mult mai familiară, decât aceea a părinţilor lui.

Aici fusese gata să-şi piardă speranţa şi curajul, singurele lui bunuri.

Văzuse Coliseumul cu statuile lui, arcurile de triumf ale lui Septimius Sever, Titus şi Constatitin; trecuse prin piaţa Colonna, pe lângă statuia lui Marc Aurelius; zâmbise templului Vestei, căci pribegiile lui îl făcuseră să aibă o anumită idee despre căsnicie şi zeiţele care o apără; privise vechile vestigii ale Forumului roman, în care în locul senatorilor de altă dată, se plimbau negustori oacheşi şi gureşi, ce-şi ţineau târgul de animale, dar ţinta lui fusese castelul sunt Angelo, unde locuia Papa.

Se simţea mai în largul lui aici, deşi banii îi erau pe sfârşite, decât la curtea rigidă a lui Maximilian al II-lea al Germaniei, unde râsul era privit ca o manifestare sub demnitatea unui nobil, gluma un apanaj al scriitorilor, şi dansul un păcat al prostimii. Se vede că de aceea, când unele prinţese scăpau de aceste constrângeri, măritându-se în alte ţări, îşi trăiau viaţa ca Isabela de Bavaria, soţie a unui rege al Franţei care a cauzat războiul de 100 de ani.

Dimitrie-Petru nu cunoştea toate secretele istoriei, dar respira uşurat în Italia. Aici se simţea în largul lui, ceea ce îl făcuse mai fermecător şi mai sensibil; talentul lui poetic se maturizase în climatul de artă, iar vorbirea lui căpătase lustru de marmoră bine lucrată.

Spre deosebire de timpul petrecut la Genova, când pierduse tot şi căzuse într-o lume aspră, viciată, încât nu mai avusese decât un pas până la prăbuşire, la Roma norocul îi surâse şi redeveni ceea ce era: un prinţ exotic, cu glas cald şi încântător dar al povestirii. Sprijinit cum era şi de Papă, societatea lui” fu căutată de multe familii de seamă, în ale căror saloane şi-a regăsit vechea prestanţă.

Îi scrisese ducelui de Ferrara, povestindu-i durerile

şi, bizuindu-se pe înrudirea acestuia cu familia de Valois, îi ceruse scrisori de recomandare către Caterina de Medicis şi regele Franţei. Nu ştia sau nu voia să se gândească la faptul că ambii urmau în politica lor o lărgire a influenţei franceze în răsărit. Sau poate că dorea acest lucru, fiindcă, după anii petrecuţi la turci, orice fel de viaţă apuseană i se părea a fi nemăsurat mai bun.

Nu ştia însă că Ecaterina Salvaresi ctvea copia scrisorii lui către ducele Ferrarei.

Îi era teamă, şi în acelaşi timp era curios să o cunoască pe Caterina de Medicis. Versurile lui Ronsard despre regina mamă trecuseră Alpii, purtate de Italieni, şi Petru le cunoştea:

Quelle dame à la pratique De tant de mathématique?

Quelle princesse entend mieux Du grand monde de la peinture Les chemins de la nature Et la musique des deux?[17]

Se adăugau şi alte imagini ce se băteau cap în cap cu acea săptămână sângeroasă ce urmase nopţii Sfântului Bartolomeu, căci tot Ronsard spunea în versurile lui:

Mais un prince bien né, qui prend son origine Du tige de nos roys et d’une Catherine Ont rompu le discord et doucement on fait Que Mars bien que grondant se voit pris et desfait.[18]

---

17 Ce domniţă pricepe Aşa de bine matematica ?

Ce prinţesă înţelege mai bine >

Înalta lume a picturii,

Cărările naturii,
Şi muzica cerurilor ?

18 Dar un prinţ de neam bun

Care îşi trage obirşia din tulpina regilor noştri şi dintr-o Caterină

A sfărîmat discordia şi a făcut cu blîndeţe

Ca Marte deşi mîniat

Cu aceste gânduri, îşi plimbă privirile pe zarea albastră a pădurilor ce se întindeau în partea de miazănoapte a Parisului. Pătrunseră prin strada Fossés-Saint Victor, stradă jumătate fără case, care se întindea de-a lungul şanţului de lângă zidurile oraşului.

Capitala Franţei aşa cum îi apărea, împestriţată de turnuri crenelate, de cupole, de acoperişuri ascuţite din plumb şi olane smălţuite, cu sfârleze de vânt şi ascuţişuri crestate ce brăzdau norii, prin întortocherea străzilor, prin costumele colorate şi diverse ale oamenilor, prin mulţimea gălăgioasă a uliţelor – ce nu-i părură prea curate – îi trezi o imagine a orientului familiar şi deodată se simţi acolo mai bine ca oriunde.

Îşi netezi mustaţa subţire şi neagră, îşi potrivi mai bine toca florentină pe cap, jungherul de la brâu, şi pentru prima oară în călătoriile lui îşi simţi inima bătându-i în piept, ca cel ajuns acolo unde toată fiinţa lui îl poartă, deşi cugetul nu i-o spune niciodată.

Opri calul şi respiră adânc, cum nu mai făcuse de ani de zile, şi înţelese că în noaptea aceasta, când va pune capul pe o pernă, întâia oară după ani întregi va dormi adânc şi liniştit.

Nu ştia să spună de ce, simţea doar că aşa va fi.

Costa şi Nicola, care călăreau în urma lui, se opriră şi ei.

— Încotro mergem acuma? întrebă Costa, scuturându-şi de praf poalele scurte ale tunicii.

— Tot înainte, spuse Petru, şi înţelese că aceasta va fi deviza lui, indiferent ce era pe blazonul familiei.

Înaintau prin străzile Trousse Vaché, Trop-va-quidure şi Tire-Boudin. Întâlniră pe drum călugări cu cască şi muschetă la spinare, care nu-i luară în seamă. Ocoliră palatul Bourbon, pătrunseră în strada Smochinului, trecură prin faţa hanului Du Bourbon şi se opriră în faţa

Să fie înduplecat şi îmblinzvt.

hanului De la Tourelle, care-şi deschisese obloanele, descoperind ferestrele înalte şi înguste şi uşa măiestrit sculptată.

Pe turnuleţul din colţ, se învârtea în vânt o figurină de metal strălucitor, iar de pe balconul de la etaj, sculptat în flori de piatră, atârna emblema casei, lucrată în tablă ciocănită şi reprezentând o găină friptă şi o sticlă de vin de Champagne. Faţada întreagă era acoperită cu bârne orizontale. Această privelişte nu avea să o uite niciodată.

Aici se opri micul convoi. Trăsura intră pe poarta laterală, larg deschisă, ce dădea spre o curte interioară.

Cei trei călăreţi descălecară şi intrară în han, unde la o masă de la fereastră se mai aflau doi gentilomi. Hangiul le dădu două camere sus, pentru el şi însoţitorii lui, şi o mică odăiţă jos, pentru vizitiu. Mâncară, apoi dormiră duşi. Când Petru s-a trezit, se întunecase de mult. Prin perdeaua baldachinului de la capul patului, i se păru că pătrunde o lumină şi că aude voci. Erau glasuri de bărbaţi. Se ridică în capul oaselor. Vorbele se auzeau limpede. Privi cu atenţie; un pătrat de lumină se forma în perdeaua de la capul patului. Îşi dădu seama că din perete lipseau câteva cărămizi. îl cuprinse vechea nelinişte şi-i păru rău că se trezise. De ani de zile nu mai dormise atât de liniştit, şi acum…

— E cineva alături, auzi clar.

— Un străin.

— Cred că doarme tun.

— O fi vreun spion de-al „italiencei”.

— Nu te îngriji. Are alte treburi acuma.

— Altele?

— Ce? Nu ştii?

— Am lipsit cinci ani din Paris.

— Atunci se explică. Aşa-i, uitasem. Credeam că zvonurile…

— Despre ce zvonuri e vorba?

Se auzi un râs scurt şi răutăcios.

— Ascultă atunci, ultimul cântec pe care l-am auzit, trecând pe la cabaretul de la Frâne-Pinot. În el ai să afli dezlegarea.

Şi Petru auzi un glas bărbătesc, cântând cu pricepere şi fină ironie un cântecel ce suna astfel:

Ma soeur, je voudrais bien vous dire quelque chose
Qui touché grandement le point de votre honneur.
Mais je ne voudrais pas que votre jolie ardeur. Se découvrit jamais à Vauteur de la cause.

— Dites, petit fâcheux.

— Hélas, ma soeur, je n ose.
J'ai peur de vous fâcher.
Toute fois, dans le coeur
La rage et le dépit consommé cette peur.
Donc, pour la faire court, on me dit que le Gast A fait de votre honneur un merveilleux dégâst.
Que vous êtes la carte, ou souvent îl compose.

— Allez petit fâcheux – ou en dit bien autant.

Car on dit que le Roy vous fait la même chose.[19]

Urmă un hohot de râs puternic, pe care-l însoţi un altul mai slab. Du Gast era favoritul Margaretei de Navara, sora regelui şi a ducelui d'Anjou.

— Minciuni. Nu?

— Adevăruri.

— Dar Luisa de Orléans îi e nevastă, tânără, frumoasă, iubită.

— Este.

---

19 Sora mea, aş vrea să vă spun ceva Ce atinge puternic onoarea voastră,

Dar nu aş vrea ca pasiunea voastră nebunească Să o dezvăluie vreodată celui ce a cauzat-o.

Spune, supărăciosule mic.

Vai, sora mea, nu îndrăznesc,

Mi-e teamă să nu te supăr.

Totuşi în sufletul meu furia şi necazul întrec teama.

Deci, pe scurt, mi se spune că du Gast a păgubit mult onoarei voastre,

Că sînteţi cartea pe care el joacă ades.

— Lasă, plicticosule mic, se spune la fel şi despre tine pentru că se afirmă că regele vă face acelaşi lucru.

2

Caterina de Medicis se afla în al cincizeci şi nouălea an al vieţii. Fiica Magdalenei de la Tour, contesă de Boulogne şi d'Auvergne, şi a lui Lauren- ţiu Magnificul din familia de Medicis, care-şi petrecuse ca orfană, copilăria, împărţită între Florenţa, la bunică, şi Roma, la unchiul său Papa Leon al X-lea, era acuma adevărata suverană a apusului catolic, cîrmuind, ca re- gină-mamă.

Lumea-i spunea Italianca, din cauza firii şi a felului de a guverna, după maxima „Cu cit mai mulţi morţi, cu atît mai puţini duşmani."

S-ar fi părut că a uitat buna parte de sînge francez pe care-1 moştenise atît din partea mamei, cit şi din partea bunicii după tată, înrudită cu familia Bourbonilor şi a lui Godfroy de Bouillon.

— Atunci?

— Şi romanii erau însuraţi şi practicau…

— Atunci… faptele au ajuns publice?

— Fără nicio sfială; a apărut în faţa deputaţilor din Blois în haine de femeie, cu un colier de perle la gât, cu evantai de tafta şi dantele în mină.

— E de necrezut.

— Nu, Parpaillan. E de necrezut. De la Bourdoisiére nu-i nebun să-şi rişte viaţa inventând. A fost în el mai tare zeflemeaua, decât prudenţa.

— Şi… regina-mamă?

— E mai bine să nu-i pronunţi numele. Leoaica îşi apără puiul cu o înflăcărare nemaiîntâlnită.

— Iisuse!

— Un an şi şase luni a colindat singură provinciile din sud, care se revoltaseră. Pentru el a mers călare, la vârsta ei, jumătate de Franţa, ca să-i câştige pe nobili. E lămuritor, nu?

— Din rău în mai rău. De ce nu-l îndrumă spre altă viaţă?

— Nu are niciun fel de putere. În politică el îi de mână liberă. În viaţa lui particulară, nu. Italianca-l lasă să-l înfrunte pe ducele d'Anjou!

— Din pricina asta a vrut să fugă mezinul?

— Din multe. Acuma e iar la palat.

— Liber?

Chipul ei de nepătruns, cu nasul scurt şi gros înăl- ţîndu-se deasupra unei guri cu buze pline, ochii cu pleoape mari, albe şi obosite, fruntea cu meşteşug acoperită de unghiul format de vălul lăsat pe spate, acoperind ceafa mică şi rotundă, ruja albă şi ondulată ce se ridica în jurul feţei, pornind din gulerul înalt al veşnicilor rochii negre, o făceau să pară plină de taine şi maiestate.

Şedea în jilţul cu înalt spătar sculptat, cu mîinile mici şi îngrijite în poală ; vinele albastre, uşor umflate, trădau vîrsta şi circulaţia proastă de care avea să sufere întotdeauna, cit şi turburarea nervoasă, pricinuită fie de moartea pretimpurie a părinţilor, fie de marile frămîn-

— Ca între fraţii care Se urăsc.

Lumina se stinse, şi vocile tăcură. Se auzi larmă sub fereastră şi tropot de cai.

A doua zi, când Petru întrebă pe hangiu ce stradă trebuie să apuce ca să ajungă la Luvru, acesta-l sfătui cu multă umilinţă că ar fi mai bine să se mute la hangiul de la Le petit Jesus, căci la el e mult prea modest pentru un senior atât de mare, care merge la Luvru.

Petru îi urmă sfatul, din prudenţă. Aşa că de la catul al doilea al noii locuinţe, putu. să privească morile care acopereau colina înaltă a Montmartre-ului, învârtindu-şi aripile, ca nişte semne prevestitoare a ceva ce se apropie în linişte, în siguranţă şi măreţie.

ţări din Italia anului 1527, când, copilă fiind, trebuise să fugă într-o mănăstire, pentru a-şi scăpa viaţa.

De atunci i se născuse ura în contra împotrivirilor cât şi a răzvrătirilor, oricare le-ar fi fost natura.

Spaima, de când ca descendentă a lui Laurenţiu Magnificul fusese la un pas de moarte, deşi potolită cu vremea, lăsase urme adânci în firea şi-n toată fiinţa ei, urme pe care le mărise şi neîntrerupta suferinţă, şi lupta ascunsă şi stăruitoare de a-l despărţi pe Henric al II-lea, pe care-l iubise, de Diana de Poitiers, născută cu douăzeci de ani înaintea augustului ei soţ. Acea incomparabilă Diană, al cărei trup nu avusese pereche.

Douăzeci şi şase de ani se stăpânise Caterina, cu toată mândria unei de Medicis, a unei regine, dar nu iertase şi nu uitase, şi născuse copii cu un sistem nervos şubred, subţiratici şi moleşiţi, în stare în acelaşi timp atât de cele mai bune, cât şi de cele mai rele sentimente, plăcându-le frumosul, arta, vânătoarea, dar putând fi cruzi, precum Carol al IX-lea, sau dedaţi unor plăceri nefireşti, ca acest Henric al III-lea, la care ţinea cel mai mult, ori senzuali ca Margot, ce-i semăna ca inteligenţă şi gust pentru artă.

Dacă cei zece copii şi voinţa ei o ţinuseră pe Caterina departe de multe ispite pe care viaţa i le adusese în cale şi dacă se dăruise toată plăcerii, măgulirii şi ambiţiei de a fi adevărata stăpână a puternicei ţări din apus, atunci la celelalte bucurii trebuise să renunţe.

În schimb, Margareta, fiica ei, soţia lui Henric de Navara (Burbonul cu păr buclat şi ochi lucioşi atât de insinuanţi, atât de deştepţi, acest mare curtezan, cu subţirelu-i nas prelung şi viclean, care o înşela pe fiica ei fără să se ascundă) Margot îşi umpluse golul vieţii cu iubiţi tineri şi pătimaşi, cu beţia muzicii şi a versurilor care ţâşneau din inima ei prea plină, făcută nu pentru putere, ci pentru iubire. Alerga după fericire fără să o găsească, aşa cum Henric al III-lea se zbătea în mijlocul „mignonilor" lui, în timp ce regina Luiza îşi impunea un biet zâmbet stârcit când era în lume. Nu avea puterea să se ascundă, să pară nepăsătoare, aşa cum făcuse ea pe vremuri în faţa Dianei, care cel puţin fusese femeie şi ştiuse cum să se lupte cu ea şi cu vârsta ei. Diana, pe care se răzbunase din plin, alungând-o după moartea regelui Henric al II-lea din castelul din Chensonceaux. Numai portretul Dianei scăpase furiei sale, acea neruşinare splendidă, pe care au văzut-o atâţia nobili ai Franţei, reprezentând-o goală până la şolduri, purtând un guler înalt în jurul gâtului şi un lanţ de aur, punctat cu rubine, ţinut cu mâna prelungă şi fină, între feciorelnicii ei sâni goi. Stă pe un scaun, în faţa oglinzii acoperită cu o mătase roşie, ţinând în poală caseta de bijuterii, din care scoate o diademă, alături de trei garoafe palide. Se uită în oglindă, să vadă cum îi vine un şir. de perle pe frumosul ei păr blond şi colierul pe pielea goală. Sprâncenele palide şi nasul prelung, carnaţia albă, voalul uşor şi diafan ce-i atârna pe un braţ, au fost o sfidare, ani şi ani. Acum Diana era moartă.

Caterina de Medicis avea alte griji. Fiul ei mezin aleargă acum – ca să capete un tron – vrând să se însoare

cu vârstnica Elisabeta a Angliei, lăsând la o parte diferenţa de religie; şi nici măcar nu-i frumoasă această regină roşcată şi poate cu ciudate defecte ca femeie, dacă până acum nu a simţit chemările fireşti. François îi scrie, în versuri de dragoste, scrisori aprinse Elisabetei, fata acelui neobrăzat Barbă roşie de Henric al VIII-lea, care atunci când nu-şi repudia femeile, când nu le făcea să moară de moarte „naturală”, le dădea pe mâna călăului. Această Elisabetă, care a trecut prin atâtea nenorociri în copilăria ei, îi răspunde în sonete şi în scrisori pline de emoţie şi de spaimă în faţa dragostei, de parcă ar fi o fetiţă; sonete scrise cu aceeaşi mină cu care semnase ordine de execuţie.

Mezinul ei, tot nădăjduind la tronul şi mâna Elisabetei, de mai mulţi ani se îndrăgostise de închipuirea dragostei. Nu a primit tronul Poloniei, deşi această ţară nu e nici prea departe, nici prea barbară, iar sultanul i-ar mai fi dat şi stăpânirea asupra celor două principate bogate din sud.

Da, da. Copiii ei n-au fost normali. Ambiţia moştenită îi roade. Toţi ţintesc la tronurile puternice ale Europei, asta li se trage de la tatăl şi bunicul lor, care fără strălucire nu înţelegeau să trăiască. Dar neputinţa lor de a concepe o politică de extindere în răsărit nu dovedeşte, oare, că cei doi fii care i-au rămas în viaţă sunt în privinţa dibăciei în urma secolului lor? Va trebui şi aici, ca şi în luptele dintre supuşii ei catolici şi hughenoţi, tot ea să fie aceea care să îndrepte cumpenile vremii spre mărirea şi întărirea Franţei şi a casei de Valois?

Azi va sta mai mult de vorbă cu acest prinţ Dimitrie-Petru, despre a cărui viaţă aventuroasă şi nenorocită i-a povestit odinioară Laski, polonezul, care s-a reîntors în Franţa pentru a propune domnia Poloniei fiului ei cel mic. Se pare că acest Dimitrie-Petru ar fi un bărbat inteligent, cult, format în Asia Mică, pe unde şi-ar fi petrecut o parte din viaţă, gândea regina. Iubit de femei, ceea ce poate fi o

notă bună, însemnând că nu va fi plicticos; plăcut de bărbaţi, ceea ce dovedeşte multă diplomaţie; o minte largă, căci deşi schismatic, nu se teme de catolicism; făcând versuri, deci va fi plăcut şi fiilor săi, dar mai presus de toate, ambiţios. Cum ştie italiana, se vor înţelege bine…

Dădu poruncă să fie introdus prinţul Petru al Valahiei în apartamentele sale, în această după-amiază, căci avea răgazul de a-i asculta povestea vieţii.

3

Caterina de Medicis şedea maiestuoasă în scaun. Lângă ea o singură domnişoară de onoare, Hélène de Surgère. Tânără, cu ochi sclipitori, negri, nas acvilin, faţa proaspătă. Deşteaptă. Regina-mamă îi făcuse favoarea de a o păstra alături de ea.

Lumina piezişă punea o umbră uşoară peste amândouă.

În faţa lor, un bărbat de statură peste mijlocie, cu o înfăţişare robustă, care întrunea într-o ţinută maiestuoasă cordialitatea plină de graţie a curteanului.

Mai grăitoare decât orice, privirea lui vorbea pentru el; avea o strălucire adâncă, potolită şi caldă, acea căldură pe care Caterine se dezobişnuise s-o vadă în jurul ei şi care totuşi o fermeca de câte ori izbutea să o întâlnească.

Erau ochi de femeie pe chip bărbătesc, aşa cum numai în Italia întâlnise.

Regina-mamă mai aflase, prin informatori siguri, că acest Petru, prinţ semioriental, ar cunoaşte poezia lui Ronsard şi a lui Ariosto, fapt pentru care fusese mult preţuit la curtea ducelui de Ferrara, aşa că îmbiindu-l acuma să-şi povestească viaţa, va avea folos şi plăcere: folosul de a pătrunde mai bine în adâncul acelor ţări din răsărit, ceea ce o va face să-şi ia hotărârile în mai mare cunoştinţă a lucrurilor, şi plăcerea de a-i fi spuse în mod

inteligent şi elegant.

— Ai rămas, prinţe, acolo unde părăseşti Alepul deghizat, însoţit de credinciosul Costa.

— Maiestatea Voastră mă copleşeşte, reţinând amănuntele nefericitei mele vieţi.

— Şi eu a trebuit cândva să fug şi n-am să uit asta niciodată. Dar mai departe?

Ochii prelungi ai lui Petru se fixară pe chipul palid al Caterinei de Medicis. Niciodată nu şi-ar fi închipuit-o fugind; nu ştia când şi unde i se întâmplase, dar înţelesese ceea ce îi spusese Salviati, nunţiul papal, când îl pregătise pentru întrevederea cu Maiestatea sa regina-mamă, povestindu-i cum în dimineaţa ce urmase nopţii Sfântului Bartolomeu, ieşise pe poarta de la Tremouille a Luvrului, pentru a vedea cu ochii săi cadavrele hughenoţilor, pe care şi-i închipuia drept cei mai mari duşmani a fi familiei de Valois. Trecuse printre morţi, recunoscându-i pe unii, întrebând de soarta altora, pe care nu-i vedea acoperind cu trupurile lor hărtănite pavajul Parisului. Nici cea mai mică urmă de slăbiciune, nici cel mai mic semn de şovăire. Cercetase cu linişte noua faţă a Parisului, apoi intrase să se roage, ca omul cu conştiinţa împăcată de a-şi fi îndeplinit datoria.

Papalitatea avea în această regină, ai cărei unchi domniseră pe tronul pontifical, o bună apărătoare.

Când putuse ea să fugă şi din faţa cui?

Regina-mamă îi citi gândurile şi îi făcu favoarea unui zâmbet uşor, prin care ar fi vrut să-i spună: „Ai să înveţi şi tu cu vremea cum se domneşte; numai că la vârsta ta eu aveam zece copii, eram măritată de nouăsprezece ani; eram regină a Franţei şi cea mai umilită dintre femei”.

— Umilinţa şi durerea, prinţe, te vor învăţa să te aspreşti, şi când prinzi frânele în mână, să nu le laşi decât odată cu viaţa. Ai pierdut prea mulţi ani din această lecţie a vieţii, pe care nici şcolile din Rodos, nici cele din Cipru

sau Damasc nu ţi le puteau da. Ai fost o plantă viguroasă, pe care de câte ori o retezi de la suprafaţă, dă din adâncuri, cu mai multă vigoare, şi pentru vigoarea asta te voi ajuta, înţeleg de ce ducele de Ferrara te-a recomandat cu atâta căldură, prinţe. Dar urmează-ţi povestirea. Spuneai că ai plecat travestit din Damasc, pentru a ajunge la Ioan Sigismund de Zapolia. Ai trecut prin Valahia?

— Ioan Sigismund era ţinta călătoriei mele, prin ţara mea nu am trecut. Dacă aş fi fost prins de oamenii lui Alexandru Vodă nu m-aş fi putut înfăţişa Maiestăţii Voastre. Nici Ecaterina, doamna, nu mi-ar fi cruţat viaţa.

— Ambasadorul nostru ne pomeneşte despre o văduvă, Mircioaia, zisă Chiajna. Cine este? De ce cere mereu tronul Valahiei pentru feciorii ei?

În gura Caterinii, numele suna ciudat şi stâlcit.

— Fiică de domn, soaţă de domn şi mumă de domn. Acest fapt nu-l uită şi nu iartă nimănui să-l uite, sau să treacă peste voia ei.

Chipul Caterinei, inteligent şi aspru, avu o mlădiere a trăsăturilor, ce dovedea că se pătrunsese de cele auzite.

— Există astfel de prinţese acolo?

— Altfel nu aş fi împins pe drumul pribegiei.

Tăcu o clipă, gândindu-se la Ecaterina Salvaresi, acea greco-italiană, care se măritase cu Alexandru, descendentul lui Vlad Ţepeş şi Mihnea cel Rău. Femeie cultă şi ambiţioasă, cu care îşi încrucişase drumurile vieţii la Rodos. Dacă pe atunci erau cu toţii nişte bieţi exilaţi ce-şi găseau mângâierea în cărţi şi versuri, iar nenorocirea îi adunase, acuma talgerile sorţii făceau ca tocmai această Ecaterină, ajungând doamna Ţării Româneşti, să-i fie lui duşmana cea mai neîmpăcată. Dacă suferinţa se poate împărţi cu alţii, puterea nu se vrea cu niciun preţ nici risipită, nici înlăturată.

Astfel că Petru urma acuma să lupte cu încă o femeie, care deşi nu avea dârzenia dreptului strămoşesc, se făcuse

apărătoarea tronului bărbatului şi feciorului ei, cu acea ferocitate amestecată cu viclenie, care avea să o conducă de aici înainte.

— Am venit pe mare, rosti el mai departe, am ajuns la Galipoli, şi de acolo, prin Beograd, am putut să sosesc la curtea lui Ioan Sigismund. L-am găsit plin de bunăvoinţă şi mi-a făgăduit ajutorul lui. împrejurările erau de partea mea; avusese loc acea cumplită luptă maritimă de la Lepanto, şi puterea turcească se dovedise că putea fi înfrântă. Din toată flota turcească se întorseseră numai vreo treizeci de galere, iar sultanul Selim trebuia să-şi râs

cumpere într-un fel prestigiul în faţa ienicerilor. Turcii cuceresc cu ajutorul piratului Ochiali insula Cipru, în a cărui cetate mi-am petrecut şi eu un an de surghiun. Cu ajutorul lui va da altă lovitură. În ceea ce priveşte Poarta, ştiam că are grija mea. Pe de altă parte, veştile primite din ţară erau cu totul prielnice mie, deoarece voievodul ţării pusese să se omoare la o nuntă boierească pe unii din cei mai însemnaţi demnitari, ale căror capete le trimisese la Constantinopole.

Caterina îl întrerupse din nou.

— Crezi că se poate domni fără asprime?

Petru se gândi la cele ce auzise despre săptămâna sângeroasă ce urmase nopţii Sfântului Bartolomeu; îşi dădu seama că vorbise prea mult. De aceea răspunse cu prudenţă:

— Cred că totul depinde de împrejurări, dar cum eu încă n-am domnit, nu ştiu ce anume va trebui să fac. Locul şi împrejurarea dau sfaturi. Se ştie că sultanul poate trimite la moarte zilnic paisprezece oameni şi nu se spune că ar fi crud.

Caterina îl încuviinţă numai prin simpla mişcare ia sprâncenelor. Era destul de deşteaptă ca să-i înţeleagă

vorbele cum trebuie, de aceea se gândi că, la nevoie, va şti şi el să-şi cureţe drumul de potrivnici, cu destul sânge rece. Îi plăcea italiana curgătoare în care vorbea şi mai cu seamă uşurinţa cu care găsea expresiile alese.

— Urmează, prinţe.

— Când totul părea a fi de partea mea, prinţul Transilvaniei a murit. A venit apoi Ştefan Báthory, care nu-mi era nici prieten, nici duşman. Aşa că am plecat la Cracovia, dar moartea mă urmărea. Şi Sigismund August, ultimul Iagelon, a murit. Nobilul Andrei Tarnovski m-a dus atunci la cetatea Kesmark, la Albert Laski.

— Dacă nu ai fi plecat atunci din Cracovia, ai fi putut să-l cunoşti pe rege, pe fiul meu, şi ai fi scurtat din această aşteptare.

— Maiestate, omul e în mina Domnului şi necunoscute sunt căile lui. Eu trăisem numai în ţinuturi însorite şi calde; în Polonia, focul în sobă nu se stinge şapte luni pe an, vântul şuieră de cum păleşte frunza, cerul e cenuşiu şi curg din el mereu ploi. M-am îmbolnăvit. Doi ani am zăcut.

— Mă lămureşti mai bine decât oricine de ce nu a vrut fiul meu, ducele d'Alençon, să primească tronul acelei ţări. Vorbeşte-mi despre Cracovia.

— E o cetate a culturii răsăritului, Maiestate, cu universitatea Iagelonilor, cu palatul Wawel, ce prin frumuseţea încăperilor lui, prin tapiseriile de preţ, poate sta alături de palatele Franţei. Dar nu prieşte sănătăţii oricui.

— Te-ai îmbolnăvit de supărare, prinţe, ori duşmanii şi-au dat mâna?

— Canonicul Cracoviei, medicul Nadoli, care m-a îngrijit, era de părere că-mi trebuie răgaz şi mai cu seamă linişte, căci mi se învolburase sângele. Tăcu o clipă, amintindu-şi apoi urmă cu glas surd: Totul îmi era atât de potrivnic, încât aşteptam moartea ca pe o binefacere. O

singură dorinţă, aveam; să-mi scrie pe cruce: „Doamne, „mulţumescu-ţi ţie că, în fine, m-ai luat la tine”.

— A fost un ceas greu acela prin care ai trecut.

— Cumplit. Maiestatea Voastră m-a înţeles. Fusesem crescut de mic şi mi se dăduse toată învăţătura pentru a fi domn. Gândiţi-vă, Maiestate, că de treizeci de ani nu am fost lăsat să intru în ţara mea. Pribegesc de treizeci de ani. Sunt singur de douăzeci şi patru de ani. Ostracizat, cu dreptul de a trăi numai în Asia, când tot sufletul meu mă cheamă în ţara mea. Dacă nu ar fi fost cărţile, ori aş fi înnebunit, ori aş fi făcut ceva atât de necugetat, încât aş fi fost de mult închis la Ediculé.

Caterina de Medicis se îmbujorase puţin la faţă. Pier duse de mult obişnuinţa de a găsi oameni cu sufletul deschis; de ani de zile se lupta ca să ghicească adevărul dincolo de vorbe, chiar la copiii ei. Şi acum, acest pribeag cu ochi prelungi şi calzi îşi dezvăluise sufletul, aşa cum nu mai făcuse nimeni, de la prinţul Don Juan de Austria, care în trecere pe la curtea*” de la Luvru, se minunase pe faţă de curajul şi puterea ei. Nu avea să-l uite niciodată pe Juan; un bun catolic, dar el nu a avut vreodată nevoie de ajutorul ei, pe când acest prinţ cu sânge european şi străine influenţe orientale, de care el însuşi nu-şi dădea seama, izbit greu de viaţă, dar necoborându-şi fruntea şi neabdicând de la drepturile lui, pe acest nefericit îl va ajuta. Era convinsă din felul în care vorbise, şi mai cu seamă din ceea ce nu-i mărturisise, că Petru va fi cinstit faţă de ea, un braţ credincios în slujba familiei de Valois; acolo unde va pleca el, va sprijini politica de extindere a Franţei, sprâjinindu-se astfel pe el însuţi.

Gândea aşa, numărându-şi diamantele rosariului. În mintea ei, ca şi în adâncul inimii, cauza lui era câştigată.

— Când te-ai însănătoşit, ai plecat în Italia, la ducele de Ferrara?

— Nu. Am mai stat la Albert Laski; acolo m-a prins

moartea sultanului Selim şi urcarea la tron a lui Murad al III-lea.

— Ai încercat să ceri domnia de la noul sultan?

— Maiestate, mi-am cerut drepturile de la trei sultani: Soleiman, Selim, şi Murad. Am trimis scrisori pe rând marilor viziri, cu făgăduielile de cuviinţă. Ce brumă de avere mi-a rămas de la tatăl meu, am folosit-o pe daruri la Constantinopole, daruri cu atât mai umilitoare pentru mine, cu cât slujeau să-mi capăt ceea ce mi se cuvenea de drept. A fost o vreme când am crezut în dreptate, apoi…

Caterina îl întrerupse:

— Şi totuşi, ai venit la curtea Franţei.

— Pentru că e singura ţară în al cărei spirit echitabil nădăjduiesc; dacă n-aţi fi Voi, Maiestate, şi fiul Vostru, regele, n-aş mai spera nimic.

Petru credea, în adevăr, în ceea ce spunea.

— Nici în puterea divină?

— Între ea şi mine stau oamenii.

Urmă o tăcere, Caterina privi în depărtări, ca şi cum ar fi fost absentă. Însă în adâncul sufletului ei era îndurerată. Ar fi vrut ca feciorul ei preferat, Henric, să fie luptător şi aprig, dar el-ca toţi băieţii el, era molatec şi dedat plăcerilor.

Săptămâna sfântului Bartolomeu fusese a ei; altcum familia de Guise le-ar fi luat locul. Şi domnia lui Henric al III-lea tot opera ei fusese. Şi căsătoria pe care o punea la cale cu vârstnica şi eretica Elisabeta a Angliei, pentru a-i da fiului ei un tron. Dar cine ştie dacă va reuşi, cu mironosiţa aceea, despre care oamenii spun că şi-ar fi pus dinţi din mărgăritare.

Deci, dacă acest bărbat energic şi cult va fi pus în drepturile lui, tot ei i se va datora. Va aduce un braţ cinstit în slujba Franţei şi a familiei de Valois şi, dacă va fi nevoie, contra prefăcutului acela de Henric de Navara, cu ochii lui insinuanţi şi pofticioşi, pe care-l lasă, să-i mângâie

domnişoarele de onoare, pentru a-l împiedica să poftească făţiş tronul cu flori de crini al Franţei.

— Apoi? îşi urmă Caterina întrebările.

— Am stat mult în Polonia. Ştefan Báthory nu m-a sprijinit.

Tăcu, reamintindu-şi figura cu ochi pătrunzători, sprâncenele subţiri, cu nasul drept, coborând spre mustaţa neagră şi joasă ce ajungea până deasupra bărbii tunsă în cioc. Curtea Franţei nu-l preţuia. Dar acuma, de departe, el îl înţelegea mai bine pe acest Ştefan Báthory, prieten al turcilor, care se arătase mai binevoitor boierului muntean Radu Buzescu decât lui – dorea să aibă la curtea-i bărbaţi deştepţi şi pricepuţi, nu să-i piardă. Şi-l reaminti, în toată strălucirea lui, în sala cu plafonul împărţit în pătrate, din care priveau zeci de capete sculptate; sau în încăperea tronului, pe ai cărei pereţi era lucrată în relief o uriaşă stemă a Poloniei; ori în măreţia sălilor largi, cu arcade albe, sprijinite pe colonade meşteşugit lucrate. Îşi aduse aminte de bogăţia icoanelor, de sala armelor, cu steagurile desfăşurate printre armurile cucerite.

Poate că-i va fi chiar duşman acest prieten al turcilor, care niciodată nu ar fi în stare de un elan, aşa cum este această vârstnică şi diplomată doamnă, care moştenise mult din firea lui Laurenţiu Magnificul şi era stăpâna unuia din cele mai mari regate. Dar se feri să vorbească despre Ştefan Báthory în faţa ei, ştiind că-l socoate uzurpator al tronului Poloniei.

Caterina răspunse parcă gândurilor lui:

— Cred că Ştefan Báthory a fost foarte mulţumit că fiul meu cel mai mic nu a vrut să domnească în Sarmaţia. Şi în felul cum spuse Sarmaţia, cu buzele puţin strânse, puse toată diferenţa ce exista între aceste două ţări. După aceea?

— Apoi, am fost la Prea Sfinţia Sa, Papa Grigore al VIII-lea, care, vrând să-mi facă dreptate pe cale paşnică,

m-a recomandat Maiestăţilor Voastre, singurele de al căror cuvânt turcii ar putea ţine seama.

— Ţi-a mai spus altceva?

— Că o cruciadă acuma în contra păgânilor nu se poate face.

— Ai dorit acest lucru?

— Maiestatea Voastră, ca primă fiică a bisericii catolice, ştie mai bine decât mine care este năzuinţa fierbinte a Romei, iar eu, care am trăit sub puterea turcească…

Gatherina de Medicis zâmbi, întrerupându-l.

— În ce constă puterea lor? Trebuie să-i cunoşti bine, dacă ai trăit atâta vreme printre ei.

— În religie, care împiedică luptele interne pentru tron, dăruind o dată pentru totdeauna tronul lui Osman, aşa cum darul profeţiei a fost dat lui Mohamed. În forţa ei de răspândire. Şi de aici se trage fanatismul armatei lor. Alah a fost prevăzător… încheie Petru şi fu cât pe ce să adauge că n-ar fi stricat să se gândească şi Iisus la astfel de lucruri lumeşti şi practice.

Faţa întinsă şi albă a Catherinei se zbârci puţin. Triunghiul de catifea neagră, care-i acoperea partea de sus a frunţii, păru că-i taie un semn adânc în piele, şi Petru înţelese că făcea o sforţare să uite ceva şi în acelaşi timp să adâncească un gând, a cărui putere o depăşea.

Înţelese că audienţa luase sfârşit. Abia atunci băgă de seamă strălucirea şi luminozitatea caldă, ce se răsfrângeau din apele castanii ale ochilor şi al întregului chip al Hélènei de Surgère, ce şedea în spatele reginei-mam. Şi se miră de a întâlni la această curte, despre care se povesteau atâtea lucruri cu două înţelesuri, un chip atât de feciorelnic şi o privire atât de candidă.

4

Costa, în vremea aceasta, rătăcea pe străzile Parisului. Ajunsese până la zidurile cu care Charles de Bourbon, guvernatorul Parisului, înconjurase mai înainte acea parte a oraşului, înăuntrul căruia se aflau Luvrul şi Bastilia. Simţise numai, fără să înţeleagă explicit, acel ceva ce dăduse naştere zicătoarei: „*Le murmurant Paris*, *rend Paris murmurant*”. Da, aşa era: „Zidul înconjurând Parisul face pe parizieni să murmure”.[20]

Trecuse prin cimitirul Inocenţilor, unde tâlhari, cerşetori şi femei uşoare se încălzeau la focuri în care ardeau oasele morţilor; mergând pe galeria întunecată şi umedă, de-a lungul faţadei cimitirului, călcase pe pardoseala făcută din lespezi de morminte şi privise tot felul de prăvălioare la modă, ce se înşirau de ambele părţi ale galeriei. Înainte de a ajunge la cele două cruci – a lui Buis şi a Călăilor – îl întâm până un moscopolean. Oştean asemeni lui Costa, apucase drumul apusului de multă vreme, apoi însurându-tse schimbase meseria armelor, rostuindu-se la Paris şi devenind messir Moscopol. De urma lui aflase încă din Polonia. Şi se bucurase Costa că în acea ţară necunoscută va întâlni un bărbat care să-i poată arăta cinstit cum stau treburile şi cât pot spera în sprijinul şi puterea domnului acelei ţări.

Moscopol îi spusese:

— Întâi să cunoşti adevărata faţă a Parisului, ca să ştii că nu strălucirea Luvrul lui e totul şi nici vorbele regelui.

Îl luase într-o zi anume, pe seară, şi-l purtase pe malurile Senei, unde o calicime zdrenţăroasă, îmbrăcată de la negustorii de haine vechi, sporovăia pe toată întinderea cheiului.

Îl purtase dincolo de spânzurătoarea de la Montfauçon, în care atârna de curând un supraintendent al

---

20 Joc de cuvinte intraductibil.

finanţelor, pedepsit pentru vina de a nu mai fi găsit bani atunci când i s-au cerut; depăşiră palatul de Sans, locuit de acel catolic înfocat, numit Pellene, care singur omorâse atâţia hughenoţi, încât nu le mai ştia nici el numărul şi despre care se zvonea că în acele zile ale luptei religioase jefuise împreună cu René, parfumeorul reginei mame, atâtea case hughenote, încât devenise unul dintre cei mai bogaţi oameni din Paris.

Depăşiră strada de la Fouarre şi biserica Saint Julien le Pauvre, apoi trecând dincolo de strada Maubert, unde tineri studenţi se plimbau în grupuri zgomotoase, ajunseră într-o uiţă liniştită, ale cărei case păreau părăsite. Nu licărea nicio lumină la ferestre şi nu se auzea nicio uşă deschizându-se. Obloanele erau trase şi o linişte nefirească îl surprinse pe Costa. Pe lângă gălăgia Parisului de până acuma, i se păru că trece din nou prin cimitirul Inocenţilor.

— De ce e atâta linişte pe aici?

— Toate casele sunt pustii.

— Cum?

— Erau locuite de hughenoţi; parte au fost masacraţi, parte au fugit.

— Unde?

— În oraşele prinţilor protestanţi, în Elveţia, în Anglia, în Germania, pe unde au apucat.

— Şi acolo i-au primit?

— Cu braţele deschise; erau negustori pricepuţi, industriaşi de seamă; cu plecarea lor Franţa pierde. Oamenii spun că-i o ruşine pentru regele ai cărui oameni fug de sub stăpânirea lui; înseamnă că nu e un stăpân bun. Şi totuşi e mai bine aici, decât în alte părţi de lume.

— Nu există loc în lume fără supărare şi durere, oftă Costa. Noi căutăm aicea sprijin.

— Şi o să-l aveţi, dacă o să ştiţi să-l cereţi. Din pricina asta te-am adus în acest colţ al Parisului; să nu-ţi închipui că aţi nimerit în rai.

— Şi ce trebuie să facem? De cine să ne ferim? De cine să ne lipim?

— Să vă simţiţi bine între catolici; să fiţi rezervaţi faţă de hughenoţi, dar neuitând că singurii prinţi de sânge, Bourbonii, sunt căpeteniile noii religii şi că poporul ţine cu prinţul de Conde, mai mult decât cu casa de Valois; să întrebaţi cât mai puţin de regele Navarei şi să câştigaţi prietenia regală. Prinţul tău e un om de curte?

— Pribegia l-a învăţat multe.

— Nu te întreb asta, ci dacă ştie să se poarte ca pe aici?

— La curtea Poloniei şi în Italia s-au despărţit cu greu de el.

— Dar l-au ajutat?

— Să trăiască.

— Atât nu e de ajuns. E chipeş?

— Frumos şi învăţat.

— Atunci drumul îi e mai uşor. Nici regelui, nici reginei mame nu le plac oamenii urâţi.

Pe chipul lui Costa apăru o umbră de zâmbet.

— Cum văd, aici fiecare bărbat e un fel de curtean, încât ştie toate.

— Sunt furnizorul curţii ducelui d'Anjou şi cum cu el natura nu a fost prea darnică…

— E atât de hotărâtoare prima impresie şi aici?

— Uneori da. Feriţi-vă de a vă împrieteni cu ducele meu, căci v-ar urî regele.

— De ce?

— Unul vrea supunere absolută măcar la curtea lui, şi celălalt plesneşte de ambiţie. Iar partidul hughenot atâta aşteaptă: o căpetenie regală.

— Dar ce, ducele tău e papă, ca să fie căpetenie de sectă?

— Sectă? Mai mult decât o sectă; un partid, care vrea să-l câştige pe ducele d'Anjou. Messir Moscopol tăcu o

clipă, apoi urmă: Din pricina asta te-am luat la plimbare, ca să vezi Parisul adevărat şi ca să auzi aceste lucruri. E mai bine să le vorbim pe stradă, decât într-o casă a Parisului.

— Primejdioase, în adevăr.

— Şi pentru cel care le spune, şi pentru cel care le aude. Dar când întâlneşti, după atâţia ani, la celălalt capăt de lume, pe cineva care-ţi aduce aminte de părinţii tăi, de casa ta, e cinstit lucru să i le spui, dacă-i vrei binele, căci aici, când îşi pierd capul stăpânii, şi-l pierd şi slujitorii lor.

Ochii cafenii, rotunzi, mustaţa bogată şi umerii vânjoşi păreau un tot ce întărea aceste vorbe. Adăugă apoi, cu o voce mai puţin sigură:

— Dacă ai nevoie de bani, am ceva pus deoparte, de care nu ştie nevasta. Pe aici femeile-s zgârcite.

Costa deschise gura să răspundă, apoi se răzgândi, ca şi cum nu ar fi auzit. Dar în adâncul inimii tare ar fi vrut să fie el cel care să poată vorbi astfel, în loc să se afle toată viaţa lui între două drumuri şi cu punga goală. „Se vede că îmbătrânesc”, se mustră singur, şi porni cu paşi mari alături de Messir Moscopol, aşa cum îl numeau francezii pe acest furnizor, cu vorbă veşnic îmbietoare, al ducelui d’Anjou. Gândurile-i zburau în urmă la acele zile grele petrecute la Genova, când banii erau pe sfârşite, iar Dimitrie-Petru trecea printr-o criză atât de adâncă de deznădejde, încât trăia necunoscut şi sărac între străini. Numai o minune făcuse ca Pavolo Battista del Comno să-l descopere, datorită figurii lui distinse şi purtării alese şi să-l ducă în gazdă la carmelitul Lorenzo Parijola, care l-a trimis la Papa Grigore al XIII, iar acela, fermecat de felul lui de a vorbi şi de plăcuta lui înfăţişare, îi dăruise două sute scuzi de aur şi-l ţinuse opt luni la Roma, dându-i scrisori de recomandare către nunţiul apostolic de la Paris, acel Salviati, care-l introdusese pe prinţul dunărean la regina-mamă. Cu doi ani în urmă, desperat şi singur, Petru

vrusese să se înroleze în armata creştină care lupta la Malta, în contra Turcilor. Acum se pare că soarta le-ar fi mai prielnică, dar iată câte spaime mai sunt r şi în această depărtată Franţă, care la prima vedere pare atât de fermecătoare. Măceluri mai cumplite decât ale lui Mircea Ciobanul; pribegii care golesc ţara, aşa cum întâlniseră ei în Transilvania, unde treceau munţii familii întregi valahe; răscoale înăbuşite, din care şi Pătraşcu Vodă stăvilise destule în vremea domniei lui; fraţi care se măcinau între ei pentru putere.

Năpaste din acestea lăsase multe în urmă, dar ele se pare că-şi au locul pe întreg pământul şi nimeni nu le poate stăvili – îşi zise Costa. Dar ori că o avea regele de aici inima mai bună, ca să-i sprijine, ori că Papa are putere mai mare decât se vede. Datorită fie unuia, fie altuia, va răsări pe cer şi steaua rătăcitorului său stăpân.

— Acuma hai la mine acasă să mâncăm. Ai s-o vezi şi pe nevastă. E iute foc şi încă nu s-a trecut. Priceută în negoţul pe care l-am moştenit de la tatăl ei, om afurisit de priceput în afaceri.

Şi porniră aşa, umăr la umăr, în oraşul acela, de parcă s-ar fi despărţit abia ieri. Mai mult nu aveau ce să-şi vorbească acum. Despre trebile negustoriei lui. messir Moscopol nu rosti o vorbă. Se deprinsese, după felul ţării, ca despre afaceri să nu sufle un cuvânt, chiar între prieteni. Să fi fost şiretenie, prevedere… cine ştie?

Pe Costa nu-l priveau asemenea treburi şi nici nu-i sta gândul la ele. De aceea nici nu-l întrebă mai mult. Ştia că-i luminase o parte din ceţurile ce-i frământau mintea şi că în casa acestuia va mânca acele plăcinte creţe, cu lapte de oaie, de care era atât de dornic. „O fi nevasta lui franţuzoaică – îşi spuse el – dar trebuie că a învăţat-o să gătească măcar plăcinta ca pe la noi”. Şi simţi că-i lasă gura apă. „În toată lumea, oamenii rătăcesc ca muştele în sihla luminişului”, îşi spuse el şi îşi simţi inima mai

uşurată. Aşa o fi datul vieţii…

5

Odinioară, Carol al V-lea mărise Luvrul odată cu creşterea oraşului şi dărâmase zidurile vechi, înălţând altele. Poporul Parisului, pe care nicio forţă din lume nu-l poate face să ascundă ceea ce gândeşte, vorbea în gura mare că ar fi dărâmat poarta Saint-Honoré, celebră prin asaltul pe care-l dăduse acolo Jeanne d'Arc, numai pentru ca să-şi aducă aminte cât mai puţin de ea.

97

7 – Pribeagul

Se vede treaba că datoriile morale sunt un corset în care anumite căpetenii nu se pot mişca în voie.

Faptul că-şi alesese Luvrul ca reşedinţă şi că numele acestuia venea de la louve, ceea ce însemna lupoaică, poate că avea o anumită explicaţie în legătură cu firea şi drepturile pe care rangul lui înalt i le dăduse.

Mult mai târziu şi Francisc I, întors din captivitatea din Spania, a locuit în acest palat. Iar fiul lui, Henric al II-lea de Valois, adusese pe arhitectul Pierre Lescot, pe sculptorul Jean Goujon şi împreună construiseră şi împodobiseră aripa de sud-vest şi curtea pătrată.

Henric al III-lea, actualul rege, în trecere prin Veneţia, cumpărase picturi de mare preţ de Carrache, Veronese, Guido Reni, Luinl, Barsan şi Jules Romaines, care adăugate altor tablouri preţioase precum: Gioconda, Fecioara de la stânci, Iisus şi Sfânta Ana şi Fecioara de Leonardo da Vinci, Frumoasa grădinăreasă, a lui Rafael Sanzio din colecţia lui Francisc I dăduseră o aleasă strălucire palatului.

La acestea se alăturase şi faima bibliotecii, alcătuită

în cea mai mare parte din manuscrise rare, în toate limbile şi din toate ţările, pe care Caterina de Medicis o mutase aici de la castelul din Fontainebleau. Se mai zvonea că singura carte de care nu s-ar fi despărţit nici când regina-mamă, ar fi „Principele" lui Niccolò Machiavelli, pe care acesta ar fi dedicat-o tatălui ei, Lorenzo Magnifico. O învăţase atât de bine, încât îşi însuşise de acolo acea zicătoare latină „*Salus populi suprema lex est*"[21]. dar duşmanii ei din Franţa spuneau că ar fi schimbat un cuvânt, aşa că zicala suna acuma astfel: „*Salus Valois suprema lex est*", căci altcum, o atât de bună catolică cum şi-ar fi îngăduit să despartă ştiinţa conducerii de preceptele religiei, sau cum ar fi închis ochii la atât de grave abateri morale.

Dar aceste zvonuri o atingeau pe regina-mamă tot atât de puţin, cum ating aripile păsărilor norii şi, urmând planul răposatului ei soţ, mări aripa Luvrului de-a lungul Senei, căci simţea nevoia de a auzi murmurul apei cât mai aproape.

Numai imaginaţia nestăvilită a acestor supuşi rebeli, care sunt parizienii, vorbea despre nişte trape ascunse în pardoselile noii clădiri, prin care în mod tainic şi iute se putea scăpa, cu ajutorul apelor tăcute ale Senei, de cei prea ambiţioşi, ori prea periculoşi.

Hughenoţii zvoneau că de când cu alianţa turcească, multe şi ciudate mijloace noi de a face politică intraseră în obiceiurile franceze şi, totodată, întrebau cu glas tare, prin prinţii protestanţi ai Germaniei şi prin regina Angliei ori regele Navarei, de ce nu se mânie Prea Sfântul Papă de împrietenirea cu păgânii turci, care folosesc creştinii prinşi în război la galere sau îi vând în pieţele de sclavi, dar în schimb tună şi fulgeră împotriva celora ce-şi caută singuri drumul mântuirii…

---

21 Salvarea poporului este suprema lege (lat.).

Oare acel împărat turc despre care se spune că ar avea două sute de copii şi că ar fi mereu în stare de beţie, trezindu-se numai la vremea rugăciunilor, şi ai cărui piraţi navighează pe Marea Mediterană, jefuind şi omorând sub înalta lui oblăduire, nu-d mai degrabă aliat cu Satana, decât aceşti cinstiţi hughenoţi, care nu cer decât să fie lăsaţi în pace1, chiar dacă nu cred că prin Sfânta Eucharistie pâinea şi vinul s-ar preface în trupul şi sângele Mântuitorului? Şi dacă nu mai vor în biserici statui, pe care să le îmbrace în catifele şi mătăsuri şi să le plimbe în tot oraşul, închinându-se la ele, de ce văd în aceasta un păcat?

Tot hughenoţii mai învinuiau pe papă că mai bine ar vedea cum în răsărit turcii folosesc catolici sau schismatici în slujbe mari, dar cum i-a simţit că s-au îmbogăţit, îi omoară, luându-le averile pentru hasnaua imperiului.

De ce nu le e milă spaniolilor de acele suflete pierdute?

De ce nu se scandalizau Franţa şi Spania catolică? Dar câte nu se aud în lume!

Aceasta era starea de spirit a parizienilor, când Petru, întovărăşit de cei doi slujitori ai lui, se înfăţişă din nou la poarta Luvrului.

6

Era îmbrăcat pribeagul în haine de catifea verde. Nu ştia că aceasta fusese culoarea reginei mame şi o purtase pe vremuri un anumit Vidam François, la care se zvonea că ţinuse regina, dar care ar fi pierit într-o închisoare, cu câţiva ani în urmă.

Îl sfătuise nunţiul papal Salviati să-şi aleagă această manta, ca fiind mai ştearsă, aşa cum se cuvine să fie înveşmântat un prinţ venit să se roage pentru dreptul şi viaţa lui, neavând alt apărător decât sfântul cuvânt al

Papei, care totuşi în ţara aceasta a Franţei stă în afara alegerii episcopilor şi nu are puterea de excomunicare asupra regilor.

Puterea bisericii galice e departe de a fi ca aceea a Italiei, sau a Spaniei, singurele ce dau adevărată ascultare sfântului părinte.

Şi Petru ascultase. În Italia, îşi răsese barba. Aici îşi tunsese părul, după moda francezilor, căci n-ar fi vrut ca nimeni să zâmbească sau să-l privească prea cu multă curiozitate.

Petru citise mult, dar mai mult învăţase din furtunoasa lui viaţă. Şi dacă trecuse cu bine peste clipa morţii lui Pătraşcu Vodă, ştia că orice încercare, în comparaţie cu aceea, va fi mai mică.

Atunci însă îi fusese dat să sufere mai mult decât poate îndura un suflet de copil simţitor. Avea numai paisprezece ani, nu era priceput în ale vieţii nici cât puiul de şoim, care dacă e gata a cădea din cuib, dă din aripi şi tot se ţine.

Din toate neamurile boierilor de la Slătioara, din partea doamnei Voica, din toţi boierii divaniţi ai lui Pătraşcu Vodă, boieri pe care-i miluise cu moşii şi demnităţi şi-i juraseră credinţă şi ajutor la vreme de nevoie, din toţi cei puternici de la Constantinopole, dăruiţi cu aur şi blănuri, unul nu-i venise în ajutor. Lăsaseră să-l surghiunească la Rodos, apoi la Cipru şi în fine la Damasc, unde Zaâd şi macedoneanul Riga îi arătaseră dragoste şi prietenie.

Din pricina asta şi a firii lui mândre, rar şi-a arătat durerea şi dezamăgirea; râdea ca să nu se vadă că sufletu-i geme, şi citea mult, că trăind vieţile altora, să o poată îndura pe a lui, care-i părea silnică şi nedreaptă. Acolo, între cărţile acelea, găsise o mângâiere pe care oamenii nu i-o dăduseră. În paginile lor, scufundat în vechile manuscrise şi canoane ale religiei, căutase o uitare, un

sens vieţii, care lui îi răpise ceea ce se cuvine oricărui copil: căminul şi copilăria.

Orice cuvânt trebuia socotit, orice gest măsurat.

Poate de aceea uneori, când câte o scurtă sclipire de bucurie îi apărea înainte, simţea nevoia să vorbească

mult şi să spună ce avea pe suflet. Altcum, s-ar fi înăbuşit.

De atâtea ori crezuse că e aproape de a-şi găsi un rost, o apropiere de ţelul lui, şi tot de atâtea ori speranţele îi zburară din faţă, ca nălucile pustiei, despre care vorbea Zai'd, prietenul beduin din alte vremi.

Fusese o altă lume, atât de deosebită de aceasta de aici, încât uneori pierdea simţul realităţii şi-i era totul indiferent.

Aşa i se întâmplase în Polonia, unde puterile-l părăsiseră în urma căderii de pe cal, la scurtă vreme după ce primise o săgeată în umăr, într-o luptă cu tătarii, care atacaseră marginea ţinuturilor lui Laski. Nu se vindecase bine de rană, când şi-a rupt piciorul şi a suferit doi ani. Nu fusese obişnuit să zacă.

A fost o clipă grea, când nu a mai crezut în nimic, şi-a pierdut speranţa, şi odată cu ea i-a apărut o sfâşiere necunoscută, pornită din străfundul fiinţei lui, o dărâmare şi o îmbătrânire timpurie, ca o măcinare ce i-a rupt marginile răbdării şi ale îndurării.

În vremea aceea, zăcând în castelul lui Laski din Cracovia, şi-a numărat toate durerile vieţii. Se temuse de singurătate; de mic avusese parte de ea; dorise căldura inimii mamei lui, şi nu-i fusese dat să o mai vadă nici măcar în ceasul morţii; îi fusese silă de sărăcie, şi ea îl urmase ca o umbră; vrusese să-şi întemeieze un cămin, cu putere şi cinste, şi împrejurările vieţii nu-i îngăduiseră; vrusese să fie liber, ca apele, şi trăise ani lungi surghiunit şi păzit; avea nevoie de dragostea oamenilor, şi se izbise

numai de indiferenţă; îi fusese silă de neputinţă, şi era silit să-şi cerşească dreptul lui, fugit din împărăţia sultanului, alergând de la o curte la alta; crezuse că va fi un bărbat puternic, şi era numai un om chipeş, cu sănătatea mai primejduită dinlăuntrul fiinţei lui, decât din accidente exterioare. Se lipise osul piciorului, dar i se înveninase rana din umăr, şi dacă nu ar fi fost canonicul Cracoviei să-l îngrijească cu un devotament de creştin al primelor timpuri, şi Costa, să-i liniştească sufletul, nu se ştie ce s-ar fi ales de el. Sigur era însă că nu avea să uite niciodată că boierii tatălui său nu numai că nu l-au ajutat să ia dbmnia, dar nici cu bani şi nici cu sfatul nu a încercat vreunul să ajungă până la el, chiar atunci când le-a trimis vorbă. Şi mai cu seamă erau datornici dintre ei, cărora Pătraşcu le făcuse atâta bine, că de-ar trăi două vieţi şi tot nu s-ar putea răsplăti. Şi el, Petru, trebuie să lupte să ajungă totuşi în ţara lui, unde nimeni nu a făcut nimic ca să-i câştige inima şi încrederea.

Curtea Cracoviei se mirase de îndelungata lui boală, pe care a numit-o „friguri de Asia Mică”. Ochi albaştri au lăcrimat pentru el. Anuşka de Gdańsk i-a trimis deseori alifii pentru rană sau doctorii ei să-l vadă. Când a putut, a trecut chiar ea, vrând să-l lecuiască cu orice chip, chiar dacă unchiul ei, diplomatul Andrei Tarnovski, îi spunea că acest prinţ pribeag nu poate fi ţinut pe loc nici cu sfânta legătură a căsniciei, nici cu întinsele domenii ale Anuşkăi, tânăra văduvă. Şi Anuşka se măritase cu Liubomir, conte de Wraclaw, numai când toate pregătirile lui de plecare fură gata. Avea pleoapele grele şi albe Anuşka şi mâini ca două cuiburi fierbinţi. Dacă ar fi putut fi şi el ca Laski, ar fi rămas locului. Ceva mai presus de el îl făcea să nu-şi afle liniştea. Firea aceasta frământată şi pătimaşă i-o ghicise nunţiul papal Morone, care-i arătase o prietenie deosebită cât timp şezuse la Cracovia…

Cu aceste gânduri îşi îmbrăcă haina strânsă pe talie,

cu mânecile prinse în panglici cu fir de argint. Peste părul des şi negru, puse pălărioara mică, cu margini lucrate în fir de argint şi un singur smarald prins într-o cheutoare de aur, într-o parte. Se privi în oglindă; era din nou falnic, de parcă nici ani, nici griji nu trecuseră peste el. „Fiinţă mai schimbătoare ca omul nu este pe faţa pământului” – îşi spuse el, în timp ce încălecă, să se întâlnească cu nunţiul papal Sal viaţă. Când pătrunse în palatul Luvrului, era însoţit de toate amintirile şi durerile lui, ca de o escortă ce nu avea să-l părăsească niciodată.

În ziua aceea, ca de obicei, masa regelui se desfăşurase în tăcere. Henric al III-lea cinase după regula pe care o stabilise la întoarcerea din Polonia; la masa înconjurată cu grilaj, ca nobilii să nu se mai apropie şi să-i vorbească în vreme ce prânzea.

Gentilomii curţii se scandalizară de acest obicei adus din Sarmaţia. Ei ştiau, din vremea domniei lui Francisc I şi a lui Henric al II-lea, că aveau dreptul de a-l privi mâncând şi de a-i vorbi în acele clipe. Această izolare, ca şi noul ceremonial introdus la scularea şi îmbrăcarea regelui, prin care acesta se îndepărta de ei în loc să şi-i apropie, aşa cum făcuseră tatăl şi bunicul lui, îi nemulţumise adânc. Henric al III-lea nu luase aminte la ceea ce se petrece în jur şi înlocuise pe toţi curtenii maturi, pricepuţi în politică şi război, cu oameni tineri, ale căror nume de abia acum se făceau cunoscute la curte; d’Arques, Saint-Luc, Anne de Joyeuse, d’Épernon, Saint-Mesgrin. Nu mai asculta de sfaturile reginei mame, iar biata Luiza de Lorena, pe care o luase într-un ceas de entuziasm, cu patru ani în urmă, era fără niciun fel de putere acuma, când augustul ei soţ îşi petrecea mai tot timpul în tovărăşia acelora.

A ajunge la rege însemna a putea trece dincolo de acest zid de tineri „care erau cele mai bune spade ale Franţei.

Despre izolarea la sculare şi mai cu seamă la culcare

a suveranului începuseră să umble zvonuri ciudate, dar pricina adevărată a singurătăţii la masă nu o ştia decât Henric însuşi. Suferind de colici nefritice şi de indigestii continui, avea nevoie de linişte atunci când mânca şi cum nu se putea stăpâni să nu se supere la anumite vorbe ce i se adresau, schimbase ceremonialul meselor regale.

Îi era de ajuns prezenţa atâtor gentilomi, urmaţi de ofiţerii de serviciu şi maeştrii de ceremonii, care-i aduceau nenumăratele feluri de mâncare şi băuturi, iar cum de această pompă nu s-ar fi lipsit, având convingerea că sunt atributele demnităţii regale, scăpă de vorbă, izolându-se.

Era greu să domnească, după ce prinţii şi ducii îl cunoscuseră ani de zile ca duce d'Anjou, numai că regi na-mamă veghea şi se lupta să-i facă pe ceilalţi să uite.

Când regele se sculă de la masă, trecu în sala mare a Luvrului, denumită Sala Henric al II-lea, unde avea să-l primească pe nunţiul papal, însoţitorul prinţului pribeag, pe care cu atâta căldură i-l recomandau ducele de Ferrara şi Papa Grigore al XIII-lea.

În acea seară, cele două regine, cu doamnele de onoare, fuseseră poftite la rege, aşa încât, prima impresie a lui Petru atunci când intră fu copleşitoare.

Regele Henric avea chipul şi statura plăcute şi o ţinută din cele mai îngrijite-Picioarele mici şi delicate erau încălţate în pantofi ascuţiţi, cu paftale de aur. Pulpele se desenau armonios în ciorapii de mătase, şi cum şedea drept, cu chipul nemişcat, Petru nu bănuia ce dureri puternice îi ardeau piciorul stâng, îmbolnăvit din plăcerile gustate în trecerea prin Italia. Mijlocul regelui, strâns în corset, apărea aproape femeiesc în haina de mătase cu nasturi şi garnituri de diamante şi perle, lărgită asupra pantalonilor scurţi şi bufanţi. Capul şi-l purta acoperit cu o pălărie pe care nu şi-o scotea niciodată, pălărie pe ale cărei creţuri străluceau trei briliante montate în cercuri de platină şi aur, iar în urechea stângă strălucea un cercel

mic, cu un diamant negru.

În jurul suveranului se afla un grup de tineri strălucitori, printre care domnii Larchant-Souvre şi Ruje, care-l întovărăşiseră şi în Polonia.

Petru prinse numai privirea insolentă a lui d'Épernon, îi auzi ultimele cuvinte, povestind despre vânătoarea de potârnichi de pe dealul Montmartre-ului, rostindu-şi părerea de rău că regele arareori ia parte la aceste plăceri.

Erau toţi aşa de plini de tinereţe, atât de siguri pe ei, în veşminte atât de strălucitoare şi costisitoare, încât pribeagul prinţ fu uluit. Apoi se reculese şi păşi către grupul acesta, sub lumina candelabrelor de cristal de Murano.

De pe peretele din dreapta, îl privea chipul ironic şi fin al lui Francisc I, pictat de Tizian.

Petru se purtă cum îl sfătuise legatul papal, şi papa însuşi.

Henric al III-lea, crescut la cea mai rafinată curte a Europei, avea darul vorbirii şi ştia să-l preţuiască şi la ceilalţi, atunci când îl afla. Mai mult, fiind mândru şi orgolios, fără a fi avut putinţa să se afirme în acţiuni mari, faptul că acest principe străin credea în puterea lui, că îi cerea ajutorul, îi făcea plăcere şi, măgulindu-se, dori sincer să-l ajute.

Apoi, ca orice rege cu capricii renumite, care dacă odinioară pregătise patru armate ca să înăbuşe răscoalele din sudul Franţei, se oprise totuşi în fruntea celei mai puternice dintre ele, la Avignon, fără să fi dat nicio luptă contra rebelilor, jelind în armură timp de o săptămână moartea iubitei lui, Luiza de Cleve. Acuma ori că simţea nevoia, ori că avea alt capriciu, voia a face un bine acestui necunoscut, care-i plăcuse.

În faţa lui, şedea un bărbat care-şi cerea dreptul, într-un mod demn şi mişcător.

Îl întrebă şi-l ascultă cu bunăvoinţă, destinzându-se

în acea clipă şi uitând cu totul de răscoalele din Normandia de jos; de nobilii normanzi refugiaţi la Commergy; de Burgundia şi Bretania, care refuzau noile impozite.

Saint-Luc şi Joyeuse îi vorbiră cu amabilitate, numai d'Épernon continua să şoptească cu răutate despre un tânăr de la Curtea Franţei, care oftează după o femeie ce i-ar putea fi mamă, la care vorbe o parte din cei de faţă râseră cu două înţelesuri, dar Petru nu se lămuri despre cine bârfeau.

Se miră numai că regele îngăduie în prezenţa lui astfel de glume. Nu se simţi nici stingherit, nici nelalocul lui, de parcă faptul de a se afla acolo era atât urmarea unei dorinţi de care el însuşi nu-şi dăduse seama cât şi a unui fapt de drept.

— Unde locuieşti acuma? îl întrebă regele.

— La Petit Jesus.

Privirea lui Henric al III-lea opri zâmbetul ce începuse să mijească pe unele figuri.

— În strada Bethizy se află palatul Saint Heran. lipi vei face plăcerea să te muţi acolo, vreo două luni, apoi vei locui la Blois.

— Sunteţi prea bun, Sire.

— Şi cancelarul de Lorena îţi va acorda un venit de două sute de scuzi de aur pe lună. Consideră-te oaspetele meu.

Petru simţi cum privirea negriciosului d'Épernon îl sfredeleşte cu răutate; răspunse totuşi din toată inima:

— Majestatea Voastră vindecă rănile, pe care viaţa şi oamenii mi le-au făcut.

— Iată o bravură pe care o apreciez mult, prinţe, sinceritatea. Dar acuma să ne bucurăm de sosirea reginei şi a prinţeselor de Lorena.

Petru văzu intrând pe Luiza de Lorena, bălaie, gingaşă şi palidă, însoţită de surorile mai mici, toate cu

languroşi ochi albaştri. Rochiile lor de nuanţe pastelate, împodobite cu pietre preţioase, se răsfrângeau în luciul oglinzilor.

Regble înainta ceremonios şi, dând mâna reginei, o aduse pe jilţul de lângă el, apoi Petru îi fu înfăţişat, cu toate titlurile lui, în vreme ce Joyeuse şi d'Épernon se îndreptară spre cele două tinere prinţese, ai căror obraji se îmbujorară uşor. Erau singurii care-şi îngăduiseră acest gest; ceilalţi seniori rămăseseră ca un zid sclipitor de mătăsuri, catifele şi pietre preţioase, în jurul regelui; erau atât de orbitori, încât suita reginei aproape că pălea pe lângă ei.

Regina, obosită şi palidă, părea copleşită de veşminte, de lume, de tot ce o înconjura; îl privea pe pribeag cu ochi buni şi trişti.

Audienţa lui Petru luase sfârşit.

În drum spre han, nunţiul papal îi vorbi despre dorinţa fierbinte a monarhului de a avea un moştenitor, deoarece trecuseră patru ani de căsnicie. „Să fi fost aceasta oare singura dorinţă neîmplinită a lui Henric al III-lea?" se întrebă Petru înainte de a adormi.

7

Strada Bethizy nu se afla prea departe de Luvru. Spre deosebire de celelalte era mai largă, şi de-a lungul ei se înălţau clădiri măreţe, împrejmuite de parcuri, pe aleile cărora albeau marmorele statuilor.

Contele de Saint Heran fusese pe vremuri guvernator la Dijon, dar pentru că, aidoma celui din Bayon şi Auvergne, refuzase în zilele sfântului Bartolomeu să masacreze populaţia, îşi pierduse slujba şi bunăvoinţa reginei mame şi i se confiscase palatul din Paris.

Henric al III-lea, după şapte ani de domnie, ca un act de independenţă faţă de regină, poate şi ca urmare a

răscoalelor ce izbucneau pretutindeni, îl iertase, îngăduindu-i să apară la curte, dând şi o aripă a palatului Saint Heran în folosinţa celor două surori ale lui, Diana şi Ana-Maria. Atât că fostul guvernator muri subit în urma unui atac de inimă. Despre Diana se vorbise şi se mai vorbea încă. Femeie sclipitor de deşteaptă şi destul de învăţată pentru a putea fi iubită de Filip Desportes, poetul şi lectorul regelui, îndrăzneaţă, îşi croise drumul în viaţă de la palat, aşa după cum îi poruncise temperamentul ei. Fusese promisă de mică unui tânăr viconte, care murise într-un turnir. Părinţii o logodiseră apoi cu fiul mijlociu al ducelui de Retz, când fu răpită, în drum spre Paris, de cel mai brav ostaş al lui Coligny, ofiţerul d'Andelot, care o luă imediat în căsătorie. Diana nu a avut timp nici să se deziluzioneze, nici să se sature de înflăcăratul ei soţ, care se prăpădi la scurtă vreme, în luptele ce se ţineau lanţ între hughenoţi şi catolici. Nu mai vru să se remărite. Micuţă cu păr negru şi faţa albă, nas vulturesc şi buze subţiri, cu sâni şi umeri îmbietori, atrăgea în jurul ei mulţi tineri, ale căror soţii părăsite oftau. Iar ea se părea că nu doreşte altceva de la viaţă. Era poftită în tot locul, datorită darului ei încântător de a vorbi şi al aceluia mai neobişnuit de a riposta; toată lumea părea a şti totul despre ea, făcându-se a nu cunoaşte nimic, deoarece regele însuşi, contrar obiceiului său, se făcea a nu şti nimic despre viaţa acestei „încântătoare spadasine", cum o numea în glumă uneori. Şi lumea se mira de îngăduinţa regală, cunoscând că, dacă suveranul Navarei era să-şi izgonească soţia, faptul se datora regelui, care iscodind purtarea surorii lui, descoperise întâmplări ce o azvârleau în gura rea a lumii şi umbreau cinstea vlăstarelor lui Henric al II-lea.

Diana izbutise's & – l câştige pe rege, care-i promisese să-i redea întreg palatul, după ce va pleca acest principe străin, pe care trebuia să-l găzduiască acuma în aripa de sud. Aşa că intendentul palatului, domnul de

Melville, primi pribeagul şi mica lui suită.

Era un obicei al timpului şi al locului ca tinerilor să li se aleagă o domnişoară sau o doamnă, pentru a-şi forma în preajma ei gusturi şi deprinderi alese. Cum Petru plăcuse curţii regale, l-au trimis la început în discreta grijă şi îndrumare a uneia din cele mai iscusite minţi. Mai mult, Henric îi trimise croitorul, cizmarul şi pălărierul lui, pentru a-l echipa ca pe un senior.

Petru îşi dădu seama că soarta i se schimbă în bine şi se bucură în sinea sa. Totuşi, prima noapte în palatul străin fu o noapte albă. Rămăsese cu ochii aţintiţi pe tavanul înalt, pictat cu scene mitologice, nevenindu-i să intre între perdelele de mătase gălbui ale patului. Era un prea plin al emoţiilor ce-i biciuia nervii şi inima. Îşi desfăcu, cu amândouă mâinile, dantelele cămăşii la gât.

Deschise larg fereastra şi se aşează pp un scaun. Se simţi deodată tânăr, puternic şi sigur pe el. Pentru prima oară de când părăsise Damascul avea o astfel de senzaţie. Aerul, încăperea, oraşul, până şi Luvrul îi păreau, într-un străfund nedesluşit al fiinţei lui, cunoscute.

Aici, nici sărăcia, nici singurătatea, nici nesiguranţa zilei de mâine nu-l mai chinuiau. Şi nici zvonurile pe Jumătate şoptite ce-i trecuseră pe lângă urechi. Faţă de el, Henric fusese mărinimos şi bun, fără a-l umili, iar regina-mamă îl sprijinea din toată înălţimea puterii ei, ceea ce era foarte mult.

Petru, pasăre pribeagă, acum îşi găsise un cuib; nu amesteca în felul de a fi primit niciun calcul politic, chiar dacă ar fi existat.

Dacă ar fi ştiut Henric ce gânduri de caldă şi sinceră recunoştinţă stârnise, s-ar fi bucurat, căci un nefericit, care avea nevoie de dragoste mai mult decât oricare altul.

Era atâta strălucire la Luvru, încât până şi privirea insolentă a lui d’Épernon fu uitată; nu merita a fi luată în seamă. Petru măsură drumul lung, făcut până aici, şi avu

puterea să zâmbească: un gând năstruşnic îi trecu prin minte: dacă nu ar fi fost părăsit şi năpăstuit, nu ar fi ajuns aici, unde simplul fapt de a se afla îi aducea o nesfârşită mulţumire.

În Transilvania, după moartea lui Ioan Sigismund, urmaşii la tron îi dăduse să înţeleagă că ar fi mai bine să caute sprijin în Polonia; suveranul Cracoviei, de frica turcilor, îl îndemnase să-l caute pe nobilul Laski, iar acesta îl trimisese la Viena, la împăratul Maximilian, care, necăjit de moartea lui Carol al IX-lea al Franţei, ginerele lui, şi îndurerat că fiica lui se călugărise la mănăstirea franceză din Vierme, la douăzeci şi unu de ani, murise înainte de a-i fi putut da vreun ajutor. Iar moştenitorul lui, Rudolf al II-lea, era departe de a fi omul care să-l sprijine fie şi numai cu sfatul, căci se credea prea sus faţă de un principe valah şi prea sacră persoană pentru a putea fi tulburat de un pretendent oriental.

Rudolf venise la tron prea repede şi destul de nepregătit, pentru aceste încâlcite treburi care întreţin viaţa unei împărăţii. Petru îşi stăpânise dezamăgirea şi plecase spre Italia, cu fruntea sus şi figura senină, dar câtă amărăciune şi umilinţă putuse să adune în inima lui, în acest timp, numai Costa ştiu. Sau poate şi cei doi călugări catolici, care ştiuseră să-i mângâie sufletul când ajunsese aproape de pragul desperării, cum i se întâmplase la Genova.

Apoi, plecând la Roma şi Ferrara, prinţul Vlahilor râsese, glumise, făcuse versuri şi filosofie, ori petrecuse în legea tinereţii lui, ascunzându-şi tristeţea şi oboseala.

Chipul acesta îl arătase oamenilor. Aici însă ceea ce i se dăruise fusese în aşa fel făcut, încât se părea că i se cuvine de drept şi nu că ar fi rezultatul stării lui de neputinţă şi lipsă. Se gândi ce s-ar fi întâmplat dacă ţara i-ar fi fost în apropierea acestui puternic regat, cu toate luptele fratricide pentru întâietatea uneia dintre religii!

„Religie? – se întrebă el. Oare câte feluri de credinţe întâlnise în viaţă? Şi câte lupte în sânul lor?” Nu le mai ştia numărul. Musulmani erau. şi turcii, şi arabii, şi persanii. Oare nu se războiau şi nu se prădau între ei, dispreţuindu-se unii pe alţii? Şi în occident, luptele religioase sfâşiau omenirea. De ce? Cine poate răspunde acestei întrebări şi unde-i oare adevărul? Să fie drept ceea ce povestea nunţiul papal Salviati, că Filip al II-lea al Spaniei ar fi râs pentru prima oară în viaţă numai după măcelul hughenoţilor şi că papa ar fi felicitat-o pe regina-mamă?

„Vorba ţi-e dată, fiule, spre a-ţi ascunde gândul. Numai în faţa lui Dumnezeu trebuie spus adevărul!” Studiase adevăruri teologice la mănăstirea din Rodos şi la patriarhiile pe unde umblase, şi totuşi acest ultim adevăr se bătea cap în cap cu alte adevăruri ale altora.

Atunci?… Poate se va găsi un adevăr, atunci când cineva îi va scoate ţara din acea negură şi apăsare sub care o ţineau mahomedanii. Cu cât îl îndepărtează călătoriile mai mult de ei, cu atât le vede mai bine barbaria şi lăcomia, dispreţul şi cruzimea.

Parcă ar fi fost o vrabie prinsă într-o gheară, care din când în când slăbeşte strânsoarea, atât cât să nu o omoare cu totul, şi tocmai Franţa, în care se simţea acasă, e singura putere creştină aliată cu cei pe care-i ura din întreaga lui fiinţă. De aceea l-a trimis Papa la Paris, numai de aici poate să-i vie sprijinul şi să se ducă pe malurile Dunării, la el acasă.

Îşi dădu seama de lipsa de şir a gândurilor lui şi râse, acel râs sumbru al clipelor cu gust amărui.

Dacă i-ar fi fost alături vechiul lui dascăl de greacă şi filosofie elină acela nu s-ar fi mirat; şi în copilărie avusese asemenea clipe, când înfrumuseţa totul, pentru ca apoi, izbindu-se de realitate, să-şi dea seama şi să sufere. Sufletul lui Petru era astfel alcătuit, încât nu putea trăi dacă nu privea lumea printr-o sticlă colorată; atunci avea

puterea marilor hotărâri şi încredere în sine însuşi. Dacă privea adevărata faţă a lumii, îi venea să-şi pună capul pe un bolovan şi să moarg lg marginea drumului, sigur că nimeni nu se va opri să-l întrebe ce-i cu el şi de ce nu-i trebuie viaţa.

Această nevoie de a visa, de a se devota unei pricini, unei idei, fie şi unei religii, l-a făcut să scrie.

Petru se sculă şi îşi reciti imnul, scris într-o vreme de grea restrişte sufletească şi care avea să fie publicat la Veneţia, peste şase ani, într-o vreme de altă grea încercare pentru el. Îl reciti rar…

8

Henriette-Denise-Germaine-Diane de Saint-Heran făcuse astfel, încât la timpul potrivit Petru să-i fie prezentat.

Se purtase cu, el cu măsura şi distincţia cuvenite, fără a-i arăta nici prea multă prietenie, nici prea multă răceală, dar lăsând să se înţeleagă, din toată purtarea ei, că i-ar face plăcere dacă l-ar mai revedea.

Îl pofti într-o seară la o cină, în jurul unei mese acoperite cu argintărie grea, cu talgere sculptate şi carafe, pe rotunjimile cărora erau episoade din mitologia greacă.

Două tablouri de Tizian cuprindeau pereţii de o parte şi de alta a mesei. Lachei îmbrăcaţi în galben şi negru, culorile casei de Saint-Heran, serveau ceremonios şi îndemânateci.

Într-o seară, îl cunoscuse pe Ronsard, poetul favorit al curţii regale, căpetenia Pleiadei. Cum Petru ştia din sonetele lui Petrarca pe dinafară, atmosfera fu caldă şi prietenoasă.

— Vă plac poeziile, constată Ronsard, care pe atunci intra în cel de-al cincizecilea an al vieţii lui, dar rămăsese cu sufletul tânăr şi firea, plină de entuziasm.

— Mai mult decât atât; prinţul însuşi face versuri, răspunse în locul lui Diana, cu o lucire şăgalnică în ochi.

— Dacă a vorbi în imagini se poate numi vers!

— Drumul până la imagine trece prin ascuţişul suferinţei, remarcă Ronsard.

— Cine şi-ar închipui că cel mai preţuit poet al Franţei cunoaşte înţelesul cuvântului suferinţă, interveni cavalerul de Montauban.

— Poate că-l ştiu. Poate e un dar, o nostalgie, ori o neîmplinire. Poate totul la un loc.

no

Petru îl privi cu interes.

— Ştiţi cum se traduce cuvântul Ronsard în limba patriei melei!

— Nu.

— Mărăcine. Ştiam o legendă cu un boier valah, care purta acest nume şi care a venit la curtea Franţei, într-un ceas greu, pentru a da ajutor… Dar acestea sunt legendele patriei mele.

— Şi adevăruri. Messir de Ronsard se trage din acel cavaler de la Dunăre, rămas aici, zâmbi Diana, strecurându-şi răspunsul. Poate de aici nostalgia şi dorul.

Ronsard şi Petru se priviră, căutând să regăsească unul în celălalt imaginea a ceva ce aveau în suflet, şi într-un fel o aflară.

Ronsard cerceta chipul încă tânăr din faţa lui, pe care drumurile lungi, în soare, vânt şi ploaie, lăsaseră totuşi urme. Îl izbiră, ca o amintire de mult uitată, apele albăstrii-negre, calde, ale ochilor orientali, cu tăietură prelungă şi uşoare unde, în care citi o tristeţe veşnic ţinută în frâu.

Petru cătă şi el la fruntea înaltă, nasul prelung şi gura cu buze subţiri şi spirituale a poetului şi răspunse cu o voce care undeva avea inflexiuni de aramă, fără ca nimeni să ştie că era aceea a marilor lui emoţii.

— Atunci trebuie să mulţumesc îndoit alesei noastre gazde, care m-a pus faţă în faţă cu o legendă vie.

Chipul Dianei rămase nemişcat, numai gura şi ochii primiră închinarea; era ca o uriaşă floare galbenă, din care ieşea un chip brun şi energic, ce contrasta cu goliciunea albă a umerilor.

— Strămoşii lui messir Ronsard au trăit sub un soare mai cald decât al nostru, şi pronia ori soarta i-a dat o minte din cele mai de seamă. Ar fi putut fi o sabie ascuţită.

Răspunsul ei îi dezvălui puţin gândul.

— Sunt prea multe spade în Franţa. Eu aş fi fost de prisos. Regele ştie că-i închin cinstea, viaţa şi mintea mea, iar inima…

Contesa de Saint-Heran zâmbi subţire:

— Atâtea sonete au spus-o curţii întregi cui o dăruiţi. E o doamnă fericită aleasa voastră.

— Puteţi afirma şi despre mine că aş fi fericit? întrebă Ronsard cu o uşoară ironie.

m

— Sunteţi făcut, messire, a vă mulţumi cu ideile poetice.

— Deci între viaţă şi mine e un gol?

— Nu, messire, o largă brazdă cu mimoza înflorită. Mirosiţi florile de la distanţă, pe când prinţul marii Valahii, deşi se vorbeşte că scrie versuri închinate îngerilor, pare mai degrabă făcut întâi să culeagă trandafirii şi apoi să-i cânte.

Cu aceasta, se ridică, urmată de cavalerul Montauban şi planturoasa soră a acestuia.

Ronsard şi Petru, contele de Chevemy, Filip Gonzaguez îi urmară în salonul cu pereţii pictaţi cu scene din viaţa lui Jupiter şi se aşezară alături, pe canapeaua arcuită, îmbrăcată în tafta verzuie.

— E plăcută viaţa la curtea Franţei, îşi mărturisi Petru gândul.

— E un fel de a fi al francezilor, care te fixează printre ei, îl lămuri Pierre de Ronsard.

— N-aţi fost în ţara străbunului vostru, banul Mărăcine, niciodată?

— Nu.

— N-aţi simţit nevoia de a cunoaşte acele locuri?

— Poate da… poate nu… Imaginaţia însă m-a purtat deseori într-acolo. Mi-am închipuit un străbun, care într-un fel s-ar asemăna cu mine, şi în altul nu. Un trup vânjos şi lat în umeri, îmbrăcat în platoşă, mirosind a sudoare de bărbat şi cal. Poate acelaşi chip, dar cu plete lungi şi barbă, cu ochi aspri şi dârzi, venit aici şi necunoscând nimic despre acest ţinut, nici limbă, nici obiceiuri, nici alese purtări. Tot numai flacără, numai pornire; ca acei cavaleri rătăcitori, duşi de visul lor şi de puterea braţului. Şi fiindcă purta în el nevoia căutării şi a dăruirii de sine, şi-a găsit aici limanul şi un alt nume.

— Şi mulţumirea?

— Poate că da, poate că nu. Cine poate şti ce a fost în sufletul lui… Dar din Franţa n-a mai plecat; s-a însurat şi s-a legat de ţara aceasta.

— Aici se poate zâmbi.

— Aici, unde?

— În Franţa.

— Dar se şi poate plânge şi suferi, la fel ca în orice loc al lumii.

— Dar după plâns poţi râde.

— Dacă vrei, dacă nu…

— Atunci de unde am această simţire de destindere, de descătuşare!

— Pentru că vii din ţinuturi unde se trăieşte turceşte.

— Turceşte? Nu înţeleg.

— În umbra nesiguranţei. Într-un fel, e cum ai purta un aparat de tortură, care pus pe grumaz şi închis cu lacătul lasă mâinile şi picioarele libere, dar omul nu poate

păşi decât tras. Aici te poţi mişca cum vrei, numai că sunt anumite mişcări ce te pot face să-ţi pierzi capul.

— Ce trebuie să faci atunci?

— Să umbli cu îndemânare.

— Între cine şi ce?

— Între rege şi ducele de Guise; între rege şi ducele d'Anjou; şi mai cu seamă între suveran şi regina-mamă.

— Şi care va fi urmarea?

— Vei obţine ceea, ce doreşti. Şi iertaţi-mi o întrebare…

— Puneţi-o.

— Doriţi atât de mult să vă reîntoarceţi domnitor în ţară?

Chipul lui Petru îşi adânci deodată trăsăturile.

— Cred că e de datoria mea.

— Şi mai presus de datorie?

— Un stejar trebuie să-şi prindă rădăcinile într-un pământ.

— Credeţi că vă va fi prielnic?

— Nu ştiu.

— V-a ajutat cineva de acolo vreodată?

— Nu.

— Aveţi legături cu boierimea de acolo?

— Nu.

— Mai aveţi nădejde în turci?

— Nu.

Petru îşi aminti cum le oferise şi mărirea haraciului în schimbul domniei şi tot nimic nu izbutise.

— Şi totuşi vreţi să plecaţi. Vă spun, prinţe, aţi avut un noroc nemaipomenit; i-aţi plăcut regelui, ceea ce e un lucru rar. Regina-mamă vă e favorabilă, ceea ce iarăşi înseamnă mult. Credeţi că viaţa poate da mai mult unui om?

— Uneori da, uneori nu. Vă rog însă să fiţi de partea mea.

— Cu tot ceea ce îmi stă în putere, nuiţiai că nu pot prea mult.

— Un sfat bun la vreme potrivită îmy e de ajuns.

Figura prelungă a lui Ronsard se îmbyjoră puţin; un sfat îi dăduse, dar Petru nu-l băgase de seamă, îşi urmărea ideea, ca norii drumul. Dar norii când stau la un loc se risipesc mai întotdeauna în ploaie.

— Oare aşa va fi şi cu el?

Dinspre colţul cu marea sobă de faianţă albă se auzi vorba însufleţită a voinicului viconte, care se îndreptă spre Petru.

— Principe, cred că vom avea plăcerea să vă revedem la serbările date în cinstea reginei Luiza, la castelul din Fontainebleau.

— Cine ar putea lipsi, când maiestatea sa regina-mamă dă o serbare? răspunse în locul lui. Petru, Ronsard. Apoi îl întrebă încet: Aveţi invitaţie?

— Încă nu.

O veţi avea.

— Şi cu prilejul acesta, se auzi. vocea Dianei, care fusese atentă la cele spuse, îmi veţi da voie să vă prezint mâine la prânz cinci gentilomi, care doresc să intre în suita alteţei voastre; domnii de Saint-Bonnet, Robert de Dorandoff din Auvergne; Mellier de la Constance, de viţă veche din Angers, Albert Berthier şi Denis de Semblancay.

Petru îşi stăpâni cu dibăcie surpriza. Se gândea cum va face faţă întreţinerii celor cinci. Numai Ronsard nu se minuna de nimic.

Ştiam că Diana îl va pune, cu discreţie, pe picior de egalitate cu seniorii Franţei, aşa încât să se simtă bine acest visător, pe care regele îl numise într-o zi „dragul nostru verişor şi bun prieten”, şi lăcrimase de mila lui.

— Mâine la ora prânzului voi fi acasă, încuviinţă

Petru, care simţi cum îl strânge gulerul hainei, dar nu făcu nicio mişcare.

— Maiestatea Sa m-a însărcinat să vă spun, urmă Diana, să nu vă necăjiţi în privinţa numărului redus al gentilomilor.1 În scurtă vreme, Princeps Valachiae, veţi avea alaiul de doisprezece cavaleri. Mai are de hotărât în privinţa celorlalţi şapte, împreună cu regina-mamă.

Care ar dori. să aveţi şi câţiva seniori italieni în suită, şi se vorbeşte despre Francesco Vincenti, Tomaso şi Giacomo Albertii Maiestatea Sa doreşte ca atâta vreme cât sunteţi oaspetele său, să fiţi tratat potrivit naşterii şi rangului vostru.

Petru înţelese că toţi ai lui vor fi întreţinuţi din visteria regatului.

— Princeps Heres Valachiae mulţumeşte maiestăţii sale regelui pentru mărinimie şi doamnei de Saint-Heran pentru tot.

I se încălzise deodată inima. Toată pornirea lui spre fast şi strălucire ţâşnea din el, ca o apă năvalnică de primăvară, după ce iarna lungă o îngheţase. Respiră cu putere: în fine, după ani de cereri nesatisfăcute şi speranţe risipite, se simţea trăind din plin.

Imaginaţia lui bogată, neastâmpărul din el, nevoia de frumos şi mărire începeau a-i fi satisfăcute.

Obrazul proaspăt al doamnei de Saint-Heran era ca o îmbiere, mâinile albe şi mici, aşezate cu grijă pe laturile jilţului aveau o lucire sidefie; numai chipul îşi păstra o rezervă, pe care o dezminţea strălucirea ochilor. Nu ştia ce să mai gândească despre ea. Dar despre Henric? Atât de mărinimos, de generos, dându-i tot, pe când el nu avea nimic să-i dăruiască în schimb. Nu ştia Petru că în urmă cu câteva luni, canonicul de la Notre Dame din Rouen, Nicolas Clérel, trimisese, în numele ţăranilor normanzi, o plângere către rege contra noilor impozite, – Jalba spunea: „Săracii ţărani ai Normandiei, slabi, istoviţi, fără cămaşă în

spate, fără încălţări, semănând mai repede a scoşi din groapă, decât a oameni vii, nu mai au de unde plăti alte taxe… Nu se gândesc, oare, inventatorii edictelor dăunătoare statului, regelui şi liniştii publice, că Dumnezeu, care este mai presus de regi, îi poate scufunda în abis, sau, dacă vrea, poate să zdrobească regatele şi monarhiile în care dreptatea este nesocotită, şi nedreptatea domneşte”. Nici de nemulţumirile din Périgord, din Auvergne, Dauphine şi Provence, în legătură cu mărirea birurilor necesare dublării venitului visteriei regale nu ştia Petru nimic… à &

O parte din dorinţa lui se îndeplinea – strigoiul sărăciei dispăruse; nevoia lui fizică şi sufletească de a fi asemenea acestor oameni ai apusului era împăcată; ochiul îi era încântat de frumuseţe, şi mândria lui necălcată în picioare.

Ronsard îi privi obrazul, în lumina palidă, şi bănui numai ceea ce-l lega pe Petru de Henric. Restul rămăsese ascuns, undeva, unde poetul nu putea trece, căci el nu cunoştea viaţa orientului.

Numai Petru se simţi descătuşat.

9

În ziua aceea, castelul Fontainebleau îşi proiecta mulţimea hornurilor pe cerul limpede. Pe terasa împodobită cu vase mari de piatră, pline de regali crini, era adunată o bună parte din personalul reginei mame, pentru a privi măcar de departe serbarea ce se desfăşura în curtea de onoare.

Ceasul turnului încă nu bătuse orele unsprezece, când cele două regine, cu suitele lor, apărură în tribune, apoi veni regele însoţit de cavalerii Sfântului Spirit.

Caterina de Medicis, îmbrăcată toată în negru, era de o sobrietate ce părea şi mai izbitoare în contrast cu

veşmintele doamnelor de onoare ale suitei sale, alcătuită din reprezentantele celor mai bune familii ale Franţei. Frumuseţea lor era atât de diferită, încât Petru nu mai avu decât conştiinţa feminităţii lor.

Henric al III-lea apăruse în mijlocul a o sută de gentilomi, înveşmântaţi în mantii albe, purtând nişte ciudate colane.

— Cine sunt aceşti seniori? întrebă Petru pe Berthier, din suita sa.

— Cavalerii Ordinului Saint Benoist du Saint Esprit, întemeiat de Maiestatea Sa.

Înţelegea prin aceasta un fel de pavăză, pe care regele şi-o făurise în contra cuiva, ce i-ar fi putut şterbi autoritatea.

— Bănuiesc o mare greutate de a fi primit în ordin.

— Trebuie să fii gentilom francez de trei generaţii, foarte bogat şi, bineînţeles, bun catolic.

Petru nu mai întrebă nimic. Tocmai atunci o zări pe Diana, însoţită de contele Cheverny. O salută curtenitor. Apoi privirea îi fu atrasă de un tânăr de vreo douăzeci şi doi de ani, scund, cu faţa ciupită de vărsat şi o expresie frământată, înconjurat de un grup de seniori ce-l tratau cu mult respect. Era fratele cel mic al regelui.

— Ducele d’Anjou a venit de la Greenwich, spuse încet Pierre de Ronsard, care fiind alături de Petru, îi prinsese direcţia privirii.

— Da, răspunse Petru.

Nu înţelegea nimic, dar nu puse nicio întrebare.

— Sunt şase ani de când o tot peţeşte pe regina Angliei.

— O protestantă?

Petru ştia că Papa o excomunicase şi o declarase copil nelegitim.

— Trebuie să aibă vreo patruzeci de ani, făcu dus pe

gânduri.

— Patruzeci şi unu, dar stăpâneşte un tron din cele mai puternice, şi cel ce-i va fi soţ va fi egalul regelui Franţei.

9

Abia acuma îşi dădu seama Petru de cine-şi bătuseră joc seniorii regelui în seara când fusese primit la Luvru.

— Şi regele?

— Priviţi!

Petru observă că regele se prefăcea a nu băga de seamă prezenţa fratelui său. Intui atunci duşmănia surdă care zăcea între ei”.

— Monseniorul d’Anjou este locotenentul general al trupelor, la presiunea gentilomilor hughenoţi, şopti Ronsard. Şi se pare că regina Angliei l-ar găsi pe gustul său.

Petru privi spre prinţ; îi păru că seamănă cu un greiere şi zâmbi uşor, gândindu-se la sonetele ce i le scria regina Angliei.

În curtea de onoare intrară nouă trompetişti, costumaţi ca muze. Se făcu tăcere. După ei, un car împodobit, în care cinci tinere din familii strălucite reprezentau cele cinci virtuţi: eroismul, prudenţa, vitejia, dreptatea şi cumpătarea, în timp ce pe a doua poartă pătrundea o altă trăsură, care o purta, travestită în Venus, pe Charlotte de Sauve, una din cele mai frumoase femei ale regatului Franţei. La picioarele ei se aflau cele trei graţii şi zeul Amor. Tineri costumaţi în cavaleri şi trubaduri bretoni, se luară la întrecere cu trubaduri irlandezi, cântând iubirea curată sau asprimea virtuţii, cinstind astfel tinereţea şi frumuseţea Luizei de Lorena. Toată Curtea înţelese că în scurtă vreme va urma un pelerinaj la Chartres, unde se afla icoana făcătoare de minuni, ce le va

da moştenitorul dorit; căci medicul lui Henric al III-lea n-ar fi

117

Îndrăznit a spune nimănui că stavila este gen Oteea de care suferea regele.

În tabloul următor, Petru văzu luptând tineri travestiţi în greci şi troieni. Dar în acelaşi timp. Petru îl observă pe ducele de Guise, cu semnul crestăturii din lupte pe obraz, venind să se închine regelui. Atâta bărbăţie şi siguranţă avea acest urmaş al ramurei mezine a casei de Lorena, încât Petru simţi care este adevăratul stăpân al Parisului. Se gândea cu îngrijorare, cum îşi va duce la îndeplinire demersul pe lângă duce, căruia încă nu-i prezentase scrisoarea din partea Papei. Va fi un lucru delicat şi greu de înfăptuit, căci războinicul acela distant nu părea uşor de câştigat cauzei lui.

În vremea aceasta, şase perechi de cai albi traseră un turn de lemn, în care se aflau închise tinere fete, dintre care una apăru la fereastră şi povesti cum un vrăjitor le-a răpit pentru a le preface în copaci sau flori, dacă nu le scapă nimeni. Apoi îşi aruncă eşarfa pe fereastră-Intrarea o păzeau doi uriaşi. La invocarea tinerei fete, apărură doi cavaleri, care, luptând cu uriaşii, le eliberară.

Urmă caruselul, care era o desfăşurare de forţe militare a seniorilor Franţei. Defilară cavalerii, pe cai, ce se suceau în volte, făcând să scânteieze bogatele lor harnaşamente; veniră escadroanele conduse de fruntea nobilimii franceze. Ordinea perfectă, bogăţia şi fantezia costumelor, arpaonioasele mişcări ale cailor – cal şi călăreţ păreau crescuţi împreună –, ritmul cadenţat al copitelor şi mai cu seamă o grupă îmbrăcată în veşminte neobişnuite, cu pălării şi pantaloni largi, toate făcură ca prinţul Petru să nu se mai poată stăpâni. Îl întrebă pe Ronsard:

— Pe cine reprezintă ultimul grup?

— Brazilieni. Amiralul Coligny întemeiase acolo o

colonie a Franţei, cu gândul să facă un refugiu pentru hughenoţi; dar englezii, aşa cum le e felul, au masacrat garnizoana franceză, au ocupat fortul Carolina, însuşindu-şi ţinutul. Datorită planului de căsătorie al ducelui d'Anjou, această grupă trebuia să treacă mai nebăgată în seamă, dar din cauză că rana nu poate fi uitată, costumaţia a avut totuşi loc.

Era ca un gong, care suna la porţile viitorului.

— Înţeleg, răspunse Petru.

De fapt era uluit. În c-ipa aceea nicio comparaţie, nicio ambiţie, nicio dorinţă nu mai încăpu în el. Era absorbit

cu totul de ceea ce vedea, ce auzea şi simţea; aparţinea cu totul prezentului şi locului aceluia. Se identifică într-atât cu lumea şi locul, încât regina-mamă îşi spuse, privindu-l:

„Dacă înţelege şi-i place, înseamnă că are în el acel ceva de mare senior şi trebuie ajutat. Iar turcii, dacă ne sunt aliaţi, trebuie să-l sprijine şi poate vor închide ochii dacă principatul îndepărtat va fi cârmuit după politica noastră". Se întoarse către ducesa d'Uzés, ai cărei ochi verzi priveau nepăsători peste-oameni.

— Vezi, ducesă? Fă-i pe francezi fericiţi, dă-le o ocupaţie, şi francezii vor fi cei mai blânzi oameni de pe faţa pământului.

Arătă, cu un semn numai de ele două cunoscut, spre chipul destins al regelui, spre cel al ducelui de Guise. Numai când îşi aruncă privirea asupra ducelui d'Anjou, care se sculase, lăsând să i se vadă picioarele subţiri şi puţin arcuite, şopti înăbuşindu-şi cuvintele:

— Dar în capul lui e numai furtună şi nemulţumire, de când era mic, şi nu s-a schimbat cu nimic.

Avu imaginea Elisabetei Angliei, din ultimul tablou trimis; în rochie de culoare vie, împodobită cu bijuterii, ca un idol, având pe chip asprimea femeii ce nu simte şi nici nu cunoaşte dragostea; altcum, urmele vârstei nu se vedeau.

Ce fel de căsnicie va fi? Elisabeta e speriată de bărbaţi, din cauza vieţii tatălui său şi mai cu seamă a copilăriei ei. Pe femei le urăşte, pe bărbaţi îi bănuieşte, dar stăpâneşte un tron.

Caterina oftă din adânc pentru mezinul ei.

Ducesa d'Uzés înţelese. Îi făcea destule necazuri ducele d'Anjou, ros între nemulţumire şi ambiţie, aşa că tuşi uşor, apoi spuse:

— E ora, doamnă, să vină oaspeţii la masă. Marele maestru de ceremonii a dat semnalul cuvenit.

Princeps Heres Valachiae fu aşezat în pl ea jma Caterinei de Medicis. Zeci de gentilomi, însoţiţi de ofiţeri de serviciu, aduseră felurile de mâncare, servind regelui mai puţin vânat, pentru a nu dăuna veşnicei indigestii regale.

Vinurile şi mai cu seamă marea felurime de păsări, de animale uriaşe, în pântecul cărora se găsea câte un miel întreg fript, reprezentau cele şaptesprezece provincii ale Franţei anului 1581.

Piramide de creste de cocoş împodobeau mesele, alternând cu somni de lungimea unui om şi mrene umplute cu crevete de pe coastele Bretaniei. Cocoşi de munte, cu găinuşele alături; fazani şi potârnichi; dropii aduse de departe; viţei puşi la copt în tăvi de aramă şi serviţi pe farfurii lungi, de argint, acoperiţi de ciuperci; ficaţi, piepţi şi picioare de la gâşte îngrăşate; raţe rumene pe movile aurii de ceapă; cozi de porc acoperite de roşii; muşchi lungi de toate felurile de vânaturi, începând cu mistreţul şi

terminând cu căprioarele; claponi împănaţi cu stafide şi nuci; lişiţe tocate cu garnituri de varză de Briixel; salate de melci şi stridii; legume fierte şi legume coapte; languste uriaşe, de pe coastele Normandiei, şi ţipari înfăşuraţi în felii de slănină; uger de văcuţă şi toate sorturile de brânzeturi, de la cele dulci, la cele fermentate luni întregi; piramide de ouă cu inimi de andive; şi lichioruri roşii şi verzi.

Petru mânca pentru prima oară în farfurii de porţelan. Cum în acea vreme Bernard Palissy descoperise porţelanul, se servea în farfurii de o subţirime şi transparenţă ce nu se cunoştea în estul Europei. Pe serviciile de masă erau pictate flori şi fructe din toate ţinuturile Franţei, sau scene cu isprăvile amoroase ale lui Jupiter.

În vremea aceasta, din tavan, pe sfori nevăzute, coborau cele patru elemente constituţionale; apa, pământul, aerul şi focul, purtând patru gentilomi, care aveau să servească pe rege, pe cele două regine şi pe principele d’Anjou, iar patru planete, Jupiter, Mercur, Saturn şi Marte străluceau în fundal.

Din nori apăru contele de Saint-Luc, travestit în Jupiter, şi coborî la locul lui în preajma regelui.

Şi pentru ca plăcerea mesei să fie mai mare, o stâncă argintie, cu douăsprezece nimfe înveşmântate în voaluri de douăsprezece nuanţede verde şi albastru, făcea ocolul sălii de mese, trasă de scripeţi ascunşi. Nimfele depuneau pe mese tăvi de aur cu rodii, ananas, nuci de cocos şi portocale.

O muzică cântată de păstori îmbrăcaţi în costume naţionale franceze din şaten şi aur, se auzea în surdină. Nimfe veniră să recite versuri în cinstea reginei lor. Aveau peruci lungi, care, amestecându-se cu părul lor, le învăluiau ca o mantie. Purtau sandale argintii şi rochii din material străveziu, ţesut cu fire argintii şi presărat cu mii

de petale de trandafiri gălbui. Un cerc de aur, cu luna şi stelele, le înconjura tâmplele.

Erau domnişoarele l'Hopital, fata şi cele două nepoate ale fostului cancelar al reginei mame, cancelar ce fusese învinuit de politică de împăciuire între cele două religii, „*Cuius regio huius religio*", socotea regina – religia e a aceluia căruia îi aparţine domnia.

Tineri costumaţi în Jupiter, Palas-Atena şi Mercur, purtând, primul, chica deasă, colierul de barbă şi fulgerul, a doua cu scut şi cască, iar al treilea cu aripi la picioare şi coif înaripat, au făcut elogiul suveranului, după versurile lui Ronsard şi ale lui Philippe Desportes. Frumuseţea lui blondă şi rece îl făcea să semene cu un wiking rătăcit acolo din întâmplare.

Urmară acele „mascarade", în care dansatori cu măşti de tafta negre, acoperindu-le ochii şi nasul, dansau şi aduceau laude comesenilor.

Niciun prinţ de Bourbon nu era la această masă, căci în lupta de ani de zile între prinţii de sânge şi Caterina de Medicis, străina, biruise, şi acuma îşi desfăşura strălucirea şi puterea, aşa cum auzise povestindu-se că se făcuse la curtea tatălui ei, marele iubitor de frumos şi artă, Laurenţiu Magnificul.

Petru se minuna de câtă vitalitate dădea dovadă Caterina de Medicis, şi asta după ce născuse zece copii, după ce văzuse murindu-i socrul, soţul, doi feciori, care aproape că nici nu apucaseră să trăiască, pe fiica ei, Elisabeta, regina Spaniei, moartă de febră puerperală la douăzeci şi trei de ani şi alte trei prinţese, din care una mai apucase să se mărite.

Înfruntase aceste dureri fără a se plânge, credincioasă muncii ei. Colindase Franţa călare, în litieră ori trăsură, de două ori în lung şi în lat, fie pentru a cunoaşte ţara, fie pentru a o linişti, şi acest vlăstar al Medicilor, pe care duşmanii tatălui ei vruseseră să o scoată

din mănăstirea Muratelor, pentru a o azvârli, ca supremă batjocură, într-un lupanar, puternică acuma şi biruitoare, îşi privea pe cel mai drag dintre copii cu un sentiment în care pasiunea italiană se împletea cu luciditatea franceză.

— M-ar bucura să vă simţiţi bine la noi, prinţe, glăsui ea către Petru.

— Unde se află Maiestatea Voastră, se află frumosul şi arta. Fericit este cel ce le poate admira, spuse Petru, iar ochii lui întunecaţi scânteiau de bucuria de a trăi.

Caterina îşi adună atenţia asupra lui Henric de Guise, care-i păru preocüpat; ştia că nu avea de luptat numai cu Bourbonii…

Petru vorbea cu Hélène de Surgère şi nu fu uimit când aceasta îi răspunse în sonete de Petrarca. Îl întrebă dacă în răsăritul de unde venea sunt astrologi la fel de pricepuţi cum e Coma Ruggieri, şi-l sfătui să nu ia în derâdere prezicerile acestuia. Credea sincer că soarta omului e scrisă în stele şi că aflând-o dinainte te poţi apăra. Îl întrebă ce parte a Parisului cunoaşte mai bine şi când îi vorbi de rue Béthizi se întunecă la faţă. Nu putea să-i spună că în această stradă, în palatul învecinat, fusese omorât şi aruncat de pe balcon amiralul Coligny, pentru care tatăl ei nutrise un mare sentiment de preţuire, şi fusese, în 1566, în consiliul care se pronunţase pentru nevinovăţia amiralului Coligny în asasinarea ducelui de Guise, tatăl.

Hélène de Surgère era o tânără cu adevărat încântătoare. Filip de Gonzague şi Ronsard păreau deosebit de impresionaţi. Taftaua şi panglicile rochiei ei erau în culoarea norilor şi a cerului, părul, atât de vaporos, şi mişcările aşa de dulci, încât Petru mulţumi în gând reginei mame, care-l aşezase lângă ea, înţelegând că-i făcuse o favoare.

— Eu ţin mult la Ana-Maria de Saint Heran, vorbi Héléne, cu glasul schimbat.

Voia să înţeleagă prin aceasta că la Diana nu ţinea de loc?

— Nu o cunosc, răspunse Petru.

— Este sora contesei de Saint-Heran. Nu mai vede.

— Ce nenorocire! Se pare că soarta nu a fost prea bună cu această familie.

— Uneori nu. Ana-Maria a orbit în urma unei spaime cumplite, acum câţiva ani.

— În Paris?

— Da. Pe atunci era logodită. Acuma nu mai are nici logodnic, nici nădejdi în viitor.

Tăcu brusc, ca şi cum ar fi vorbit prea mult.

Petru îşi spuse în sinea lui că această fiinţă cu vorba blândă şi ochi nevinovaţi ştie mai mult decât ar putea el vreodată afla despre Curtea asta, ce trecea drept prima din Europa.

— Am fost un an la aceeaşi mănăstire, înainte de a fi chemată la Curte.

— Şi eu am fost crescut într-o mănăstire, în orient.

Dar cum se împacă învăţămintele mănăstirii cu Ruggieri şi astrologia?

— La Curtea reginei Oaterina, toată lumea crede în prezicerile lui. Se tem de el. Priviţi brăţara de pe mâna stângă a reginei; el l-a făcut-o, şi de mai bine de douăzeci de ani se spune că o poartă, a ferit-o de foc, de otravă, de pumnal şi apă.

Brăţara, într-adevăr, strălucea pe mâna stângă a reginei, peste mâneca largă a rochiei negre: era formată dintr-un şir de mătănii, despărţite de zece mâţişori de aur, având legate în aur pietre de onix, turcoaze, agate, marmoră albă şi neagră, toate sculptate, şi un material curios, ce nu mai văzuse. Petru o privi întrebător pe Hélène.

— Sunt bucăţele de oase de craniu, şopti Elena. Fac omul deştept şi cu vorba dulce. Pe ele sunt scrise numele

celor patru arhangheli: Rafael, Mihael, Gabriel şi Ariel, iar pe marmura albă e săpat numele lui Jehova. O a doua nu mai există în lume.

— Şi dacă aş vrea să-l cercetez pe acest astrolog, unde îl voi putea găsi?

— În strada Saint Honoré. Dar e bine să spuneţi reginei că vreţi să-l vedeţi. Deşi bănuit de crimă de lezmajestate, a fost iertat de galere, dar nu i se va îngădui să stea mult la Paris. Va trebui să se întoarcă la Marsilia. Reginei îi e teamă pentru sănătatea regelui.

— Un rege atât de puternic nu poate fi în primejdie.

Hélène pricepu că acest prinţ cu ochi mângâioşi ţine într-adevăr la Henric şi schimbă o privire cu regina-mamă.

De partea cealaltă a lui Petru, chipul prelung, cu ochi verzi, al Isabellei de Limeuil, noua domnişoară de onoare a Caterinei, avea o transparenţă ireală. Hélène de Surgère îşi spuse, privind-o, că în curând vor fi surprize la curte. Vorbi mai departe cu contele Chevérny. Se plimbară apoi pe lac, unde pentru rege se construise o barcă în formă de castel; alături plutea o enormă broască ţestoasă mecanică, pe spinarea căreia şedeau trei tritoni îmbrăcaţi în stofe de argint, pe fond verde, iar când aceştia sunară din trompete, apăru Neptun, pe un car tras de trei cai marini, şi Arion purtat de un delfin. În jurul lui înotau sirene. Iar în lumina nopţii, pe o plutăprinsă de ţărm, se desfăşura un balet de satiri şi nimfe.

Petru fu prezentat lui Henric de Guise, a cărui purtare rezervată şi zâmbetul jumătate ironic, jumătate sfidător, ca şi marea siguranţă de sine pe care căuta într-un fel să o stăpânească nu-l intimidară. Ducele-l pofti, cu multă reţinere, dar şi cu mari speranţe, în cursul zilelor ce vor urma, la palatul de Guise, unde „orice trimis al Papei e sigur de a fi bine venit”, îi spuse el, „cel care slujeşte adevărata religie este adevăratul reprezentant al lui Dumnezeu pe pământ”.

Cunoscându-l pe Henric de Guise, Petru se lămurea din ce în ce mai mult despre înşelătoarele speranţe ale puterii şi fericirii.

De acolo, alaiul se îndreptă spre Saint Germaine, unde cele trei sute de camere ale castelului fură destul de încăpătoare pentru oaspeţi. Numai ducele de Guise şi ducele de Anjou plecară la Paris.

Aici se juca o piesă de teatru, care dură de la zece seara, până la patru dimineaţa, având un final de moralitate, fără de care Caterina de Medicis nu ar fi îngăduit-o.

În jurul Dianei, se făcuse un cerc de gentilomi, care întruchipau valoarea spirituală a curţii Franţei.

Petru nu se mai frământa, se mulţumea să trăiască, să călărească, luându-se la întrecere, în turnir, cu ducele de Nevers, în lance şi luptă. Asculta glasul mângâios al Hélènei de Surgère şi cel curtenitor, ştiind totuşi să păstreze distanţele, al reginei mame.

În acea noapte, Petru avu un vis ciudat. Se făcea că era într-o pădure de castani, şi pe fiecare pom se afla câte un om cu braţe şi picioare strâmbe, îmbrăcat în haine cafenii, cu gât lung şi cap hidos, care îi rânjea cu două guri: una bună şi una rea. Mergea printre ei, şi omuleţii pădurii căutau să-l sugrume cu lanţuri de ramuri, pe care i le aruncau cu dibăcie după gât. Alergă cât îl ţineau puterile, până când ajunse pe malul lacului, unde zâne străvezii, cu obraji de sticlă şi plete de salcie, îl prinseră într-o horă nebună, căutând să-l învăluie cu pletele lor despletite, ce i se înfăşurau ca şerpii în jurul grumazului. Reuşi să scape de ele şi de nişte arătări ce veneau spre el. oameni fără capete, călare de-a-ndărătelea pe măgari cu două cozi; parcă ar fi fost cozi, parcă ar fi fost steaguri asiatice. Fugi spre barca în chip de castel, pe care fusese parcă regele Henric până atuncea, dar chipul acestuia nu mai era la fel; îl vedea printr-un perete gros de sticlă, ce-l

deforma, făcându-l să pară când bărbat, când femeie, când să ia chip turcesc cu turban sângeriu, pe care atârnau broaşte ţestoase. Apoi imaginea lui Henric dispăru, şi castelul se strânse în jurul lui, micşorându-se până la mărimea unei camere de piatră, din pereţii căreia ţâşneau capete, iar el le izbea cu sabia, vârându-le în zid.

Din unghere, răsunau râsete stranii, şi el desluşi clar glasul Ecaterinei, soţia lui Vodă Alexandru, vaietul glasului mamei sale şi un chip bărbos, pe care nu-l cunoştea, ce se repezea spre el, împiedicându-se mereu de o femeie moartă cu doi copii înjunghiaţi. Apoi apăru din nou chipul lui Henric, de nerecunoscut, făcându-i semne tu mina, şi la acest semn carcera se desfăcu, şi castelul se prăbuşi într-o apă adâncă, de unde languste uriaşe se repeziră asupra lui.

Se trezi lac de sudoare. La căpătâiul lui era Costa, cu figura îngrijorată.

— Bine că ţi-ai venit în fire, Măria Ta. Ţi-a fost rău în somn, ai gemut şi te-ai zbătut, ca atunci, la Cracovia, când a venit boală din otrava săgeţii.

— Alergau după mine nişte arătări, Costa.

— Bine că te-ai trezit, Măria Ta.

— Voiau să mă sugrume.

— Dar nu te-au sugrumat, Măria ta. Veninul ăl vechi al rănii din umăr, o fi rămas din el şi mai apasă când şi când asupra grumazului.

— Fugeam mereu.

— Păi tot asta facem. Rătăcim dintr-un loc în altul.

— Până ajungem în Valahia, Costa!

— Să te audă Domnul şi să-ţi priască acolo. Că aicea văd că îţi prieşte.

— Aici îmi sunt prieteni, Costa.

— Măria Ta ştie mai bine, iar eu îs dator ascultare Mariei Tale.

— Şi dacă n-ai fi dator?

— Aş căuta un colţişor pe faţa pământului, unde să mă odihnesc; dar Măria Ta nu eşti pornit pe odihnă, prea te-au bătut vânturile şi valurile, ca să mai afli odihnă. Dar ia, Măria Ta, din şipuşorul ăsta: e b. un de leac. 11 păstrez la nevoie mare, de la un vraci arab.

Petru luă o înghiţitură, şi la a doua se opri.

— Îmi vâjâie capul.

— Dar trece.

— Mă arde…

— Omoară otrava, Măria Ta.

— Ce m-aş face fără tine, Costa?

— Ai rămâne cu bunul Dumnezeu, Măria ta, numai că pe aici, măcar că-s doi Dumnezei, ajută oamenilor mai puţin decât dacă ar fi unul singur.

— Ce vrei să spui, Costa?

— Poate Măria Ta nu ştie, dar pe strada aceea pe care stăm noi, a fost o vreme când mai toţi oamenii au fost ucişi din porunca domnului acela falnic şi cu faţa crestată.

— A ducelui de Guise?

— Şi a reginei bătrâne, iertată fie-mi vorba, că de atunci orbi domniţa cea subţirică, de iese numai noaptea în grădină. A scăpat vie pe sub grămada de morţi şi nu ştiu de mai are mintea întreagă.

— De unde le-ai aflat pe toate, Costa?

— Din vorbe spuse şi din cele nespuse, Măria Ta. Şi nu-mi va fi inima liniştită, până nu vom ajunge acolo unde vrei, Măria ta.

— De ce, Costa?

— Aşa-mi spune mie inima şi capul. Ce o fi acolo, nu ştiu, dar asta mi-e datoria. Acuma pe aici e nelinişte mare.

— De ce?

— Păi Maiestatea Sa stă să moară de durere la urechea stângă. Să nu-i fi turnat careva vreo otravă, că aşa cum e de subţirel şi plăpând, s-a zis cu el.

Petru îngălbeni. Oare el aducea nenoroc pe unde

trecea? Murise regele Transilvaniei, al Poloniei şi împăratul Germaniei, după ce-i dăduseră speranţe cu toţii. Şi acum?

Visul lui avea să fie adevărat. Să plece iar pribeag în lume? Se sculă în capul oaselor.

— Costa, tu mai ai un şip?

— Am, Măria Ta.

— Când a fost să mor, tot cu el m-ai scăpat.

— De…

— Costa, du-te la regina-mamă, spune-i că vracii arabi sunt uneori mai pricepuţi decât cei de aici. Spune-i să încerce să-i toarne regelui câteva picături în ureche. Regele Franţei nu trebuie să moară. Nu vreau să moară.

— Mă duc, Măria Ta. Dar… dacă…

— Nu, Costa. Nu, dacă… eu cred că dacă tatăl meu ar fi luat asemenea doctorie cu el, acolo, în ţara lui, nu s-ar fi săvârşit nelegiuirea.

Trupul puternic al lui Costa se îndreptă de mijloc. Îşi netezi cu mâna stângă mustaţa groasă, ce-l făcea să pară mai aspru; îşi pipăi jungherul la brâu, şi ieşi pe tăcute, aşa cum intrase.

Urmă o zi de aşteptare, apoi regele se însănătoşi, spre nedumerirea adâncă a marelui maestru de ceremonii, care îşi făcuse planul doliului curţii, şi spre disperareh ducelui d’Anjou, ce încetase a mai compune sonete pentru Elisabeţa, căci se şi vedea rege al Franţei, şi atunci nu mai avea nevoie de poezii ca să-şi alăture un al doilea tron puterii lui. Numai că regina Elisabeţa nu ştia acest lucru şi cum se afla în acea perioadă de viaţă când prefacerile organismului predispun pentru ultima oară la dragoste, ofta îndepărtându-şi primele fire de păr alb, după nefericitul şi pipernicitul ei admirator, care cu câteva cuvinte, de altfel sincere, şi câteva mângâieri decente şi rafinate, trezise în ea senzaţii până atunci necunoscute.

Dacă Henric al VIII-lea s-ar fi putut scula din

mormânt să o vadă, s-ar fi speriat cât putuse să se asprească şi să-şi deformeze sufletul datorită lui. Dar nici nevasta repudiată, nici cele două decapitate, nici cele dispărute de moarte naturală nu se sculau din somptuoasele lor morminte pentru a-l acuza. Numai stafiile lor o vizitau, în vis, noapte de noapte, pe Elisabeţa, în castelul din Windsor, ori din Greenwich, şi în zadar luptaseră cu ele frumosul Leicester.

Cum în inima Elisabetei era atâta nefericire şi frământare, nimeni şi nimic nu le putuse înfrânge. Numai nefericirea şi frământările tânărului duce d'Anjou spărseseră un colţ din aspra carapace.

Dacă ar fi văzut-o cineva pe mândra Diana-Denise-Henriette-Genevieve de Saint-Heran, nu şi-ar fi crezut ochilor. Se afla într-o încăpere din apartamentele sale, în care se intra printr-o uşă secretă, mascată în spatele dulapului de haine.

O cameră înaltă, cu pereţii goi şi albi, luminată de un sfeşnic cu patru braţe. Înăuntru, un mic altar cu o bancă în faţă, de îngenuncheat şi pupitru de rezemat braţele, gueridonul cu sfeşnice şi două scaune de stejar cu spetează înaltă.

Pe unul din ele, şedea o tânără femeie cu părul negru, buclat, cu faţa albă şi trăsături regulate. Purta o rochie cenuşie. Alături, Diana, fără niciun fel de podoabe, cu figura aspră şi trăsăturile feţei adâncite, cu fruntea cutată şi ochii reci. Citea tare din paginile unei Biblii în limba franceză şi sublinia cu intonaţii scurte pasajele mai însemnate. Mici valuri de sânge se ridicau din obrazul tinerei, care, ridicând capul, arătă nişte ochi rotunzi cu apele moarte.

Glasul Dianei încetă; puse Biblia jos, se ridică şi o luă de mină pe Ana-Maria.

— Să îngenunchem acuma, surioară, şi să ne rugăm.

— Nu. Acuma nu mă pot ruga. Ar fi zadarnic. Nici

Mântuitorul nu m-ar auzi, nici eu nu l-aş putea implora. Mi-e inima tristă de moarte.

— Dar tu cum crezi că e inima mea?

— Diana, de ce umbli cu aceşti oameni care…

— Care l-au omorât pe Râul şi pe cei trei fraţi ai lui în faţa ta, pe când eraţi la amiralul Coligny; care te-au lăsat leşinată printre cadavrele lor, peste care au aruncat cadavrele altor gentilomi hughenoţi: care v-au azvârlit pe fereastră în iarba grădinii, unde te-au găsit peste o zi slujitorii. Nu am uitat nimic, Ana-Maria. Absolut nimic. Singurul bărbat pe care l-am iubit tot ei l-au omorât. Dar trebuie să supravieţuim.

— Tu te sacrifici pentru mine, Diana. O ştiu de mult. Altfel ai fi părăsit această ţară.

— Eu? Departe de Franţa? N-aş putea trăi, cu toate păcatele ei; unde să mă duc? În Spania, unde cruzimea şi fanatismul ţin de nebunie? De abia aşteaptă să se adune mai mulţi nemulţumiţi, ca să ne ocupe. Ei cred că dreptatea lumii stă în cumpăna săbiilor spaniole. În Anglia? Niciodată insularii nu ne-au iubit şi nu vreau să ne fie şederea acolo un lung prilej de umilinţe.

— În Ţările de Jos. Wilhelm a dat dovadă că ţine la tine.

— Unde spaniolii şi francezii se pregătesc, fiecare în felul lor, să intre cu armatele?

— Diana, de ce le vezi pe toate atât de întunecate?

— Fiindcă, Ana-Maria, în toată lumea asta te am numai pe tine şi nici tu nu vei putea trăi în alt loc decât în Franţa.

— O urăsc, Diana.

— Taci. Am urit-o în clipa în care am văzut elveţieni beţi, împuşcând francezi pe străzi; dar aceştia nu sunt Franţa. Am urât-o când călugării Sfintei Ligi, înfrăţiţi cu măcelarii şi scursoarea Parisului, în fruntea cărora se afla ducele de Guise, măcelăreau pe hughenoţi. Când am văzut-

o pe regina-mamă, trecând să recunoască morţii, fără durere, fără remuşcare. Dar nu aceasta e Franţa mea. %

— Atâţia gentilomi au fost amestecaţi în acest masacru!

— Religia a fost un pretext, dincolo de ea se ascundeau ambiţiile lor, dar gentilomii adevăraţi au murit, ca Râul şi ai lui; sau n-au dat curs acestor mârşăvii, ca fratele nostru. Şi aceştia sunt Franţa.

— Care moare…

— Numai dacă nu e destul de dibace, să se strecoare printre vremi.

— Ne-au luat averile…

— Încă nu pe toate. Şi această silnicie zilnică, prin sărăcie şi grija zilei de mâine, pe care o aplică el hughenoţilor, este o îngenunchere mută, de care eu, după ce te-am răpit morţii, te feresc acuma.

— Şi sufletul tău, Diana.

— Poate că sunt sortită iadului; eu nu mai am suflet; am trup şi minte. Ei cred că Diana de Saint-Heran trebuie să fie mulţumită că e vie şi nevătămată, că i s-a lăsat o aripă a palatului, în care să poată trăi, şi un pământ de unde să-i vină o arendă, cât să nu moară de foame. Că ar trebui să fie mulţumită să se mărite cu vreun gen

129

9 – Pribeagul tilom împovărat de copii sau un răzleţit în cine ştie ce provincie. Li se pare că nu am dreptul să cer nimic mai mult, că trebuie să mă pierd între oamenii şterşi şi neînsemnaţi, preocupaţi doar de hainele, servitorii şi veniturile lor. Să mă mulţumesc, ca o femeie ce sunt, să-mi găsesc un modest locşor între modeştii modeştilor; să nu fac nimic din ceea ce îmi place; să nu-mi iau nimic din ceea ce mi se cuvine. Proşti ei, proastă eu; orizont îngust ei, orizont limitat eu. Să nu am voie să ridic capul, că imediat vine să mă izbească…

— Diana… (Glasul Anei-Maria avea un accent

neobişnuit.) A fost odată un zvon în privinţa prinţului de Conde şi a mamei noastre, nu te-am întrebat niciodată… Iartă-mă, pentru mine mama a fost o sfântă.

— Să rămână sfântă, chiar dacă în viaţa ei ar fi existat şi vreun prinţ de sânge regal.

— Atunci… tu…

— Eu, tu, suntem copiii mamei noastre şi ai contelui de Saint-Heran. E de ajuns în faţa legii şi a bisericii. Tu vei merge în rai, şi eu, în cazul cel mai fericit, în purgatoriu, poate tocmai pentru că a trebuit să fiu şi bărbat, şi femeie în aceste vremi.

— N-or să existe altele mai cumplite.

— Fii liniştită. Pot să fie şi ou mult mai rele, şi încercările noastre de acuma să pălească pe lângă cele ce vor veni. Dar fiecare vreme, cu blestemul ei. Pe cel al vremii noastre îl cheamă Filip al II-lea.

— Şi Caterina de Medicis, şi familia de Valois, şi Henri de Guise.

— Dacă am sta să-i înşirăm pe toţi, am face o Biblie; a trebuit să învăţ să mă rog, ca să pot trăi în mijlocul lor. Şi uneori îmi e scârbă de mine. Eu port greul Bastiliei în sufletul meu. Dar nu te teme, odată şi odată voi fi liberă. Cât despre Henric de Guise, mă gândesc uneori că poate e la fel de nenorocit ca şi noi şi se zbate, în felul lui, ca să-şi afle un rost vieţii acesteia.

— Te prăbuşeşti singură.

— Ascult de legile vremii noastre şi mă răzbun în felul meu.

— Din pricina aceasta nu mă pot ruga.

— Să te rogi. Anticii trăiau după legile timpului lor. Nu-ţi aduci aminte ce spunea perceptorul fratelui nostru?

— N-au cunoscut învăţătura Mântuitorului…

— Crezi că au fost mai nefericiţi decât noi? S-au bucurat în viaţă de tot ceea ce le-a trebuit. După ce va pleca acest prinţ pribeag, care e la fel de singur în inima

lui ca şi noi, palatul îmi va reveni din nou în întregime.

— Să plecăm la Dijon.

— Dijonul, fără fratele nostru, va fi tot un rug pentru noi.

— Rugul e aici şi totuşi tu-l plângi pe duce şi te împaci cu regele. De ce, Diana? De ce?

— Pentru că eram la Margareta de Valois când Henric a pârât-o reginei mame şi lui Carol că-l iubeşte pe ducele de Guise.

— Adevărat?

— Unul din puţinele adevăruri în atâta bârfeală. Şi chemând-o pe Margot în apartamentele regale, au bătut-o amândoi crunt, ca să nu facă vreo mezalianţă.

— E groaznic ceea ce spui.

— Nimic nu e groaznic. Când a revenit în camerele ei, pe sub mantie avea rochia sfâşiată, vânătăi pe trup şi părul ciufulit. Ducele de Guise, temându-se să nu-şi piardă capul, s-a însurat într-o lună. Apoi Margot a fost silită să-l ia pe prinţul de Navara.

— Şi tu ai văzut-o! Ai putut să-i vii în ajutor?

— Am spălat-o, i-am pus comprese şi am ajutat-o să-şi schimbe rochia, fără ca domnişoarele suitei sale să bage de seamă ceva. E prima oară că spun acest lucru.

— Şi regele ţi-e recunoscător?

— În parte; datorită lui s-au făcut două căsnicii nefericite şi a fost ca un blestem pentru Margot.

— Mă înspăimânţi. De ce?

— Fiindcă, închizându-şi porţile inimii, a descoperit legea trupului, şi aceasta nici nu iartă, nici nu se iartă.

— Diana!

— Nu te speria; fiecare-şi caută puterea de a trăi într-un fel, altcum oamenii s-ar atârna singuri în spânzurătoarea de la Montfougon. Azi, Caterina mă trimite la Ru. gieri, cu prinţul Petru; vrea ca acesta să-l asculte. E de fapt sigură că boala de ureche a lui Henric se trage din

vrăjitoriile lui Ruggieri. După aceea vor veni acolo parfumeorul reginei şi un ostaş; primul să ia preparatele cerute, al doilea să-i puie în faţă scrisoarea regală, prin care i se porunceşte să părăsească Parisul în două zile şi i se indică Marsilia, ca oraş unde are voie să locuiască.

— Mai citeşte-mi o dată cartea lui Iov, Diana.

— …Şi a fost un om drept-credincios, pe numele lui Iov, pe care Domnul Dumnezeu a vrut să-l încerce…

Ana-Maria asculta, plângând încetişor.

f în vremea aceasta, Petru, sosit de la Blois lw intra prin lunga galerie plină de portrete a palatului de Guise, din strada. Orléans. Din lungul zidului, îl priveau chipuri împietrite, dintre care cele mai vechi dăinuiau dinainte de războiul de 100 de ani, din epoca lui Carol „cel iubit”, străbun al casei de Valois numit astfel de poporul Parisului. Suferind de o nebunie ce-l făcea să-şi omoare oamenii din suită, căuta apoi, când îşi venea în fire, să-şi răscumpere păcatele prin numeroase binefaceri. Cum fusese un bărbat tare frumos, şi populaţia nu-i cunoştea cumplita boală, se bucurase de iubirea ei.

La capătul galeriei, unde escorta rămase cu gentilomii ducali, Petru fu izbit de tabloul lui Fouquét, ce arăta tocmai intrarea acestui Carol al V-lea, cu soţia şi alaiul său, în Paris, prin poarta Saint Denis, pe frontispiciul căruia se afla statuia decapitatului martir Denis, purtându-şi capul în mâini.

Petru se scutură, ca de o presimţire rea.

Fu primit în salonul cel mare, unde se afla numai Henric de Guise, îmbrăcat sobru. Bogatul lui păr castaniu, fruntea boltită; ochii cenuşii dădeau chipului său ceva autoritar şi rece. Pe zidul de deasupra jilţului său trona un crucifix de lemn de abanos, pe care se chinuia trupul de fildeş al Mântuitorului. O panoplie mare acoperea peretele. De cealaltă parte, portretul în mărime naturală al tatălui său, cu o atitudine de dispreţ şi o expresie sfidătoare în

ochii cu pleoape grele.

Petru fu poftit să ia loc, apoi ducele i se adresă, cu vorbe îmbietoare:

— Prea Sfinţia Sa v-a recomandat prin cardinalul Salviati în mod deosebit.

— Înalt Prea Sfinţia Sa mi-a făcut cinstea de a mă trimite la Senioria Voastră.

— Nu eu sunt cel dintâi principe al Franţei, poate sunt cel mai devotat. religiei. Am fost înştiinţaţi că i-aţi vorbit despre proiectul unei cruciade împotriva păgmului. Aici, câtă vreme avem erezia la noi în ţară, nu ne putem gândi la altceva. Se pare că şi Alteţa Voastră are multe bune intenţii faţă de adevărata credinţă. De ce e nevoie să plecaţi atât de departe?

— Dacă mi se înlesneşte să iau domnia ţării mele, vă voi fi acolo mult mai folositor.

Buzele lui Henric de Guise se subţiară, el însuşi păru ca o lamă de pumnal.

— Nu am prea multă încredere în răsăritul acela, unde aliaţii regelui, turcii, îşi întind stăpânirile. Se pare că pentru ei, ideea de credinţă, lege şi dreptate nu prea este cunoscută. Poate ar fi mai bine să se afle valoarea adevărată a Alteţei Voastre întâi aici, printr-o faptă de arme…

Lui Petru îi veni să răspundă că aceste valori morale sunt greu de întâlnit înăuntrul mai tuturor hotarelor, dar se stăpâni la timp şi-i răspunse liniştit:

— Distanţele schimbă perspectiva ochiului şi a gândului; cred că Michelangelo nu s-a înşelat când a vorbit astfel.

— Dar el a avut libertatea alegerii; Alteţa Voastră e sigură că va întâlni vreo libertate, alta decât aceea de a se supune? 1

— Înalt Prea Sfinţia Sa m-a încurajat, îmi va sta alături.

— Cu atât mai rău pentru Domnia Voastră.

— Apoi e Franţa…

— Iartă-mă, Alteţă. Franţa e departe, şi dacă sunteţi de mai mult timp aici, vă puteţi da seama că într-un regat cu două religii, cu spaniolii în coaste şi englezii peste Marea Manecii, ar fi multe de spus!

Despre puterea şi prietenia regelui nu rostise nicio vorbă, despre politica reginei mame niciun cuvânt. Era ca un al doilea cârmuitor, dar mult mai conştient de greutăţile şi primejdiile ce pândeau Franţa şi mai cu seamă conştient de ura iscată între cei doi fraţi Valois, dintre care Caterina părtinise în mod necinstit pe fiul favorit.

Petru îşi dădu din nou seama că ducele e mai deştept, mai energic şi la fel de puternic ca şi regele. Ostaşii înarmaţi ce făceau de gardă în curtea largă a palatului, neţinând seama de edictul dat, prin care se interzicea purtarea de arme de către seniori şi oamenii lor înăuntrul Parisului, o dovedeau din plin. Parisul era mai mult al acestui vlăstar îndrăzneţ din casa de Lorena, decât al stăpânului Luvrului.

— Eu am încredere în puterea Franţei şi în steaua mea, răspunse Petru.

— Cred că Maiestatea Sa v-a întărit această Convingere.

Lui Petru nu i se roşiră obrajii; îi păruse firesc să primească bani de la familia Valois. Ştia că la această se gândise Henne de Guise.

— Da, se învoi el. Averile mele de drept sunt în ţara mea.

— Care-i foarte departe. Pentru început, îmi veţi îngădui să vă trimit mâine, printr-un gentilom de-al meu, o mie de scuzi de aur.

Dunăreanul primi cu bucurie acest dar, ce întrecea cu mult pe cel regal, pe care, curios lucru, îl prefera în adâncul inimii lui, tocmai pentru că Henne de Valois îi păru

a fi cel mai slab.

Petru nu judeca cu mintea, ci cu inima, şi-i. Se părea normal să-l accepte, aşa cum e, pe regalul vlăstar efeminat al Caterinei. îl simţea suferind şi neputincios a se smulge din ceva tragic şi dureros, ce-i umezea atât de repede privirea. I se părea, făcut cum era din contraste ciudate, o imagine a Parisului, a insulei Sfântului Ludovic. Pe de o parte se înălţa palatul lui Ludovic al VI-lea, cu Sfânta Capelă ce creştea în sus ca o spumoasă dantelă de piatră, din care răsunau coruri serafice, în timp ce spre promontoriul ei, în păşunea întinsă, turme de vaci şi oi rumegau belşugul ierbii, păzite de păstori cu chipuri brutale, iar dincolo de insulă, creşteau acoperişurile ascuţite ale oraşului, cu casele strânse unele într-altele, semeţe şi ascuţite, printre străzi întortocheate şi înguste, unde noaptea era primejdios de mers în întuneric, căci forfoteau de hoţi şi ucigaşi, dar şi ziua drumul trebuia ales cu băgare de seamă.

Pe când Henne de Guise semăna cu o cetate unitară, puternică, inexpugnabilă.

În strada Orléans, se opri o trăsură, din care coborî o femeie învăluită în mantie, cu gluga trasă, şi un senior tânăr, care izbi de trei ori inelul greu de aramă în uşa masivă. Erau Diana de Saint-Heran şi Petru, fiul lui Pătraşcu Vodă.

Se auziră paşi grăbiţi, şi un bărbat negricios, subţire şi înalt, cu sprâncene stufoase, nasul acvilin şi început de chelie, după ce privi printr-un mic geam, deschise şi le dădu drumul înăuntru.

Era celebrul Coma Ruggieri, astrologul.

— *Buona sera*, spuse el scurt, făcând celor doi vizitatori loc să intre. Am fost vestit că veţi veni, şi în seara aceasta augurii sunt propice citirii lor.

Petru şi Diana urcară pe scara strâmtă şi întortocheată ce ducea la etajul I, pe care-l depăşiră,

urmaţi de Coma, ajungând într-o încăpere lungă şi joasă, aşezată sub acoperiş. Un fel de pod, transformat în laborator şi bibliotecă.

Diana ştia că după condamnarea la galere şi după iertare, singura parte din casă care-i rămăsese astrologului era aceasta, şi aici îşi mutase o parte foarte mică a lucrurilor şi instrumentelor sale. Un covor negru, cu desene cabalistice, galbene, acoperea toată lungimea; un pat oriental, cu învelitoare de catifea neagră, cu bogaţi ciucuri galbeni trona lângă o ferestruică. La picioarele patului, o măsuţă scundă, cu picioarele argintate, pe care era un ceas într-un craniu de fildeş. Două scaune joase, lângă masă. Un dulap de lemn de nuc, plin cu cărţi. O perdea despărţa a treia parte din încăpere. Colţul acela era plin cu sticle, care aveau gâtul ciudat de lung, prin care ieşeau afară nişte panglici de sticlă; alte vase transparente, cu gât şi toartă răsucită, unele burduhănoase cu nişte şolduri dolofane, altele aidoma şerpilor căţăraţi pe creangă, unele aducând a chipuri sau trupuri de oameni şi animale, altele ca nişte căpăţâni mai mici de zahăr. Păhărele de toate mărimile, ceşti de metal ce şuierau, creuzete şi retorte, iar în fund de tot un cuptor de alambic. Pe fâşii de hârtie, pictate, nume neobişnuite ca: Pasărea lui Hermes, Fenixul, Boul Apis. Într-un mic cuptor, se topeau nişte monede, bucăţi de argint cu efigii pe ele.

Coma trase perdeaua, pe care erau desenate elemente ale Cosmogoniei emisferului boreal. Tocmai răsăreau stelele. Luă o lunetă, pe care o scoase printr-o lucarnă, şi începu să cerceteze cerul.

— Se apropie, se îndepărtează, fugare-s stelele, fugară soartă. Zodia leului îşi poartă strălucirea, datorită înţelepciunii lui Jupiter. Zodia fecioarei e în cumpănă. Totul vine ca fulgerul, din scânteierea lui Saturn. De două ori luminează clin altă lumină. Trei constelaţii se suprapun şi

fac una singură. Apusul a fost prea sângeriu, se reflectă în stele. Luna îşi trage puterea din flacăra ei roşie de furtună. Racul trage înapoi leul. Gemenii pier în adâncuri. Nici gemenii, nici fecioara nu au putere. Zodia scorpionului e singura care se întinde, se lărgeşte, acoperă, cuprinde, pătează, mutilează, desfigurează. Bărbatul nu mai e bărbat, ci femeie, ceea ce e firesc devine nefiresc, rostul vieţii îşi pierde sensul, bucuria firească e nefirească. Scorpionul suge o vlagă ce n-ar trebui suptă. Sămânţa devine putredă şi nefolositoare. O bolnavă otravă roade încet puterile. Fecioara ţine cumpăna. Numai mintea mai rămâne trează. Când fecioara va adormi, zalele se vor îmbrăca, sub semnul lui Saturn. Până atunci, berbecele îşi va înfige de două ori coarnele în doi eunuci, iar Henric va fi cel mare, galantul, viteazul cu două regine.

Astrologul se opri, îşi şterse fruntea, trase luneta înăuntru.

— Spuneţi-i reginei să se ferească de Montauban, Sancerre, Albi şi Castres. Nimic nu are putere contra casei ei, cât va trăi ea. Răzbunarea lui Coligny ar veni după. În fine, spuneţi-i că prinţii de sânge regal vor avea şi ei biruinţa lor. Nu atât Montpensier, cât Burbonii. Burbonii au o stea sfâşiată, sângerie. Tot scorpionul cu taurul vor birui pe pământul Franţei. Să nu-i fie teamă reginei nici de ziua de azi, nici de cea de mâine, ci de alta, pe care nu o va mai apuca; după ce soarele va orbi pământul şi se va orbi pe el însuşi, arzându-se în focul lui.

Petru şi Diana crezură că au o criză de halucinaţie: acest om care vorbea ca*” din adâncul unui vis.

— Şi ce să-i mai spunem reginei Caterina? întrebă Diana.

— Să nu-i fie teamă. Cât trăieşte ea, va trăi familia de Valois. Daţi-i din partea mea amuleta asta.

Şi scoase dintr-un dulăpior un medalion cu o femeie goală, aşezată între constelaţia Taurului şi a Berbecului, cu

numele lui Jehova sculptat în relief.

— Să o poarte şi să nu o scoată de la gât cât va trăi, iar la moarte să o ducă cu ea, căci nu are putere pentru nimeni altul. Apoi îi spuse Dianei: Dumneavoastră sunteţi rugată să rămâneţi ultima. Făclia e aprinsă dincolo.

Diana se duse şi se aşeză pe unul din scaunele de lângă geam.

Atunci Coma trase perdeaua.

— Alteţă, spuse el lui Petru, care fără voia lui tresări. Te-a trimis regina mea la mine, semn că te preţuieşte mult. Deşi simt că zilele mele în Paris sunt numărate, nu-s supărat şi îţi voi spune adevărul. Trecutul îl ştii, prezentul îl cunoşti, viitorul l-am citit în stele. E unul singur, aici sau pe malul mării. Cerul va fi la fel de albastru, oamenii la fel de răi, corupţia la fel de mare şi nu va fi om de frunte care să nu facă greşeli şi să nu piardă măsura. Balanţa nu iartă, clipele trec ca fulgerul, duşmanii cresc ca ciulinii, şi rădăcinile bune sunt numai acolo unde castanul şi le înfige în adâncime.

— Nu înţeleg, şopti Petru.

— Vei înţelege cu vremea, Alteţă. Ai inima neliniştită, deşi aici ţi-ai găsit limanul. Vei prinde după ceea ce alergi, dar fereşte-te de cetatea de piatră, fereşte-te de vorbele tale, de visele cu ochii deschişi şi mai cu seamă de panglicile negre de mătase. Cine suferă de cezarită trebuie să aibă simţurile duble.

Lui Petru îi veni să surâdă.

— Nu surâde, Alteţă, îi spuse ormil posomorându-se. Coma Ruggieri nu glumeşte niciodată. Nu trebuia să fi stat în strada Bethizi. Duhurile morţilor sunt prea numeroase acolo. Ai suferit mult, Alteţă, ai mâncat multă pâine amară şi n-ai plecat capul. Nu-l pleca nici de aici înainte. Am să-ţi dau o amuletă. Poart-o.

Şi-i scoase un lănţug ciudat, cu două semilune cu cornul sfărâmat şi un medalion, cu un turn de castel, cu un

scris necunoscut pe el.

— Fereşte-te de leu. Poartă-l şi ai încredere.

Petru îi lăsă o pungă cu bani, dar Coma i-o dădu înapoi.

— Nu. Mulţumesc. Nu de la Alteţa Voastră, a cărei stea e strâns legată de cea a dinastiei Valois. Cât va ţine Valois puterea, să nu pierzi nădejdea, trăieşte şi te prăbuşeşte, cu stelele destinului legate între ele. Fi-ra-ri, silabisi el, ciudat.

Petru crezu a pricepe că va avea mult de trăit şi multă cinste de aşteptat, aşa că trecu cu faţa senină după perdeaua de unde acum intra Diana. Abia atunci desluşi înţelesul cuvântului Firari şi se tulbură. Se aşează în colţul cel mai îndepărtat.

— Astrele şi-au spus cuvântul, de cum ai intrat. Urăşti, te prefaci, te jertfeşti şi suferi, îi spuse scurt italianul, zbârlindu-şi sprânceana dreaptă, cu fire lungi, ce-i veneau peste pleoape. Femeie cu suflet de bărbat, cu purtări de bărbat. Arzi pe unde treci şi-ţi face plăcere. Arunci veninul inimii tale în jerbe ademenitoare; uneori te prinzi în laţ, alteori nu. Vrei să trăieşti cu orice preţ, deşi fiecare gând al tău e un pumnal. Ţii o moartă vie în casa ta. Loveşte-o cu ciocănelul de argint în partea stângă a capului, măsurând de la tâmplă o palmă deasupra urechii. Are un cheag de sânge pe creier; groaza a fost partea ei. N-o lovi nici prea tare, nici prea încet, ci cum ar cădea singură pe ceva mai tare. Atunci va scăpa de cheag, şi tu te vei mai linişti. Nu-ţi mai este sortit niciun fiu al Franţei, dar nici Franţa n-o vei părăsi. Eşti ca musca în plasa păianjenului. Nici nu te vei călugări, ţi-e silă de biserică. Dar îţi vei găsi singură drumul, cum şi l-a găsit *„ce petit Conde, qui toujours chante, toujours rit et embrasse toujour*s să *mignonne*”.[22]

22 „acest micuţ Conde, care întotdeauna cîntâ, totdeauna rîde şi îşi îmbrăţişează mereu iubita“, (fr.).

Acest refren de cântec, pe buzele lui, suna ciudat şi straniu, înfiorând-o pe Diana.

— Dă-mi rozariul.

Diana i-l dădu. Coma scoase o pulbere albă din dulăpior, deschise inima de argint, unde în fund era chipul Maicii Domnului, şi o umplu cu praful sidefiu.

— Vei avea castelul, pământurile, onorurile şi pătimaşa, dar scurta dragoste a unui bărbat, care, asemeni ţie, se va lupta cu soartă. În vinele tale, doamnă, curge un sânge princiar, pe care-l ascunzi, din pietate pentru morţi şi din dispreţ faţă de vii. Dar sângele acesta îţi e stăpân şi călăuză; prin el te în genunchi, prin el te purifici. Înţelegi mai mult decât ceilalţi, vezi mai mult decât trebuie, suferi mai puternic, dar vei birui, tu şi casa din care faci parte. Fiindcă mă izgoneşte, Caterina nu va şti niciodată adevărul despre tine. Şi acuma, duceţi-vă. Am

!

obosit. Stelele nu-mi sunt favorabile, şi eu voi avea drum lung de făcut.

Diana se înfiora şi ieşi urmată de Petru, coborând melcul scării.

¿iMaiestatea sa Henric se trezi ca de obicei «târziu. Colica nefritică îl supăra rău în ultima vreme. În ajun avusese o zi grea; trebuise să înfrunte parlamentul, care interzisese teatrul, sub motiv că învaţă la adulter şi desfrâu tineretul, că depărtează populaţia Parisului de la obiceiuri cuviincioase. Într-una din reprezentaţii, un actor folosise o oală de noapte pe scenă şi spusese cuvinte de o asemenea trivialitate, încât femeile cinstite fuseseră scoase din teatru de soţii lor. Mai fusese învinuit teatrul că nici măcar nu reprezintă adevărul vieţii când satirizează şi că strică bunul gust, prin producţii voit mincinoase şi dăunătoare. Regele trebuise să se lupte cu ei, ca să le impună punctul lui de vedere, dar în acelaşi timp obliga şi teatrul la un program mai moral, aşa cum ceruse şi

Caterina de Medicis.

Avusese supărări şi cu clerul, din ale cărui venituri luase pentru visterie şi pe care-l forţase a-i plăti încă o dijmă extraordinară.

Mai aflase că prinţul de sânge, hughenotul Conde, traversase Parisul deghizat, bătându-şi joc de el, regele Franţei, care, dacă ar fi îndrăznit, ar fi pus un premiu pe capul lui. Şi acuma, prinţul de sânge regal refugiat în Picardia, în cetăţuia întărită La Fere, se aliase armatei protestante din nordul ţării.

Tare ar fi vrut să poată agăţa în spânzurătoarea de la Montfau Qon pe cei care au îndrăznit să-i ajute lui Conde trecerea prin Paris. Dacă ar fi ştiut că eterica şi suava Isabella de Limeuil, una din domnişoarele de onoare ale reginei mame, nu numai că-l ajutase, dar îşi împărţise cu el şi culcuşul, ar fi fost înmărmurit. Însă regilor nu le e dat să cunoască totul, şi poate de aceea dorm liniştiţi. Altcum, şi-ar trece nopţile numai în coşmaruri.

Se mai zvonea că iscusitul lui cumnat din Navara nu ar vrea să mai dea înapoi cele paisprezece localităţi ce le avea fortificate în Franţa şi că s-ar grăbi să se înarmeze. Aici e capul lui Margot. „O soră mai am în viaţă şi aceea mă urăşte, ca şi ducele d'Anjou. Există o singură fiinţă de a cărei dragoste sunt sigur – îşi spuse Henric – regina-mamă. Apoi, trei oameni care cred în mine: Joyeuse, d'Epérnon şi prinţul acela pribeag, care ba ar vrea să lupte în contra turcilor, ba ar vrea să se întoarcă în ţara lui, aflată sub stăpânirea lor. Eu l-aş trimite contra hughenoţilor". Primise în această săptămână o scrisoare ce la Eremia, patriarhul din Constantinopole, care-l ruga să sprijine pe Pătraşcu, „prinţ şi despot al Ţării Româneşti". Îşi aminti de vremea domniei lui în Polonia şi fu mulţumit de a se afla în Franţa, cu toate greutăţile în care se zbătea.

Îşi spuse că datorează aceasta Caterinei, care bate mereu drumurile ţării pentru el. Totuşi, între ei doi era

acuma o perdea, prin care li se întâlneau sufletele. Regina-mamă cunoaşte viaţa lui, sau se face a nu şti? Joyeuse? Şi-l va face cumnat. D'Epérnon? îl va da în căsătorie pe sora cea mică a reginei Luisa. Aşa îi va avea alături, şi ei trei vor fi nedespărţiţi.

Îşi scoase mănuşile fine, unse ou vaselină parfumată, cu care dormise noaptea. Îşi pipăi cu grijă mica pérucá, pe care o purta de când îi căzuse o parte din păr, în urma bolii contractate la revenirea din Polonia, apoi deschise ochii, dând semn de sculare. Joyeuse veni spre Henric. Semăna cu Arhanghelul Uriel, înainte de prăbuşire.

Henric îl primi, pentru prima oară singur, pe Petru. Era gata îmbrăcat şi ceru să i se înfăţişeze, înainte de a merge la liturghia de amiază. Şedea în jilţul din anticameră şi-l aştepta. Un tânăr obosit, cu cearcăne în jurul ochilor lungi, ca şi cum nici somnul nu ar fi putut să scoată lâncezeala şi obsesia ce veneau. dinlăuntrul fiinţei lui.

Cu mâini şi picioare de femeie, cu privirea filtrată uşor şi totuşi scânteietoare, Henric al III-lea era un senior fin şi îngrijit, dar după şapte ani de domnie încă nu se impusese ca rege al Franţei.

Aşa îl găsi Petru când veni.

— Medicii spun că datorită doctoriei trimise mi-ai scăpat viaţa. Am vrut să-ţi mulţumesc.

Petru îşi reaminti că nu-l mai văzuse pe rege de la Saint Germaine. Iar acuma era în preajma sărbătoarei de Quasimodo sau Duminica Tomei.

— Era de datoria mea, Sire.

— Eşti întotdeauna atât de spontan?

— Când îmi spune inima, Sire.

— E singurul cârmuitor?

— Uneori da, şi întotdeauna în cazul Majestăţii Voastre.

— Şi totuşi nu eşti supusul meu.

— Nu, Sire.

— Mi-au scris Patriarhul de Constantinopole şi Cardinalul d'Este, rugându-mă să te sprijin. Te iaci iubit de oameni, prinţe.

— Nu ştiu dacă aceasta e o calitate sau un defect.

— De ce?

— Pentru că un conducător trebuie şi temut, şi mie îmi lipseşte această trăsătură; pentru că la fiinţele cu firea deschisă şi…

— Înţeleg. Dar pentru că ai vorbit de sinceritate…

— Da, Sire.

— Ai fost la ducele de Guise?

— Da, Sire.

— Şi…

— Mi-a promis sprijinul şi mi-a trimis acasă o mie de scuzi de aur.

— E un dar regal.

— Da, Sire.

— Care nu te-a ataşat casei lui?

— Sire! Eu am venit la Majestatea Voastră. Eraţi cu seniori mari… şi greu de mulţumit. M-aţi făcut egalul lor prin primirea, bunăvoinţa şi grija regală.

— Aşa. Plenric tăcu o clipă, aranjându-şi colanul de aur peste haină. Ce-ar fi atunci să-ţi fac o propunere?

— Ascult, Sire.

— Nu ţi-ar place să vămii în Franţa?

Ochii lui Petru priviră în adâncul lui. Asta înseamnă Parisul, Diana, poate totul – azi, dar mâine? îl pătrunse o nostalgie, ca un dor sfâşietor după ceva ce dacă nu s-ar împlini şi-ar simţi viaţa sfâşiată în două. Rămânând aici, era ca şi cum ar fi fugit dintr-o luptă, înainte de a obţine victoria.

Henric îi respectă tăcerea. Spuse doar:

— Am nevoie de seniori, care să-mi spună şi ceea ce gândesc ei, nu să fie numai ecoul meu.

Petru nu-şi dădu seama cum îi ţâşni răspunsul.

— Dar hughenoţii nu-s ecou!

— Hughenoţii răspund mai mult reginei mame decât mie. Aşa cum eu am răspuns Poloniei, în felul meu. Gândeşte-te că această Vlassie e mai mică, mai întunecată decât Sarmaţia.

— Sire, copilăria, tinereţea mea au fost triste şi întunecate; poate că lumina mă sperie mai mult decât întunericuh Poate că mă gin dese să aduc lumină în întuneric.

— Un fel de călugăr cu spadă?!

— Da, Sire, dacă-mi ajută Dumnezeu; un om are un vis sau un ţel în faţa lui, aşa cum Voi aţi visat să reveniţi în Franţa, şi dacă nu vă atingeaţi ţelul nu vă găseaţi liniştea.

— Şi dacă nu izbuteşti?

— Atunci o să-mi daţi voie să mă bucur de a mă întoarce la Majestatea Voastră, după ce voi fi încercat totul, dar cinstea ce mi-aţi făcut-o azi va rămâne în inima mea, ca s-o încălzească. Când un rege al Franţei îţi face favoarea de a te chema în preajma lui, e ca şi cum ţi-ar da un regat.

Henric îl privi cu luare aminte. Petru şedea înaintea lui, puternic, înalt, amintindu-i într-un fel de seniorii Poloniei. îi citi sinceritatea din privire şi se bucură în adâncul inimii. I-ar fi plăcut să-l timeată cu oştile ce aveau să înfrunte pe îndrăzneţul lui cumnat navarez. L-ar fi trimis pe Quelus prin pe Maugiron, ori pe Livrat, acei minunaţi duelişti şi războinici, dar i-au ucis în duel oamenii lui de Guise, încă de anul trecut, iar pe fratele lui, ducele d’Anjou, în niciun caz nu l-ar fi pus în fruntea armatei, de frică să nu se-alieze cu navarezul, întorcând armele contra lui. Vor pleca patru dintre cavalerii ordinului, dintre cei mai destoinici, ca să scrie cu spada convenţia la conferinţa de la Nerac, făcută de regina-mamă cu Henric de Navara.

Audienţa luă sfârşit, dar plecând la liturghie, regele îi

dădu voie lui Petru să-l însoţească, ceea ce miră mult pe gentilomii curţii. Pe drum, îl pofti să locuiască la castelul de la Blois, ceea ce însemna că Diana îşi recăpăta întreaga moştenire a fratelui.

Af Vechii greci aveau muntele Olimpului, e pe care dincolo de nouri îşi închipuiau zeii locuind pe creste nevăzute de vreun ochi muritor. De acolo le veneau durerile, bucuriile, spaimele şi alinările, căci zeii, trăind asemenea oamenilor, cu prietenii şi duşmănii, cu patimi şi înşelăciuni, erau un fel de protectori uriaşi ai sorţii.

Dar vremea anticilor trecuse, şi într-un fel revenise totuşi. Omul simţise nevoia să-şi aducă divinitatea cât mai aproape de el ca reprezentare şi cât mai departe ca ideal. Aşa crescuse Catedrala Maicii Domnului din Paris. Ca un vis uriaş de înălţare a doua secole de muncă.

Caterina de Medicis se mirase când i se spusese că s-ar putea ca în curând să fie terminată biserica Saint Merri, la care se lucra doar de cincizeci de ani.

— Aşa de repede? Acolo trebuie să i se dea omului tot ce nu are în viaţa de toate zilele; frumuseţe, să-i incinte ochiul; măreţie, să-i copleşească sufletul; încântare, să-i moaie inima şi desăvârşire, care să-l amuţească.

Notre Dame, cu cele patru etaje ale ei, cu turle şi săgeţi creştea: cea mai desăvârşită minune, ţâşnind spre nouri, deopotrivă cu muntele Sfânta Genoveva, patroana Parisului. Acolo îşi aveau lăcaşul toţi sfinţii Paradisului, de la Vechiul la Noul Testament. Reînviate în piatră, scenele biblice prindeau viaţă şi prin cele trei sute şaizeci şi cinci de figuri ale celor trei sute şaizeci şi cinci de sfinţi ai anului, sculptaţi pe frontispicii, pe uşi, în firide, pe pereţi sau în galeria coloanelor: toţi se rugau pentru nefericiţii şi puţinii fericiţi ai ţinuturilor Franţei.

Chipuri dumnezeieşti, figuri ascetice, inspirate, trudite, fericite, extaziate, chinuite ori nepăsătoare, de sfinţi şi sfinte, rugau cerul pentru această preachinuită,

neînţeleasă şi trecătoare viaţă pământească, pentru a putea fi îndurată până la sfârşit cu răbdare şi fără blasfemie. Şi în ajutorul lor, mai veneau incendiile, epidemiile, foametea sau războaiele, ca să mai scurteze din această „vale a plângerii”, ce se cheamă trecerea prin viaţă.

Aşa că oamenii, în felul lor, adorându-şi sfinţii, îi ajutau fără să-şi dea seama. Iar aceştia, curaţi şi nemişcaţi, privegheau Parisul de la înălţimi ameţitoare, de unde priveau peste marea piaţă goală ce se întindea în faţa Catedralei, sub blânda binecuvântare a chipului Mântuitorului, a cărui privire avea adânca tristeţe a unei atât de mari înţelegeri a omenirii, încât raza speranţei străbătea sfioasă, trecând prin focul jertfirii.

În adâncul nesfârşit al Catedralei, sus, dincolo de treptele de piatră, dincolo de cele trei uşi sculptate, în lumina cernută prin cele trei rozete şi geamuri cu vitralii atât de măiestrit alcătuite, încât puteai crede că de undeva e pus în mişcare un joc de lumini care îmbină amurgul cu noaptea şi răsăritul cu apusul soarelui; acolo, unde înălţimea copleşea omul, şi adâncimea de perspectivă îl făcea să se simtă mic; splendoarea covoarelor uriaşe să calce sfios; mulţimea nenumărată alăturalnicelor altare să-l zăpăcească; nenumăratele plăci şi embleme funerare din zid să-l înspăimânte; numărul nesfârşit al stranelor sculptate în lemn ales, ce duceau la altarul principal, unde, în fund, cioplită în marmură, Nefericita mamă îşi ţinea fiul mort în braţe, privegheată de sfeşnicele în care ardeau zeci de luminări, să-l zguduie; orga ce-şi înălţa glasul părând că porneşte din adâncul zidurilor de piatră să-l cutremure – totul făcea din acest lăcaş o inimă a Parisului.

Sângeroşii parizieni ai ligii catolice, înflăcăraţii parizieni care-l slăveau pe ducele de Guise, fiul şi tatăl, aproape cum slăveau neschimbata taină a Sfintei Euharistii, adorau pătimaş pe Sfânta Genoveva,

apărătoarea lor, a cărei imagine, întruchipare a perfecţiunii, îi umplea de extaz. Adorau cu pietatea apostolii, ce-şi plimbau privirile în adâncul suferinţei omenirii, fără a le spune să îndrepte greşelile cu spada. Se închinau lui Saint Benoît, lui Saint Hubert, lui Saint Laurent, lui Saint Dénis, Saint François, Saint Louis, care uneori aveau chipuri ce semănau cu imagini întrezărite în vis. Priveau spre chipurile stranii ce împodobeau cornişele de la ultimul, cât, surâzând batjocoritor de la acea înălţime; ascultau glasul clopotelor răsfrângându-se deasupra oraşului, izbindu-se de alte turle, prelingându-se pe acoperişuri, învăluind mica incintă în care locuiau călugării, în cele câteva zeci de încăperi din spatele catedralei, şi erau mulţumiţi.

Dacă le-ar fi spus cineva că în Grenada, din ţara Spaniei, cu şapte secole în urmă păgânii mauri făcuseră nenumărate băi pentru locuitori, că pe străzi se aflau caldarâme de piatră ţinute mereu curate din apa multiplelor fântâni, că noaptea se putea merge fără frică pe uliţele luminate, ei nu ar fi crezut. De fapt, nici nu cereau acestea sfinţilor lor; nu cereau nici starostelui din Hotel de Ville. Pe acesta, în trăsurile lui, cu echipaje strălucitoare, în mijlocul castelelor în care-şi ducea viaţa, nici măcar nu-l străfulgerase gândul că în spatele Luvrului e primejdios să mergi noaptea fără însoţitor, din pricina întunericului şi a hârtoapelor; că pe străzile lăturalnice, gospodine lăţoase ieşeau în plină zi şi-şi goleau găleţile cu lături şi gunoaie pe unde se nimerea.

Parizienii nu cereau sfinţilor minunea unor caldarâme, sau a unor băi publice. În casele lungi şi strâmte, lipite de turnul Nesle, totul era mai simplu, Sena fiind alături şi purtând resturile şi lăturile şi uneori şi necunoscuţi înecaţi plutind la vale. Dacă ar fi cerut asemenea lucruri cârmuitorilor, aceştia ar fi râs de ei. Sfinţii nu râdeau, căci lor nu li se cerea nimic. Iar regii

sunt regi; ei nu au voie să aplece capul, privind în jur; aceasta le-ar strica din măreţia ţinutei; capetele sunt tare grele când au răspunderi mari, de aceea trebuie privit de sus şi foarte departe, peste oameni.

Nu-i interesa nici eliberarea de la Bastilia a mareşalilor de Cosse şi Montmorency, care se împotriviseră regelui.

Sfinţii vedeau şi îngăduiau totul, în muţenia pietrei în care erau dăltuiţi, dar nu le păsa nici lor de nimic. Poate că numai de edictul de împăciuire de la Amboise le-ar fi păsat, căci acela ţinea oarecum de fiinţa de piatră a existenţei lor terestre. Totuşi ei făceau de zeci şi sute de ani una cu însuşi Parisul şi puterii lor azi i se supunea chiar regele.

Şi astfel a fost Petru încunoştinţat că în curând va avea loc procesiunea lui Henric al III-lea, împreună cu regina şi nobilii curţii. Nefiind catolic, nu fusese chemat să ia parte; fiind oaspetele regelui, era obligat să o vadă măcar. Aşa că intrase de dimineaţă în Catedrala Notre Dame de Paris, unde rămăsese uluit de lumina oblică, filtrată prin forţele mozaicurilor şi răspândită în fâşii pe covorul gros, roşu, ce părea o mantie regească aruncată peste pardoseala de piatră.

Coloane fără număr aţineau drumul, împărţind Catedrala în mai toată lungimea ei şi lăsând un mare loc liber la mijloc.

Iu

Petru se duse până la altarul din faţă, înălţat pe un piedestal şi despărţit cu un grilaj de metal.

Înăuntru era o linişte nefirească, de parcă ar fi pătruns în altă lume. Nu era încă ora de slujbă. Călugării, în sutane negre, cu mătănii lungi şi făclii aprinse, se adunau în grabă, se închinau, formau un cortegiu şi ieşeau afară. Se luminase de mult de ziuă. Petru ieşi în urma călugărilor şi, ajuns în capul treptelor, îi fu dat să vadă cea mai neaşteptată privelişte din viaţa lui. Şedea sub portalul

din dreapta, căruia parizienii îi spuneau portalul Sfânta Ana, unde sub patru rânduri de îngeri care încadrau ogiva, Sfânta Fecioară trona pe un jilţ, ţinând pe Iisus în braţe. Mai jos era îngenuncheat Ludovic al VII-lea. De cealaltă parte aşteptau binecuvântarea episcopul Maurice de Sully şi cancelarul Barbedor. Cele douăzeci şi opt de statui din galeria regilor Israelului se întindeau pe toată lăţimea faţadei, peste cele trei porţi, deasupra cărora, cu un etaj mai sus, rozeta cea mare, în vitraliile ei multicolore, prindea viaţă din razele soarelui. Luminată puternic, i se scotea în relief delicateţea arcadelor, care legau cele două turnuri. Din cel de sud, începu să bată Jacqueline, clopotul uriaş, căruia îi răspundeau cele patru clopote din tumul de nord. Oamenii din popor, auzind pe Jacqueline sunând din toată puterea, se închinară.

Bătrânii spuneau că pe vremuri, cu o sută optzeci de ani în urmă, Jean de Montaigu dăruise acest clopot Catedralei, cu care. Îşi unise rugăminţile aproape două veacuri pentru iertarea cumplitelor păcate omeneşti. Cumplite şi nefireşti păcate poate că trebuiau iertate şi azi, când bătea în dungă marele Jacqueline. Plumbul ce acoperea săgeata cu statuile apostolilor în bronz, reflectau în ape stranii lumina zilei.

Dinspre Poarta Roşie, din partea de nord, se ridicau glasurile plângătoare alé călugărilor adonaţi acolo.

Prin piaţa mare, trecea o procesiune de oameni în picioarele goale, îmbrăcaţi în saci de penitenţă, cu câte un şirag de miniaturi de capete de morţi, atârnându-le de funia cu care erau încinşi, purtând un bici în mina dreaptă. Mergeau biciuindu-se cu putere, pentru a-şi ispăşi astfel păcatele, şi printre cei din frunte, Petru îl recunoscu pe Henric al III-lea.

Avea ocinii aspri, cum nu-i văzuse niciodată, şi călca cu dârzenia unei desperări ascunse, iar mâinile acelea pe care şi le îngrijea atât de mult, erau descoperite, albe,

înguste, şi ele izbeau din când în când cu biciul umerii şi coapsele.

Era o dârzenie stranie, amestecată cu o sfâşiere lăuntrică, în felul lui de a merge, de a se chinui, de a suferi.

Privirile celor doi se întâlniră cât o clipă fugară, şi Petru se cutremură de nefericirea pe care o citi în ochii regelui, de parcă tot ce-ar fi – fost păcat şi durere ar fi ţâşnit atunci în faţa unei conştiinţe ce se chinuie zadarnic şi ştie acest lucru.

În hainele-i cenuşii, Petru se confunda cu piatra de care se lipise. Îi simţi răceala, dar nu se îndepărtă, părea una cu zidirea aceea uriaşă, care aducând atâta alinare putea da naştere şi la atâta suferinţă. O putere mai presus de el îl absorbea, târându-l către zidul neîndurător, unde fiecare statuie era un simbol al unei suferinţe şi al unei jertfe făcute în cinstea unui ideal numai de el întrezărit.

Şi Petru văzu pe suveranul lumii îngenunchind în faţa suveranului cerului, într-o pornire de umilinţă adevărată şi neimpusă de nicio etichetă, izvorând dintr-un fanatism ce ţâşnea din adâncul copilăriei, din străfundul acelui fluviu de moştenire italiană, unde extremele atingându-se, credinţa se poate învecina cu întrebarea: „Unde te pot găsi, Dumnezeul meu, ca să-mi rezem fruntea însângerată la picioarele tale îndurătoare?”

Trufia, aroganţa, sarcasmul sau acele unde nedefinite ce-şi puneau pecetea pe chipul lui Henric dispăruseră. Era numai un om, care nemaiştiind ce drum să apuce, implora îndurarea fiinţei supreme.

Petru privea nemişcat; el, pribeagul, el, care trăise din atâtea daruri mărinimoase, fiind el însuşi săracul săracilor, îşi avea sufletul chinuit, dar întreg. Suveranul puternic, îngenuncheat în ţărâna din faţa treptelor catedralei însă, îşi căuta sufletul biciuindu-se, de parcă, pedepsindu-şi carnea, şi-ar regăsi, liber, spiritul.

Lui Petru îi veni să alerge la el, să-l ia în braţe, să-l apere de ceva necunoscut şi funest, care părea a se ţese în ceaţa ce se lăsase uşoară dinspre nord, tot atât de fluidă ca şi limbile de bici. Ceaţa îmbrăca Parisul în forme fantasmagorice, coborându-se pe pământ, furând pentru un lung răstimp chipurile reginei, ale cardinalilor de Rohan şi Lorena, ale numeroşilor curteni care, înveşmântaţi în sacii lor, îşi adunau puterile pentru calea lungă ce aveau să o facă pe jos până la Chartres, unde era icoana făcătoare de minuni a Fecioarei Negre.

Într-o străfulgerare, Petru nu mai văzu decât capul fără trup al lui Henric, într-o volbură ce-i aminti de capul retezat al Sfântului Dénis, din tabloul din palatul ducelui de Guise.

Se înfioră, ca de o presimţire, şi teama îl cuprinse. Din tot ce trăise în Franţa, această procesiune din faţa Catedralei parcă-i şoptea cu totul altceva, dând toate strălucirile la o parte. „Deşertăciune a deşertăciunilor, toate sunt zădărnicii!” Şi ce are el, şi ce caută!

Clopotele începură să bată din nou; întâi unul, Jacqueline, apoi două, trei patru, toate tânguindu-se, cu un glas atât de sfâşietor, încât mulţimea adunată îşi făcu cruce, iar Petru, fără să vrea, le imită gestul. Sunau clopotele la biserica Augustinilor, Bin-Bang-Bing-Bang. „Rugaţi-vă!” porunceau glasurile de aramă, ce sparseră ceaţa şi ajunseră până la biserica Sfântul Petru din vârful coanei Montmartre, al cărei senior, Jaques Li ger din Clingnancourt, se biciuia prăbuşit la picioarele primei trepte. Apoi răspunseră clopotele de la Saint Julien le Pauvre, al studenţilor din strada Fouarre. Clopotele tuturor bisericilor din Paris prinseseră glas; îşi trimiteau chemările, îşi răspundeau cu sunete adânci, ca pentru a vesti cerului că regele Franţei nu are încă moştenitor şi suferă de grija ce i-o face viitorul poporului său. Clopotele chemau binecuvântarea sănătăţii şi a rodniciei asupra

acestui vlăstar al Caterinei, cea care putuse da Franţei zece prunci.

Apa Senei curgea domoală, ca zilele toamnei, şi se înfiora uşor de aerul mişcat de glasurile de aramă, ce nu cereau altceva, decât dreptul firii şi al vieţii.

Şi ochii reginei Luisa apărură înlăcrămaţi de speranţă, căci îşi iubea bărbatul şi nu ar fi vrut decât să fie rodnică, aşa cum erau umilele ei serve. Nu avea de unde şti că nimeni în viaţă nu poate avea totul şi că un dram de bucurie e scump plătit, iar când ai un car de noroc, fereşte-te apoi de crucea pe care trebuie să o duci în spate.

Pe Poarta Roşie, ieşiră alţi călugări şi preoţi, cu făclii şi odoare sfinte. Slujiră în faţa treptelor, rugând tăriile cu glasuri hotărâte. Apoi procesiunea se ridică din ţărână şi porni pe drumul ce duce la Chartres.

Populaţia Parisului luase parte, mută şi curioasă, ţinută în fi au pe ici, pe colo de archebuzieri, dar nu auzise decât clopotele şi cântecul preoţilor. Ochiul lor văzuse chipurile şi veşmântul pocăinţei, atât. Era regele lor şi era frumos că se purta ca un bun catolic, dar nu o făcea pentru ei, ci pentru binele lui, ca să-şi salveze sufletul, căci lăsase două religii într-o ţară, şi dacă una-i dreaptă, cealaltă e o erezie, şi cine nu stârpeşte erezia, ca regele Filip, are să dea socoteală la scaunul de judecată de apoi.

Dacă ar fi fost vorba de drăguţul de duce de Guise, ar fi fost cu totul altceva! Acela merge însoţit numai de ostaşi, nu umblă cu doi pepeni într-o mină, şi de-ar fi avut el puterea, de mult ar fi stârpit în frumosul regat ai Franţei pe toţi hughenoţii adunaţi în armate în Normandia. El ar fi terminat şi cu prinţul Conde, care stă în proprietatea sa de la Fere, ca ursul în vizuină, şi cu făţarnicul duce d’Anjou, căruia, măcar că-i frate cu regele, ar trebui mai repede să-i taie capul decât să-l lase să se alieze cu prinţii protestanţi, ori ferească Sfânta Fecioară s-o ia pe eretica regină a Angliei, cea spelbă şi atât de vârstnică. Da, mai ştii… i-o fi

făcut farmece, aşa cum Diana de Poitiers îi făcuse răposatului rege Henric, numai că aceea fusese cadră de frumoasă, că se înţelesese cu Sfânta Margareta să-i ia povara anilor, şi în schimb îi dădea creştinate câte trei suflete de păgâni turci pe fiecare săptămână de tinereţe…

Ei, da câte nu vorbea prăpăstioasa asta de populaţie a Parisului, căci cumetrele lui sunt foc de iscusite şi în a gândi, şi în a le ticlui. Iar dacă e vorba de povestit, las pe ele…

Petru nu pricepea ce pot vorbi cumetrele Parisului; nu avea a face cu ele. Însă, cu simţul omului trăit printre străini, înţelesese că undeva e un pustiu şi un gol în inima oamenilor, dar ştia că din asta nu se trage primejdie.

Era ca şi cum pe cheiul Senei ar pluti fantomele ceţii, dar podurile rămân pe locurile lor, mai neclintite decât oamenii.

De sus, harpiile de piatră aruncau pe gurile căscate rouă dimineţii la picioarele lui Petru. Atunci apăru Ronsard lângă el, ieşind din biserică.

Se pare, prinţe, că ar fi venit de la Stambul Hatischeriful, pentru Alteţa Voastră, spuse el, după ce-l salută cu toată curtenia. În curând veţi fi chemat, ca să vi se spună. Solul Marelui Turc e anunţat la Genova, de către oamenii noştri; se pare că ar avea o misiune specială în legătură cu o dorinţă a regelui Franţei. Şi ce altă dorinţă ar putea avea acum în legătură cu această ciudată, puternică şi barbară ţară, unde niciun ambasador nu pleacă de bunăvoie?

Muşchii feţei lui Petru se încordară; părea ca trezit dintr-o visare. Căuta să-i înţeleagă cuvintele, dar era prea obosit şi pricepea greu. Totuşi, făcând o sforţare, prinse sensul adevărat şi se bucură, dar nu atât cât trebuie. Prea fusese puternică zguduirea celor văzute şi prea apropiată procesiunea. Îi păru rău că-i venise vestea chiar atunci. Ar fi vrut s-o guste pe îndelete, ca pe un vin bun. Dar sfinţii

Catedralei îl priveau cu ochi severi şi lipsiţi de oi ice îngăduinţă.

Pe una din porţile Parisului, se vedeau fluturând două mari steaguri. Ronsard se retrase câţiva paşi. Ce să facă oare cu acea carte descoperită de el, operă a catolicilor moderaţi şi a hughenoţilor, intitulată *„Discours merveilleux de la vie, actions et déportements de la reine Catherine de Medicis* în care regina-mamă era învinuită de a-şi fi destrăbălat fiii, pentru a-i moleşi şi a-i face astfel cât mai puţin capabili pentru domnie, spre a-şi păstra toată puterea.

Ronsard simţea că o parte din catolici privesc penitenţa lui Henric cu multă răceală. Dar ce să facă totuşi cu această blestemată lucrare descoperită de el? A nu-i

* *„Povestirea minunată a vieţii, faptelor şi desfrâului reginei Caterina de Medicis”*. (*fr.*).

aduce la cunoştinţă reginei mame înseamnă trădare, a-i aduce la cunoştinţă era periculos.

Pierre de Ronsard nu înţelesese că reginei mame puţin îi păsa de ceea ce se bârfea despre ea; era mult prea tare, pentru a se tulbura, şi se socotea mult prea sus, pentru a pedepsi pe autorii de măscări. „Numai fricoşii opresc astfel de lucrări, spunea ea. Şi cei care nu sunt siguri de puterea lor”. Or ea nu era fricoasă – uitase de revoluţia Savonarola, ori nu mai voia să – ştie de ea, iar de calomniatori îşi bătea joc. Şi cum în Franţa, ori ce s-ar face, oamenilor nu li se pot pune lacăte la gură, ca în ţara turcului, Caterina îi lăsa în voia lor. Numai că bietul poet nu-i cunoştea această trăsătură de caracter.

Clopotele sunau mai departe, izbind în acoperişurile mute, ce-şi înălţau olanele roşii, pe care vrăbiile îşi strânseseră încleştat ghearele, şi cintezoii scuturau nedumeriţi din capete. Sunetul lor se izbea în miile de coşuri şi lucarne ale Parisului, care şedeau acolo ca nişte nasuri şi ochi uscaţi ai caselor bătrâne, ce păreau a nu se

mai mira de nimic. Numai fumul ieşit din coşuri se învârtejea voinicește, fugind în sus, să prindă urma glasurilor de aramă din văzduh.

Pomii încărcaţi de cuiburi îşi foşneau crengile, iar frunzele ce păreau trezite din somn îşi scuturau rouă, sclipind în razele soarelui, răsărit dincolo de apele colorate ale cerului de dimineaţă.

Boala de a domni, din sufletul regilor şi al prinţilor boala de putere, din sufletul seniorilor; boala de a căuta fericirea, din cel al visătorilor şi filosofilor – toate erau acoperite în acele clipe de dangătul neîntrerupt al clopotelor.

Trecuse anul de când Petru era la Paris şi unsprezece de când hoinărea prin lume, în căutarea stelei norocului său.

Biata doamna Voica, atât de neştiutoare şi de neajutorată în viaţă, de şi-ar fi putut vedea feciorul, căruia îi dăduse naştere din coapsele ei, s-ar fi minunat singură!

Atât moştenise din partea ei: minunaţii ochi codaţi şi sprâncenaţi, albul pielii şi nestăvilirea la vorbe. Dacă primul dar era spre podoaba lui, al doilea i-ar fi putut lipsi; dar unde se află darul vorbirii este uneori şi o lipsă a măsurii lui, şi unde e minte ascuţită e şi un fel mai uşor de a trăi bucuria şi de a îndura necazurile.

Nepotul boierilor din Slătioară nu era nici sfânt, nici măcar mucenic, aşa că îşi purta bucuria şi povara firii lui fără a le cântări, fără a şi le lămuri, căci nimeni nu umblă cu cugetarea înţelepţilor în buzunarele hainei.

Se minuna cum a putut Caterina de Medicis, atâţia ani grei, cu atâtea întâmplări tragice pentru regatul francez, să ţină cârma statului în mâinile ei; aceasta se datora desigur unui instinct sigur. Şi acest instinct îi spunea reginei că prinţul dunărean, care în adâncul inimii lui aparţinea ţării sale, se alăturase Franţei cu toată cinstea şi sinceritatea. Ceva îi spunea că întinzându-i o

mână de ajutor lui Petru, face nu numai un gest politic necesar extinderii politicii franceze, ci un gest firesc, la care firesc se va răspunde. Vag şi nelimpezit încă, simţi ce trebuia făcut, ca şi cum o chemare nerostită venea de undeva spre ea.

A A Pe poarta pe care intrase Ioan cel Bun în li” veşmintele lui lungi de rege de acum două secole, pe cal cu valtrapuri cu flori de argint, pe sub turnurile cele înalte, Petru părăsea Parisul, călare, însoţit nu numai de Costa şi Nicola, ci şi de cei doisprezece cavaleri francezi din suită, de şase trăsuri şi mai cu seamă de două mii de scuzi de aur sunător, daţi în grija lui Costa.

În mijlocul alaiului său, Petru strălucea de speranţă, luând-o pe drumul ce duce în Italia.

Sosise Hatişeriful sultanului, prin care i se învoia revenirea la Constantinopole, de unde avea să plece pentru a lua domnia Valahiei. Acest ţel i se părea aproape atins, şi gândul lui, care modelase lumea şi viaţa pe tipul firii sale, ţâşnea proiectându-se în – viitor, în dorinţa nestăvilită de a-şi desfăşura întreaga putere şi de a-şi realiza idealul, care de fapt era o etapă de liniştire, urmând unei frământări permanente.

Nu se gândea decât la acest capăt de drum, la care trebuia să ajungă, însoţit de un sentiment de mulţumire faţă de cei lăsaţi în urmă.

Berthier şi Mellier de la Constance sporovăiau despre proiectul reginei mame de a mărita pe una din domnişoarele de onoare, René de Rieux de Chiteauneuf, cu Ştefan Báthory, regele Poloniei, pentru ca influenţa franceză să pătrundă cât mai adânc în acele ţinuturi; ori despre supărarea Catherinei când, în plină audienţă oficială, Isabelle, de Limeuil dăduse naştere unei fetiţe şi fusese izgonită la mănăstire, în timp ce copilul a fost luat, spre a fi crescut, de către Diana de Saint-Heran, deşi se bănuia că nelegitimul prunc ar fi al zvăpăiatului prinţ de

Condé, hughenotul acela care jumătate din timp şi-i petrecea luptând şi conspirând, iar jumătate îmbrăţişându-şi iubitele.

Numai că Diana de Saint-Heran are întotdeauna idei năstruşnice, cărora oamenii li se supun. Poate, dacă ar fi vrut, ar fi călărit acum alături de Petru, căci el a fost numai în preajma ei cât a stat la Paris. Dar cine poate şti ce a fost între ei. Niciodată nu au dat nimic de vorbit. O fi fost numai o dragoste curată. Ori, dimpotrivă. Şi totuşi prinţul străin spune de foarte multe ori ceea ce gândeşte şi ce vrea… Poate prea de multe ori. Aşa o fi acolo, în răsăritul spre care îi trimisese acuma regele Franţei, tinereţea lor şi dorul de aventură. În Constantinopolul tainic şi crud, unde se ţes firele de urzeală ce cuprind într-o singură mreajă piraţii Mediteranei şi stăpânirile răsăritului.

Călăreau spre meleagurile acelea, unde valorile morale aveau altă ordine, sprijinită pe una din cele mai puternice armate de uscat. Acolo nu e nevoie să faci pelerinaje pentru a aduce un moştenitor tronului. Acolo trebuie să ştii cum să-i împuţinezi, ca să păstrezi tronul.

Apoi vorbiră despre minunatele piese de bijuterie de la biserica augustinilor – unde se adunau Cavalerii Sfântului Spirit la 1 ianuarie al fiecărui an – printre care acea celebră cruce, La Paix, în argint, lucrată în Italia.

Costa şi Nicola călăreau alături; aveau aceleaşi sprâncene stufoase, ochii afundaţi în orbite, linia sprâncenelor trasă în jos, umerii largi şi musculoşi. Nicola oftă înăbuşit sub mustaţa ce-i acoperea buza de sus, roşie şi plină. Faţa lui rotundă, ochii lui albaştri erau întunecaţi.

Ce-i Nicola? îl întrebă tatăl.

— Nimic.

Glasul suna a ciudă.

— Nimic nu poate să fie unde-i ciudă. Ce nu-ţi place?

— Plecăm iar la drum…

— Şi franţujii care-s cu noi pornesc tot la cale lungă.

— Pornească… Eu m-aş fi oprit.

Costa îl privi lung.

— Asta ţi-i gândul?

— Ăsta. La fel cum a făcut jupân Moscopol.

— El n-avea altă datorie de îndeplinit.

— Eu de peste zece ani mi-o îndeplinesc pe a mea. Ne-am fi aflat un rost… aşa…

— Măria Sa merge să-şi ia domnia.

— Paşte murgule iarbă verde!

— Ce vorbe îs astea?

— Nu mai cred în nimic.

— Are hatişeriful, fiule.

— Intrăm în gheara turcului, tată, şi dacă vrei să-mi ştii gândul adevărat, mi-e urât să mă întorc înapoi; parcă aş merge pe sub pământ. Am venit fiindcă eşti şi dumneata şi aşa cum nu m-ai lăsat singur la Damasc, nu te pot lăsa nici eu acuma. Aici mi-aş fi făcut şi eu o viaţă.

— În ţara asta, în care oamenii vorbesc ca păsările?

— Ca păsările cântătoare. Mie îmi era de ajuns. Dumneata n-ai obosit, tată?

— Nu ştiu, nu m-am gândit.

— Când ai să te gândeşti, să-mi spui şi mie.

Tăcură. Niciunul, nici altul nu ştia că nici Petru aproape că nu închisese ochii în noaptea plecării. Dormise din nou în palatul Dianei, al cărei oaspete mai fusese. Stătuse mut pe un scaun, în umbra balconului, privind peste copacii desfrunziţi Parisul foşnitor din jurul lui; era un februarie blând, ca un început de primăvară. Ştia că e la mare răscruce a vieţii; simţ ea zgomotele străzilor, ajungând până la el; tropotul cailor ce purtau alaiul vreunui senior; zgomotul roţilor trăsurilor şi căruţelor întârziate ce străbăteau piaţa şi strada; un refren de cântec, ale cărui cuvinte nu le putea deosebi, Ori frânturi de glasuri ale trecătorilor întârziaţi.

Viaţa palpita pretutindeni în jurul lui, şi clădirea

aceasta cu ferestrele oarbe şi sobele stinse părea tăcută.

Stelele Crescuseră una câte una peste vârfurile castanilor, iar luna îşi găsise loc printre platanii ce păreau că-şi scuturăr coroanele, ca şi cum s-ar fi mirat de ceva numai lor cunoscut.

Pe puntea suspendată, care lega cele două aripi ale palatului, luminile torţelor se stinseseră una câte una, orbind sticla ferestrelor. Nimfele şi satirii de piatră căpătaseră curioase contururi în întuneric. Scoica bazinului de apă nu mai primea susurul fântânii ţâşnitoare. Arbuştii de merişor de sub balcon fremătau aspru sub haina lor de zăpadă. Umbrele cavalerilor care aveau să-l însoţească apărură câte două său trei. Urcau veseli spre apartamentele lor. Nechezatul stins al cailor duşi de rândaşi spre grajduri se pierdea şi el în liniştea nopţii, întreruptă de lătratul somnoros al vreunui câine, sau de cârâitul câte unei păsări de pradă.

Ghicea, în direcţia Montmartre-ului, forma împădurită a colinei, şi undeva, spre stânga, linia sinuoasă a Senei. Era el singur şi cu noaptea. Diana plecase dis-de-dimineaţă cu trăsura şi însoţitori înspre Picardia, purtând cu ea pe sora ei, pe care o văzuse atunci pentru prima oară, şi două cameriste, dintre care una cu doi prunci la sân; unul al ei, celălalt culeş din salonul reginei mame, pe care-l scăpase de furia acesteia. Numai când a fost sigură de plecarea lui, Diana şi-o hotărâse pe a ei. Nu plânsese, nu se înduioşase. Se legase cu toată fiinţa de fetiţa născută de Isabelle de Limeuil, în timp ce-şi făcea serviciul la regina-mamă, în al cărei salon se afla delegaţia lui Wilhelm de Nassau. În spatele rochiilor umflate ale domnişoarelor de onoare, pe canapeaua din cabinetul mic al reginei, venise pe lume o mică odraslă nelegitimă, iar Diana o luase să o crească. Şi plecase cu ea spre Picardia.

Poate că nu-l iubise de loc, sau poate era o prea mare doamnă ca să-şi dezvăluie adevăratele sentimente. Dar ei

doi nu se puteau lua – ea nu l-ar fi urmat într-un necunoscut plin de surprize, şi el nu ar fi rămas aici.

Doi huhurezi ţipară prelung dintr-un tufiş lăturalnic; luna lumina lanternele fixe ale ochilor lor. Un liliac tăie drumul, izbind în peretele casei. Un clopot bătuse uşor la o mănăstire, chemând la slujba de noapte.

Petru se simţi sortit să rătăcească veşnic, ca acel Ahasverus ce nu-şi mai afla liniştea.

De ce plecase Diana acum, când regele îi lăsase întreg palatul? De ce tocmai spre nord, unde se aflau adunate oştile nobililor hughenoţi? De ce şopteau Saint-Luc şi Joyeuse despre curioasa ei asemănare cu prinţul Conde; acelaşi nas acvilin, aceeaşi gură cu buze subţiri, aceeaşi ripostă iute şi batjocoritoare, aceeaşi strălucire a feţei şi mai cu seamă acelaşi sânge aprins?

Până atunci, Petru nu ştiuse ce este rafinamentul, şi Diana îl învăţase că e mai puternic, mai subtil şi mai adânc decât pasiunea. Ochii ei scânteietori, felul ei de a da viaţă fiecărui lucru, de a trăi totul cu intensitate, până la istovire, i-o făceau pentru întotdeauna de neînlocuit. Felul ei de a gândi şi a privi lumea, îndrăzneala ei de mare doamnă şi în acelaşi timp un fel de duioşie ascunsă, ca o muzică în surdină, ce-i întovărăşea uneori gesturile şi privirea aveau să rămână întotdeauna o parte din viaţa lui – poate cea mai bună. Nu-şi dădea seama dacă o înţelesese cu adevărat vreodată: nu se lămurise dacă lunile din care proveneau, atât de diferite, îşi aveau totuşi pe undeva o punte de legătură. Pe el nu-l speriase catolicismul, cu multitudinea lui de ritualuri, pe ea n-o speriase hughenotismul, cu rigiditatea şi simplitatea lui; nici războaiele, nici schimbările sorţii. Şi avea numai douăzeci şi şase de ani!

Până şi ducele de Guise o privea, de parcă dincolo de tot şi toate ar fi fost o taină între ei: ceva bun şi frumos, pierdut pentru totdeauna, iar Catherine de Clèves, soţia

lui, părea că are veşnic pe buze o întrebare, pe care nu îndrăznea să o rostească. Şi copilul, pe care-l zărise în braţele doicii, avea acelaşi nas vulturesc… Dar nu se poate… Gândurile lui sunt prea nebuneşti. Iar inima lui? E la fel de zbuciumată ca şi înainte. Simte cum şi-a pierdut din nou liniştea somnului.

A trecut de mult anul de când se află în această ţară primitoare pentru el. Aici, parcă ar fi găsit un colţ de lume în care nu se simţea nici străin, nici stingher. O punte nevăzută legase anumite aspiraţii ale minţii lui de acest regat cu privelişti blânde şi oameni inegali ca fire, cruzi câteodată, ori cu porniri pătimaşe, dar în stare şi de generozitate.

Cerul acesta al Franţei nu era nici atât de albastru ca al Italiei, nici atât de dogoritor ca al Siriei, nici întunecat ca în Germania, sau ascuns de ploi nesfârşite ca în Polonia. Cerul acesta aducea cu al Transilvaniei, câmpiile ei întinse din nord erau ca păşunile fragede de pe tăpşanele de unde veniseră părinţii lui. Pădurile ce înconjurau Parisul îi reaminteau povestirile mamei lui. „Şi erau dincolo de casa noastră întinderi mari de codri, ce adăposteau atâtea animale şi păsări, încât mi-ar trebui seri întregi ca să vă spun despre ele. Mai cu seamă că acolo se ascundeau oamenii noştri şi toată suflarea, când se vânturau tătarii prin ţară, ca alungaţi de vântoase…”

Numai de castele strălucitoare ca pe aici nu auzise el în copilărie; acuma trăise în ele, le gustase dulceaţa, îşi fermecase ochiul şi mintea de frumuseţea lor şi simţea că nu avea să le uite niciodată. În regatul Franţei îi revenise sănătatea, plăcerea de viaţă, uşurinţa de a se purta între seniori, cărora li se simţea egal, faţă de care contractase datorii, pe care era bucuros să le plătească atunci când va putea.

Acuma avea să pornească iarăşi la drum. În rarele lui rugăciuni, nu ceruse niciodată împăcarea inimii, ci tronul

şi neliniştea.

Tinerii gentilomi care-l vor urma îi plac, dar sunt atât de diferiţi totuşi! Mellier de la Constance, imaginativ, practic, veşnic agitat, izbutind tot ce-şi propune, mirosind primejdia şi aventura. Berthier, frumos şi afemeiat, cu capul plin de citate şi uneori chiar de vise, cu talent de a scrie cele mai frumoase scrisori. Roger Saint Bonnet, rece, distant, cu faţa brăzdată de viaţă şi sângele iute. Cei doi fraţi italieni, Giacomo şi Tomaso, calculaţi, pricepuţi în afaceri şi buni spadasini. Nicola? Vorbea puţin de la o vreme, îşi făcea slujba şi rareori mai întâlnise vreun zâmbet pe faţa lui.

Toţi îi erau devotaţi. îi vor trebui bani mulţi, ca să-i păstreze, mai mulţi decât poate el primi până la luarea domniei. Va trebui iar să ceară, să împrumute cu camătă mare. Va trebui să se risipească în combinaţii şi invenţii, pentru a câştiga inima şi încrederea oamenilor pe unde va mai trece şi de care va mai avea nevoie. Şi, desigur, aceia nu vor mai avea generozitatea lui Henric de Valois, nici largheţea ducelui de Guise, şi nici amabilitatea feminină a Catherinei de Medicis.

Va trebui să ceară, să promită, să se angajeze. Va fi nevoit să se roage iar de Papa Grigore şi de Raguzani, ca să poată face faţă cheltuielilor cerute de rangul lui, pentru a ajunge la Constantinopole într-un mod princiar. Demersuri şi discursuri; feţe necunoscute, zbucium şi nesiguranţă. Cum se vor purta, cum îl vor ajuta, dacă îl vor ajuta? Din nou în drum spre necunoscut. Petreceri pentru a uita grijile. Oare îi vor aduce uitarea? Uitarea a ce? A cui? A Dianei? Oare a existat, într-adevăr, Diana? Tot ceea ce a fost nu-i oare asemenea unei năluciri, din care rămâne abia o amintire, care la început doare şi te face să mai crezi o vreme în bine şi frumos, dar cu timpul dispare, şi atunci simţi cum sufletul îţi îmbătrâneşte înaintea trupului?

Petru avea marele noroc de a păstra un chip şi un trup frumos, chiar dacă inima lui era atât de chinuită. Dar o amărăciune şi o îndoială amestecată cu un *şi ce dacă*? i. Se cuibăreau în inimă şi nu aveau să mai plece niciodată. Sunt ceasuri hotărâtoare în viaţa oamenilor, de care ei nu-şi dau seama. Noaptea aceea de veghe înainte de a se despărţi de Paris fusese un asemenea ceas pentru Petru. Sufletul cerea să-şi ia hrană din pornirile fireşti, aşa cum vin ele, dar Petru şi-l vârî din nou în nişte tipare croite de împrejurări, de oamenii din tovărăşia lui; şi multe din acestea nu vor fi pe măsura lui. El îşi dădea seama. În jurul lui era o linişte din ce în ce mai adâncă, coborâtă parcă din lumina lunii pline, ce transfigura grădina şi noaptea la fel de senină şi depărtată, semănând atât de mult cu noaptea venirii lui, încât avu senzaţia dispariţiei timpului. I se păru că între venirea şi plecarea lui, durata încetase, totul confundându-se cu orele acestea de singurătate, sub un cer de care trebuie să se despartă, urmărit de imaginea grădinii cu statui albe.

Peste pădurile din jurul Parisului, trecu un vânt uşor, făcând să scârţâie neaua de pe crengi.

Costa îl privi călărind pe tăcutul Petru. Înţelegea mai bine decât oricine ce se petrecea în sufletul lui, căci de douăzeci şi patru de ani, de când îl slujea, nu avea nevoie de cuvânt. Privi şi la Nicola, care se silea să-şi ducă povara vieţii cam fără rost irosită şi se simţi ca o cumpănă ce trebuie să poarte două poveri.

Grupul colorat al tinerilor seniori se apropie plin de însufleţire de Petru, şi voia bună izbuti să-l scoată din amorţeală. Un glas mai gros, unul mai subţire, o glumă şi apoi un râset.

Soarele strălucea de mult deasupra lor. Obrajii palizi ai lui Petru se înroşiră. Trapul era din ce în ce mai susţinut. Costa făcu atunci semn lui Nicola.

— Du-te între ei!

Şi rămase singur, în urma lor, călărind cu ochii ţintă spre Petru.

¿¡¡Se desprimăvărase bine de când se aflau tot pe drum. Pădurile erau pline de ghiocei şi de florile verzi ale Rotiţelor Domnului. Păpădii galbene îşi ridicau capetele de-a lungul colinelor.

Soarele era mai cald. Sub straturile de frunze moarte de la marginea drumului, creşteau mulţime de muşuroaie de cârtiţe şi se înşirau şănţuleţele lungi, pe unde chiţoranii se strecurau iarna după hrană.

Trecuseră peste pâraie şi ape mari, peste locuri pustii, pe unde legenda spunea că ar fi trăit acel cavaler blestemat, ce fura fetele de la hore, pentru a le lua călare cu el şi, odată ajunşi în pădure, le spinteca burta, iubindu-le după aceea.

Se auzea din ce în ce mai multă larmă în hanuri, şi pe gâtlejul însetaţilor cavaleri curgea mai mult vin, iar pe măsură ce înaintau în Italia, fruntea lui Petru se însenina, vorba îi era mai vioaie, şi nopţile de somn tot mai scurte.

La Turin, unde au ajuns la începutul lui Martie, ducele Carlo Emmanuel al Savoiei, cucerit şi el de îndemânatecul prinţ, îl primi cu toate onorurile cuvenite şi-l dărui cu o mie de taleri de aur, mulţumit de a nu rămâne mai prejos decât ducele de Guise şi mai cu seamă de monarhul puternicei Franţe, al cărui unchi era. Acolo, la masa dată în cinstea viitorului domnitor, a apărut pentru prima oară chipul subţiratic, cu nasul prelung şi obrajii traşi, al abatelui de Germigny, ambasadorul Franţei la înalta Poartă. Acest diplomat cu purtări învăluitoare, cu

vorbă puţină şi măsurată, avea misiunea de a-l însoţi pe Petru până dincolo de Veneţia, unde aveau a-l întâlni pe ambasadorul francez du Ferrier; dar mai cu seamă, trebuia ca într-un chip mai apropiat să-i dea anumite veşti şi sfaturi. În scrisori în aparenţă fără însemnătate, dar cu ştirile de seamă strecurate cu cerneală simpatică printre rânduri, de Germigny confirmă la Paris buna impresie produsă de candidatul propus de regele Franţei.

La Turin se vorbea despre o ligă a creştinătăţii contra otomanilor, dar ceea ce-l nelinişti într-o oarecare măsură pe Petru fu vestea că doamna Chiajna nu precupeţea nimic pentru a-l înlătura, ştiind să-şi afle apărare şi prietenie la mama padişahului şi la prima nevastă a marelui vizir Ahmed. Petru îşi dăduse seama ce putere poate avea asupra sorţii lui voinţa unui vizir încă din vremea lui Mohamed Socoli. Dar ştirea ce-l făcu să-şi piardă pentru o vreme buna dispoziţie fu aceea că fratele lui, Pătraşcu, recunoscüse numai de nevoie faptul că erau fraţi buni. Firea închisă şi neîncrezătoare a acestui mezin, cu care Petru trăise foarte puţin timp împreună, nu-i mai era cunoscută. Pătraşcu, fiinţă aplecată pe vechi manuscrise şi inscripte, cu voinţa paralizată de inacţiune, plin de resemnare şi de dezgust pentru mulţimi şi lupte, avea nevoie de umbră pentru a trăi. Petru nu exista decât în strălucirea soarelui. Întâi se înfurie, apoi se îndureră, simţindu-se străin faţă de acest îndepărtat frate, al cărui chip se ştergea treptat din amintirea sa. Totuşi se scutură şi-i spuse răspicat domnului de Germigny că ei sunt fraţi buni şi că a hotărât ca, fiind singura lui rudă de spiţă bărbătească, să-i fie ostatec la Constantinopole în vremea domniei sale.

Ochii mici ai abatelui de Germigny îi cercetară chipul, cu un gest maşinal îşi netezi ciudata şuviţă albă ce-i brăzda părul, înţelegând că acest fiu de domn va avea şi el străşniciile lui la vremea sa. Domnul de Germigny se

mulţumi să-i răspundă că întâi va trebui să ajungă la domnie şi apoi va lua cele mai înţelepte hotărâri, printre care bineînţeles aceea de a fi foarte cumpătat faţă de polonezi, chiar de pe acum. În cazul că vor întâlni la Veneţia vreun sol al regelui Ştefan Báthory, uzurpator ai dreptului regelui Franţei, singurul care avea dreptul să se intituleze Rege al Franţei şi al Poloniei, aşa cum putuse Petru să vadă înscris şi pe sfeşnicile ordinului Sfântului Spirit.

La Turin se mai adăugă printre însoţitorii lui tânărul Sivori, un italian, mezin al unei vechi familii, care afară de titlul de nobleţe nu mai avea altă avere.

Tot de Germigny îl mai înştiinţă că amiralul Ulugi Ali sprijinea partidul pretendentului Mihnea, dar că regina-mamă, iscusită în a şti să-şi ţină cuvântul său regal, scrisese sultanei Validé, puternicului şi crudului Sinan Paşa, lui Ibrahim, aga ienicerilor, şi chiar marelui amiral Ulugi

Ali, pentru a-l recomanda pe Petru cu tărie şi căldură. Şi totodată că la Constantinopole a câştigat pentru cauza lui pe Scemisi Paşa, vărul bun al sultanului Murad.

Astfel, în tovărăşia discretă şi sfătoasă a domnului de Germigny, drumul spre Veneţia a fost scurt; ambasadorul lui Henric îl întrebă pe drum despre Andrei Taranovski, solul curţii Cracoviei către Suedia, Danemarca, Moscova şi Constantinopole. 11 făcu să înţeleagă că ar fi singurul polon cu care e bine să aibă legături, căci acest Taranovski, chiar dacă nu are multă carte, e un bun diplomat şi ar putea fi folositor Franţei.

În luna lui Martie, lagunele străluceau sub soarele primăverii, iar spionii veneţieni vestiseră de multă vreme sosirea lui Petru, încât şi Chiajna, şi doamna Ecaterina a Valahiei, înfrigurate, se asigurară de aur, de prieteni şi la

nevoie nu se speriară nici de alte mijloace. Bailul veneţian din Constantinopole îl încunoştinţă pe Petru, prin dogele Nicola da Ponte, despre starea de spirit a sultanului, a marilor viziri şi mai cu seamă a contracandidaţilor la tron. I-au mai dat de ştire că ţara e împărţită în două, că boierii de peste Olt au strâns şi au adunat oastea mehedinţilor împotriva lui Mihnea Vodă, fiul lui Alexandru şi al Ecaterinei, şi că ar fi ceasul prielnic unei schimbări de domnie. Dar bailul nu uită faptul că polonii ar vrea Valahia, şi Petru aflând nu se miră, deoarece Laski încă trăia, şi acesta ţintea sus şi departe, iar Ştefan Báthory era omul turcilor şi putea să le ceară orice. Dogele Nicola da Ponte crescuse în respectul tradiţiei. Era puternic, bogat, plăcându-i gesturile largi şi oamenii neobişnuiţi. Iar dacă regele Franţei îmbrăţişase cu căldură dreptul acestui străin cu alese purtări şi deosebită învăţătură, nici el nu avea să rămână mai prejos. Aşa că Petru fu primit să-şi susţină-cauza şi să solicite ajutor bănesc, în faţa senatului veneţian. Avea vocea caldă şi ochi strălucitori; vorbi într-o italiană curgătoare. Hainele sobre, splendide, povestirea peregrinărilor şi nefericirilor lui câştigară inima şi punga veneţienilor. Cuceri pe asprii dregători ai puternicei republici, mai cu seamă când îşi oferi serviciile Veneţiei, ceea ce însemna încă o ţară unde negoţul lor se putea întinde. Porţile tezaurului veneţian se deschiseră dăruindu-i o mie de taleri de aur şi o galeră, care să-l poarte până la Raguza, unde începeau ţinuturile tributare turcilor, şi de acolo spre Constantinopole! Dogele îl cinsti ca pe un domnitor, dând un ospăţ în cinstea lui, fapt pe care ziarele veneţiene nu uitară să-l povestească pe larg, de altfel ca tot ce era în legătură cu el.

La masă au luat parte cei mai de seamă bărbaţi ai republicii, încât Petru se simţi sigur de domnie, dar cum era bărbat deştept, înţelegea că această aleasă primire şi-o datora pe de o parte lui Henric al III-lea, pe de altă parte

poate felului în care ştiuse să vorbească senatului; dar care era oare partea care o datora ţării unde avea să meargă ca domnitor?

Curtoazia şi expansivitatea italiană făcură pe cei mai mulţi, în frunte cu dogele şi căpitanul Benedetto Giuliano, să-i spună Principe. La fel i se adresa şi seraficul amiral Fiesco, singurul de teama căruia mai ştiau corsarii.

Petru se simţea acum sigur pe puterea sa, aşa încât nu se sfia să spună deschis, cui îl întreba, unde merge, cu ce scop, fapt care indispune pe domnul de Germigny, care ştia câte urzeli se vor mai ţese până la îndeplinirea definitivă a făgăduielii sultanului.

În această vreme, grupa de însoţitori ai lui Petru se mărea văzând cu ochii şi când, a doua zi de Paşte, plecă să viziteze insula Zara, la masa dată în cinstea lui de căpitanul acesteia, Vincenţiu Moresini, îl întovărăşeau nu mai puţin de patruzeci de cavaleri – francezi, italieni şi germani, tineri îndrăzneţi, atraşi de povestirile despre orient şi mai cu seamă de bogăţiile acestuia.

Spionii turci, aflaţi din belşug pe coasta italiană, trimiseră şi ei veştile lor. Astfel la Constantinopole, se ştiu, înainte de a ajunge Petru, totul despre timpul petrecut în statul papal, despre participările lui la slujbele religioase catolice şi mai cu seamă că fără voia sultanului se intitula Principe.

Sunt anumite cuvinte care sună foarte frumos, numai că aduc uneori mari primejdii. Dacă din gura lui ar fi ieşit o seamă de măscări, de care unele urechi sunt atât de dornice, şi fiinţele pervertite simt atâta nevoie să le audă, turcii nu s-ar fi supărat. Erau şi între ei din cei, care fără să-l mânie pe Alah în chip deosebit aveau o gură spurcată. Dacă n-ar fi ştiut carte şi n-ar fi cunoscut nimic despre larga lume, n-ar fi fost niciun fel de păcat. Ca să împartă dreptate în Ţara Românească şi să asigure zahăreaua, impozitele şi tributul faţă de Sublima Poartă, de ştiinţa de

carte nu era obligatorie. putea folosi grămătici. Dar înfumuratul acesta, fiindcă venea în numele regelui Franţei, nici nu se trântea cu fruntea în ţărână în faţa lor, nici nu părea să-i prea ia în serios, de parcă s-ar fi aflat în preajma unui leu bătrân şi bolnav.

Or deşi fusese înfrânt la Lepanto, leul era viguros, periculos de puternic. Şi pe urmă, despre dreptul lui Firari la domnie mai erau nişte îndoieli încă din vremea răposatului Paisie, care călcase legea stabilită de sultanul Selim. Valahia e raia turcească, şi Petru n-avea decât să ia bine seama la o simplă înşiruire. În Muntenia, al cărei principe se intitulează el, acest nesocotit pribeag. Sublima Poartă schimbase în acest al XVI-lea secol pe Radu cel Mare cu Mihnea Vodă cel Rău, pe acesta cu Vlad cel Tânăr, pe acesta cu Vladislav, cel ucis de banul Pârvu Craioveanu. Nu ei l-au pus pe Radu de la Afumaţi, tăiat de boierii răsculaţi la Râmnicul Vâlcea? Nu l-au ridicat în scaun pe Moise Vodă, mort în lupta de la Viişoara? Acestuia îi urmase Vlăduţ Vodă, tatăl lui Vlad, cel înecat în Dâmboviţa, la Popeşti în Ilfov. Apoi dădură domnia lui Radu Vodă Paisie, cel mort în exil în Egipt, şi după el lui Mircea, numit Ciobanul, din vremea când se ascundea sub straie ciobăneşti, să nu-l dibuie că-i fiu de domn şi să-l omoare, şi care domnise în două rânduri. Între timp s-a strecurat la tron Pătraşcu, tatăl acestui cap înfierbântat, ce-şi strigă dreptul lui în toată Europa, de nu-i poate astupa nimeni gura. Apoi Alexandru şi Mihnea şi alţii… Şi Petru Şchiopul, cel fugit în Tirol.

Treisprezece domnii în optzeci de ani şi numai trei domni au murit de moarte bună! Treisprezece domni, şi mai toţi au pribegit prin lume, până ce Poarta Fericirii le-a dat dramul de fericire.

Optzeci de ani, în care aceşti râvnitori de tron au luptat cu aurul, cu pumnalul, cu otrava sau cu intrigile, după cum le-a fost capul şi firea, ca să stăpânească acel

destul de blând popor de la malurile Dunării! Şi au avut răbdare, şi n-au strigat după drepturile lor decât în pulberea de la picioarele marelui padişah, atunci când acesta binevoia a-i auzi.

Or acest bărbat vorbeşte prea tare, se încrede prea mult în dreptul lui, pretinde să i se dea prea repede ceea ce cere. Şi mai rău: a văzut acolo, în apusul acela, toate blestemăţiile ghiaurilor, care se ţin atât de semeţi, de cutezători.

Norocul Porţii Fericirii e că ghiaurii sunt atât de dezbinaţi între ei, altcum ar fi cu adevărat primejdioşi.

Dar, dat fiind că vine din partea regelui Franţei, singurul destul de înţelept ca să le fie prieten, singurul pe care-l respectă padişahul şi vizirii, trebuie umblat cu luare aminte, ca să nu se supere din pricina acestui pribeag cu Henric, care ar putea pregăti o flotă la Marsilia pentru a o trimite în contra Algerului. Iar capuchehaia lui, abatele de Germigny, are un ochi afurisit de ascuţit, şi nu e bine să fie tras pe sfoară, căci dacă regele Franţei e iute, regina-mamă e liniştită; dacă fiul nu are deosebite preocupări politice, mama e foarte clarvăzătoare; dacă monarhului nu-i plac războaiele, bătrâna regină are încă generali credincioşi, care pe lângă pricepere, au şi armate bine pregătite. Apoi, acolo, spre Pirinei, tare miroase a praf de puşcă, deci e bine să-l ia pe acest chipeş bărbat mai în serios.

Dar pe când vizirii dădeau slavă lui Alah, pentru că în religia lui oprea femeile să se amestece în treburile alesului imperiu, sultanul Murad, la cei patruzeci şi unu de ani, micuţ de statură, delicat şi melancolic, pornit spre singurătate cu tot chipul lui aspru şi coama aceea neagră ce-i înăsprea trăsăturile, avea o singură dragoste, pe sultana Hazechi, şi la vremea ei îşi va spune şi ea cuvântul.

Ajungând la Raguza, Petru era oarecum la porţile împărăţiei. De aici, se sui în corabia ce avea să-l ducă la

Constantinopole.

Era luna mai, şi marea era liniştită. Trecuseră trei luni de la plecarea din Paris, trei luni de drum lung, de încordare fără răgaz. Se simţea obosit. Trebuise mereu să facă în aşa fel, încât să placă tuturora. Să-şi frământe mintea să scoată dovezile care să atragă pe fiecare în felul lui.

Corabia îşi înălţa la mijlocul catargelor redutele cu creneluri, de acolo arcaşii şi pândarii scrutau zările, de unde oricând puteau apărea piraţii. Cuierele mari fuseseră coborâte în escondalatul calei, unde adăpostul era şi pentru însoţitorii escortei. Magaziile erau pline cu cele trebuincioase hranei.

Italienii, pe chei, priveau plecarea corăbiei, curioşi şi ei să vadă pe acest prinţ necunoscut, despre care vestiseră jurnalfele veneţiene cu atâtea amănunte, încât fiecare se simţea dator să-i facă pronosticuri.

— Care o fi?

— Nu-l vezi? Cel înalt, cu mărgăritar la urechea stângă.

— Are ochi blânzi, oftau femeile.

— Şi spadă cu teaca înmuiată în rubine, băgară de seamă tinerii.

— Câţi seniori sunt în jurul lui!

— De, cine poate, oase roade, îşi mărturisea gândul ascuns câte un desculţ, arătându-şi albul dinţilor.

În vremea aceasta, pe mal, un bărbat subţire ca un şarpe şi doi mai scunzi priveau stăruitor.

— Îl vedeţi bine? Poartă haine frânceşti. V-a scăpat la Veneţia, fiindcă sunteţi nişte nevolnici.

— A omorât un om de-al nostru. Mânuie spada ca un drac, chir Panaioti.

— Apoi i-au venit. oamenii, că-i făceam noi felul, răspunse celălalt.

— Şi-aici l-aţi scăpat.

— Dacă a sărit vulpea aia bătrână, care nu se mişcă de lângă el, de parcă i-ar fi o umbră. Aici ni l-a tăiat pe Leonidas.

— Eu nu v-am plătit ca să-mi spuneţi care dintre voi moare, ci ca omul ăsta să dispară.

Glasul subţiraticului şuiera.

— O să dispară, Înălţimea Ta, n-ai nicio grijă. Drumul până la Constantinopole e lung, nenorociri se pot întâmpla multe, da Înălţimea Ta să nu uite că după ce ne facem datoria mai aşteptăm câte o pungă de galbeni de om.

Omul le spuse încet de tot, şuierat:

— Ţineţi cutia asta, să n-o deschideţi decât dacă nu răzbiţi altfel. I-o puneţi la capul patului, întredeschisă, şi fugiţi.

Bărbatul cu ochii verzui scoase dintr-un cufăraş un pachet în care era o cutie mare, lunguiaţă, cu un capac ciudat, cu răsuflători şi desene în zigzag cizelate într-un metal. Era închisă cu un lacăt. Străinul scoase din buzunar o cheie, pe care le-o dădu, apoi dispăru în mulţime. Cei doi apucară pachetul şi trecură puntea vasului, cu pasul celui ce merge în drumul şi la treburile lui.

Cele două ancore fură ridicate, şi corabia îşi croi drumul printre pereţii apelor.

Roata cârmii şi acul magnetic tăiau o cale nouă spre viitor pentru Petru. Cavalerii francezi, italieni, germani priviră cu nostalgie ţărmul, care se depărta, şi fiecare, după firea şi temperamentul lui, saluta ori căpeteniile oraşului rămase pe mal, ori vreo frumuseţe proaspătă, ce-şi plimba curiozitatea în port. Făceau cu mâna semne uşoare ţărmului italian, sau poate unei părţi a vieţii lor, rămasă în urmă. Necunoscutul se deschidea înaintea lor, ascuns parcă în pânzele catargelor, dar ei erau mai toţi tineri, sănătoşi, şi costumele lor albastre şi aurii, în culorile alese de Petru, păreau un viu joc de şah, ale cărui piese avea să le joace în curând mâna destinului.

Începând de la Veneţia, Petru căpătă numele de Petru Cercel, din pricina mărgăritarului de mare preţ ce-l purta în urechea stângă, după moda de la curtea Franţei.

Ziarele veneţiene, din luna martie a anului 1581, vorbiseră pe larg despre prinţul muntean, lăudându-i înfăţişarea, mintea şi aleasa cultură. Nu uitaseră să pomenească nici de impresia bună asupra senatului şi nici despre darurile ce-i fuseseră făcute; tot ele vestiseră, la treizeci martie 1581, plecarea lui Petru la Raguza.

Aşa că Petru Cercel era un bărbat bine cunoscut; se ştia cum arată, ce vrea şi unde pleacă.

Pe corabie se îmbarcaseră doi bucătari noi, pentru care pusese vorbă un ofiţer de-al lui Ulugi-Ali. Aveau fruntea pătrată şi braţe musculoase. Păreau buni pentru treburi grele. Oamenii fură primiţi şi apoi nimeni nu-şi mai aminti de ei. Sau mai bine zis toţi îi uitară, afară de Costa. Figurile îi păruseră cunoscute.

În portul Raguzei se întâmplase un lucru ciudat, şi s-ar fi putut sfârşi cu o nenorocire, dacă el nu ar fi fost mai iute de mână şi de picior. Petru se afla împreună cu un ofiţer al căpitanului galerei pe digul dinspre far; mergea singur înainte, şi acolo unde apele erau mai adânci şi mai spumoase, un bărbat ţâşni dintre pietre, cu o ghioagă mică, scurtă, în mână, şi se aruncă asupra lui Petru, care însă îi prinse mâna la timp şi se încleştară într-o luptă corp la corp. Necunoscutul, mai puternic, încercă să-l prăvălească în adâncul valurilor. Aplecat asupra lui Petru, reuşi să-l ridice în braţe şi era pe punctul de a-l arunca peste dig, când ceva şuieră prin aer, şi necunoscutul se prăbuşi peste trupul prinţului.

Ce se întâmplase? Costa, care-l priveghea de departe, văzu tot şi înţelese primejdia. Alergă într-un suflet şi, de la zece paşi, avu timp să scoată pumnalul şi să-l arunce în necunoscut.

Petru privise jungherul înfipt în spatele

necunoscutului şi spusese mişcat:

— Pentru a doua oară mi-ai salvat viaţa, Costa.

— Mi-am făcut numai datoria, Măria Ta.

— Omul n-a fost nebun.

— Mă întreb cine l-a plătit pentru asta?

Şi-au urmat drumul până la far, iar la întoarcere, când mortul a fost ridicat şi dus pe ţărm, acolo, în apropierea lui, erau printre alţii şi aceşti bărbaţi păroşi, cu braţe neobişnuit de lungi, îmbarcaţi pe galera lor.

Altă dată, pe străzile Veneţiei, la o răspântie de străzi lăturalnice, Petru fusese atacat de trei bărbaţi mascaţi. Dacă nu ar fi mânuit bine şi repede spada şi nu ar fi avut timpul necesar să se sprijine de pereţii unei clădiri, spre a nu fi înconjurat, lucrurile ar fi luat o altă întorsătură. La timp au sosit Costa cu Nicola. Doi bărbaţi au fugit, lăsând pe al treilea străpuns de spada lui Petru.

Aceste întâmplări petrecute la Veneţia îi dădură de gândit lui Petru, dar mai cu seamă lui Costa.

Petru nu vrusese să-i spună dogelui nimic despre atacul celor trei mascaţi, părându-i-se nevrednic de el; în schimb, Costa îi şopti lui de Germigny, care se posomorâse foarte, căci deşi Costa vorbea pe limba păsărească cum se pricepea el, era destul de expresiv spre a fi bine înţeles.

Atunci franţuzul spusese clar un proverb turcesc, care-l nelinişti pe Costa şi mai mult – „Iepurii nu se prind cu toba”. Ah, toba asta1 a vorbelor, cu care stăpânul lui avea plăcerea să se îmbete, cum avea el, Costa, plăcere de vin. Şi ăsta-i tot un păcat în faţa lui Dumnezeu, boala vorbelor, dar cel mai mic dintre toate, căci nu făcea rău nimănui decât lui însuşi, lui Petru. Nu, Petru nu voia nimănui răul. Şi totuşi, mânios ca atunci rareori îl văzuse, cu vinele frunţii umflate, cu răsuflarea şuierătoare. Privise mortul de la picioarele lui, al cărui chip nu-i amintea nimic.

Şi Petru va şti să taie capete la vremea lui. Dar până atunci, să nu şi-l piardă pe-al lui.

Vorbele lui, uneori, erau la fel de îmbătătoare ca vinul cel roşu de Burgundia; alteori cântăreau cât zece cămile încărcate cu aur, şi câteodată erau ca un şip cu otravă; pentru el, nu pentru alţii, căci Petru nu era priceput la intrigi şi nici josnic ca fire.

Trecură două zile de când galera ce escortase corabia se pierduse din vedere.

Petru se retrase, urmat de Costa, pe puntea dindărăt, unde era încăperea pregătită pentru oaspeţii de zile mari.

Nicola, care se simţea bine în tovărăşia lui Berthier, rămase cu acesta. Berthier îi povestea o drăgălaşă întâmplare, cu o raguzană ce-i aruncase flori din balcon şi care se nimerise a fi odrasla unui renumit bancher.

— Dacă regele Henric nu mi-ar fi dat misiunea să-l însoţesc pe Princeps în Valahia! oftase Berthier.

Nicola îi înţelese pe deplin oftatul.

Se scuturau florile albe ale merilor, înfloreau lămâii şi portocalii, încât toată coasta era o dantelă de culori şi un nesfârşit şip de miresme. Posesiunile spaniole, Milano, Neapole, rămăseseră de mult în urmă. Ducele Savoiei, care nu uitase mărinimia nepotului Henric, care în de um spre Franţa, venind din Polonia, îi dăruise ultimele stăpâniri franceze din Italia, se entuziasmase într-atâta de Petru, încât aproape l-a lăsat să înţeleagă că ar putea lua cu el, în drum spre dunăreană lui ţară, pe una din blondele, dar focoasele tinere de neam ducal, care bucuroasă l-ar fi urmat în largul lumii, de unde, dacă nu ar fi găsit ceea ce căuta, ar fi avut amândoi unde să se întoarcă.

Dar cum lui Petru îi trebuiau sprijin politic şi bani, nu nevastă, se mulţumi cu un ajutor bănesc mai substanţial, care avea să-i fie de folos cât va mai trebui să stea la Constantinopole. Apoi el, în viaţa lui, mai încercase o însurătoare; murise şi mama, şi copilul. Dar asta fusese aşa de demult, că aproape uitase. Războiul vieţii lui trecea dintr-un loc în altul, măcinându-l. Acuma avea răgazul să

se odihnească, să-şi adune din nou puterile şi gândurile.

Galera înainta în ritmul lung al ramelor trase de sclavi goi aproape, înlănţuiţi în şiruri pe bănci, în timp ce supraveghetorul izbea din ciocanul lui, pe masa aflată spre pupă.

În urma corăbiei, rămânea o dâră de spumă.

Pe puntea de sus, cu părul răvăşit de vânt, Petru privea marea, aşa cum o privise în copilăria lui, bătând coastele Rodosului, apoi pe ale Ciprului. Corabia era turcească, şi Petru se gândi maşinal că va trebui, odată ajuns acolo, pe malul Bosforului, să-şi schimbe hainele apusene cu altele orientale, spre a putea inspira respectul cuvenit.

O nelinişte chinuitoare îi strânse sufletul.

Franţa şi Italia, cu puzderia lor de astrologi, îi zădărâseră mintea. Visele lui ciudate, de câte ori adormea, mai mult îl chinuiau decât îl desfătau – visa pomi desfrunziţi, peste care cernea o ninsoare deasă, ca în ziua plecării din Paris, când case, străzi, oameni se vedeau într-o ploaie de stele albe. Apărea uneori chipul Dianei, alteori al copilului aceluia necunoscut. Apăreau, dispăreau, apoi se confundau cu acoperişurile, şi în locul lor creşteau figuri bărboase şi sălbatice, cu capete de măgari. Când dispăreau, era singur, pe un drum care nu mai avea sfârşit, apoi se despărţea în două, şi din el curgea o apă neagră şi groasă ce-l târa la vale.

Berthier era alături; tuşea uşor, aşteptând să fie luat în seamă.

— Suntem aproape de capătul drumului, Berthier.

— Dacă spuneţi…

— În drum spre Constatinopole.

— Trebuie întâi să ajungem acolo, după cum spune domnul de Germigny.

— Vom ajunge, Berthier.

— La atâta siguranţă, nici vânturile nu pot fi

potrivnice.

— De ce eşti neîncrezător, Berthier?

— De ce sunteţi atât de încrezător?

— E un păcat?

— Oh, nu. O chestiune da fire”.

— Altcum nu poţi trece peste viaţă.

— Sau doare mai tai; e când te izbeşte neprevăzutul.

— De ce să pui răul înainte?

— De ce să nu ne îndoim întâi, ca să ne putem bucura mai mult la urmă.

— Eu am avut încredere în Franţa şi am avut parte numai de bucurie acolo. O pildă.

Berthier avu un fel de zâmbet.

— N-aş vrea să spun că aveţi neapărat nevoie de îndoieli în această privinţă.

— Atunci?

pe

— Noi, francezii, ne îndoim în privinţa multor întâmplări ale vieţii.

— Ceea ce nu vă împiedică să profitaţi din plin de ea; eu am mai puţine îndoieli şi totuşi mă bucur mult mai puţin.

— De aceea răspândiţi în jur un anume fel de convingere, de încredere.

— Eu?

— Da. Şi o ştiţi tot atât de bine ca şi mine. Altcum nu aţi putea câştiga oamenii pentru cauza Voastră.

— E dreaptă.

— La naiba cu dreptatea! E ultimul lucru din lume care să aibă preţ. Totuşi, vedeţi, noi toţi credem în steaua Voastră şi de aceea vă urmăm.

Tăcu apoi, urmărind cu privirea pe medicul Lacorde şi pe Sivori, care după ce-l salutară pe Petru, se îndepărtară spre pupa, vorbind cu însufleţire.

Petru îşi spuse că în atâta singurătate în care trăise

ani întregi – căci nu e totuna a trăi între oameni şi a comunica în adevăr cu ei – îşi crease acest cusur al încrederii, tocmai pentru că datorită lui putuse supravieţui. Oare dacă nu ar fi crezut în sprijinul oamenilor, ar fi ajuns aici? Şi dacă nu ar fi trâmbiţat în atâtea locuri firescul lui drept, şi dacă nu s-ar fi intitulat singur principe, ceilalţi l-ar fi intitulat astfel? Privirea i se înceţoşă, ca şi cum s-ar fi rupt ceva în echilibrul lui, căzând în acel început de sfâşiere, care era să-l doboare la Geneva. „Totuşi, pe undeva sunt răni în mine, dacă vorbe atât de uşoare mă dor. Poate e o latură a firii mele, ca şi nevoia de a fi bun”, răspunse el mai mult gândului său, dar o spuse şi cu glas tare.

— Cei ce vor a fi buni cu cei ce nu sunt de loc, nu se poate să nu piară, răspunse Berthier, citându-l pe Machiaveli.

— L-am mai auzit, l-am citit şi l-am văzut prinzând viaţă.

— Rămâne să-l folosiţi când va fi nevoie.

Ce ştia Berthier despre ţara lui, despre oamenii ei? Dar oare el, cel care avea să se ducă acolo ca stăpânitor, ce cunoştea el mai mult?

Marea strălucea ca o puzderie de licurici mişcători, covor nesfârşit de lumini zburdalnice. În care valurile se înălţau uşor, ca o uriaşă respiraţie a necunoscutelor adâncuri adormite.

Linia orizontului era aproape de nedesluşit. Soarele îmbrăţişa marea, cuprinzând-o de pretutindeni în braţele-i încinse, şi apa înflorea sub acest sărut, în care, răsfrângându-i chipul, se desăvârşea într-o frumuseţe suprafirească. Păsări cu ţipete ciudate spintecau aerul în direcţia ţărmului. Meduze transparente, cu pălăriile desfăşurate, pluteau în urma galerei. Câte un peşte puternic ţâşnea în sus, pe laturi. Nu se vedea niciun catarg, nicio pânză în zare. Galera înainta, despicându-şi

drum sub un vânt uşor, ce răscolea mirosul de apă sărată. Ramele băteau apa cu putere. Sclavii nu vedeau nici soare, nici apă, nici păsări. Erau biete mecanisme, al căror rost era numai să mişte lopeţile. Gânduri, suferinţe, dorinţe fireşti sau deznădejdi, care mai aveau loc în acele trupuri istovite, înlănţuite, sau totul murise de mult în ei şi numai mâinile urmau a face orbeşte ceea ce li se cerea, lor şi muşchilor?

Purtată de aceste deznădejdi cu trupuri omeneşti, sus, speranţa se înălţa îndreptându-se înspre Constantinopole.

Iar Petru, amintindu-şi de fuga lui, cu zece ani în urmă, din libera împărăţie a sultanului, îşi ridică semeţ capul în faţa soarelui.

2

Călătoria se arăta a fi bună. Nu-i prinsese niciuna din furtunile ce bântuiau în Mediterana şi nici piraţii nu le ţinuseră calea, venind din cuiburile lor ascunse pe ţărmul african.

Vântul le fusese prielnic, şi Petru, înconjurat de gentilomi, făcea planuri de viitor. Nu ştia dacă trufia e un păcat deosebit, dar creştea în el, hrănită de tot ce citise, de tot ce văzuse, străbătând ţările şi mai cu seamă dintr-un grăunte ascuns al inimii lui, în care încă de când era mic încolţise. Fie din învăţăturile lui Pătraşcu Vodă, fie din ale dascălilor lui. ori din vorbele arabului rătăcitor, care împunsese într-o zi cu barba lui aerul Damascului; arabul acela cu trupul murdar de praful drumului, frânt de oboseala soarelui şi a foametei, dar cu sufletul liber, şi cu mândria ţâşnind din toată fiinţa lui. Această mândrie Petru nu ştia dacă e condamnată sau nu de Coran, şi chiar dacă Evanghelia o osândea, el îi simţea nevoia, ca pe a aerului, pentru a nu se socoti în inima lui vasal decât al stăpânului

de el ales. Dar oare el va merita să fie ales?

Îşi aminti apoi de Za id Ben Ornar, acel stihuitor al deşerturilor, care nu-şi afla liniştea decât închinând imnuri vechilor războinici, sau aşternându-se drumurilor. De la el poate mai mult decât de la tatăl lui i se infiltrase conştiinţa libertăţii. Şi oare Costa, sub înfăţişarea-i supusă, nu ascundea aceeaşi tărie şi acelaşi dor de libertate.

Petru nu se simţea mai prejos decât înalţii dragomani ce descurcau iţele la Poarta Fericirii, nici decât principii turci, şi nici decât cei creştini. „Această simţire, acest gând va fi blestemul şi tăria zilelor mele”, îşi spunea în clipele de reculegere, sau în acelea în care-şi simţea mintea, inima şi toate pornirile îndemnându-l spre fapte cu totul deosebite, nu atât spre cinstea lui, cât spre bucuria celor din jur.

— Voi mă veţi ajuta să schimb faţa ţării mele, spunea el către gentilomi. împreună vom aduce meşteri mari din Apus, să înălţăm palate şi biserici, să fac grădini şi fântâni, să învăţ oamenii şi pe fiii boierilor ştiinţele Apusului, să deschid şcoli şi să bat monedă. E ţara aurului. Zlătarii îl scot din apa râurilor. Cu aurul acesta voi împodobi altarele şi curţile domneşti. O să vă luaţi neveste dintre fiicele de boieri şi vă veţi lega cu pământul.

— Da, zâmbi Berthier.

— O să faceţi negoţ şi o să legaţi ţara mea de Apusul luminat.

— Sigur, se învoiră seniorii italieni.

— Destul a bătut vântul dinspre miazăzi, să mai bată şi cel din Apus, că poate va aduce cu el alte miresme, de cai e oamenii ţării mele au nevoie, ca să-ţi înalţe fruntea şi în faţa bucuriei, nu numai în faţa securii.

— Poate, se îndoi Mellier de la Constance.

— Să-şi umfle pieptul şi de mândrie, nu numai de suspine, să-şi încordeze braţele şi pentru plăceri, nu numai pentru muncă. Din miazăzi a venit o arşiţă, care a frânt

oamenii, ori i-a învrăjbit între ei, făcând din unii călăii celorlalţi, şi pădurea s-a doborât cu topoarele din ea făurite. Vreau să mă ajutaţi, să-mi câştig atâţia bărbaţi în ţară, câţi arbori sunt în codri.

— De unde ştiţi ce e în Valahia? întrebă Sivori.

Privirea lui Petru se adânci în el însuşi.

— De unde? Poate» mi-a povestit cineva. Poate din inima mea.

Ochii lui Costa se întunecară, b, rumându-se de atâta amar de tristeţe, descoperit în nişte vorbe de fecior pribeag, iar Nicola pricepu că toate aceste rătăciri, cărora nu le găsise rostul, îşi aveau rădăcini adânci, din legătura cărora niciodată Petru nu va putea scăpa, căci mai mult decât dorinţa de putere era o altă dorinţă, mai înfricoşătoare, aceea de a vrea să schimbe ceva din rostul oamenilor. Iar Costa, & are în drumurile lui în Polonia ştiuse şi să vadă, şi să asculte, îşi aminti de Vintilă, fecior nelegitim al lui Pătraşcu, care ajunsese domn în cetatea lui Bucur, şi la numai patru zile după domnie fusese omorât, iar capul lui ţintuit pe poarta Bucureştiului, cu ochii holbaţi îndreptaţi spre un cer orb şi surd pentru acest neam încercat, care căutându-şi drumul spre viaţă e necontenit înăbuşit şi sfărâmat, de parcă ar fi sortit în vecii vecilor chinurilor şi sabiei. Şi poate că din tristeţea semănată odată cu grăuntele vieţii, în momentul zămislirii, se trage sufletul trist al prinţului lor, ce ştie să râdă cu atâta voioşie între oameni, să aibă atâta îngăduinţă şi blândeţe, pentru a putea să-şi ascundă mai bine scrâşnetul unei dureri fără leac şi stropul unei lacrimi înăbuşite.

Capetele cârlionţate ale fraţilor italieni îşi scuturară cu semeţie podoaba.

— Vom face un negoţ în Valahia, care să-ţi îmbogăţească ţara, Doamne.

— Sunt blănuri rare…

— Şi cai de preţ…

— Şi ceară „şi miere…

— Dar vinurile? Dar peştele?

— Dar frumuseţea valahelor?

Şi bărbaţii râseră scurt şi aţâţaţi, de aer, de singurătate şi mai cu seamă de bărbăţia din ei ce se cerea trăită. Apoi plecară, şi Petru ieşi până sub catargul cel mare, sub turelele de pază ale pândarilor. Privea cerul la orizont. Făcu un pas, apoi doi, şi deodată sări în lături. De sus, de unde erau aruncătoarele de bolovani, un pietroi căzu chiar la picioarele lui, sfărâmând scândura punţii.

Petru făcu doar un pas înapoi şi nici măcar nu-şi încruntă figura. Şedea nemişcat în veşmântul lui albastru, cu un semn de tristă întrebare în ochi.

Numai Nicola se căţără sus, pe funii, cu o repeziciune de maimuţă. Era ora prânzului; la turela de veghe oamenii lipseau. Le ţinea locul un bărbat cu pieptul lat şi braţe neobişnuit de lungi, care spuse că nu este meseria lui şi din greşeală a trântit jos un pietroi, tocmai când se muncea să-i potrivească mai bine în grămadă.

Nicola îl aduse jos şi-l dădu pe mina gentilomilor, care auziseră zgomotul căderii pietroiului. Dacă nu l-ar fi luat Costa din mijlocul lor, ar fi terminat repede cu el, dar Costa îl duse în fundul calei şi ceru supraveghetorului să-l pună în lanţuri, la lopeţi, pentru tot restul călătoriei, iar la Constantinopole să i-l încredinţeze lui.

În acest drum, Petru văzu cum lui Costa îi apar primele fire de păr alb.

— Ah, Rareş Doamne! îşi scuipase acesta năduful scurt pe punte. De ce ţi-ai luat muiere să-ţi nască năpârci, că asta nu-i luptă de bărbat, ci muşcătură de turbăciune.

Numai Petru şi Nicola îi înţeleseră gândul.

— Crezi tu, Costa, că…

— Cred, Doamne, orice. Cum ne apropiem de

Stambul, cred.

— Dar în Italia?… nu-şi sfârşi gândul Petru.

— Şi la Veneţia, şi la Raguza… tot ei, adică tot ea, căţeaua gealapului, strânge-o-ar Dumnezeu de pe faţa pământului.

Şi rămâne Ecaterina, doamna lui Alexandru, Oaie Seacă, să mă urască în locul ei.

— Asta-i şi mai blestemată, că aţi fost într-un surghiun şi aţi mâncat aceeaşi pâine amară.

— Am citit şi pe aceleaşi cărţi, şopti Petru.

— Asta-i grecoaică, ori italiancă, ori ştie-o naiba ce-i… Dar Chiajna-i moldoveancă.

— Ei şi?

— Blestem pe capul ei.

— Nu blestema, Costa.

— Ai să ajungi şi Măria Ta să blestemi. Numai să fim din nou la Stambul.

— Costa…

— Tac. Dea Domnul să greşesc eu. O să trebuiască să plăteşti Măria Ta, dinte pentru dinte şi ochi pentru ochi.

Chipul lui Petru se întristase, ca sub o mare povară, îşi scutură umerii ca de frig şi mângâie cu degetele-i lungi şi albe plăselele pumnalului de Damasc, pe care-l purta din copilărie. Şi ochii lui Costa scânteiară la fel cu ochii arabului de odinioară.

3

Domenico dei Lionardo, raguzanul, nu avea încă douăzeci de ani. Făcea parte dintre acei tineri, care nemaiavând nimic de aşteptat de acasă, unde erau şase fete de căpătuit înaintea lui, pleacă în lumea largă să-şi afle norocul. Se săturase de mâna strânsă şi cuvintele aspre ale lui tătână-su, signor Balthazare, şi de ochii înlăcrimaţi ai mamei lui, donna Lucreţia. Cum nu avea de

aşteptat de la nimeni nimic, fiind de neam vechi şi ales al o, raşului, rugă pe genovezul Sivori să mijlocească pe lângă prinţul muntean, care părea sortit noroacelor, să-l primească în escortă.

Franco Sivori îl ajută, şi astfel Domenico, cu toată averea lui într-un cufăraş pe care şi-l aduse singur pe corabie, se afla acum şi el în drum spre Stambul. De statură mijlocie şi cu trăsături de fată, îi plăceau podoabele şi visa la vremea când va putea el însuşi să şi le câştige.

Îl îndrăgise pe Cercel, pentru felul lui de a vorbi, căci, obişnuit cu asprimea de acasă, se simţea liniştit când auzea glasul mângâietor al acestuia.

Când Cercel îl dărui cu haine noi, în culorile lui, chipul flăcăului se înroşise de bucurie, căci veşmântul său era vechi şi-i rămăsese strâmt.

Se ţinea după el şi se învârtea împrejurul lui, cum se învârte floarea – soarelui după soare. îi plăcea să-i prevină dorinţele şi să vadă dacă totul era în ordine în încăperea de pe puntea din spate, unde dormea Petru. Aşa că în seara aceasta, ca de obicei, dădu perdeaua de la intrare la o parte, deschise uşa-şi cercetă cu ochii încăperea. Nu era nimeni. Rămase să viseze cu ochii deschişi. Plecarea lui de acasă îl scăpase de mănăstirea, căreia părinţii lui voiau să-l închine, ca pe un miel de Paşte. Se cutremură. Nu că n-ar fi fost un bun catolic. Mergea regulat la sfintele slujbe, se împărtăşise, ţinuse posturile, învăţase şi ceva carte la mănăstirea Sfintei Treimi, dar de aici şi până la a-şi închina viaţa Domnului, calea era foarte lungă. Alesese să plece în lume decât să simtă acasă mustrarea ochilor donnei Lucreţia, ocările tatălui, dispreţul slugilor şi neînţelegerea surorilor, sau mai ales să intre pe viaţă între zidurile mănăstirii.

Tatăl său nu ştia unde se află. 11 va uita; mai are un fecior mai mare, care să-i ducă numele mai departe. El, era

mezinul familiei, şi dacă l-ar fi lăsat ar fi intrat şi ucenic la zaraful Leone, dar aşa ceva nu-i fusese îngăduit. Într-o zi, când se rugase, în disperarea lui, Sfintei Fecioare, soarta făcuse să-l cunoască pe Sivori, care înduioşat de chipul şi vorbele lui îl scăpase. Tatăl lui avea să închine pe cine o vrea Muratelor, mănăstire ai cărei călugări pe vremuri făcuseră jurământ să nu iasă niciodată dintre zidurile ei, şi chiar dacă acuma nu se mai considerau zidiţi de vii, canonul lungilor slujbe şi veşmintele aspre despre care auzise îl făcuseră să fie un damnato, cum îi spunea donna Lucreţia.

De când se îmbarcase pe corabie, viaţa îi apăruse într-o înfăţişare pe care nici n-ar fi visat-o. Gentilomi tineri, îndrăzneţi, sănătoşi, bine hrăniţi, bine îmbrăcaţi, jucând cărţi şi zaruri, glumind şi povestindu-şi amorurile, ţintind spre un viitor ademenitor, alcătuiau cu toţii o lume de basm, al cărei vrăjitor era acest senior cu plete întunecate şi mărgăritar de preţ în urechea mică şi albă de forma unei scoici. „Madonna mia – se închina el în fiecare seară – cum să-ţi mulţumesc? Cum să-i mulţumesc? Am să-ţi închin un suflet de păgân şi tot n-are să fie îndeajuns. Am să mă duc în fundul Tartariei pentru el”.

El era Petru.

Nici în zilele bune ale copilăriei lui, când don Lionardo avea încă destulă avere, şi el se zbenguia în marea proprietate ce acesta o stăpânea pe malul mării, plină cu lămâi şi portocali, cu tufişuri de coacăze şi livezi întinse, trecute ca zestre donnei Ana, prima fată, nu se simţise mai liber şi mai vesel decât acuma. Plânsese cu furie când acel loc atât de drag lui fusese înstrăinat, şi nu-l alinase decât vorba că poate scăpase nevătămat de veninul năpârcilor, ce-şi aveau cuiburile într-o vale numită chiar Valea Veninului.

În copilărie, le zărise şi le auzise şuierul. Trecuseră ani. De ce-şi aduce tocmai acum aminte? Era singur în

pragul cabinei lui Petru, care întârzia la masă cu gentilomii lui, acolo, în escalondat, căci era ultima noapte pe care o petreceau pe mare. Au avut noroc, scăpând de atacurile corsarilor.

Domenico rămase învăluit în faldurile perdelei de la intrare, a cărei culoare albastră, vârstată cu alb, făcea una cu veşmintele lui. Se întunecase de mult. Atunci văzu un om urcând puntea cu băgare de seamă. Avea un cap mare, şi sub braţele lungi purta un pachet. Se şterse pe lângă umbra nopţii şi se îndreptă spre cabina lui Petru. Domenico îşi ţinu respiraţia şi rămase nemişcat. Străinul ajunse în dreptul uşii, pe care o deschise cu băgare de seamă. Cercetă cu ochii încăperea. Nu era nimeni acolo. Intră cu luare aminte şi puse lângă pat o cutie de formă lunguiaţă, cu lucrătură frumoasă în metal. Apoi cu o cheiţă deschise lacătul, dar nu trase inelul prins peste veriga scoasă în afară. Nici nu se atinse de capac. Părea grăbit şi speriat. Lăsă lacătul şi cheiţa alături de cutie şi, cu paşi uşori, se furişă, dând să părăsească încăperea. În jur nu se mai afla nimeni. Omul era voinic. Domenico nu era fricos. Îi sări în spate şi-l apucă strâns cu braţele. Omul se scutură şi scăpă din strânsoare. Dădu să fugă. Domenico se aruncă la picioarele lui, trântindu-l jos. Începu o luptă aprigă. Braţele musculoase ale bărbatului se încolăceau ca funiile. Mai ager şi mai iute, Domenico se eliberă şi scoase pumnalul. În mânuirea lui era destul de meşter, deoarece în acea vreme în Italia viaţa multor bărbaţi ţinea de iuţeala minţii şi a mişcărilor. Sări asupra lui, dar omul se feri şi, cu o izbitură, făcu să-i zboare pumnalul din mână. Cu o lovitură de picior, Domenico aruncă jungherul tocmai în încăpere. Omul deschise braţele şi se repezi să-l cuprindă din nou şi să-l arunce în mare, pe acest ţânc ce-i sta în cale. Domenico sări într-o parte cu mare iuţeală. Necunoscutul cuprinse, în furia lui, perdeaua şi căzu cu ea jos. Până să se ridice, tânărul îi sări din nou în spate. Dar

bufniturile şi răşfularea lor, şuierătoare, atraseră atenţia lui Costa, care era pe puntea de jos. Când văzu învălmăşeala, pricepu că iar s-a întâmplat ceva. Cuprinse pe bărbos în pieptul lui lat şi-i suci mâinile la spate. Acelaşi chip ce-i izbise vederea la Raguza îi apărea şi aici. Părea frate cu cel zvârlit în cală, la lopeţi. Aceeaşi căutătură furişată.

Domenico se sculă de jos.

— Ce s-a întâmplat, Domenico?

Băiatul arătă cutia lungă de lângă pat.

— Dă-mi o funie, Domenico.

Domenico smulse – o fâşie din draperie, care şi aşa se rupsese.

Costa legă mâinile omului la spate şi apoi picioarele. Îl aruncă jos, ca pe un sac. Se îndreptă spre obiectul de la capătul patului.

— Am crezut că aduce vreun dar pentru prinţul nostru, dar când l-am văzut că se furişează, mi-a dat de bănuit.

Costa se uită lung la cutie. Atunci Domenico îi văzu găurelele.

— Are răsuflători.

— A fost închisă cu lacătul.

— Care acuma-i deschis.

— Ascultă, Domenico…

Faţa lui Costa pălise. A lui Domenico la fel. Acelaşi gând le trecu prin minte.

— Să nu deschizi cutia, Domenico.

— Vipere, îngână băiatul.

— Domenico, nu te mişca de-aici.

Costa dispăru în întuneric şi reveni iute cu un sac mare, ceruit.

— Ajută-mă, Domenico.

Băgară omul înăuntru.

— Aşa… acuma, cutia, vreau să mă conving.

Omul urlă.

— Nu. Cutia, nu. Omorâţi-mă, aruncaţi-mă în apă.

— Cine ţi-a dat-o, câine? scrâşni Costa.

— Chir Iani.

— De unde venea?

— Nu ştiu. Poate din Stambul.

— Al cui slujitor era?

— Avea stăpân o femeie. Nu i-a spus numele; îi spunea numai Stăpâna.

— Ştiai ce-i înăuntru?

Urmă o tăcere de moarte.

— Ştiai, doar a trebuit să le hrăneşti. Răspunde!

— Ştiam.

Costa se înverzise la faţă, şi mustaţa i se zbârlise.

Luă cutia cu mare băgare de seamă, scoase inelul din verigă şi o deşertă, scuturând-o, în sacul ceruit, a cărui gură o legă printr-o mişcare atât de iute, încât Domenico, care împietrise alături, nu se dezmetici decât când izbucni urletul de moarte din acest coşciug cu vipere. Apoi Costa împinse sacul cu o cange în mare.

Marea înghiţi prada, şi dovadă a nelegiuirii nu mai rămaseră decât lacătul, cheia şi draperia ruptă, pe care Domenico o puse la loc împreună cu Costa, înainte ca Petru să urce.

A doua zi, corabia avea să arunce ancora în Stambul.

4

Petru nu era rău, numai violent, ca toţi ai secolului său, dar mai zăbavnic la mânie, ca unul care a suferit destul în viaţa lui, pentru a-şi mai cerne sentimentele. Nu era nici fricos; trăind între musulmani, primii douăzeci de ani, ceva din filosofia lor i se strecurase fără să vrea. Îşi lăsa zilele în voia sorţii, pe care totuşi se lupta să o schimbe.

Bărbat hotărât, căruia, dacă-i intrase o idee în minte nu se lăsa până nu o aducea la îndeplinire, deoarece, zicea el „mai bine să-mi frâng gâtul căutându-mi drumul meu, decât picioarele, gonind pe drumul altuia”.

Nici nu se gândise vreodată că l-ar putea ajunge bătrâneţele, nu erau vremurile când prea mulţi bărbaţi ca el să moară în patul lor.

Numai că drumul pe care-l căuta el nu se potrivea cu cel pregătit de turci, care după socotelile vizirilor şi trufia sultanului se simţeau scăzuţi din măreţia lor de acest vântură lume care avea capul destul de deştept, limba destul de afurisită şi curajul destul de nebun, ca să-i înfrunte, ajungând la ei prin puternicul rege al Franţei, prin stăruitorul duce de Savoia, prin războinicul de seamă care era ducele Ferrarei şi, culmea, prin duşmanul lor cel mai aprig, Papa.

Ce avea să-şi închipuie Apusul despre ei nu-i privea, câtă vreme armatele de ieniceri, de spahii şi ackingii sunt în deplina lor putere, cât timp corsarii lor, sub flamurile flotei turce, cuceresc unul după altul punctele strategice din Mediterană.

În casa lui, fiecare e stăpân. Şi casa lor o alcătuiau şi raialele impuse la tribut, unde trimiteau să ocârmuiască pe cine doreau şi când doreau. Dacă cineva i-ar fi spus Marelui Muftiu sau sultanului ce s-ar întâmpla cu Imperiul otoman şi strălucnicia lui, dacă s-ar ridica pretendenţi la domnie împotriva casei osmanlâilor, nu s-ar fi ostenit să răspundă, căci Alah şi Coranul îi apără prin religia lor însăşi. Dacă le-ar fi arătat toată grozăvia războiului de o sută de ani, în care Franţa se luptase cu Anglia pentru a-şi impune pretendentul, dramă iscată de nerecunoaşterea uneia dintre moştenitoare şi din acea lege salică ce îndepărta femeile de la tron şi regenţă, turcii ar fi găsit-o firească: un blestem zace asupra ghiaurilor, nebuni şi zănateci, care găsesc oricând prilej să se sfâşie între ei.

Dar cum unul din ghiauri era chiar regele Franţei, aliatul lor contra blestematului Filip al Spaniei, care le distrusese flota la Lepanto, trebuia umblat cu multă îndemânare, ca să nu-l supere. Refuzul lor ascuns de a-l pune acuma pe tron pe Pribeag nu trebuia să fie dat încă în vileag. Lui Ulugi-Ali i se împurpurau obrajii păroşi de mânie. „Cum îşi îngăduie aceşti valahi, pe care-i putem şterge în picioarele cailor, să vrea să-şi ceară dreptul? Care drept? Acela ca fiul să domnească după tată? Dar care fiu? Cel legitim? Cel mai mare? De unde atâta îndrăzneală, să aibă nevoie de o rânduială în mica lor ţară? Oare când moare un stăpânitor, nu sunt întotdeauna lupte crâncene între fii, venind fiecare cu oşti străine şi prădând ţara, ca să capete tronul? Dacă ar fi o rânduială în datinile şi mintea lor, atunci primul născut ar lua de la sine tronul. Dar aşa? De câte ori nu au venit cu oşti polone, tătăreşti şi chiar căzăceşti… Oare acest Pribeag nu fusese învoit cu Laski, polonezul, când au cerut primul domnia Munteniei, şi al doilea pe a Moldovei? Oare Vintilă, al cărui cap a fost ţintuit pe poarta cea mare a Bucureştiului, nu a fost frate de tată al acestui Dimitrie-Petru şi n-a venit cu ajutor străin, să domnească peste voia lor, în acele scurte zile, în cetatea de pe Dâmboviţa?…”

Ulugi-Ali nu era prost. Ulugi-Ali era foarte puternic şi foarte bogat. Marele amiral era stăpân pe întinsul mărilor, ca un al doilea sultan. Palatele lui se întindeau pe cele două ţărmuri, şi visteria lui era veşnic plină. Două Doamne i-o împrospătau mereu. Una era Chiajna, care voia domnia pentru feciorul ei. Iar cealaltă, Ecaterinagreaca, soaţa lui Alexandru Vodă, care se zbate pentru a pune pe tron pe fiul lor, Mihnea. Şi cum căile vieţii sunt atât de sucite, încât nici Meşterul Ţesător, cum spuneau astrologii vremii, rar le poate vedea firele, această Ecaterină, acum slabă şi ciolănoasă, era una şi aceeaşi cu sprintena domniţă surghiunită pe vremuri din pricina soţului ei, tot în insula

Rodos, unde-şi petrecuse vremea citind, căci era învăţată, şi ascultând stihurile, în care sufletul prea plin al lui Petru se revărsase.

Păruseră a fi prieteni. Numai că pe atunci Alexandru, soţul Ecaterinei, nu se gândea la domnie, iar aceasta, care neam de neamul ei nu fusese vreodată os de domn, nici nu-şi putea închipui ce mărire este aceea. Şi dacă atâtea fiice de domni pământeni, care nu avuseseră soarta a fi încoronate, se liniştiseră în viaţa ce le fusese hărăzită, apoi Ecaterina, după ce i s-a pus coroana pe frunte, parcă un duh necurat ar fi bântuit-o, că nu se mai putea lepăda de ea. Vorba bătrânească: „Ferească Dumnezeu de cioara vopsită”. Şi cioară vopsită fusese, numai că clonţul ei era de fier, şi ghearele oţelite. Cum a pus mâna pe putere, şi-a schimbat deodată firea, de parcă s-ar fi născut a doua oară după ce s-a văzut Doamnă. În loc să se îngraşe, a slăbit şi s-a înălţat. Şi-a ascuţit privirea ochilor, şi râsul şi l-a împuţinat. Iar când a simţit că Măria Sa bărbatul ei a pus ochii pe o boieroaică vădană, care foşnea în fuste ca şerpoaicele de prăsilă, n-a zis nimic, că nu se cădea. A ticluit însă nişte scrisori meşteşugite ale acesteia către fratele ei, fugit în Transilvania, le-a strecurat în calea lui Vodă, şi acesta, scârbit şi înfricoşat, i-a poruncit drumul surghiunului, la o mănăstire de la malul Argeşului. N-a ascultat nici la plânsetele, nici la dezvinovăţirile ei, sau că ar avea prunc în pântece – acolo are să meargă, şi ceea ce va naşte să fie închinat cerului şi sfinţilor.

Şi jupâneasa Lupa s-a dus, numai că de scârbă şi durere a lepădat şi prunc, şi viaţă.

Şi tot despre Ecaterina se mai spunea că aflând ea că într-o anumită noapte Măria Sa a trecut Dâmboviţa, cât era ea de iute şi de lată atuncea, cu o anumită fiică de bresiaş, ştiută în tot târgul pentru frumuseţea ei, a hotărât s-o învinuiască prin ura călugărilor de Sodomie şi că ar fi făcut farmece coconului domnesc, de s-ar fi îmbolnăvit de

friguri când şi-a aruncat ochii asupra lui, şi a trimis-o la ispăşire într-o mănăstire dincolo de Olt.

Panaghia, că aşa o chema, se fericise că a scăpat cu viaţă, că de la mănăstire a găsit ea cu cine să ia calea codrilor, trecând strâmtoarea Branului, şi prinde-o dacă mai păţi.

Acuma, că Alexandru era răposat, leoaica din ea, odată trezită, nu mai avea să-şi afle liniştea. Lupta pentru acest fecior al ei să-l ţie pe tron, de parcă anume pentru asta ar fi născut-o mumă-sa în casa clădită în caturi din Pera. Şi asta i-a prins mai bine decât dacă ar fi fost odraslă de domn pământean, căci în Pera şi-a aflat şi sprijin, şi rost pentru firul răsucit al intrigilor, pe care avea să-l ţească toată viaţa cu cel mai mare sânge rece.

Din Pera se ştia întotdeauna ce se petrece în restul lumii – ce pretendenţi vin, pe unde călătoresc, de cine vin însoţiţi şi pe ce cale. Iar cum nici umilinţa, nici resemnarea nu-i erau pe plac Ecaterinei, nobila şi puternica Doamnă îşi avea spionii ei, care-i ţineau loc şi de ochi, şi de urechi. Slujbaşi plătiţi, care-i ţineau loc de mâini şi de picioare; numai capul şi-l păstra al ei. Se înălţa trufaş sub vălurile sinelii, ce-i acopereau umerii ascuţiţi, împungând mătăsurile cu care se înveşmânta. Căci n-ar fi apărut în faţa oamenilor altfel decât împodobită, aşa cum văzuse ea, pe vechii pereţi de biserică, pe adevăratele doamne ale ţării, şi cum norocul, cu chipul vârstnicului ei soţ, o ridicase aici, trebuia a se convinge de puterea şi înălţarea ei, căpătată prin soţ întâi şi apoi prin fiu.

Aşa că luptând pentru ei, pentru ea însăşi lupta. Şi unii o lăudau, deoarece ţinea posturile cu mare străşnicie şi făcea milostenii la bisericile şi mănăstirile închinate la Sfântul Munte. Iar oamenii săi de afaceri ajungeau până la Veneţia, unde depuneau la bănci, din aurul pe care ţara, prin zlătarii ei, era datoare să-i dăruiască domniei pe fiecare an. Şi erau nu mai puţin de o mie de galbeni

sunători.

Şi vămile cele scumpe ale ţării, care tot domniei se cuveneau, după legea nescrisă a pământului, mergeau la băncile ţinute de creştini din Stambul, şi de acolo treceau în haznalele vizirilor şi sultanelor, de care Ecaterina avea atâta nevoie şi în faţa cărora ştia întotdeauna să fie una cu pulberea drumului, orbită de strălucita lor măreţie turcească, în faţa căreia ea, Doamna Munteniei, nu îndrăznea să ridice privirea.

Şi cum ochii şi urechile ei aflaseră veste despre venirea odraslei lui Pătraşcu, Ecaterina dăduse poruncile. Nu ştia însă că nu era singura care se îngrijora.

Chiajna, care învăţase din căsnicia ei cu Mircea Ciobanul să uite cum se domneşte după datina lui Ştefan cel Mare şi a lui Petru Rareş, luase pildă şi înţelegere de cum se poate stăpâni într-o Muntenie sărăcită, înfricoşată, îngenuncheată sub puterea turcească şi sub cea atât de nedomnească a lui Mircea Ciobanul. Dacă Chiajna îşi făurise o fire de bărbat, ca să poată trăi, mai păstra totuşi, spre deosebire de Ecaterina, o măreţie atât în înfăţişarea ei, cât şi o formă în asprele ei porunci. Numeroasele ei maternităţi îi puseseră rotunjimi pe obraz, pe trup, şi uneori scânteieri calde în ochi. Viaţa îi înăsprise glasul, îi poruncise mişcări repezi şi mânii nestăvilite, dar sănătatea ei de fier le biruise pe toate, şi cum era la fel de dârză ca şi cel care o adusese din Moldova la curtea lui, trebuia să se lupte pe viaţă şi pe moarte – „ori el, ori eu”, spunea ea – pentru tronul acestui fiu sfios, lipsit de voinţă, deoarece Chiajna atâta gândise, înfăptuise şi poruncise în locul lui, încât îl înăbuşise. Dar nu-şi dădea seama de vina ei, şi-i imputa feciorului că nu-i seamănă la fire şi că mai mult s-a aruncat în partea bunicului ei, moldovean.

Şi dăduse şi ea poruncile ei, în ceea ce priveşte pe Dimitrie-Petru, fiul lui Pătraşcu. Numai că… omul propune, şi Dumnezeu dispune.

Astfel că Petru sfârşi călătoria sănătos, falnic, scânteietor înveşmântat, urmat de o mulţime de seniori apuseni, care vorbeau în ciudatele lor limbi, îşi plimbau privirile sigure şi blazate peste seraiuri şi minarete, pipăindu-şi în taină mânerele spadelor. Erau atât de plăcuţi la vedere, atât de frumos înveşmântaţi, păreau atât de tineri în hainele apusene, cu feţele rase şi numai bărbia acoperită de un mic cioc, păreau atât de bogaţi, după cuferele grele, încărcate în căruţe şi pe catâri, încât tot oraşul ştiu până în seară că regele Franţei şi-a trimis seniorii cei mai de frunte să întovărăşească pe „dragul lui verişor şi prieten”, Petru, fiul lui Pătraşcu al Munteniei, care arată ca fiul sultanului la paradă. Ba a doua zi, negustorii de mătăsuri şi stofe de fir, care adunaseră mărfuri pentru seraiul sultanului, au povestit ce mândreţe de bei şi paşi au venit pe corabie, şi cum între toţi era unul cu un mărgăritar în ureche, cu care putea cumpăra – vorba lor – doi viziri mari.

Sultanele şi concubinele şi-au lărgit lumina frumoşilor ochi cu meşteşug sulemeniţi, au suspinat din adâncul pieptului, şi strălucindu-şi cerceii, brăţările şi colanele, s-au sculat alene de pe moile divane şi s-au dus să se scalde. Era singura lor uşurare în acest pustiu de viaţă, în care nu aveau decât o menire: să aştepte, turmă tăcută şi supusă, hrănită cu ce-i mai bun, păzită de pântecoşii eunuci ai seraiului, trecătoarea scânteie de poftă din ochii stăpânului lor, pentru care trecătoare scânteie erau în stare să se sfâşie între ele.

5

În acest răstimp, în palatul ei din Bucureşti, Ecaterina pândea veştile şi trimitea podoabe de mărgăritar şi safire sultanelor: harnaşamente ţesute în fir de aur şi scumpe săbii de Toledo, însoţite cu măgari încărcaţi cu aur,

vizirilor.

Trei sute de poveri ajunseră din partea ei la Stambul, în vreme ce oamenii ţării, nevoiaşi şi desculţi, zdrenţăroşi, fără vlagă, îşi târau viaţa în bordeiele de cârtiţă, din lungul şi latul Valahiei. Oameni cărora le pierise şi pofta de mâncare, şi pofta de viaţă; n-aveau pâine, pâinea cea de toate zilele, pe care o cerea pentru ei preotul în ruga lui de Duminică, n-aveau carne, n-aveau adăposturi. Tot belşugul ţării trecea Dunărea, cu o neruşinare, pe care numai o stăpânire fără milă şi fără suflet o putea avea, şi era o nelegiuire a acelora care ştiind suferinţa ţării nu făceau nimic ca s-o mântuie.

Poporenii erau întunecaţi şi nu mai credeau în viaţa de apoi. Cea de pe acest pământ, puteau să scuipe peste ea. Poate că aşa era făcut: iadul să înceapă de aici.

Când Ecaterina află că Petru a scăpat, ajungând la Stambul în viaţă, se înfurie cumplit. Apoi plecă să se roage lui Dumnezeu pentru distrugerea lui şi alese tocmai biserica ridicată de boierul Giorma şi de răposata jupânească Caplea.

Despre Caplea umblaseră veştile, împungând urechile ca bondarii. Se spunea de o legătură a ei cu vornicul Socol şi mai ales despre o anume băutură adusă de paharnicul Giorma, ori mai iute de vornicul Socol, răposatului Pătraşcu Voievod. Despre pribegia şi prigonirea Doamnei Voica şi despre sfârşitul năprasnic al jupânesei Caplea, care-şi ridicase din viaţă biserica, sus pe deal, de cealaltă parte a Dâmboviţei, ca să-i ierte Maica Domnului păcatele. Acolo şi fusese înmormântată, iar boierul Giorma îşi luase altă jupânească, pe care o chema Gherghina.

La biserica zidită de Caplea merse Ecaterina, cu două slujnice şi străjeri, să se roage. Dacă această Caplea într-adevăr izbutise să curme zilele lui Pătraşcu, de ce n-ar ajuta-o să-l îngenunche pe trufaşul lui fiu?

Îi fâlfâiau voalurile lungi în jurul capului, pe umerii ascuţiţi. Păşea ca un bărbat, cu ochii înainte, cu buzele strânse. Trecu Dâmboviţa, cu luntrea acoperită cu velinţe învârstate, ca pentru Măria Sa Doamna, şi urcă dealul, înăbuşindu-se din când în când.

Ajunsă sus, respiră adânc şi intră în biserică, unde preotul văzând-o se grăbi s-o întâmpine. Dar Doamna Ecaterina păşi drept spre icoana arhanghelului dătătoare de moarte, Mihail. Acolo îşi spuse rugăciunea şi aprinse două lumînări mari, pe care scrijeli un nume. Se închină arhanghelului morţii cu adâncă cucernicie şi cu mari blesteme în gând.

Arhanghelul o privi cu ochii lui mari, şi ei i se păru că scutură din cereştile aripi. Îşi vărsă toată ura în faţa chipului zugrăvit în faţa ei, şi mai înfipse încă două lumînări, ca două blesteme licăritoare, în cutia morţilor.

Dar Ecaterina era străină de ţară, de datinile şi blestemele ei, şi blestemul ei nu fu blestem, căci muntenii când îl fac întorc lumînările cu flacăra în jos şi, stingându-le, îşi sting focul.

Ecaterina se credea numai munteancă. Ei i-ar fi priit mai bine vrăji cu păpuşi de ceară, pe care să le boteze în farfurii cu inscripţii stranii şi să le înfigă cu atâtea ace ci te dureri pot doborî un om.

Preotul se închină în faţa Doamnei, când aceasta îi lăsă doi galbeni şi puse să se aprindă o candelă pentru sufletul răposatei Caplea.

6

Domnul ambasador al Franţei, abatele Alfred de Germigny, primi numeroasa escortă a candidatului muntean cu el în frunte, în măreţul palat pe care-l ocupa în cartierul Pera.

Odată ajuns la Stambul, Petru, pe care imaginaţia nu

l-a părăsit o clipă de-a lungul întregii sale vieţi, rod al anilor trăiţi aplecat peste cărţi, se şi văzu gata încuviinţat a pleca stăpânitor şi domn peste Valahia.

Seniorii francezi şi italieni, care-l însoţeau, îşi şi făceau planul pentru cel mai scurt drum, cercetând hărţile; ori socoteau cele mai scurte căi de negoţ. Berthier, având poruncă din partea regelui Henric al III-lea să facă un raport asupra acestei îndepărtate ţări, se preocupa să găsească anumite cărţi şi anumiţi oameni, cu care să poată vorbi despre acel ţinut, împărtăşindu-i rse anumite cunoştinţe.

Nobilii germani aşteptau, cu sânge rece, să vadă ce le aduce hotărârea sultanului, şi până atunci îşi omorau timpul hoinărind de-a lungul mării, admirând seraiurile şi căutând să întrezărească ce se putea ascunde dincolo de acele ziduri mute.

Domenico, veneţianul, aici nu se mai putea ţine veşnic după prinţ; căuta tovărăşia lui Nicola, ai cărui ochi îl cercetaseră cu mai multă prietenie, dar linia aspră a obrazului lui îl punea pe gânduri.

Numai Costa, cu firele lui argintii la tâmple, cu mersul apăsat şi totuşi nespus de sprinten încă, părea a se fi aşezat pe vreme lungă în acel palat, unde reprezentantul îndepărtatei ţări îşi plimba eleganta-i statură, lungită de veşmântul sutanei de abate, cu privirea lui ascuţită şi zâmbetul batjocoritor când privea în jur, şi uneori, se pare, şi pe sine însuşi.

Numai pentru Costa, singur, avea un alt fel de a privi.

Bagajele erau descărcate, despachetate din lăzi, şi Petru aştepta în fiecare zi să fie chemat să sărute papucul sultanului, acest înalt semn de preţuire orientală, îngăduit numai acelora care aveau să dobândească o favoare.

Luminăţia sa, prea puternicul sultan, era foarte greu de apropiat. Aveau ei turcii o datină a lor, din care şi-au scos şi proverbul: „E mai uşor să mergi la Brusa, să vezi

padişahul mort, decât pe cel în viaţă”.

Dacă religia creştină punea preţ pe suflet, în dauna trupului, apoi mahomedanismul preţuieşte atât de mult trupul, încât justifică haremurile bogate, care înfrumuseţează viaţa bărbatului pe lumea aceasta.

Dacă religia creştină ridicase, prin Fecioara Maria, femeia, căutând să o apropie de bărbat, mahomedanismul hotărâse că om era bărbatul, iar femeia era obiectul omului.

Şi dacă aceste precepte erau bune pentru armate, pentru sultani erau cam moleşitoare.

Poate că Mahomed al II-lea, ori Soleiman Magnificul au fost frigizi, şi numai aceasta explică timpul ce şi l-au îngăduit războaielor stârnite de ei spre slava lui Mahomed şi disperarea şi veşnicul blestem al celorlalte popoare. Iar marii lor războinici, ca Soleiman sau Ahmed Cel de Fier, ca şi ienicerii, se pare că erau imuni la farmecele lascive ale cadânelor. Ei nu întâlniseră încă Şeherezada vieţii lor, şi de aceea au fost războinici cumpliţi.

Numai că Sultanul Murad îşi găsise, pe lângă sutele de trupuri mute, supuse poftei lui, şi o şeherezadă. O veneţiană. cu ochi negri şi părul ca frunzele pomilor în toamnă. Avea pielea albă, cu aluniţe pe umeri şi pe obraji. O privire nevinovată şi o minte ascuţită ca briciul. îi născuse un fiu, care-i moştenise firea şi gusturile: îi plăceau oamenii învăţaţi, cu alese purtări. Iubea frumosul cu o prea mare patimă şi avea mintea plină de istorisirile mamei lui despre Veneţia. Acea Veneţie, unde casele se înalţă în toată splendoarea lor de-a lungul canalelor, pe care în gondole se plimbă femei tinere şi frumoase, în tovărăşia cavalerilor şi a slujitorilor. îi povestise despre dogele Veneţiei, care o dată pe an se logodea cu marea şi mai cu seamă despre puternica flotă a republicii, pe care se aflau atâţia marinari cu alese însuşiri. Vorbea despre marinari, şi în adâncul inimii ei mândre sângera, deoarece

atunci când fusese răpită de corsari şi dăruită sultanului, pentru neasemuita ei frumuseţe, dragostea îi rămăsese în Veneţia, dăruită seraficului Florio, cel cu părul ca soarele, cu trupul înalt cum sunt columnele din San Marco, cu glasul stins ca al clopotelor ce sună în surdină, cu ochi mângâietori, că ai Sfântului Sebastian, cu o gură care-i atinsese de trei ori numai gura şi cu mâinile acelea neobişnuit de mari, care o cuprinseseră numai de trei ori cu nespusă gingăşie. După gingăşia acestor atingeri uşoare şi fine ofta acum, în adâncul inimii ei, una din cele mai puternice stăpâne ale lumii.

Îşi simţea sufletul neîmpăcat puternica sultană, şi în nopţile de nesomn, urmând şirul ciudat al întâmplărilor ce-i alcătuiseră viaţa, ca să nu înnebunească îşi făurea vise şi planuri, trăia din ele, aşa cum alţii trăiesc din fapte, şi avea tăria de a se mai bucura încă de viaţă.

Dacă ar fi ştiut padişahul ce e în inima ei şi tot n-ar fi avut puterea să o gonească. Ea îi dăduse, pe lângă atâtea felurite chipuri de a-l face să nu se plictisească, şi un fecior chipeş şi cu mare uşurinţă de carte – dar i-ar fi spus Sultana nebună, şi poate că nu ar fi greşit.

Se trăgea din neam aprig de marinari şi era crescută de o mamă plină de gingăşie şi atât de credincioasă Madonei, încât numai lângă picioarele reci ale statuii simţea că îşi face datoria. Sultana, tocmai pentru că trăia într-o lume înnebunită de războaie, păgână şi sluţită sufleteşte, credea încă în mica ei Madonă cu trandafiri, ce împodobise altarul capelei palatului natal din Veneţia. Se închina lui Alah, rugându-se lui Cristos să o ierte; se bucura în îmbrăţişările lui Murad, înfrumuseţată de voinicia neostenită a acelui cald trup bărbătesc, cu coapse subţiri şi vii ca nişte şerpi de plăceri, dar în inima ei şi-n clipa zămislirii se rugase de iertare şi de binefacerile ursitoarelor creştine pentru pruncul acela golaş şi chel, care-i fusese pus la sân.

Avea treizeci de ani şi rămăsese ca o statuetă de Tanagra, deşi născuse nouă copii, din care mulţi muriseră.

Îi era drag Murad, pentru felul blând în care se purta, pentru clipele de adâncă contopire, pe care numai ea putuse să i le dea, pentru scânteierea blândă a ochilor lui orientali, în care ea singură izbutise să găsească bărbatul, cu toate nevolniciile şi temerile lui din faţa femeii. Îndrăgise mâinile acelea albe, cu pielea moale şi degete lungi, cu unghiile măiestrit tăiate, dar în mintea şi inima ei ştia că două lumi şi doi dumnezei îi despart şi că tocmai aceste necunoscuturi şi despărţiri îi adună, prin ceva misterios şi puternic, care trecând dincolo de ei făcea bucuria clipelor lor şi puterea ei de a îndura noaptea grea a vieţii, în care se simţea învăluită.

Acest fel ciudat de dragoste, care se cheamă şi se respinge în acelaşi trup, dădea sultanei Baffa puterea de a găsi cele mai ingenioase chipuri de a scăpa de rivale. Căci orgoliul, crescut odată cu frumuseţea ei, înflorită sub puterea dragostei, făcea ca sultana să nu mai poată trăi în afara dragostei şi în afara dorinţei de putere. Cu un cuvânt bine aruncat, cu un gest la timp făcut, nepăsându-i de soarta lor, le arunca din drum cu o străşnicie îndârjită, care nu cunoştea ce-i mila. Pe ultima, o fetişcană primejdios de durdulie şi bucălată, o dăduse în haremul lui Ulugi-Ali, înainte ca sultanul să fi deschis ochii pe ea. Văzuse numai sclipind odată ceva mai tare privirea acestuia când se odihnise pe umerii şi sânii-i rotunzi, şi-i ceruse învoirea să o dea în dar amiralului, sub cuvânt că i-ar părea lunatecă.

Pe o altă cadână, care-i născuse două fete înainte de a-i dărui ea pe Mustafa, o învinui că primeşte daruri pentru a hotărî soarta Moldovei, dincolo şi peste voinţa lui, prin viziri, şi nefericita fu trimisă în seraiul nou clădit în încăperea băilor, acolo, pe malul Bosforului, unde îşi sfârşeau zilele concubinele, sultanele şi fetele bătrâne care

nu apucaseră să cunoască bărbatul, în haremul sultanului Selim, cel pe care Alah îl luase în ceruri, după ce inaugurase noua baie cu zeci de încăperi, de el clădită, dar ai cărei vapori prea puternici îl omorâseră, fără ajutorul unei mâini pământene.

Şi în ascunsele încăperi ale sultanei Baffa venise vestea despre mulţimea de seniori sosiţi din Italia şi Franţa, spre a forma escorta princiară a unuia din cei mai frumoşi paşi, care avea ciudăţenia de a-şi răspândi haremul pe toată faţa pământului, neţinând cu sine acuma nicio femeie. Care prinţ are totuşi mare dragoste de viaţă, căci în urma lui multe cadâne au rămas plângând.

Petru, în vremea aceasta, trăia cu gândurile risipite; jumătate spre Franţa, jumătate spre Ţara Românească, unde spera să plece în curând. Avea un sentiment de recunoştinţă faţă de Henric şi de regina-mamă, căreia avea să-i trimită o scrisoare de mulţumire. Acum o citea, pentru a vedea dacă nu uitase nimic din cele ce vrusese a-i spune. O reciti cu glas tare, în italiană, apoi, mulţumit, o sigilă şi chemă pe Saint Bonnet să i-o încredinţeze.

Scrisoarea suna astfel:

„Reginei, mama Maiestăţii Sale, de la zisul principe al Valahiei.

Doamnă. Îndată ce am ajuns aici teafăr, n-am vrut să nu-mi îndeplinesc datoria, pentru ca Maiestatea Voastră să cunoască starea fericită şi prosperă a afacerilor mele, pe care le-am găsit într-adevăr în acea condiţie pe care Maiestatea Voastră întotdeauna a dorit-o şi înlesnit-o.

Sper în Dumnezeu că izbânda va fi mai bună, deoarece din mare respect pentru Maiestatea Voastră toate căpeteniile acestei Sublime Porţi, ba chiar însuşi Marele Domn, îl agreează mult pe preailustrul ambasador al Maiestăţii Sale, care, desigur, prin deosebita sa iscusinţă şi-a câştigat faţă de ei, şi în treburile publice ale Maiestăţii Voastre, şi în această chestiune particulară a

mea, otita reputaţie şi încredere, cită a dorit-o vreodată înălţimea Maiestăţii Voastre; din care pricină mă simt infinit de obligat Maiestăţii Voastre, ca şi pentru favorurile şi onorurile primite de curând de la Preailuştra Signorie a raguzenilor, care, ivindu-se prilejul, aş vrea să fie trataţi la fel de Maiestatea Voastră.

Nu voi mai spune altceva despre afacerile mele, decât că, aşteptând pe curând fericita lor împlinire, voi implora pe Maiestatea Voastră să mă consideraţi întotdeauna ca îndatorat, după cum sunt foarte îndatorat, şi să-l implor mult pe bunul Dumnezeu să păstreze îndelung pe Maiestatea Voastră în deplină fericire şi prosperitate.

De la Pera, lângă Constantinopol, în 13 Mai 1581".

7

Lunile trec, şi numirea lui Petru întârzie, Rupiile turceşti cu chipul sultanului gravat pe ele se împuţinează, iar ceauşul cel aşteptat nu soseşte.

Sipahilar Agasi[23], Silahtar Agasi[24], Kislar Agasi îşi primiseră darurile de la Doamna Ecaterina şi găseau mereu pricini să întârzie numirea.

Sultanul totuşi se depărta de proverbul: *Acagiak can damarde durmaz* (sângele ce trebuie să curgă nu poate rămâne în vine), iar tenacitatea lui Petru răspundea cu: *Tocdir Tedbiri bazar* (providenţa e mai tare decât toate scopurile omeneşti).

La Eski Serai, cei cinci sute de baltagii îşi urmau ritualul din vremea răposatului sultan. În Fanar, spre poarta care duce la portul de jos al Constantinopolului, unde se înalţă academia întemeiată de grecul Manolaki,

23 Sipahilar Agasi — comandantul eunucilor, (turc.).

24 Silahtar Agasi — şeful infanteriei, (turc.).

pribeagul prinţ îşi mai trecea o parte din timp, ca şi la catedrala unde pe vremuri studiase actele şi cuvântările patriarhilor. Se plimba spre poarta Adriana, unde erau bisericile creştine.

Cadriilor le plăcea să stea de vorbă cu el; ştiinţa lui îi atrăgea şi ar fi vrut să-i facă cinstea de a-l trece la religia mahomedană. Între cele cinci rugăciuni, dimineaţa, la amiază, după prânz, seara şi noaptea, aveau răgazul trebuincios a-l lămuri.

Acestui Firari însă îi plăcea mai mult să-şi petreacă vremea la Eiub-Ensari, monument celebru, la care mergeau şi sultanii a doua zi după urcarea pe tron, pentru a se încinge cu sabia. Cadiul moscheii, văzându-l venind deseori, l-a oprit odată, numindu-l Ulu-beg, adică mare principe, ceea ce Petru luă ca o prevestire bună şi-i răspunse cu mare cuviinţă. De atunci, se obişnui a reveni şi a sta de vorbă cu bătrânul cu barba căruntă şi ochi de profet.

Era într-o zi, când acesta făcuse rugăciunea publică I pentru sănătatea, fericirea şi mărirea sultanului, acea Chatube obligatorie pentru toţi imamii imperiului.

— *Safţa gelding Uss* – Bine aţi venit, îi spuse bătrânul, apoi îl pofti în grădină, unde îi povesti că acum şaptesprezece mii de ani în urmă, în locul luminii fusese un arbore numit Tuba, în ale cărui ramuri trăia păunul sfânt, în inima căruia se afla spiritul lui Mohamed. Şi cum o părticică din acest spirit a dat naştere primului om.

Odem, care mâncând din griul oprit a murit; şi astfel în lume a apărut moartea şi viaţa.

Petru îi răspunse prin legenda biblică creştină a apariţiei primului om, pe care turcul o ascultă liniştit. Uneori îl combătea. Odată i-a spus numai atâta, privindu-l:

— *Elharekietul Berekiet* – mişcarea e fericirea! Asta e religia ta, nici a noastră, nici aceea pe care o sprijini.

De fapt, cadiul rezuma filosofia turcă în felul lui; nici

liniştea, nici pacea nu sunt în firea turcilor, şi această veşnică nelinişte trecuse şi în sufletul acestui pribeag.

Dar mai adăugase încă ceva, care-l făcu pe Dimitrie-Petru să se întrebe dacă avusese sau nu dreptate cadiul:

— Ori ce-ai face, la poarta casei tale nu vei atârna steagul cu tuiuri.

Însemna aceasta, oare, că nu va domni niciodată? Ori că nu se va război nicicând? îşi dăduse, oare, seama că fiul lui Pătraşcu nu avea porniri războinice şi că dacă scotea spada, o scotea la mare strâmtoare? într-o epocă sângeroasă, el era un om simplu, un vizionar în veşnică mişcare, care avusese în viaţa lui o singură luptă: cu tătarii, pe vremea când era în Polonia. Nu-şi simţea nici veleităţi războinice, nici de cucerire, nici de apărare pe calea armelor.

Cadiul avea dreptate. El era o fiinţă care nu credea prea mult în puterea săbiilor, şi necrezând, nu putea înfăptui pe această cale. Nici regele Henric nu luptase în război, deşi în ţara lui armatele erau veşnic pregătite – deci se putea domni şi în pace. Zâmbi şi se mulţumi să întrebe:

— Explică-mi, înţeleptule, de ce le spuneţi voi persanilor sofi, adică înţelepţi? Sunt mai înţelepţi decât voi? Căci domnia ta nu poţi fi uşor biruit.

— Cum văd, ştii mai multe decât îmi închipuiam, dacă-mi pui această întrebare. Ei nu recunosc decât pe Ali, proroc şi sfânt, dintre fiii lui Mohamed.

— Şi pe Ebukir, pe Omer şi Osman, nu?

— Vezi bine.

— Atunci nu recunosc nici întâietatea casei osmanlâilor, ca domnitoare peste împărăţia turcească?

— Aceasta e o profanare, care se trage de la Sheitanu Kuli.

— Mai e vreo deosebire?

— Ei nu-şi spală picioarele înainte de rugăciune, ci

numai şi le freacă.

— Şi totuşi le spuneţi înţelepţi, zâmbi Petru. Vezi, mai întrebat ieri de ce se luptă nazarinenii între ei, când toţi cred în Cristos. Cred că pentru aceleaşi pricini pentru care vă luptaţi şi voi cu persanii.

— *Chaïm Serr nun Alah*, spuse cadiul. Binele şi răul vin de la Dumnezeu, repetă el încă o dată.

— Da. *Tăkir-Tebdiri bazar*, se întristă deodată Petru.

Cunoştea proverbul de mult: omul propune, şi Dumnezeu dispune.

El nu avea de unde şti că acest bătrân înţelept fusese sfătuitorul răposatului sultan Soleiman şi că avea şi acum drum deschis la Murad al III-lea.

Petru se întoarse între prietenii săi apuseni, unde gluma era mai iute decât tristeţea gândurilor. Între ei şi cu ei avea altă stare de spirit; viaţa îi părea mai uşoară, şi sufletul şi-l simţea mai tânăr. Vinul se găsea din belşug, şi femei frumoase şi binevoitoare erau destule în Fanar, îşi risipea tinereţea, bărbăţia şi banii, ca să-şi înşele aşteptarea şi lungimea zilelor.

13 – Pribeagul

Pe domnul de Germigny îl ruga tot mai des să serie regelui Franţei şi reginei mame, ca să-i grăbească numirea.

Din geamii, glasul imamilor se auzea, rugându-se: *Hakallah Sub Han Alah*! Dumnezeule drept, Dumnezeule bun!

Petru se întreba când va fi bun şi drept cu el, căci începuse să-şi piardă răbdarea, şi Costa împrumutase de la cămătari, cu dobânzi grele, sume însemnate, pentru a putea face faţă cheltuielilor cerute de viaţa princiară. Toată Pera ştia că un prinţ pribeag aşteaptă numirea din zi în zi, numai că sunt domnii şi numiri asupra cărora trebuie ţinută cea mai mare taină, ca să poată fi primite. Iar Petru

nu era nici omul tainelor, nici al diplomaţiilor; poate că era în acele ceasuri ale vieţii lui, în care avea nevoie să-şi trâmbiţeze dorinţa, pentru a se convinge el însuşi că mai poate fi realizabilă. Iar Costa împrumuta mereu bani, având garanţie domnia mult visată. Între Citaldi şi Cumcapü[25], numele lor era cunoscut.

Vremea trecea, Constantinopolul îşi ducea viaţa la marginea mării, ca un purgatoriu al lui Alah, care pentru unii putea fi raiul, iar pentru alţii iadul pe pământ.

Terschane Serai îşi desfăşura grădinile mirositoare. În preajma lui, Sangiaktar Iokusi Kiagis îşi vărsa cu aceeaşi lene valurile în mare.

La Catârga Hmani [26]trăgeau mereu alte corăbii la ţărm.

Nimeni, afară de ambasadorul Franţei, nu se îngrijora de soarta rătăcitorului pretendent.

Din Rum-Ili; scrisorile reginei mame şi ale regelui Henric al III-lea vin cu regularitate matematică, dar la Babi Sedat, la Babi Humaium sunt altfel de gânduri. Reis-Efendi vine să-i vestească numirea de înalt funcţionar şi ofiţer al sultanului. Escorta lui princiară costa foarte mult. Scuzii de aur împrumutaţi se ridicau la zeci de mii; acoperirea datoriilor se va face când va fi domn.

Petru primeşte funcţia şi trăieşte la Terschane Serai, unde slujitorii n-au voie să comunice între ei decât prin semne şi să umble în pantofi de pâslă, ca să nu facă zgomot. O singură vorbă rostită fără rost, un singur pas auzit aduc surghiun sau moarte. O vorbă spusă cu glas tare e auzită de zeci de urechi; e o şcoală a tăcerii, la care Petru se supune cu greu. Vede cum viziri după viziri merg la moarte pentru o întrebare pusă padişahului în urma unei porunci date.

---

25 Cumcapü — poarta de nisip.

26 Catîrga Hmani — portul galerelor.

Înălţimea sa avea un gând, apoi da poruncă; nu-i trebuiau întrebări. Îi trebuiau minţi agere, care să conceapă al doilea gând, ca urmare a gândului lui. Vrea oameni care să gândească pentru el; de aceea îi înălţa în dregătorii.

Petru înţelegea din ce în ce mai bine că numai Henric îl poate scoate pe sultan din apatia lui.

Vede parada albilor ieniceri; douăzeci de mii de îngeri ai morţii, defilând la Babi Adalet, purtându-şi cele trei steaguri: Alemul cu semiluna în vârf, Sangiacul cel verde şi Tuiul cu trei cozi de cal. Priveşte şi înţelege din ce în ce mai bine uriaşa maşinărie de război şi se dumireşte de ce la numirea fiecărui sultan se dăruiesc fiecărui ienicer câte douăzeci taleri de aur. În braţele şi-n curajul lor nebunesc stă forţa imperiului aliotman, mai mult chiar decât în cea a cincisprezece mii de spahii veşnic pregătiţi de război şi care primesc numai câte un taler de aur la numirea sultanului.

Află cum grija de fiii sultanului o poartă comandantul ienicerilor, ferindu-i de unchi sau fraţi. Nu se miră; asasinatul e un mijloc de ajungerea scopului, peste tot pe unde a trecut el. E şi un mijloc de a păzi imperiul de războiul civil.

Speră, aşteaptă, dar nu învaţă să tacă.

Scrisorile vin din Franţa spre puternicii zilei; domnul de Germigny se luptă, cu toată diplomaţia lui, să contrabalanseze intrigile şi darurile Chiajnei şi ale Ecaterinei din Muntenia, dar începe să nu mai creadă în vorbele turceşti.

În vremea aceasta, Petru se distinge prin uşurinţa şi inteligenţa cu care-şi face slujba.

Sultana veneţiană se plictiseşte sau curiozitatea ei e stârnită de abilul abate de Germigny. Îl cheamă în serai pe feciorul lui Pătraşcu, pentru a-l cunoaşte. Cinstea e mare, şi clipa e prielnică. Petru străluceşte în costumul lui

turcesc. Povestea vieţii lui e ca a lui Aladin cu covorul fermecat.

Sultanelor le plac poveştile.

— Pe unde ai colindat?

— În mai toate ţările lumii.

— Te preţuieşte regele Franţei. Ca să-l vezi, ai trecut şi prin Italia?

— Da. Am locuit acolo.

— Ai fost în Veneţia?

— Da.

— Ţi-a plăcut?

— Mult.

— Spune-mi ce oameni vestiţi ai cunoscut acolo.

— Pe doge, pe senatori şi mai cu seamă pe comandantul flotei lor.

— Spune mai departe.

— Comandantul flotei lor, Fiesco Floria d'Umbria, mi-a lăsat cea mai puternică impresie.

Chipul sultanei se schimbă sub vopsele. Mintea ei refuza a crede.

— Auzisem că s-ar numi Corsarul, nu Fiesco, comandantul flotei lor.

— Aşa-i spun veneţienii, pentru că vânează fără milă piraţii, dar numele lui e Fiesco.

— Un om bun şi scund, fără îndoială.

— Un bărbat subţire, înalt şi blond. Cel mai frumos veneţian ce am putut vedea vreodată.

Inima sultanei Hazechi se zbate – nu se poate o asemenea minune. Ea îl credea mort de mult. De douăzeci de ani de când îi întreabă pe bailii Veneţiei despre el şi nimeni nu-i spusese o vorbă. Şi iată, acest străin o vesteşte că singurul om pe care l-a iubit cu adevărat trăieşte încă; ochii sultanei se înrourează.

— Vorbeşte-mi despre acest veneţian. Îmi place felul tău de a povesti. De ce i se spune Corsarul?

— Pentru că luptă contra lor, plătind o datorie veche.

— Datorie?

— O răzbunare; acum zece ori douăzeci de ani, piraţii i-au răpit logodnica, se pare că-i era nespus de dragă.

— Şi n-a uitat-o?

— Lumea spune că nu. Viaţa şi-o petrece mai mult pe mare, şi curajul lui este înspăimântător. Niciun pirat nu-i stă în cale.

— Dar n-are nevastă, copii?

— Soţie? Nu ştiu. Fete, am văzut două foarte tinere, aproape nişte copile. Îi seamănă leit.

— Atunci s-a însurat târziu?

— Signorele vorbeau că numai după ce a pierdut orice nădejde de a o regăsi pe Laura Baffa, logodnica lui.

— Povesteşti frumos, principe.

— Poveştile oamenilor nefericiţi le ţin mai bine minte; şi eu sunt un nefericit în viaţă.

Sultana îi cântări chipul, apoi spuse cu o voce adâncă:

— Nu pari a fi nefericit.

— Nici înălţimea Voastră nu pare…

Petru îşi muşcă buzele. Ce-i venise oare să vorbească astfel? Nici el nu ştia, dar un simţământ straniu îl împinsese.

Sultana nu-l dădu afară, cum se aştepta el cu ochii în pământ; zâmbi numai cu ochii, cu chipul împietrit.

— Toţi oamenii sunt supuşi încercărilor lui Alah; aşa ne învaţă Ebuckir…

— Ebuckir e un mare înţelept.

— Mai vorbeşte-mi despre corsar.

— S-a purtat frumos cu mine. Şi pe el l-a izbit povestea vieţii mele şi mi-a dăruit în semn de prietenie acest inel.

Îi arătă un safir imens, cu o singură perlă mică alături. E în formă de inimă, şi alături o lacrimă.

Sultana părea zguduită de o adâncă emoţie.

— Vrei să-mi dai inelul?

Petru, scoţându-l din deget, puse un genunchi în pământ şi spuse cu glasul venit din inimă:

— Îngăduiţi-mi să vi-l dăruiesc. E prea puţin pentru strălucirea Voastră, dar vine de la un om atât de strălucit, încât îşi are mai bine locul pe alba voastră mină.

Sultana luă inelul şi întoarse capul. Cunoştea bijuteria: acuma era tot ce-i mai dădea soarta din partea lui Fiesco, pe care-l iubise, cum numai pe Madona o putuse adora. Fusese dragostea ei, icoana vieţii şi temeiul viselor ei. Şi acuma, acest străin, nefericit şi el, pribeag, îi aduce o veste la care nu se aştepta, care, bucurând-o, îi făcea viaţa şi mai amară. Ei, sultanei celei mai puternice de la curtea lui Saillullah.

Ştia, punând inelul pe deget, că toate îi vor fi indiferente de aici înainte, câtă vreme umbra lui Fiesco creşte între ea şi viaţa ei. îi fu dor atât de cutremurător, încât faţa ei se transfigură pentru o clipă, şi Petru rămase năucit. Apoi sultana Hazechi îşi reveni. Îşi muşcă buza de jos, îi zâmbi.

— Mi-ai dat un dar de mare preţ. Vine din patria mea. Şi mi-ai făcut mare bucurie vorbindu-mi limba tării mele. Poţi veni la mine oricând. Şi mai ia seama, poţi să-mi ceri orice-mi va sta în putere să-ţi dăruiesc.

Îl concedie, căci vru să rămână singură. Nu mai putea îndura nicio fiinţă omenească lângă sine; voia să rămână cu umbrele tinereţii ei.

În ziua aceea, trimise zece pungi de rupii la Darus Shifa, spitalele din apropierea geamiei celei mari din piaţa Căldărarilor; scuti de pedeapsă pe zece oameni care trebuiau să aducă piatră din munţii Nicea; trimise Tevlietului, marele inspector al geamiilor, două pungi cu rupii, şi schimbă surghiunul unui paşă, din Siria la castelul Tulcea. Iar imamii şi cadriii se rugară pentru inima miloasă

a puternicei Hazechi, invocând în minarete numele lui Maabud.

Sultanul o găsi schimbată mult după această întrevedere şi crezu că-i bolnavă. Cum era femeia inimii lui, trimise şi el daruri pentru moscheea din Ierusalim, unde se afla o piatră din vremea lui Mohamed, şi alte pungi la Meca, unde patriarhul Avram zidise casa în care Mohamed a depus piatra neagră adusă din Paradis.

Numai Petru nu ştia câte milostenii s-au pornit de la un simplu inel, cu o piatră ca lăcrima, pe care i-l dăduse veneţianul cu chip de arhanghel şi mâini de ucigaş.

Se intra în postul mare şi se făceau închinăciuni celor doi sfinţi, Iman Azem şi Iman Shafi, şi cele cinci rugăciuni de Sabah, Oile, Ikinde, Achsham şi Iatzi, Nemazi[27], care cereau prezenţa funcţionarilor palatului.

Petru se gândea cum va putea el satisface poftele băneşti ale turcilor, aflând că Mihnea dăruise o sută de mii de galbeni marelui vizir, două sute de mii de galbeni chehăii marelui vizir şi cin Qi sute de mii de galbeni padişahului.

Dar el nu ştia nici despre rivalitatea dintre sultana Hazechi şi sprijinitorul lui Mihnea, lacomul beglerbeg al Greciei, care-i oferise lui Petru spre cumpărare o coroană atât de scumpă, încât, cu toată frumuseţea ei, nici nu se putuse gândi să-i dea şaizeci de mii de galbeni, când el era dator cu sume grele de bani băncilor din Constantinopol şi cămătarilor din Fanar. Iar negustorii, siguri că vor lua

---

27 Sabah — dimineaţă,

Oile — amiază,

Ikindi — după prînz,

Achsham — seară,

Iatzi — noapte,
Nemazi — rugăciuni,

dobânzi mari, îl împrumutau de câte ori galbenii lui se împuţinau.

Domnul abate de Germigny însă începuse să se neliniştească. Primise scrisoarea lui Henric, care cerea discreţie din partea lui Petru, în toate acţiunile lui, căci nimic nu dăunează mai mult în politică decât vorba multă. Ambasadorul îi citi scrisoarea lui Petru şi-i atrase atenţia în această privinţă.

Scrisqarea lui Henric suna astfel:

„Aş fi tare nemulţumit dacă prinţul Valahiei nu ar avea la sosirea sa primirea şi tratarea ce i-a fost promisă în urma protecţiei şi recomandării mele şi aş fi şi mai nemulţumit dacă i s-ar întâmpla vreo nenorocire, ca urmare de a nu se purta cum se cuvine în demersurile şi viaţa lui şi de a nu urma sfaturile Voastre. În această privinţă, aştept lămuriri întâi din partea Voastră”.

%

Acuma, Firari se mutase cu toată escorta lui într-un palat din Pera, şi de Germigny avea răgazul să cerceteze încă o dată toate demersurile înfăptuite pentru ocrotitul regelui său şi să vadă ce mai avea de făcut.

În 22. VI şi în 8. VII. 1581, ambasadorul asigurase pe regina-mamă şi pe rege de numirea lui Cercel.

Până la data când îşi cercetează el corespondenţa, în luna octombrie din anul 1582, mai are copii după încă şaisprezece scrisori trimise regelui Henric şi Caterinei de Medicis, în legătură cu numirea care nu se mai face. Cu totul, din luna mai 1581, de când sosise Cercel la Constantinopole, se adunaseră patruzeci şi patru scrisori, şi până acum nu-şi arătaseră puterea. Aşa încât nu se miră când, la douăzeci octombrie, regele îi ceru să nu mai stăruie pentru candidatul muntean, deoarece e în joc prestigiul lui şi în acelaşi timp să-i comunice lui Petru să nu se întoarcă în Franţa, aşa cum a aflat că ar avea de gând.

Situaţia lui Petru era din cele mai grele. Era deocamdată numai Mutefari-Aga, gentilom al casei padişahului, datorită piedicilor puse de marele vizir Slavus, care o sprijinea pe Ecaterina şi pe nevârstnicul ei Mihnea, de numai treisprezece ani.

Însă toţi îşi vedeau de rosturile lor, uitând de puterea sultanei Hazechi şi de Cadiul de la Eiub, care are numai cuvinte de laudă pentru Petru, urându-i mereu „Albă să-ţi fie faţa”.

Şeikul avea cuvânt puternic în faţa învăţatului Lala, care se îndeletnicea cu instruirea tânărului. principe, fiul sultanei Hazechi; acest şeik, căruia Petre îi spusese adeseori Zahid şi, numindu-l părinte, o făcuse din respect faţă de felul lui de a fi şi de a gândi, căci Petru preţuia omul de inimă şi ştiinţă, oriunde se afla. Pe de altă parte, învăţatul seik stătuse de mai multe ori de vorbă cu el şi gustase din ştiinţa lui cu plăcerea înţeleptului. Iar dacă acestui învăţat turc nu i se întuneca inima când vedea trădătorii pisaţi în covate mari de piatră în pieţele publice, în schimb i se muia inima în ceea ce-l privea pe valah, căci ţinea la concepţia turcească prin care nobleţea omului o ilustrează faptele lui, şi nu străbunii. Ori Petru se dovedise a fi deştept, tenace şi bun la suflet, un om care şi-a biruit soarta, câştigându-şi astfel un drept. Şi l-ar fi înohipuit mai curând în fruntea unei medrese, decât în fruntea unei ţări, dar pe necredincioşi nu i-a putut înţelege niciodată cum trebuie.

Aşa că şeikul îşi încinse haina de lână şi se înfăţişă atotputernicului învăţător de la Serai, rugându-l să primească a cunoaşte un învăţat principe creştin.

Învăţatul Lala a încuviinţat; i-a dat prilej să vorbească, i-a plăcut şi felul lui de a rosti în turceşte, şi cunoaşterea filosofiei şi datinilor lor. Înţelegea învăţătura Coranului şi nu se miră că drept-credincioşii sfinţesc apa cu moaşte de la Mohamed, nici că Arhanghelul Mihail s-a

arătat Profetului, ori că drept-credincioşii nu-şi plâng morţii, care merg la Alah. El înţelegea ce cred ei, turcii; că nu e Dumnezeu în afară de Alah, iar Mohamed este singurul său profet.

Acest bărbat, care-şi făcea slujba la Terschane Serai, deşi cerceta mănăstirea sfintei Fecioare de la Ebu Eiub Ensari, era un adevărat principe al naţiei lui Mesia, decretase Tala şi-l întâmpinase cu formula de *Eivallah*, gândindu-se că va merita pe deplin să poarte chilatul, toga colorată, cusută pe margine cu fir de aur şi argint, căci înfăţişarea lui e falnică, mintea deşteaptă, vorba cu miez, chiar dacă uneori spune numai adevărul. Afară de asta, nici nu trăia în raia, ci mai mult la mila şi împărăţia sultanului, şi-i va înţelege mai înţelepţeşte voile. Nu se ştiau pe seama lui nici omoruri, nici fapte mârşave, aşa încât la plecare îl salută cu formula *Selamim Aleikum* *, iar şeikul, care-l adusese, fu cât se poate de mulţumit.

Sultana Hazechi, pe de altă parte, avea de la o vreme nişte vise foarte ciudate. Le povesti padişahului, care credea în asemenea povestiri tocmai atât cât îi trebuia ei să-l atragă în calea voinţei sale. Hazechi îşi reamintise de Fiesco. Hazechi îl pierduse pe Fiesco şi nu avea să-l mai revadă niciodată, deci trebuie să-şi caute liniştea inimii. Or acest pribeag, singurul aducător al veştii că Fiesco trăieşte, trebuia ajutat să-şi ajungă măcar el un vis. Nu numai atât; trebuia să plece Petru, pentru ca ea să-şi poată afla pacea. Trecutul şi prezentul se sfâşiau unul pe altul. Ea avea un fiu şi trebuia, pentru el, să rămână lângă tristul sultan cu vorba rară, cu gândirea anevoioasă. Luceafărul vieţii apusese întotdeauna pentru ea.

— Ţi-s ochii trişti, Nicola?

— Măria ta o spune.

— De când ne-am întors din Franţa te-ai schimbat mult.

— Maria Voastră vede bine.

— Nicola, este alături de mine de peste douăzeci de ani, şi uneori nu te înţeleg.

— Fericit e cel ce se poate înţelege pe sine însuşi şi fericit sunt eu, pentru că te apleci Măria Ta să mă înţelegi.

— Unde am fost eu, ai fost şi tu; ce am ştiut eu, ai ştiut şi tu.

— Poate de aceea, Doamne, sunt aşa cum sunt.

— Adică?

— Poate am învăţat prea multe, care acuma mă răscolesc; poate am văzut prea multe care îmi iau somnul şi poate am rătăcit prea mult, ca să mă ajungă osteneala.

— Poate că aşa se petrece şi cu mine, Nicola. Nu te-ai gândit?

— Măria ta aştepţi de atâta vreme şi ai ce aştepta… deşi.

— Deşi… Ce?

— *Selamim Aleikum – Pacea cu tine*. (*turc*.).

Ochii sprâncenaţi ai lui Nicola se încruntară a încăpăţânare.

— Spune, Nicola, tot ce ai pe inimă.

— M-au învăţat să citesc în cărţile vechi odată.

— Şi?

— Am aflat poate mai multe decât trebuie despre neamul meu.

— Cum am aflat şi eu despre al meu.

— Ei bine, Măria ta, zilele astea l-am văzut pe beglerbegul Greciei şi l-am auzit cum vorbea şi despre Măria ta, şi despre raiaua lui.

— Despre mine?

— Da. Era cu trimisul Poloniei, venit pentru serbările de circumcidere a prinţului Mohamed. Era şi Ecaterina, doamna Ţării Româneşti. Ea i-a dat cincizeci de mii de scuzi de aur şi a trimis amfore, tipsii de argint şi mătăsuri

sultanei Validé.

— Şi ce-au spus?

— Că Măria Ta ai lovit în tătari împreună cu nobilul Laski. Că Măria Ta te-ai bine cu Papa; că ţi-s dragi catolicii, şi mai mult, că eşti credinciosul Papei şi al regelui Franţei în cruciada creştină ce vor să o facă împotriva turcilor.

— Cum ai putut afla toate acestea?

— Mi-am făcut prieten de nevoie un om de-al Ecaterinei Doamna. N-a ştiut cine sunt şi s-a mândrit în faţa mea cu iscusinţa stăpânei lui, care se pare că-i înţelească cu polonii să te ponegrească pe Măria Ta. Cum eu m-am minunat de atâta deşteptăciune, nu s-a sfiit să-mi povestească tot. A mai adăugat cum beglerbegul Greciei ar fi spus. vorbind despre Măria ta: „Fiu de raia, născut în raia, ce vrea?” Şi-am simţit atunci o ură năprasnică.

— Ură? E în firea lui să batjocorească.

— Nu ştiu. Poate e dreptul celui mai tare. Dar pe vremuri, când peste acele ţinuturi stăpâni nu erau nici turcii, nici francii, pe vremuri erau ai mei, Măria ta. Acolo unde slujeşte el azi sultanului, erau falangele macedonene ale lui Filip, cu vitejia şi dispreţul lui de moarte. Falangele acelea care au cucerit răsăritul lumii, sub Alexandru.

— Care a murit prea repede, şi cuceririle lui s-au sfărâmat în vânt, Nicola. Nu te aprinde, asta a fost odată.

— Odată, Măria Ta, dar îndeajuns ca să nu le uit. Odată, Măria Ta, dar ei nu au dreptul să ne batjocorească.

ei care nu au fost în aceste părţi de lume când ai noştri îşi stăpâneau pământurile cucerite apoi de ei. Aici răbdăm, aşteptăm, aşteptăm…

— Şi tu ţi-ai pierdut răbdarea. Poate că am greşit când am vrut să înveţi la un loc cu mine. În loc să trăieşti în ziua de azi, tu trăieşti cu sute de ani în urmă.

— Dacă ar începe Cruciada, Măria Ta, eu aş fi primul care te-aş urma.

— Dacă regii apusului s-ar înţelege vreodată între ei…

— Măria Ta ai pierdut nădejdea?

— Aceea a fost a tinereţii mele; acuma prea am văzut multe.

— Atunci ce mai avem de făcut?

— Să aşteptăm, să ne purtăm frumos cu ei, să-i dăruim cu tot ce avem şi n-avem.

— Un drept cinstit, plătit cu dăruiri… Măria Ta, mai umblă o vorbă proastă.

— Acuma spune-o. Tot ţi-ai deschis tu sufletul.

— Au adus oameni care-l ştiu pe fratele Mariei Tale, pe Pătraşcu, cel care trăieşte în Cipru.

— De ce?

— Ca să vadă dacă semeni.

— Ce înseamnă asta?

— Că oameni răi, cu vorbe proaste, au spus despre Pătraşcu Vodă…

— Ce anume?

— Că nu i-ai fi fiu legitim.

— Spurcăciuni.

— Spurcăciuni, dar e bine să ia aminte Măria Ta.

— Nicola, în ce cuib de năpârci am căzut!

— Ei, dacă n-ar fi fost la mijloc regele Franţei, multe le-ai fi auzit cu urechea Mariei Tale.

— Le simt cu sufletul, Nicola. Nu am nevoie de urechi. Aş avea mai degrabă nevoie de un sfat, sau de o spadă.

— Spada, Măria Ta, e cel mai bun sfătuitor.

— Nu întotdeauna.

— Am căutat să cunosc pe unii dintre oamenii beglerbegului; nu că m-aş fi împrietenit cu ei, dar aşa, să mai aflu (áte ceva. Unii şi-au deschis inima.

— Şi ce m-aşteaptă?

— Doamna Chiajna se zbate să ia tronul pentru fiul ei

în Ţara Românească.

— Şi doamna Ecaterina?

— Şi-a însurat feciorul, la cincisprezece ani, cu fata unui boier pământean, ca să se lege de ţară.

— Se poate ea lega?

— Asta are să o vadă Măria Ta, când vei fi acolo; dacă vei ajunge acolo.

— Serbările astea ale circumciderii, ori micul Bairam ţi-au dat asemenea gânduri?

— La serbările astea au fost soli din toată lumea şi daruri să ridici cu ele o împărăţie din pulbere. Totul pentru un singur prinţişor, care nici nu se ştie dacă va apuca să trăiască sau să se suie pe tron. Şi m-a cuprins o amărăciune, gândindu-mă la…

— La ce, Nicola?

— Câţi sclavi creştini s-ar putea răscumpăra cu banii dăruiţi de creştini turcului.

— Ai avut şi tu acest gând?

Nicola tăcu, privindu-l cu o flacără în ochi.

— Dacă Măria Ta a gândit la fel, nu ştiu cum îi va fi domnia, dacă va fi, dar înţeleg că inima Mariei Tale m-a făcut să cutreier pământurile.

Petru îi înconjură grumazul cu braţul stâng.

— De douăzeci de ani n-ai mai făcut aşa, Măria Ta.

Petru îşi trase braţul.

— Şi de mulţi ani nu ţi-ai mai deschis tu inima. Eşti un om mândru.

— Ca şi Măria Ta, numai că eu sunt slujitorul, oare n-are darul vorbirii.

Petru îşi dădu seama că pentru prima oară Nicola vorbise atât de mult, semn al unei tulburări atât de mari, încât îşi biruise felul lui obişnuit de a fi.

— Ai văzut oamenii de la galere?

Nicola făcu numai un semn cu capul.

— Dacă-mi va ajuta Dumnezeu, Nicola…

Nu-şi sfârşi gândul. O cută adâncă îi brăzda fruntea, şi în ochii lui albaştri trecură ape negre. Nicola înţelese că vrea să răscumpere sclavii creştini; îi prinse mina, i-o sărută şi ieşi. „De l-ar feri Dumnezeu, căci oamenii ştiu că-l vor izbi”, îşi zise în sinea lui, acoperindu-şi capul cu un gest domol.

9

Lumea din Apus îl cunoaşte pe acest nefericit Petru, care trebuie să-şi ceară de la turci atât încuviinţarea de a intra în ţara lui, cât şi pe cel de a fi pus în drepturile lui – şi privirile sunt aţintite cu simpatie asupra lui, dar nădejdile par pierdute, deoarece în scrisoarea lui din Veneţia, ambasadorul Franţei spunea textual:

„Nu este nicio speranţă ca Petru să fie adus în Principatul său, oricare ar fi făgăduielile date de sultan şi de marele vizir ambasadorului regesc, pentru că acel ce se află acum pe tron este susţinut din toate puterile de mama sultanului, care are autoritate faţă de fiul său, cu atât mai mult, cu cât cel din scaun are putinţa de a face daruri, ceea ce lipseşte celuilalt”.

Doamna Ecaterina are grijă să facă astfel, încât tributul să nu fie trimis tot deodată şi amână trimiterea a şaptezeci de poveri de aspri pentru după Sfântul Gheorghe; Doamna putea face cum vrea în această raia, unde tezauful ţării era tezaurul domniei, şi voia ei, lege.

Numai că Petru, în această vreme, câştigă preţuirea a doi bărbaţi cu mare influenţă asupra sultanului: Giefer-Paşa, aga ienicerilor, şi Hagi-Paşa, unchiul sultanului.

Vorbele lor atârnă greu şi se pare că sultanul a fost mişcat de răbdarea şi stăruinţa lui Petru, care avusese grijă să spună comandantului ienicerilor că atunci când va primi domnia, va face sultanului un dar de opt sute de mii de ducaţi de aur, pe care-i va da în trei rânduri: două sute

de mii înainte de numire, două sute de mii la numire, iar patru sute de mii odată cu primul tribut şi cu un stol de şoimi, pentru vânătorile imperiale.

Lupta între Petru şi Ecaterina Doamna se înteţeşte; cea din urmă, prin sora ei, Maria Alordo, al cărui soţ se trăgea din familia ducală din Genova, ar fi putut să-i facă şi mai mult rău, dacă Fabrizio Alordo n-ar fi murit, şi soţia acestuia nu s-ar fi retras la mănăstirea San Maffia din Murano.

Pe de altă parte, Ecaterina Doamna e sprijinită de către Mustafa Beiu-drageman, de către Sinan Paşa şi de către hogele lui Sinan, Murul Efendi, apoi de către Ali Aga. de beglerbegul Greciei, cât şi de beglerbegul mărilor, Ulugi-Ali, zis şi Capudan-Paşa, cu ajutorul cărora luase tronul şi o exilase pe năprasnica Doamna Chiajna tocmai la Alep, îndepărtând astfel fără să vrea una din cele mai puternice piedici din calea lui Petru.

Dacă Petru lupta pe faţă, în văzul lumii, cu prea mare sinceritate, pentru scopurile lui, potrivnica Ecaterina folosea calea ocolită, ascunsă, creându-şi legături şi prietenii, cărora le sugera subtil ceea ce aveau de făcut.

Numai că Ecaterina Doamna de data aceasta avea de înfruntat o altă femeie, care asemeni ei avea sânge italian şi ca şi ea avea un fecior, pentru care ar fi făcut orice să-l vadă sultan când îi va veni vremea; aidoma ei se afla într-o ţară străină de gândurile, aspiraţiile şi dorinţele ei. Dar potrivnica ei era mult mai puternică şi mai vicleană, prin încercările la care o supusese viaţa – răpită de corsari, dusă într-un harem, constrânsă la un fel de viaţă umilitor pentru o veneţiană de bună condiţie, umilitor pentru sufletul ei mândru. Nevoia permanentă de a-şi ascunde sentimentele, de a se feri de invidia, gelozia, ba uneori de ura femeilor, în care toate acestea îşi găseau prielnic lăcaş, şi claustrarea impusă într-un chip asiatic toate îi ascuţiseră atât de mult mândria, ambiţia, încât pe ascuns, cu migală

şi răbdare, cu o adevărată artă înlăturase zecile de femele din jurul ei şi se făcuse preţuită, iubită şi de neînlocuit Sultanului Murad, căruia pe vremea când era numai sângeac de Magnezia, apriga Chiajna îi dăduse în harem pe una din fetele sale. Se vede că fiica nu a semănat întru nimic mamei, căci nu a rămas nimic din înmormântata şi ştearsa ei viaţă.

Hazechi ştia ce vrea şi mai cu seamă cum să capete ceea ce dorea, deoarece era singura femeie pe care sultanul o iubea. Aşa că la douăzeci şi nouă iunie 1583, de ziua sfinţilor Petru şi Paul, când nimeni nu se mai aştepta, Petru fu vestit că un ceauş a plecat la Bucureşti pentru a mazili pe Mihnea Vodă şi a-l aduce împreună cu doamna Ecaterina şi cu Neaga la Constantinopole. Un alt ceauş pornise în insula Cipru, spre a aduce pe fratele lui cel mic, Pătraşcu, ostatec la Poartă pe vremea domniei lui. Iar la 4 iulie, Petru se înfăţişează marelui vizir Slavuş, însoţit de chehaia lui. Slavuş îl primeşte şi-i pune pe umeri mantia din fir de aur, semn al domniei. De aici, cu mândru alai de înalţi demnitari turci, se duce la Patriarhie, unde Patriarhul Eremia al II-lea slujeşte o slujbă de binecuvântare a noului domn şi-l unge cu mir. Apoi Petru este însoţit la

Vlah-Serai, care se află lângă Mitropolie, unde i se înfăţişează, spre a-l felicita, agenţii diplomatici, prietenii din Pera. Tot aici îi aduce imbrohorul insignele domniei: sangiacul şi tuiurile, în sunetele tabulhanalei, care-i cântă o zi întreagă. Apoi e primit de Padişah, la castelul Candeli-Başi, unde i se dau veşmintele de domn – cuca şi cabaniţa –, iar sultanul, după ce stă de vorbă cu el, făcându-i recomandările obişnuite în asemenea prilejuri, îi dăruieşte un cal arab, cu sabie şi buzdugan.

Pe urmă merge la Patriarhie, pentru o nouă binecuvântare, primeşte firmanul cu litere de aur, pe care, la sosirea sa în Bucureşti, un capugiu îl va citi cu glas tare

norodului adunat.

Şi aşa sosi acea zi a împlinirilor.

— Costa!

— Da, Măria Ta.

— Eşti bucuros, Costa?

— Dacă eşti Măria Ta, bucuros!

— Costa, mai avem bani?

— Am împrumutat de la cămătari patru sute de mii scuzi de aur.

— Costa, ia toţi banii şi răscumpără cu ei sclavii creştini; or fi mulţi din ţara mea. Răscumpără-i. Şi pe cei din Franţa. Răscumpără-i. Dacă mai trebuie bani, mai împrumutăm. Dumnezeu a fost bun cu mine. Mi-a făcut dreptate; să-i aduc bucurie.

— Măria Ta!

Costa simte aburindu-i ochii.

— Dacă mai e nevoie, mai împrumutăm bani. Cămătarii au venit să mă caute şi să-mi ceară să le folosesc serviciile.

— Dumnezeu să-ţi ajute, Măria Ta.

Petru scoase un inel de mare preţ din deget.

— E pentru tine, Costa.

— De ce, Măria Ta?

— Fiindcă ai crezut în mine, Costa, când toţi s-au îndoit.

Părul lui Costa e încărunţit, dar pielea pe obraz e netedă; dinţii tari sparg aluna.

— Îl ţin pentru prinţişorul Marco, Măria Ta. Să-l aibă la vremea lui amintire.../

Faţa lui Petru e duioşie, tristeţe, dor, apoi îşi revine.

— Să-l ţii pentru tine. De el am eu grijă. Nu l-am văzut de mult. Cum e?

— Sănătos, creşte, se schimbă. Când vrea Măria Ta să-l vadă?

— După ce răscumperi sclavii.

Se privesc amândoi şi tac. Nu mai au nevoie de vorbe…

tf Veştile zboară iute. Agenţii diplomatici IV/ adăugau în scrisorile lor:

„Când a primit domnia, Petru Voievod al Valahiei a răscumpărat mulţime de sclavi creştini, bucurându-i foarte…”

„Mulţime de ortodocşi, nenumăraţi catolici au scăpat de lanţurile robiei, datorită lui Dimitrie-Petru, fiul răposatului domn Pătraşcu…”

„Pare a fi un domn bun şi generos; a răscumpărat franci şi vlasi de la piaţa de sclavi a Stambulului…”

„Noul domn al Ţării Româneşti se vădeşte credincios religiei lui, răscumpărind creştini mulţi. Numai nu ştiu cum va primi sultanul asemenea faptă, ori marele Muftiu; ei tac şi spun vorbe grele, când cu gândul nu gândeşti. Ştiu şi eu cum îi va fi soarta…”

Cei doi fraţi erau împreună iar, după şaisprezece ani de despărţire.

Pătraşcu semăna cu Petru, dar era o copie a lui în mai mic, mai ofilit şi mai întunecat. Părea chinuit de drum, de revedere, de neprevăzutul ce-l aştepta.

Se îmbrăţişară cu răceală. Inima lui Petru se strânse; în clipele acestea hotărâtoare pentru viaţa lui, singurul său frate stă acolo, duşmănostşi rece, fără un dram de înţelegere, de bucurie. E chinuitor cât de singur poate să fie omul în familia lui. Gândul îi fripse ţeasta, dar tare spuse numai:

— Nu pari a te bucura de revedere.

Celălalt tace.

— Nici nu-mi urezi domnie fericită.

— Dacă ai domnia, ce nevoie mai ai de urarea mea?

— Nu-ţi place să fii ostatecul meu aici?

— Nu.

— Te temi că ai să ai de suferit din pricina mea?

— N-am vrut să viu. E mai bine s-o ştii.

— Mi s-a spus. De ce?

— Urăsc Constantinopolul.

— Şi totuşi trăieşti în imperiul otoman.

— Nu-i totuna. Ciprul e departe; acolo eram liniştit. Cu viaţa mea, cu boala şi cărţile mele.

Petru îi cercetă faţa palidă şi creţurile mici ce formaseră la coada ochiului o reţea uşoară.

— Aici are să-ţi priască mai mult.

— Mă îndoiesc. Şi toate astea, pentru că tu n-ai putut sta locului şi ai gonit după domnie. Ce o să te aştepte acolo, în ţară, unde nu cunoşti pe nimeni?

— E ţara mea şi mă duc însoţit de oamenii mei.

— Ţara ta, în care n-ai fost aproape de când te-ai născut, şi oamenii tăi, din care unul nu ştie limba ţării! Ce ai să faci acolo?

— Au venit boierii ţării să mă întâmpine şi nu sunt singurul domn care se înscăunează după ani de pribegie.

— Ca să moară otrăviţi, ca tata.

— Ţi-au spus-o şi ţie?

— Sau pribeag şi chinuit ca mama.

— Taci.

— Nu vrei să auzi? E bine să le ştii. M-ai luat din liniştea mea, ca să mă arunci şi să te arunci în gura lupului.

— Nu mi-e teamă. Dacă o fi să pier, barem să mor domneşte.

— Trebuia să mă fi lăsat tihnei mele. Oamenii sunt nişte fiare şi mi-e silă de ei, mi-e silă de viaţă.

— De asta nu te-ai însurat?

— Nici ţie nu ţi se cunoaşte nevastă; de ce mă întrebi pe mine?

— Poate că n-are rost să te întreb nimic. Nimic nu te poate bucura, nici eu, nici nimeni.

— În Cipru eram liniştit. Aveam viaţa mea retrasă,

prietenii mei, locurile cu care mă obişnuisem.

Tuşi adânc, înecăcios, şi faţa i se umplu de o sudoare rece.

— Aici am să-ţi pot purta eu de grijă; am să-ţi trimit tot ce-ţi trebuie din ţară.

— Ţara. Ţara e singurul cuvânt care-ţi iese din gură. Pentru ea eşti un străin, un pribeag. Orice boiernaş de acolo, trăit între ei, va şti mai bine să se mişte. Tu, care ai pribegit prin Apus, ai să te încurci în poalele cabaniţei.

— Pătraşcu!

— Aşa cum îţi spun eu. Câţi domnitori au fost, atâţia feciori pofticioşi de tron; atâtea ambiţii fără margini, atâta cloacă pe dedesubt. Trebuia să te fi descurcat cum vrei, numai pe mine să mă fi lăsat în pace.

— Astea-s vorbe de frate?

— Tocmai că sunt frate ţi le spun. Tu pleci, şi poate că n-o să ne mai vedem vreodată.

— Întotdeauna ţi-e sufletul atât de întunecat?

— Întotdeauna ţi-e inima atât de încrezătoare? Am să rămân, fiindcă nu am încotro. N-am să vin în ţară, ca să nu mă întâlnesc cu mulţii mei fraţi de mână stângă, după cum umblă zvonul pe aici.

— Şi n-ai pălmuit pe cei ce răspândesc asemenea vorbe?

— Astea sunt obiceiuri apusene, care aici ar putea avea urmări mai mult decât proaste. Fereşte-te de asemenea gânduri!

— Gândurile ţâşnesc din firea omului.

— Aşa-i. Fereşte-te atunci de firea ta, frate. Mai degrabă aş spune să te apere Dumnezeu de tine însuţi.

Tuşi iar, zguduindu-se.

Lui Petru îi fu milă de el, dar simţea că nu poate face nimic: erau atât de diferiţi, de parcă nu ar fi fost din aceiaşi părinţi. Se despărţiră, gândindu-se că va mai avea prilejul să-l vadă, să mai stea de vorbă. Nu a fost însă aşa.

Pătraşcu avea să moară, fără să-l mai întâlnească şi fără să-l înţeleagă vreodată.

E noapte. În casa din Pera, singur la lumina lumânărilor, Petru nu are somn. Se simte, într-un fel, la o făscruce; ca atunci când a plecat din Franţa. Era bucuros că părăseşte acest Constantinopole, atât de cunoscut, unde într-o casă. din Pera, plângec. un mic prinţ: feciorul lui Dmitrie-Petru, Marco. Părăsea un loc ştiut, pentru ţara lui, pe care o cunoştea atât de puţin. Dar avea îndrăzneală, care rareori îl părăsea.

Cât timp a trecut oare de când îi scrisese ducelui de Ferrara, arătându-i starea lui nenorocită? De la memoriul înaintat regelui Franţei? Ştia, cuvânt cu cuvânt, tot ce-i scrisese, după o lungă noapte de nesomn. Cântărise bine şi ceea ce spusese, şi cum spusese. Începuse prin a-şi deplânge situaţia vrednică de compătimire. Cum, născut prinţ creştin şi legitim moştenitor al provinciei Mar ei Valahii, fiu al Voievodului Pătraşcu, fusese ostatecul lui Soleiman cel Mare la zece ani, în Constantinopole. Când i-a murit tatăl, alţii, prin mijloace nedrepte şi drăceşti, i-au luat tronul. Cum vizirii l-au surghiunit, sub aprigă pază „timp de paisprezece ani, prin cetăţi şi fortăreţe din Asia, unde totuşi şi-a însuşit meşteşugul armelor şi tainele cărţilor. Pomenise despre nenorocul lui şi oropsirea sorţii, despre iubirea de patrie, care-l îndemnase să-şi caute libertatea. Cum cu mare greutate şi cu primejdia vieţii a fugit de la Damasc, pentru a se arunca la picioarele acelei coroane preacreştine, care din vechime a fost mângâietoare şi preamiloasă mamă a celor necăjiţi. Rugase pe rege, ca acuma, când Dumnezeu îl ajutase să ajun» acolo, să binevoiască, cu glorioasa-i autoritate, să ceară pentru el îngăduinţa de la sultan de a intra în ţara lui, la poporul lui cel necăjit, căci padişahul nu va respinge cererea unui atât de mare monarh. Să-l asigure pe sultan de aceeaşi supunere arătată de tatăl şi bunicul lui. Iar el,

cu statul, supuşii şi visteria, va fi întotdeauna la slujba şi porunca Maiestăţii Sale preacreştine, îndatorire ce va reveni şi urmaşului său… Aşa suna scrisoarea către regele Franţei. Dar până la această scrisoare, la câte compromisuri nu recursese oare? Fusese în stare de orice, numai să-şi atingă ţinta. Compromisuri peste compromisuri. Se lăsase înşelat de vorbe, se înşelase în vorbele şi faptele lui. Primise sfaturi proaste, tovărăşii neprielnice şi înjositoare uneori. Fusese la mila şi cheremul unor oameni, pe care-i dispreţuise sau îi invidiase. Se supusese unora din interes, altora de nevoie, şi fiecare smulsese câte ceva din firea lui, fiecare îl înăbuşise într-un fel. Nu avea amintiri bune din acel timp. Trebuise, cu dinţii, să-şi apere dreptul lui la viaţă, la supravieţuire, în felul în care înţelegea el. Fusese gentilomul curţilor apusene, rămânând totuşi el însuşi. Petru Valahul, fiul domnitorului Pătraşcu.

Norocul îi fusese firea lui. Râdea pentru a-şi ascunde suferinţa. Era cuviincios şi plăcut cu oamenii, tocmai pentru a-i învăţa buna cuviinţă. Primea darurile ca pe ceva firesc, ce i se cuvenea. Se bucura de tinereţea lui, ca bărbat, fără a alege prea mult.

După încercarea grea de la Genova, papa şi regele Franţei i-au redat încrederea în sine, pe care era gata să o piardă. Henric îi apăruse cu toate slăbiciunile şi năravurile lui, pe care le vedea limpede. „Ori cum ar fi, faţă de mine a fost cinstit”, îşi spuse. Catolicii? Va trebui să-i sprijine, şi o va face cu plăcere. îi prefera hughenoţilor; nu înţelegea de ce pe aceştia îi supără mulţimea icoanelor şi a minunatelor statui din biserici, care lui îi plăcuseră. El se simţise mai aproape de dumnezeire lângă marmorele acelea albe, care parcă prindeau viaţă sub lumina filtrată prin vitrouri. Şi cântecul de orgă îl impresionase, şi procesiunile. Hotărât lucru, nu-i înţelegea pe hughenoţi.

Deodată, avu o senzaţie bruscă şi ameţitoare, ca o

revelaţie; Diana îl păcălise pe el, ca pe toată lumea. Diana ura catolicismul, pe rege, pe regina-mamă. Şi totuşi pe el îl iubise.

Oftă şi se duse singur la culcare.

În luna lui august, Petru se afla la Adrianopole, în drum spre ţară. îl însoţea garda steagului; patru companii de călăreţi creştini, două companii de archebuzieri pedeştri, capugii şi spahii turci, deccii, peicii, ciauşi şi caravana cu bagajele.

Petru, purtând cuca şi cabaniţa domnească, mergea călare alături de Agă şi de purtătorul de steag. În urma lui, «scorţa de gentilomi, venită cu el şi boierii sosiţi din ţară, ca să-l întâmpine.

Erau la două mii de oameni, ca o strălucitoare cohortă ce părăsea Turcia.

Faptul de a-şi îi ajuns ţelul, îl înfrumuseţase pe noul domn. Numai mărgăritarul de preţ la urechea lui sclipea neobişnuit pentru boierii munteni. Iar Domenico se ascundea printre ultimii oameni din escortă. Călărea tot în preajma unei trăsuri închise, în care printre baloturile cu mătăsuri, ascunsese pe Floare de Cais, mica turcoaică de cincisprezece ani, fata unuia dintre judecătorii din Stambul. Cum făcuse să o cunoască, să-i zăpăcească minţile, numai el ştia. O păzea cum păzise odinioară pe corabie pe Dimitrie-Petru. Că era îndrăgostit, se vedea după privirea şi neastâmpărul lui. Floare de Cais era proaspătă şi fragedă ca şi numele ei. Pe buzele lui Domenico flutura un zâmbet, şi în minte un gând: „Sfântă Fecioară, am să-ţi închin un suflet de păgân”. Avea s-o creştineze, cum va ajunge în ţara lui Petru. Dacă Petru răscumpărase sclavi «creştini, de ce să nu creştineze şi el o turcoaică?

Alaiul cotea ca un balaur de argint pe străzile Adrianopolului.

Petru trimise de aici, cu scrisori de mulţumire în

Franţa, pe Mollier de la Constance. Tot de aici, trimise veste de urcarea sa pe tron şi mulţumiri atât ducilor de Ferrara şi Savoia, cât şi republicilor Veneţiei şi Raguzei.

Despre pozna făcută de Domenico nu avea de unde şti.

Pribegia lui încetase.

— *Sfârşit* –